Paul Bowles

DANGAUS PRIEGLOBSTIS

baltos lankos
savaitgalio knyga

Paul Bowles

DANGAUS PRIEGLOBSTIS

Iš anglų kalbos vertė
Jūratė Nauronaitė

baltos lankos

UDK 820(73)-3
Bo-427

Viršelio dailininkė
Aistė Bilevičiūtė

Viršelyje panaudota Alphonso Lingio nuotrauka
Arouane, Mali, 1999

Redaktorė
Regina Zdanavičienė

Versta iš:
Paul Bowles, *The Sheltering Sky*,
Penguin Books, 2000

Printed in Lithuania

ISSN 1882-6558
ISBN 978-9955-23-091-5

Turinys

Visi šios knygos personažai
ir įvykiai yra išgalvoti

PIRMOJI KNYGA

Arbata Sacharoje

Kiekvieno žmogaus lemtis yra asmeninė tiek,
kiek ji gali netyčia priminti,
ką žmogus jau saugo atmintyje.
Eduardo Mallea

1

Jis pabudo, pramerkė akis. Kambario aplinkos kol kas dar net nesuvokė: pernelyg giliai buvo nugrimzdęs į tą nebūtį, iš kurios ką tik išniro. Jam stigo energijos mėginti susigaudyti, kokiame erdvės ir laiko taške atsidūręs, ūpo – juo labiau. Jis buvo kažkur, sugrįžęs per beribes platumas iš niekur, ir pačioje savo esybės šerdyje juto glūdintį neaprėpiamą liūdesį, tačiau tas liūdesys ramino, nes tik jis vienintelis buvo pažįstamas. Jokios kitos paguodos jam nė nereikėjo. Labai patogiai įsitaisęs, visiškai atsipalaidavęs jis dar valandėlę gulėjo nekrustelėdamas, paskui jį įklampino lengvo pusiaumiegio akimirksnis, kitąsyk užeinantis po ilgo ir gilaus miego. Staiga jis vėl atsimerkė, dirstelėjo į laikrodį ant riešo. Padarė tai vien reflekso paakintas, mat išvydęs, kiek valandų, tik dar labiau suglumo. Jis atsisėdo, apsidairė po neskoningai įrengtą kambarį, prispaudė delną prie kaktos ir, giliai atsidusęs, vėl išsitiesė lovoje. Tačiau dabar jau buvo galutinai išsibudinęs; dar kelios sekundės – ir jau suvokė, kur esąs, susigaudė, kad jau vėlyva popietė, o jis miegojęs nuo pat priešpiečių. Jis išgirdo žmonos žingsnius kitame kambaryje: šlepetėmis apautų kojų šiurenimą lygiomis, plytelėmis išklotomis grindimis, ir šis garsas dabar ramino, mat jis jau buvo pasiekęs tokį sąmoningumo lygmenį, kai paprasčiausiai suvoki, kad tikrai esi gyvas, jau nebepakako. Ir vis dėlto buvo pasiutusiai sunku susitaikyti su tuo siauru kambariu aukštomis lubomis su išsikišusiomis sijomis, didžiuliais, prėskais, nuobodžių spalvų piešiniais, marginančiais visas sienas, uždarytu langu, įstiklintu oranžiniu ir raudonu stiklu. Jis nusižiovavo: kambaryje tiesiog nebuvo kuo kvėpuoti. Dar valandėlė, ir jis išsiropšiąs iš

aukštos lovos, atlaposiąs langą – ir tą pat akimirksnį prisiminsiąs, ką sapnavęs. Kitapus lango stiklo – oras, stogai, miestelis, jūra. Kai jis šitaip stovėsiąs ir žiūrėsiąs pro langą, vakaro vėjo vėsinamu veidu, sapnas būtinai sugrįšiąs. Tačiau kol kas galėjo tik tysoti lovoje, lėtai alsuodamas, beveik pasiruošęs ir vėl nugrimzti į snaudulį, kone paralyžiuotas beoriame kambaryje, nelaukdamas sambrėškio, tiesiog nesijudindamas iš vietos, kol jis ateis.

2

D'Eckmühl-Noiseux kavinės terasoje keletas arabų gurkšnojo mineralinį vandenį; tiktai raudoni, įvairių atspalvių jų fesai ir skyrė juos iš visos kitos uosto publikos. Vilkėjo jie europietiškus drabužius, bet visiškai nupilkusius ir sučiurusius – beveik neįmanoma buvo įspėti, kaip vienas ar kitas rūbas atrodė kadaise. Pusnuogiai batų valytojai berniūkščiai tupėjo prie savo dėžių visai nukeipę, nesivargindami net kilstelėti rankos nuvyti musių, ropojančių veidu. Pačioje kavinėje oras buvo kiek vėsesnis, bet toks pat užsistovėjęs, nejudantis, trenkė išsivadėjusiu vynu ir šlapimu.

Prie stalo pačiame tamsiausiame kampe sėdėjo trejetas amerikiečių: du jaunyvi vyriškiai ir moteris. Jie kalbėjosi pusbalsiu, pažvelgęs galėjai pamanyti, kad jiems skirtas viso pasaulio laikas. Vienas vyriškių, liesas, kiek perkreiptu, surukusiu veidu, lankstė kelis didelius įvairiaspalvius žemėlapius, kuriuos prieš valandėlę buvo paklojęs ant stalo. Jo žmona, suirzusi, bet negalėdama atplėšti akių, stebėjo kruopščius jo judesius: jai žemėlapiai buvo baisi nuobodybė, o jis niekad nepraleisdavo progos užmesti akies į juos. Netgi tais per dvylika santuokinio gyvenimo metų gana retais ir neilgai trukdavusiais laikotarpiais, kai jie sėsliai įsikurdavo vienoje vietoje, pakakdavo jam pamatyti žemėlapį, kad tučtuojau į jį įniktų; žiūrėk, čia pat jau ima planuoti ir kokią nors dar vieną neįmanomą kelionę, kuri, būdavo, kitąsyk net virsta realybe. Apibūdinimas „turistas“ jam visiškai nepatiko – jis laikė save keliautoju. Pasak jo, viena detalių, skiriančių turistą nuo keliautojo, buvo kelionės trukmė. Turistas po kelių savaičių ar mėnesių paprastai

jau skubinasi grįžti namo, o keliautojas, kurio namai gali būti bet kur, juda lėtai, jis metų metus praleidžia kelyje, kraustydamasis iš vienos šios žemės kertės į kitą. Galų gale jam netgi būtų sunku išsirinkti, kurią iš daugelio vietų, kur jo gyventa, galėtų vadinti tikraisiais namais. Prieš karą labiausiai savas jautėsi Europoje ir Artimuosiuose Rytuose, per karą – Vest Indijoje ir Pietų Amerikoje. O ji lydėjo jį visose kelionėse, nesiskųsdama nei pernelyg dažnai, nei pernelyg karčiai.

Šiuo metu jie buvo ką tik perplaukę Atlanto vandenyną – pirmą kartą nuo 1939-ųjų – apsikrovę begale bagažo ir nusiteikę laikytis kuo atokiau nuo karo palytėtų teritorijų. Pasak jo, tai buvo dar vienas reikšmingas skirtumas tarp turisto ir keliautojo: pirmasis taikstosi su sava civilizacija tokia, kokia ji yra, antrasis elgiasi visai kitaip – keliautojas lygina savo civilizaciją su kitomis ir atmeta tuos elementus, kurie neįtinka jo skoniui. Karas kaip tik ir buvo vienas tų techninio amžiaus aspektų, kuriuos jam norėjosi užmiršti.

Niujorke jie išsiaiškino, kad Šiaurės Afrika ir yra viena iš nedaugelio tokių vietų, kurias jie galėjo pasiekti laivu. Kadaise, studijuodamas Paryžiuje ir Madride, jis jau buvo ten lankęsis, tad jam atrodė, jog Šiaurės Afrika – pati ta vieta pagyventi kokius metus; šiaip ar taip, iš ten – tik ranka paduoti iki Ispanijos bei Italijos, taigi, jeigu kas nesusiklostytų, visuomet galima persikelti į vieną šių šalių. Vakarykščiai nedidelis krovininis laivas iš jaukių savo vidurių išspjovė juos, prakaito išpiltus ir nerimo krečiamus, į karščiu tvoskiančią prieplauką, kur gana ilgai į atvykėlius niekas nekreipė išvis jokio dėmesio. Kol šitaip stovėjo, kaitrios saulės kepinamas, jis jau beveik gundėsi lipti atgal į laivą ir tęsti kelionę iki Stambulo, bet, šitaip pasielgdamas, neišvengiamai apsijuoktų – juk pats ir buvo tas, kuris įtikino kitus plaukti į Šiaurės Afriką. Tad dalykišku žvilgsniu nužvelgė prieplauką, mestelėjo kelias saikingai nepalankias pastabas apie uostą – tuo ir baigė, tylomis nusprendęs pirma pasitaikiusia proga traukti į žemyno gilumą.

Antrasis prie stalo sėdintis vyras, netgi tada, kai užsičiaupdavo, nesiliaudavo po nosimi švilpavęs kažkokių paprastučių, nereikšmingų melodijų. Jis buvo keleriais metais jaunesnis, tvirčiau suręstas ir kone nepadoriai gražus – tikras vėlyvojo *Paramount* studijos etapo etalonas, ką jam neretai sakydavo mergina. Glotniame jo veide išvis retai galėjai įžvelgti kokią nors išraišką, tačiau bruožai buvo tokie, kad esant ramybės būsenai veidas tiesiog spinduliuodavo visa apimantį sotų pasitenkinimą.

Visi trys žvelgė į dulkėtą, popietės karščiu tvoskiančią gatvę.

– Karas, be jokios abejonės, paliko čia pėdsaką.

Smulkaus sudėjimo, šviesiaplaukė, alyvų atspalvio oda, ji pasižymėjo tokiu skvarbiu žvilgsniu, kad jis sėkmingai nustelbdavo jos grožį. Kartą išvydus jos akis, visas veidas tarytum nublankdavo, o jei vėliau kas mėgintų prisiminti jos atvaizdą, įsitikintų, jog atmintis išsaugojo tik veriančio, klausiamo plačiai išplėstų akių žvilgsnio galią.

– Nieko nuostabaus. Juk armijos šią žemę trempė ištisus metus, jei ne ilgiau.

– Atrodo, lyg ir galėtų būti šiame pasaulyje kokia jų neliesta vietelė, – tarė mergina. Tai sakydama, ji norėjo pamaloninti savo vyrą, mat jau gailėjosi prieš valandėlę suirzusi dėl tų jo žemėlapių. Jis suprato, kad tuo ji stengiasi įtikti jam, bet nesusigaudė kodėl, tad nekreipė dėmesio.

Antrasis vyriškis globėjiškai nusijuokė, ir jis nedelsdamas prašneko.

– Palikta specialiai tau, ar ne? – tarė jos vyras.

– Mums. Pats žinai, kad tau visa tai taip pat bjauru kaip ir man.

– Kas – visa tai? – jis pastatė šerį gynybai. – Jei kalbi apie šitą sučiurusią grūdalynę, iškilmingai vadinančią save miestu, tuomet – taip. Bet aš, po šimts galų, vis tiek mieliau rinkčiaus sėdėti čia, nei švinkti Jungtinėse Valstijose.

Ji pasiskubino pritarti:

– Na taip, žinoma. Aš neturėjau omeny nei šito miesto, nei kokios kitos konkrečios vietos. Kalbėjau apie visą tą siaubą, kuris neišvengiamas visur, po bet kokio karo.

– Na jau, Kite, – įsiterpė antrasis. – Juk tu nė neprisimeni jokio kito karo.

Ji visiškai jo nepaisė.

– Bet kurios šalies žmonės vis labiau supanašėja su visų kitų šalių žmonėmis. Nelieka nei savitumo, nei grožio, nei idealų, nei kultūros – nieko, ničnieko.

Jos vyras ištiesė ranką, patapšnojo jai plaštaką.

– Tavo tiesa. Tavo tiesa, – tarė šypsodamasis. – Visa kas taip nupilkę, o ilgainiui tik dar labiau pilkės. Tačiau esama ir tokių vietų, kurios išlieka atsparios šitam užkratui kur kas ilgiau, nei manai. Pamatysi, čia, Sacharoje...

Iš radijo kitoje gatvės pusėje atsklido isteriškas koloratūrinio soprano žviegimas. Kitė nusipurtė.

– Verčiau dingstame iš čia, – ištarė. – Gal dar suskubsime šito išvengti.

Lyg pakerėti jie klausėsi arijos, kuri, artėdama prie pabaigos, tradiciškai ruošė klausytoją neišvengiamai aukštai finalinei gaidai.

Galiausiai Kitė tarė:

– Ką gi, jei jau pasibaigė, galiu ramiai užsisakyti dar vieną *Oulmes* mineralinio vandens butelį.

– Dievulėliau, vėl siurbsi į save tas dujas? Žiūrėk, kad nenuskristum.

– Žinau, žinau, Taneri, – patikino ji, – bet negaliu galvoti apie nieką kita, tik apie vandenį. Viskas, kad ir į ką pažiūrėčiau, sukelia troškulį. Dabar pirmąsyk pajutau, kad galėčiau kartą atsigerti ir liautis. Bet tokiame karštyje negaliu gerti nieko stipresnio.

– Dar vieną perno? – Taneris atsigręžė į Portą.

Kitė suraukė antakius.

– Jeigu tai būtų tikras perno...

– Jis visai neblogas, – pareiškė Taneris, kai padavėjas dunkstelėjo ant stalo mineralinio vandens butelį.

– *Ce n'est pas du vrai Pernod?**

– *Si, si, c'est du Pernod***, – atsakė padavėjas.

– Gal ir reikėtų dar po vieną, – tarė Portas, abejingai dėbsodamas į savo stiklą. Kol padavėjas pasitraukė, nė vienas netarė nė žodžio. Sopranas kitapus gatvės užtraukė kitą ariją.

– Išsijungė! – užriko Taneris. Lauke pylimu pradžeržgęs tramvajus su tilindžiuojančiu varpeliu akimirką nustelbė muziką. Pro stoginės kraštą jie įžiūrėjo saulėkaitoje nulinguojantį automobilį atviru stogu. Jis buvo prisigrūdęs žmonių sučiurusiais drabužiais.

Portas tarė:

– Vakar sapnavau tokį keistą sapną. Iš paskutiniųjų stengiausi jį prisiminti, ir štai – pavyko.

– O ne! – jausmingai sušuko Kitė. – Sapnai – tokia nuobodybė! Susimildamas!

– Tau tikrai nepatiks! – jis nusijuokė. – Bet aš *vis tiek* papasakosiu.

Jis ištarė tai kažkaip nuožmiai, galėjai pamanyti – tyčia pabrėždamas žodžius, bet Kitė, vos dirstelėjusi į jį, išsyk pajuto, kad jis, atvirkščiai, stengiasi tramdyti užkunkuliavusį nirtulį. Ji nurijo žodžius, jau kirbančius ant liežuvio galo.

– Pasistengsiu trumpai. – Jis nusišypsojo. – Suprantu, kad išklausydami darote man paslaugą, bet jei vien tik galvosiu apie sapną, man

* Tai ne tikras perno? (*Pranc.*) Čia ir kitur – *vert. past.*

** Taip, taip, tai perno. (*Pranc.*)

nepavyks išsaugoti jo atminty. Buvo diena; sėdėjau traukinyje, kuris lėkė vis labiau didindamas greitį. Man dingtelėjo: „Kalnuose mes mikliai įsiversime į milžinišką lovą su pūkų patalais.“

Taneris vylingai tarstelėjo:

– Tau reikėtų pasklaidyti Madam La Hif *Čigonišką sapnininką.*

– Užsičiaupk. Ir tada pagalvojau, kad jei tik panorėčiau, galėčiau nugyventi gyvenimą iš naujo: nuo pat pradžių iki dabartinės akimirkos, ir viskas būtų lygiai taip pat, kaip buvo, viskas iki menkiausios smulkmenos.

Kitė nusiminusi užsimerkė.

– Kas tau nutiko? – parūpo jam.

– Man atrodo, tu išties neatidus ir elgiesi labai egoistiškai, šitaip užkardamas mums tokius dalykus, nors ir žinai, kaip mums nuobodu.

– Užtat man pačiam labai smagu.

Jis taip ir suspindo.

– Be to, galiu lažintis: Taneris tikrai nori pasiklausyti iki galo. Argi ne?

Taneris nusišypsojo.

– Sapnai – mano arkliukas. Aš savąjį La Hif sapnininką moku atmintinai.

Kitė pramerkė vieną akį ir dėbtelėjo į jį. Padavėjas atnešė gėrimus.

– Taigi riktelėjau pats sau: „Ne! Ne!“ Nepakenčiama buvo vien mintis, kad teks iš naujo su visomis smulkmenomis išgyventi visus siaubus, visas kančias. Bet paskui, lyg ir be jokios priežasties, pažvelgiau pro langą į medžius ir išgirdau savo paties balsą, tariantį: „Taip!“ Ir supratau, kad mielai sutikčiau viską patirti dar kartą – vien tam, kad galėčiau dar sykį užuosti pavasarį, kvepiantį taip pat, kaip kvepėjo mano vaikystėje. Ir tuoj pat susivokiau, kad jau per vėlu, mat tuo metu, kai galvojau: „Ne!“, pakėliau ranką ir išsilaužiau priekinius dantis, visai lengvai, tarsi jie būtų iš gipso. Traukinys jau buvo sustojęs, aš gniaužiau savo dantis saujoje ir staiga pravirkau. Juk žinai, kaip šiurpu kitąsyk būna užsikūkčioti sapne, kai rauda purto tave lyg žemės drebėjimas?

Kitė kliūdama pakilo nuo stalo ir pasuko prie durų su lentele *Dames*. Jos veidu sruvo ašaros.

– Tegul eina, – nuramino Portas Tanerį, kurio veide atsispindėjo rūpestis. – Ji tiesiog išsekusi. Karštis baigia ją visai nugaluoti.

3

Jis sėdėjo lovoje vienais šortais ir skaitė. Durys, jungiančios du jų kambarius, buvo atviros, taip pat ir langai. Virš miesto ir uosto lėtus ratus suko švyturio spindulys, padriką, chaotišką gatvės eismą be paliovos skrodė šaižus elektrinio signalo čirpimas.

– Ar tik ten, gretimame name, ne kinas? – šūktelėjo Kitė.

– Tikriausiai, – atsiliepė jis vien tam, kad atsilieptų, neatitraukdamas akių nuo knygos.

– Įdomu, kokį filmą rodo?

– Ką? – jis nuleido knygą. – Tik nesakyk, kad norėtum nueiti.

– Ne. – Jos balse nuskambėjo abejonė. – Šiaip, smalsu.

– Galiu tau pasakyti, ką rodo. Filmas arabų kalba, vadinasi *Išnuomojama nuotaka*. Bent jau taip parašyta iškaboje.

– Neįtikėtina.

– Tai jau taip.

Ji įslinko į kambarį, mąsliai pešdama cigaretę, kokią minutę žingsniavo ratu. Jis pakėlė galvą.

– Kas yra? – paklausė.

– Nieko. – Ji sustojo. – Jaučiuosi šiek tiek prislėgta, štai ir viskas. Nereikėjo tau pasakoti to sapno Tanerio akivaizdoje.

Jam taip ir neapsivertė liežuvis paklausti: „Tai štai dėl ko tu verkei?“ Jis pasakė kitką:

– Tanerio akivaizdoje! Juk aš ir pasakojau sapną jam, taip pat, kaip ir tau. Pamanykite, sapnas! Kodėl tu viską šitaip imi į širdį? Ir kas čia tokio, kad jis sužinojo apie sapną? Kuo tau kliūva Taneris? Juk pažįstame jį jau penkerius metus.

– Pernelyg mėgsta laidyti liežuvį. Pats žinai. Aš juo nepasitikiu. Amžinai iš degtuko vežimą priskaldys.

– Kaip manai, su kuo jis čia gali liežuvauti? – suirzo Portas.

Savo ruožtu susinervino ir Kitė.

– Nagi, ne čia! – šūktelėjo. – Atrodo, tu užmiršti, kad vieną gražią dieną mes vis dėlto grįšime į Niujorką.

– Žinau, žinau. Sunkoka patikėti, bet tikriausiai kaip tik taip ir bus. Gerai. Tarkime, jis prisimins kiekvieną smulkmeną ir išpasakos visiems mūsų pažįstamiems – tai kas?

– Šitoks žeminantis sapnas. Nejaugi pats nesupranti?

– A, paistalai!

Stojo tyla.

– Ką jis, tavo manymu, žemina? Tave ar mane?

Ji neatsakė. Jis neatlyžo:

– Ką turėjai omeny sakydama, kad nepasitiki Taneriu? Kuria prasme?

– Na, iš tikrųjų gal ir pasitikiu. Bet kai jis yra šalia, niekad negaliu visiškai atsipalaiduoti. Niekada nejutau, kad jis būtų artimas draugas.

– Labai gražu taip sakyti dabar, kai esame čia drauge su juo!

– Nagi, viskas gerai. Iš tikrųjų jis man patinka, netgi labai. Nesuprask neteisingai.

– Bet kažką tu juk turėjai omeny!

– Žinoma, kai ką turėjau omeny. Bet tai nesvarbu.

Ji nusliūkino atgal į savo kambarį. Jis valandėlę suglumęs dar tysojo žvelgdamas į lubas.

Paskui vėl pasiėmė knygą, bet, vos pradėjęs skaityti, vėl padėjo į šalį.

– Tikrai nenori nueiti pasižiūrėti *Išnuomojamos nuotakos*?

– Aišku, kad nenoriu.

Jis užvertė knygą.

– Ko gero, išeisiu kokį pusvalandį pasivaikščioti.

Jis pakilo, apsivilko sportinius marškinėlius, užsitempė dryžuotos medvilnės kelnes, susišukavo. Ji sėdėjo savo kambaryje prie atviro lango ir dildė nagus. Jis pasilenkė ir pabučiavo ją į sprandą, kur šviesūs šilkiniai plaukai banguotomis gijomis vijosi aukštyn.

– Nuostabūs kvepalai. Įsigijai čia? – jis triukšmingai vertindamas pauostė. Paskui jau pasikeitusiu balsu paklausė: – Ką vis dėlto norėjai pasakyti apie Tanerį?

– Ak, Portai, dėl Dievo meilės! Nepristok dėl šito!

– Gerai, gerai, mažute, – nuolaidžiai tarė jis, bučiuodamas ją į petį. Ir pridūrė neva tyros nekaltybės kupinu balsu: – Bet gal galėčiau bent pagalvoti apie tai?

Ji patylėjo, kol jis pasiekė duris. Paskui kilstelėjo galvą; jos balse buvo justi nuoskauda:

– Šiaip ar taip, tau tai kur kas svarbiau nei man.

– Netrukus grįšiu, – pasakė jis.

4

Jis žingsniavo gatvėmis, nejučia sukdamas į vis tamsesnius užkaborius, mėgaudamasis vienuma ir veidą glostančia nakties vėsa. Gatvėse šurmuliavo minia. Praeiviai užkliudydavo jį prasilenkdami, vietiniai žvalgėsi pro duris ir langus, nesislėpdami dalijosi nuomonėmis apie jį – iš veidų jis negalėjo įspėti, ar jie nusiteikę palankiai, ar ne – o kitąsyk net sustodavo, vien tam, kad galėtų paspoksoti į jį.

„Kažin ar jie draugiški? Jų veidai – bereikšmės kaukės. Visi atrodo taip, tarytum būtų tūkstančio metų amžiaus. Tų varganų energijos likučių, kuriuos jie dar turi, pakanka nebent aklam masiniam troškimui išgyventi, mat nė vienas neprivalgo tiek, kad įgytų daugėliau asmeninių gyvybinių galių. Bet ką jie gali manyti apie mane? Ko gero, išvis nieko negalvoja. Kažin ar kuris nors iš jų pultų į pagalbą, jei mane ištiktų kokia nelaimė? O gal taip ir likčiau voliotis gatvėje, kol mane aptiktų policija? Ir koks motyvas galėtų paskatinti juos man padėti? Net religijos, ir tos jie nebeturi. Ar jie musulmonai, ar krikščionys? Nė patys nežino. Jiems terūpi pinigai, o kai jų gauna, terūpi prisikimšti skrandžius. Ir kas čia tokio? Kodėl šitaip apie juos galvoju? Kodėl, atsidūręs tarp jų, jaučiuosi kaltas dėl to, kad esu sočiai pavalgęs ir sveikas? Vis dėlto kančių visiems žmonėms padalyta po lygiai, kiekvienam tenka ištverti tą pačią paskirtąją dalį...“ Jausmai primygtinai jam tvirtino, kad pastarasis teiginys toli gražu nėra teisingas, bet tuo metu jam buvo tiesiog būtina tuo tikėti: ne visuomet lengva ištverti alkanų žmonių žvilgsnius. Tik įtikėjęs mintimi apie tolygų kančios pasiskirstymą, jis galėjo lyg niekur nieko vaikštinėti gatvėmis. Tarytum kažkuris iš jų neegzistuotų: arba jis pats, arba visi tie žmonės. Ir viena, ir kita

buvo įmanoma. Tą dieną viešbučio kambarinė ispanė buvo pasakiusi jam: „*La vida es pena*“*. „Žinoma“, – atsakė jis, nors, vos prasižiojęs, pajuto, kaip neteisingai šitai skamba jo lūpose, tada paklausė pats savęs, ar gali koks nors amerikietis iš tikrųjų susitaikyti su tokiu gyvenimo apibrėžimu, kuris paverčia jį kentėjimo sinonimu. Tačiau tą akimirksnį jis visiškai pritarė jos teiginiui, mat moteris buvo sena ir surukusi, ir taip akivaizdžiai išmesta už gyvenimo borto. Daugelį metų jis šventai tikėjo, kad tikrąją realybę ir gyvenimo skonį gali pažinti tiktai bendraudamas su darbininkų klase. Ir nors dabar jau labai gerai žinojo, kad tiek jų mąstymo, tiek kalbos formuluotės tokios pat šabloniškos ir sustabarėjusios kaip ir bet kurio kito sluoksnio, taigi lygiai taip pat nepajėgios atskleisti visos tiesos gelmės, jis neretai susizgribdavo vis dar laukiąs, nors ir neturėdamas jokio tvirto pagrindo puoselėti vilčių, kad iš jų burnos vis dėlto gali pažirti išminties perlai. Jis žingsniavo gatve ir netikėtai sau pačiam suvokė, kaip smarkiai nervinasi – tai neabejotinai bylojo nesąmoningas judesys: dešiniosios rankos smiliumi jis nejučia braižė ore aštuoniukes. Jis atsiduso ir valios pastangomis prisivertė liautis.

Nuotaika šiek tiek praskaidrėjo, kai jis išniro į gana skaisčiai apšviestą aikštę. Visose keturiose aikštės kraštinėse įsikūrusios kavinės staliukus ir kėdes buvo išsistačiusios ne tik ant šaligatvio, bet ir važiuojamojoje dalyje, tad joks transportas niekaip nebūtų prasmukęs skersai aikštės, jų nekliudydamas. Aikštės centre žaliavo mažulytis parkelis, kurį puošė keturi platanai, apkarpyti taip, kad primintų išskleistus skėčius. Po medžiais vėlėsi geras tuzinas visokiausio dydžio šunų, jie ritinėjosi, susigrūdę į vieną kupetą, piktai kiauksėdami. Portas lėtai žingsniavo per aikštę, stengdamasis nepasipinti skalijančiai rujai ant tako. Kai atsargiai slinko po medžiais, staiga suvokė, kad su kiekvienu žingsniu kažkas grikši po kojomis. Visa žemė buvo nusėta kažkokiais stambiais vabzdžiais, užmynus kieti jų kiaukutai sprangiai trekštelėdavo ir sprogdavo, ir net taip garsiai, kad garsas pasiekdavo Porto ausis, prasimušdamas netgi per šunų skalijimą. Jis suvokė, kad kitu atveju, susidūrus su šitokiu reiškiniu, jį persmelktų šleikštulys, bet šįvakar jį apėmė kažkoks nepaaiškinamas vaikiškas triumfo jausmas. „Nagi, nuklampojau šunkeliais, na ir kas?“ Keletas šen ten už staliukų išsibarsčiusių žmonių daugiausia tylėjo, bet jeigu jau prabildavo, jis išgirsdavo visas tris miesto kalbas: arabų, ispanų ir prancūzų.

* Gyvenimas yra skausmas. (*Isp.*)

Gatvė pradėjo vos pastebimai leistis žemyn; tai jį nustebino, mat jis manė, kad visas miestas išsidėstęs šlaite, palaipsniui žemėjančiame uosto pusėn, ir jis tyčia pasirinko kryptį ne jūros link, o atvirkščiai, gilyn į sausumą. Vis labiau tirštėjo ore plūduriuojantys kvapai. Tai buvo pačių įvairiausių kvapų mišinys, bet kiekviena jo sudedamoji dalis trenkė kokiomis nors atliekomis ar nešvarumais. Šitaip priartėjęs prie kitomis aplinkybėmis užgintų elementų, jis pajuto džiugesio pliūpsnį. Ir visiškai atsidavė iškrypėliškam malonumui, kurio sėmėsi tiesiog mechaniškai perkeldamas į priekį vieną koją, paskui – kitą, nors ir suvokė esąs pavargęs. „Staiga suprasiu, kad jau apsigręžiau ir traukiu atgal“, – dingtelėjo jam. Bet – nė akimirkos ne anksčiau, nes tik pats vienas nuspręsiąs, kada jau reikėtų apsisukti. Poreikis žingsniuoti savo pėdsaku į priešingą pusę vis tarytum pats atsidėliojo iš vienos akimirkos į kitą. Pagaliau išsisklaidė ir nuostaba, nes sąmonėje ėmė formuotis išsklidusi vizija. Jis regėjo Kitę: ji sėdėjo prie atviro lango, tvarkėsi nagus ir žvalgėsi į miestą. Slenkant minutėms, vaizduotė vis įkyriau bruko jam šį reginį, kol pagaliau jis nesąmoningai ėmė jaustis pagrindiniu veikėju, o Kitė buvo jo žiūrovas. Pats jo egzistencijos svarumas tą akimirką buvo pagrįstas prielaida, kad ji nepajudėjo iš vietos, kad vis dar ta pačia poza tebesėdi prie lango. Jam atrodė, kad ji, šitaip sėdėdama, vis dar įžiūri jį: mažytę ir labai tolimą figūrėlę, ritmingai žingsniuojančią šlaitu aukštyn ir žemyn, per šviesos lopus ir šešėlius; atrodė, kad tik ji viena žino, kada jis apsigręš ir patrauks atgal.

Čia gatvių žibintai gerokai praretėjo, pačios gatvės buvo jau negrįstos. Tačiau nutekamuosiuose grioveliuose vis dar murkdėsi vaikai, žaidžiantys su šiukšlėmis, kliegiantys skardžiais balsais. Staiga jam į nugarą kaukštelėjo akmenukas. Jis žaibiškai atsigręžė, bet buvo pernelyg tamsu, kad įžiūrėtų, iš kur atskriejo užtaisas. Dar kelios sekundės, ir kitas akmuo, atlėkęs jau iš priešais, įgėlė į kelį. Prietemoje Portas įžiūrėjo priekyje pabirusį pulkelį vaikiščių. Iš kitos pusės atšvilpė dar keli akmenys, šįsyk – ne tokie taiklūs. Paėjėjęs kiek tolėliau ir atsidūręs apšviestame plote, jis sustojo ir atsigręžęs bandė įžiūrėti dvi akmenimis kovojančias grupes, bet vaikiščiai išsibarstė tamsoje, tad Portas vėl patraukė pirmyn, tokiu pat mechanišku, ritmingu žingsniu kaip ir anksčiau. Tiesiog į veidą pūtė šiltas ir sausas, iš priešakyje susitelkusios tamsos atlekiantis vėjas. Uosdamas jo nešamas paslapties kruopelytes, Portas ir vėl pajuto užplūstantį neįprastą dvasinį pakilimą.

Nors kelias, kuriuo jis žingsniavo, vis menkiau priminė miesto gatvę, atrodė, kad miestas nė neketina pasiduoti: abipus kelio vis dar gūžėsi

trobesiai. Dar šiek tiek toliau gatvės žibintai ir suvisai išnyko, trobos kūpsojo tamsios ir nebylios. Pietys vėjas švilpė per plikus kalnus, kurie neįžiūrimi dunksojo toli pietų pusėje, per neaprėpiamą druskožeminę dykumą iki pat miesto pakraščių, šiaušdamas dulkių užuolaidas, kurios ropštėsi kalvos šlaitais iki keteros ir išsisklaidydavo ore virš uosto. Dabar jis stovėjo nekrustelėdamas. Jau buvo neabejotinai praėjęs paskutinį priemiesčių karoliuką, užvertą ant miesto siūlo. Už galinio trobesio akmenimis ir atliekomis grįstas kelias staigiai smigo žemyn ir išsišakojęs suko trimis kryptimis. Apačioje susitelkusioje prietemoje ryškėjo negilūs, išlenkti, properšas primenantys dariniai. Portas užvertė galvą: dangaus skliautą lyg milžiniška proplaiša kirto švytinčiomis kruopelytėmis mirgantis Paukščių Takas, atrodė, kad pro jį iš anapus smelkiasi blausus balzganas švytėjimas. Iš tolumos atsklido mopedo plerpimas. Kai išsisklaidė variklio pukšėjimas, nebeliko jokio kito garso, tik retsykiais šen ten pragysdavo gaidys, tarsi užtraukdamas aukščiausią gaidą nuolat atsikartojančios melodijos, kurios visos ausimi negirdėti.

Portas nukėblino krantu žemyn dešiniąja kelio atšaka, slydinėdamas užmynė ant dulkėse barkšančių žuvų griaučių. Pasiekęs pačią apačią, apsičiupinėjo, susirado tarsi ir švarų akmenį, prisėdo ant jo. Nuo dvoko rietė nosį. Portas čirkštelėjo degtuką, išvydo žemę, nusėtą vištų plunksnomis ir papuvusiomis melionų žievėmis. Vėl pakilęs viršum savęs, gatvės gale, išgirdo žingsnius. Krantinėje stypsojo kažkoks pavidalas. Nieko nesakė, tačiau Portui neliko abejonių: tasai, stovintis viršuje, tikrai jį matė, atsekė čionai ir puikiai žino, kad jis sėdi štai čia ant akmens. Atėjūnas prisidegė cigaretę, ir sekundę Portui prieš akis sumirgėjo arabas su tradicine šešija ant galvos. Į šalį švystelėtas degtukas nulėkė švytinčiu lanku, kuris tuojau išblėso, palikdamas tik raudonai žioruojantį cigaretės tašką. Pragydo gaidys. Pagaliau žmogus sušuko iš viršaus:

– *Qu'est-ce ti cherches là?**

„Šitaip ir įklimpsti į bėdą“, – dingtelėjo Portui. Jis nepajudėjo.

Arabas luktelėjo. Paskui priėjo prie pat šlaito pakraščio. Paspirta skardinė triukšmingai nutarškėjo akmens, ant kurio sėdėjo Portas, link.

– *He! M'sieu! Qu'est-ce ti vo?***

Jis nusprendė atsakyti. Prancūziškai kalbėjo laisvai.

– Kas? Ar aš? Nieko.

* Ko tu čia ieškai? (Iškraipyta *pranc.*)

** Ei, pone, ko jūs norite? (*Pranc.*)

Arabas nubildėjo kranto šlaitu žemyn ir išdygo tiesiog priešais Portą. Žodžius palydėdamas labai nekantriais, kone pasipiktinimu tvoskiančiais mostais, jis tęsė kvotą. Ką čia veiki vienui vienas? Iš kur atsiradai? Ko tau čia reikia? Ko nors ieškai? Į visa tai Portas atsakinėjo trumpais žodeliais lyg labai nuvargęs žmogus. Nieko. Iš ten. Nieko. Ne.

Valandėlę arabas patylėjo, tarsi svarstydamas, kokia linkme tęsti pokalbį. Keliskart giliai užsitraukė, kol cigaretės galiukas skaisčiai sužioravo, tada nuspriegė nuorūką ir išpūtė dūmus.

– Nori pasivaikščioti? – paklausė.

– Ką? Pasivaikščioti? Kur?

– Štai ten.

Jis mostelėjo ranka kalnų pusėn.

– O kas ten yra?

– Nieko.

Ir vėl stojo tyla.

– Pavaišinsiu tave gėrimu, – vėl prašneko arabas. Ir beveik be pauzės paklausė: – Kuo tu vardu?

– Žanas, – atsakė Portas.

Arabas dusyk pakartojo vardą, tarsi nustatydamas jo vertę.

– Aš, – tarė, tapšnodamas sau per krūtinę, – Smailas. Na kaip, eisime išgerti?

– Ne.

– O kodėl ne?

– Nesinori.

– Aha, nesinori. O ko tau norisi?

– Nieko.

Ir vėl viskas iš naujo – pokalbis prasidėjo nuo pradžių. Vienintelis skirtumas buvo nebent jau aiškiai tūžmingos gaidelės arabo balse, kai jis pažėrė tuos pačius klausimus: „*Qu'est-ce ti fi là? Qu'est-ce ti cherches?*“* Portas pakilo ir suskato ropštis aukštyn į šlaitą, bet tai buvo toli gražu nelengva. Jis vis nuslysdavo atgal. Arabas kaipmat atsidūrė greta jo ir ėmė timpčioti už rankos.

– Kur tu eini, Žanai?

Nieko neatsakęs Portas susikaupė ir didžiulėmis pastangomis užsikeberiojo į patį viršų.

– *Au revoir,* – šūktelėjo ir paskubomis nužingsniavo pačiu gatvės viduriu. Girdėjo, kaip už nugaros likęs arabas paskubomis repečkojasi viršun; dar akimirka – ir vėl atsidūrė greta.

* Ką čia veiki? Ko ieškai? (*Pranc.*)

– Tu manęs nepalaukei, – užsigavęs mestelėjo.

– Ne. Juk aš atsisveikinau.

– Eisiu su tavim.

Portas neatsakė. Gerą kelio galą juodu ir nužingsniavo šitaip tylėdami. Kai pasiekė pirmąjį kelio žibintą, arabas kyštelėjo ranką į kišenę, išsitraukė sučiurusią piniginę. Portas tik užmetė akį į ją, bet žingsnio nesulėtino.

– Žiūrėk! – sušuko arabas, kažkuo mosuodamas jam prieš nosį. Portas net nedirstelėjo.

– Kas tai? – atsajai paklausė.

– Aš tarnavau Penktajame snaiperių batalione! Pasižiūrėk, štai dokumentas! Žiūrėk! Pamatysi!

Portas paspartino žingsnį. Netrukus gatvėje ėmė rastis ir žmonių. Bet niekas į juos nespoksojo. Galėjai pamanyti, kad dabar, kai greta pėdino arabas, Portas virto nematomu. Tačiau dabar jis ir nebebuvo toks užtikrintas, kurlink turėtų traukti. Šiaip ar taip, jei jis ir paklydo, to nieku gyvu nevalia parodyti. Portas lyg niekur nieko drožė nosies tiesumu, tarsi nė trupučio neabejodamas, kur einąs. „Iki kalvos viršūnės, tada – žemyn, – tarė jis sau. – Neįmanoma apsirikti."

Viskas jam atrodė nepažįstama: namai, gatvės, kavinės, netgi paties miesto išsidėstymas kalvos šlaite. Užuot atsidūręs kalvos keteroje, iš kurios galėtų leistis žemyn, jis įsitikino, kad ir kurion pusėn trauktų, gatvė vis tiek pamažu kyla į viršų, taigi, norėdamas eiti žemėjimo kryptimi, jis turėtų išvis apsisukti ir žingsniuoti atgal. Arabas oriai kėblino drauge lyg prilipęs – tai šalia, tai per žingsnį atsilikęs, kai eiti petys petin tiesiog neužtekdavo vietos. Megzti pokalbio jis nebebandė; Portas su šiokiu tokiu pasitenkinimu pastebėjo, kad palydovas jau kiek uždusęs.

„Jeigu prireiks, šitaip galiu žingsniuoti kad ir ištisą naktį, – pagalvojo jis. – Bet kaip, po galais, parsirasiu į viešbutį?"

Kone tuoj pat jie atsidūrė siaurutėje gatvelėje, veikiau tik skersgatvyje. Abipus jo riogsančių pastatų sienos beveik lietėsi virš galvos – jas skyrė vos keli coliai. Akimirką Portas sudvejojo: gatvė toli gražu ne tokia, kokia jam dabar norėtųsi eiti, o ir į viešbutį ji tikrai neveda. Arabas kaipmat susigaudė ir nepraleido progos įsikišti. Tarė:

– Nežinai, kokia čia gatvė? Ji vadinasi *Rue de la Mer Rouge**. Žinai? Nagi, eime. Joje yra bent keletas *cafés arabes*. Visai nebetoli. Eime.

* Raudonosios jūros gatvė. (*Pranc.*)

Portas paskubomis svarstė. Troško trūks plyš sudaryti įspūdį, neva puikiai pažįstąs miestą.

– *Je ne sais pas si je veux y aller ce soir**, – išsakė abejonę balsu.

Arabas susijaudinęs ėmė timpčioti Portą už rankovės.

– *Si, si!* – šūkčiojo. – *Viens!*** Pavaišinsiu tave gėrimu.

– Aš negeriu. Jau labai vėlu.

Čia pat susipjovė dvi katės. Arabas sušnypštė ir treptelėjo koja; katės spruko priešingomis kryptimis.

– Tuomet išgersime arbatos, – neatlyžo jis.

Portas atsiduso.

– *Bien****, – pagaliau nusileido.

Patekti į kavinę buvo ne taip paprasta. Jie įėjo pro žemas arkines duris, tada siauras tamsus koridoriukas išvedė į mažyčiuką sodelį. Ore tvyrojo sodrus, salsvas lelijų kvapas, persmelktas rūgštoko kanalizacijos tvaiko. Tamsoje juodu perėjo sodelį, užkopė ilgu akmeninių laiptelių maršu. Iš viršaus atsklido būgnelio *staccato*, tingiu bilsnojimu antrinantis visos balsų jūros šniokštimui.

– Prisėsime lauke ar viduje? – paklausė arabas.

– Lauke, – atsakė Portas. Kai jie užkopė laipteliais į patį viršų, jis giliai šniūkštelėjo gyvybingos energijos persisunkusio hašišo dūmo ir nejučia persibraukė delnu plaukus. Arabui šis judesys neprasprūdo pro akis.

– Damų čia nėra, supranti.

– Taip, žinau.

Pro durų angą prieš akis šmėkštelėjo ilga mažyčių, skaisčiai apšviestų kambarėlių eilė, ant nendrinių čiužinių, kuriais buvo išklotos grindys, buvo prisėdę daugybė vyrų. Galvas visi buvo apsivynioję baltais tiurbanais ar užsidėję raudonas šešijas – ši detalė sukėlė tokį nepaprastai stiprų vienarūšiškumo įspūdį, kad kai jie ėjo pro duris, Portui nejučia išsprūdo: „Ak!“ Paskui abu susėdo žvaigždžių šviesos užlietoje terasoje; netoliese kažkas tamsoje brazgino ūdo, arabiškosios liutnios, stygas. Portas tarė savo palydovui:

– Aš ir nežinojau, kad šitame mieste galėjo užsilikti kas nors panašaus.

Arabas jo nesuprato.

– Kas nors panašaus? – pakartojo. – O kas?

* Kažin ar šįvakar noriu ten eiti. (*Pranc.*)
** Taip, taip! Ateik! (*Pranc.*)
*** Gerai. (*Pranc.*)

– Tokių vietelių, kur nebūtų nieko kita, vien tik arabai. Kaip štai šičia. Maniau, kad visos kavinės tokios, kokias mačiau gatvėse, visi persimaišę: žydai, prancūzai, ispanai, arabai – visi drauge. Maniau, kad po karo čia viskas pasikeitę.

Arabas nusijuokė.

– Per karą buvo blogai. Daugybė žmonių išmirė. Neturėjome ko valgyti. Tik tiek. Bet argi tai galėjo pakeisti kavines? Na ne, mano drauge. Jos – tokios pat, kaip ir visada.

Valandėlę patylėjęs jis pridūrė:

– Vadinasi, po karo nesi čia buvęs. Bet lankeisi čia dar prieš karą, ar ne?

– Taip, – atsakė Portas. Ir tai buvo tiesa: kadaise jis pusdienį vaikštinėjo po miestą, kai čia trumpam buvo užsukęs jo laivas.

Jiems atnešė arbatos; šnekučiuodamiesi jie ėmė gurkšnoti. Porto sąmonėje po truputį vėl ėmė ryškėti Kitės, sėdinčios prie lango, atvaizdas. Vos tai suvokęs, iš pat pradžių jis pajuto kaltės dūrį. Paskui įsijungė vaizduotė: jis išvydo jos veidą kietai iš pykčio suspaustomis lūpomis – ji nusirenginėjo, tūžmingai draikydama plonyčius drabužius ant baldų. Be jokios abejonės, dabar ji jau bus praradusi viltį jo sulaukti ir atsigulusi. Portas gūžtelėjo pečiais ir paniuro; ėmė makaluoti stiklinės dugne telkšančius arbatos likučius, įdėmiai stebėdamas paties sukeltus sūkurius.

– Tau liūdna, – tarė Smailas.

– Ne, ne.

Portas pakėlė galvą, mąsliai šyptelėjo ir vėl užsižiūrėjo į arbatos lašą stiklinės dugne.

– Gyvenimas toks trumpas. *Il faut rigoler**.

Portas jau ėmė irzti; visai nebuvo nusiteikęs filosofuoti prie arbatos puodelio.

– Taip, žinau, – tiek teatsakė ir atsiduso. Smailas bakstelėjo jam ranką; arabo akys žaižaravo.

– Kai iš čia išeisime, trauksime aplankyti vieno mano draugo.

– Aš nenoriu susipažinti su jokiu tavo draugu, – atsakė Portas ir pridūrė: – Vis tiek ačiū už pasiūlymą.

– Ogi tau iš tikrųjų liūdna. – Smailas nusijuokė. – Tai mergina. Graži kaip mėnuo.

Porto širdis akimirką stabtelėjo ir vėl suspurdo.

* Reikia linksmintis. (*Pranc.*)

– Mergina, – pats nepajuto, kaip pakartojo jis, neatitraukdamas akių nuo arbatos lašo stiklinėje. Pats sutriko pajutęs, kaip vidujai susijaudino. Pažvelgė į Smailą.

– Mergina, – ištarė dar sykį. – Turi omeny – kekšė?

Smailas trupučiuką pasipiktino.

– Kekšė? Ak, bičiuli, juk tu visiškai manęs nepažįsti. Jokiu būdu nesivesčiau tavęs pas kekšę. *C'est de la saloperie, ça!** Ji – mano draugė, labai daili, labai miela. Susipažinsi – pats įsitikinsi.

Neregimas muzikantas liovėsi brazginęs ūdo stygas. Vyrai kavinėje rėkaliojo loto žaidimo skaičius: „*Quahad aou tletine! Arbaine!*"**

Portas paklausė:

– Kiek jai metų?

Smailas sudvejojo.

– Maždaug šešiolika. Šešiolika ar septyniolika.

– Arba dvidešimt, arba dvidešimt penkeri, – nusišaipė Portas.

Smailas ir vėl užsigavo.

– Ką tai reiškia – dvidešimt penkeri? Sakau tau, jai – šešiolika ar septyniolika. Netiki? Paklausyk. Susipažinsi su ja. Jeigu ji tau nepatiks, tiesiog susimokėsi už arbatą, tada eisime sau. Sutinki?

– O jeigu ji man patiks?

– Tada darysi, ką tik panorėsi.

– Bet turėsiu jai sumokėti?

– Žinoma, turėsi jai sumokėti.

Portas nusijuokė.

– O dar sakai – ne kekšė.

Smailas per stalą pasilenkė arčiau jo ir ėmė dėstyti, demonstruodamas begalinę kantrybę:

– Paklausyk, Žanai. Ji – šokėja. Vos prieš keletą savaičių atvyko iš savo kaimelio dykumoje. Kaip ji gali būti kekšė, jei ji neregistruota ir negyvena kekšių kvartale? Ką? Nagi, sakyk! Sumokėsi jai už sugaišintą laiką. Taip, ji šoka kvartale, bet neturi ten nei kambario, nei lovos. Ji – ne kekšė. Tai kaip, eisime?

Portas prieš atsakydamas ilgokai pagalvojo, dirstelėjo į dangų, nužvelgė sodelį ir kavinės terasą. Bet galiausiai atsakė:

– Taip. Eime. Tuojau pat.

* Kokia nešvankybė. (*Pranc.*)

** Trisdešimt vienas, keturiasdešimt. (*Arab.*)

5

Kai juodu išniro iš kavinės ir vėl nužingsniavo gatve, Portui pasirodė, kad traukia ta pačia kryptimi, iš kur atėję. Žmonių gatvėse buvo jau mažiau, oras atvėso. Jie perėjo siena apjuosto citadelės rajono didžiąją dalį ir netikėtai pro aukštus vartus išniro į tyrlaukius kitapus. Čia viešpatavo tyla, danguje mirkčiojo ryškios žvaigždės. Oras nelauktai padvelkė malonia gaiva, Portui gerokai palengvėjo, atsidūrus atviroje erdvėje, išsiveržus iš ankštumos su virš galvos susiskliaudžiančiomis pastatų sienomis. Tad jis vis delsė, balsu neišsakydamas klausimo, kuris jau senokai sukosi ant liežuvio galo: „O kur mes einame?" Jie ėjo vis toliau ir toliau lyg ir kažkokio gilaus, išdžiūvusio griovio kranto parapetu, ir Portas galų gale paklausė, ko seniai ketino klausti. Smailas atsakė gana miglotai, neva mergina su keliais draugais gyvenanti miesto pakraštyje.

– Bet mes jau dabar išėję iš miesto, – paprieštaravo Portas.

– Taip, čia jau užmiestis, – nesiginčijo Smailas.

Plika akimi buvo matyti, kad jis ėmė išsisukinėti; atrodė, kad jo būdas pasikeitė dar kartą. Dar visai neseniai lyg ir dvelktelėjęs draugingumo jausmas išsisklaidė be pėdsako. Portui dabar jis ir vėl buvo toks pat bevardis tamsus pavidalas, koks andai stovėjo viršum jo šiukšlyne gatvės gale, žioruodamas ryškiu cigaretės galiuku. *Tu vis dar gali ištrūkti. Sustok. Tuojau pat.* Tačiau darnus, tolygus žingsnio ritmas įtraukė per giliai. Akmeninis parapetas suko plačiu lankstu, status šlaitas smigo žemyn į dar tirštesnę juodumą. Griovio galas liko per kelis šimtus pėdų už nugaros. Dabar jie jau buvo aukštai virš didelio atviro slėnio.

– Turkų tvirtovė, – tarstelėjo Smailas, kulnu dunkstelėdamas į akmenis.

– Klausyk, – piktai pratrūko Portas, – kurgi mes einame? – Jis pažvelgė į juodą, dantytą priekyje, ties horizontu, dunksančių kalnų liniją.

– Tenai, žemyn.

Smailas mostelėjo į slėnį. Dar akimirka, ir jis sustojo.

– Štai čia laiptai.

Juodu persisvėrė per kraštą. Žemyn smigo į sieną įtvirtinti siauri geležiniai laipteliai. Grėsmingai statūs ir be jokio turėklo.

– Toloka, – ištarė Portas.

– Ak, taip, juk tai turkų tvirtovė. Matai švieselę ten, apačioje? – jis parodė blausų raudoną žiburėlį, kuris tai sumirgėdavo, tai vėl priblėsdavo kone tiesiog jiems po kojomis. – Tai palapinė, ten ji ir gyvena.

– Palapinė!

– Čia, apačioje, namų iš viso nėra. Tik palapinės. Daug palapinių. *On descend?**

Smailas ėmė lipti pirmas, beveik prisiplojęs prie sienos.

– Prisilaikyk už akmenų, – perspėjo.

Atsidūręs netoli dugno, Portas įžiūrėjo, kad blausią šviesą skleidžia išvėsęs laužas, užkurtas atvirame plote tarp dviejų didelių klajoklių palapinių. Smailas staiga stabtelėjo, įsiklausė. Iš kažkur sklido neaiškus vyriškų balsų murmesys.

– *Allons-y***, – šnipštelėjo, regis, patenkintas.

Jie pasiekė laiptų papėdę. Čia žemė po kojomis buvo kieta. Į kairę nuo savęs Portas pastebėjo juodą milžiniškos, žiedais apsipylusios agavos siluetą.

– Palauk čia, – sukuždėjo Smailas. Portas jau buvo beprisidegąs cigaretę; Smailas piktai kepštelėjo jam per ranką. – Ne! – sušnypštė.

– Ką tai reiškia? – prasižiojo Portas – šitoks slapukavimas jį gerokai siutino. Smailas išgaravo.

Atsišliejęs į šaltą akmeninę sieną Portas lūkuriavo, netrukus išgirdo, kaip nutrūko monotoniškas prislopintų balsų murmesys, kažkas pasisveikino, kažkas atsakė, bet nieko daugiau nenutiko. Vėl sugaudė balsai, lygiai taip pat, kaip ir anksčiau: nenutrūkstamas bereikšmių garsų srautas. „Tikriausiai jis nuėjo į kitą palapinę“, – pagalvojo Portas. Laužo atšvaito paliestas, rausvai sumirguliavo tolesnės palapinės šonas,

* Leidžiamės? (*Pranc.*)
** Eime. (*Pranc.*)

dar toliau tvyrojo aklina tamsa. Portas atsargiai nuslinko kelis žingsnius palei sieną, norėdamas įžiūrėti palapinės angą, bet ši buvo kitoje pusėje. Jis įsiklausė, bene iš ten irgi sklinda balsai – nieko neišgirdo. Ir staiga, be jokios regimos priežasties, ausyse suskambo Kitės žodžiai, kuriuos ji atsisveikindama mestelėjo jam, išeinančiam iš jos kambario: „Šiaip ar taip, tau tai kur kas svarbiau nei man." Dabar, kaip ir tada, patys savaime šie žodžiai jam atrodė nieko ypatinga nereiškiantys, bet Portas prisiminė intonaciją, kuria jie buvo pasakyti: Kitė atrodė ir įskaudinta, ir nusiteikusi maištingai. Apie ką jųdviejų kalbėta? Apie Tanerį. Portas išsitiesė.

– Juk jis rėžia apie ją sparną, – sukuždėjo balsu.

Staigiai apsisukęs jis nužingsniavo prie laiptų ir ėmė ropštis viršun. Bet įveikęs kokias šešias pakopas stabtelėjo ir apsidairė. „Šiąnakt, šiaip ar taip, jau nieko nebepadarysi, – pagalvojo. – Ir išvis tai – ne kas kita, tik pretekstas sprukti iš čia, nes man baisu. Ir kas man šovė į galvą, ji tikrai niekad jam neteks."

Iš dvi palapines skiriančio tarpo tamsos išniro žmogaus pavidalas ir tekinas atskubėjo prie laiptų papėdės.

– Žanai! – pašaukė pakuždomis.

Portas nė nekrustelėjo.

– *Ah! Ti es là!** Ką ten veiki? Eime!

Portas neskubėdamas nusiropštė žemyn. Smailas pasitraukė jam iš kelio ir sugriebė už rankos.

– Kodėl negalime kalbėtis? – sukuždėjo Portas.

Smailas suspaudė jam ranką.

– Ššš! – sušnypštė tiesiai į ausį.

Juodu prasmuko pro artimiausią palapinę, prasibrovė pro aukštų dagių šabakštyną ir, mindami akmenis, prisiartino prie kitos palapinės angos.

– Nusiauk batus, – paliepė Smailas, nusispirdamas sandalus.

„Kažin ar geras sumanymas", – pagalvojo Portas. Garsiai ištarė tik tiek:

– Ne.

– Ššš! – Smailas įstūmė jį vidun su visais batais.

Palapinė viduryje buvo pakankamai aukšta, kad Portas išsitektų stačias. Ant skrynios prie pat angos pritvirtinta žvakė skleidė šiek tiek šviesos, bet palapinės kertės prie pat žemės skendėjo beveik visiškoje

* A, štai kur tu! (*Pranc.*)

tamsoje. Grindys be jokios tvarkos buvo išklotos šiaudiniais kilimėliais, visa kur mėtėsi bet kaip išdraikyti daiktai. Palapinėje nebuvo nė gyvos dvasios, niekas jų nelaukė.

– Sėskis, – paragino Smailas; jis elgėsi čia kaip šeimininkas. Atituštino didžiausiąjį kilimėlį, nužerdamas į šalį žadintuvą, sardinių konservų skardinę bei nenusakomo senumo ir antra tiek purviną kombinezoną. Portas atsisėdo, alkūnėmis įsirėmė į kelius. Greta jo riogsojo šukėta, sutrūkinėjusia emale padengta medicininė „antis", apypilnė tamsoko skysčio. Visur mėtėsi sužiedėjusios duonos žiauberės. Portas prisidegė cigaretę, taip ir nepasiūlęs užsirūkyti Smailui – šis įsitaisė prie angos, žvalgydamasis laukan.

Ir staiga vidun šmurkštelėjo ji – liauna mergaitė, iš pažiūros – tikra laukinukė, didžiulėmis tamsiomis akimis. Buvo apsirengusi akinamo baltumo drabužiu be menkiausios dėmelės, galvą buvo apsirišusi kažkuo panašiu į baltą tiurbaną, suveržiantį plaukus užpakalyje ir pabrėžiantį tamsmėlynius ornamentus, ištatuiruotus ant kaktos. Vos atsidūrusi viduje, ji sustojo ir įsmeigė akis į Portą; jos žvilgsnis, dingtelėjo jam, visai toks, koks būna jauno buliaus, žengiančio pirmuosius žingsnius į skaisčiai nutviekstą areną. Ramiai žiūrinčios į jį mergaitės veide buvo matyti sutrikimas, baimė ir pasyvus lūkestis.

– Aha, štai ir ji! – vis dar pusbalsiu prašneko Smailas. – Jos vardas – Marnija.

Jis palūkėjo. Portas pakilo ir prisiartinęs ištiesė ranką.

– Ji nemoka prancūziškai, – paaiškino Smailas.

Nesišypsodama mergaitė lengvai liestelėjo Porto ranką, paskui pakėlė pirštus prie lūpų. Galiausiai nusilenkė ir prakalbo slopiu kuždesiu:

– *Ya sidi, la bess âlik? Eglès, baraka 'laou'fik**.

Nepaprastai grakščiais ir oriais, bet tuo pat metu – ir kuklumo varžomais judesiais ji atplėšė nuo skrynios žvakę ir patraukė į palapinės tolimąjį galą, į nedidelę, beveik atskirą patalpą, atitvertą nuo bendros erdvės audeklo atraiža, pritvirtinta prie lubų. Prieš pat pradingdama už užuolaidos, ji atsigręžė ir mostelėjusi paragino:

– *Agi! Agi menah!***

Abu vyrai nusekė paskui ją į atitvertąją kertę, kur riogsojo kelios žemos dėžės, užklotos senu čiužiniu – suprask, čia bandyta sukurti svetainę. Greta improvizuotos sofos stovėjo mažytėlaitis arbatos staliukas,

* Kaip laikotės, pone? Prašau sėstis. (*Arab.*)

** Galite ateiti čia. (*Arab.*)

prie jo ant kilimėlio mėtėsi kelios nedidelės, gumbuotos pagalvėlės. Mergaitė pastatė žvakę ant plikos žemės ir kibo tvarkingai dėlioti pagalvėles ant čiužinio.

– *Essmah!** – kreipėsi ji į Portą, paskui atsigręžė į Smailą. – *Tsekellem bellatsi***. – Tai tarusi, vėl išsmuko pro užuolaidą.

Smailas nusijuokė ir pusbalsiu šūktelėjo jai pavymui:

– *Fhemtek!****

Portą mergina sudomino, bet erzino kalbos barjeras, o juo labiau – ta aplinkybė, kad mergina galėjo nesivaržydama kalbėtis su Smailu jo akivaizdoje.

– Ji nuėjo atsinešti ugnies, – tarė Smailas.

– Gerai, gerai, – numojo Portas, – bet kodėl reikia kalbėtis pakuždomis?

Smailo akys kryptelėjo į palapinės angą.

– Vyrai kitoje palapinėje, – paaiškino jis.

Neilgai trukus mergina sugrįžo, nešina moliniu indu, kupinu kaitrių žarijų. Kol kaitė vandenį ir ruošė arbatą, Smailas šnekučiavosi su ja. Atsakydavo ji visuomet labai rimtai, prislopintu, bet vis tiek ausiai maloniu balsu. Portui ji atrodė kur kas panašesnė į jauną vienuolę, nei kavinės šokėją. Tačiau pasitikėt ja jis nepasitikėjo nė trupinėlio, nors jautėsi visai patenkintas tiesiog sėdėdamas ir grožėdamasis mitriais jos liaunų, chna dėmelėmis ištepliotų pirščiukų, plėšančių mėtos lapelius ir kišančių juos į mažytį arbatinuką, judesiais.

Ji kelis kartus paragavo arbatos ir, kai pagaliau liko patenkinta, įpylė po stiklinę jiems, o pati vėl oriai įsitaisė prisėdusi kulnus ir ėmė gurkšnoti iš savosios.

– Eikš čionai, – ištarė Portas, tapšnodamas sofą greta savęs.

Ji parodė, kad jai visai patogu ten, kur yra, ir mandagiai padėkojo. Paskui, vėl sutelkusi dėmesį į Smailą, leidosi su juo į ilgą pokalbį; Portas tuo metu siurbčiojo arbatą ir stengėsi atsipalaiduoti. Jį apniko slegianti nuojauta, kad aušra jau visai nebe už kalnų, kad iki ryto liko vos kokia valanda, ne daugiau – ir visas laikas iššvaistytas vėjais. Jis neramiai dirstelėjo į laikrodį – šis buvo sustojęs penkios po dviejų. Bet vis dar tiksėjo. Neįmanoma, turėjo būti jau gerokai vėliau. Marnija kažko paklausė Smailo, atrodė, kad klausimas susijęs su Portu.

– Ji klausia, ar esi girdėjęs istoriją apie Outką, Mimuną ir Aišą, – išvertė Smailas.

* Ačiū! (*Arab.*)
** Prašau kalbėti. (*Arab.*)
*** Gerai, supratau. (*Arab.*)

– Ne, – atsakė Portas.

– *Goul lou, goul lou**, – paragino Marnija Smailą.

– Yra trys tokios kalnietės mergaitės, kilusios iš to paties krašto, kur gimė Marnija, jų vardai – Outka, Mimuna ir Aiša.

Marnija pritardama lėtai linkčiojo galva, didžiulių, švelnių jos akių žvilgsnis smigo į Portą.

– Štai jos iškeliauja ieškoti laimės į M'Zabos slėnį. Dauguma mergaičių iš kalnų traukia užsidirbti pinigų į Alžyrą ar Tunisą, ar čionai, tačiau tos turi svajonę, jos kai ko trokšta karščiau nei bet ko kito pasaulyje. Jos svajoja atsigerti arbatos Sacharoje.

Marnija klausydamasi vis dar linkčiojo – girdėdama Smailo minimus vietovardžius, daugmaž susigaudydavo, apie ką šis pasakoja.

– Suprantu, – ištarė Portas, vis dar nesusigaudydamas, ar istorija galų gale bus juokinga, ar tragiška; jis pasiryžo reaguoti kiek įmanoma atsargiau, kad paskui galėtų apsimesti išjautęs ją tiek, kiek akivaizdžiai vylėsi mergina. Jis troško tik vieno: kad pasakojimas nebūtų labai ilgas.

– M'Zabos slėnyje visi vyrai tikri šlykštynės. Merginos šoka Gardajos smuklėse, bet visą laiką liūdi, jos vis dar trokšta atsigerti arbatos Sacharoje.

Portas vogčia dirstelėjo į Marniją. Šios veidas buvo nepaprastai rimtas. Portas dar sykį linktelėjo.

– Taigi šitaip praeina daugel mėnesių, o merginos vis dar M'Zabos slėnyje, ir jos labai labai liūdnos, nes vyrai ten tokie bjaurybės. Iš tikrųjų šlykštūs, kaip kiaulės. Ir jie moka menkai, vargšėms merginoms vis dar neužtenka pinigų nukeliauti į Sacharą atsigerti arbatos.

Kaskart, ištaręs žodį „Sachara“, arabų papročiu įnirtingai pabrėždamas pirmąjį skiemenį, jis akimirką patylėdavo.

– O paskui vieną dieną atkeliauja tuaregas iš berberų genties, toks aukštas ir dailus, raitas ant gražuolio vienakuprio mehario; jis kalbasi su Outka, Mimuna ir Aiša, jis pasakoja joms apie dykumą, kur gyvena, apie savo kaimą, o jos klausosi išplėstomis akimis. O paskui jis prašo jų: „Pašokite man“, ir jos šoka. Ir tada jis mylisi su jomis, visomis trimis, ir duoda sidabrinę monetą Outkai, duoda sidabrinę monetą Mimunai ir sidabrinę monetą – Aišai. Rytui auštant jis vėl sėda ant savojo vienakuprio mehario ir iškeliauja į pietus. Paskui jos dar labiau liūdi, o M'Zabos slėnis joms atrodo bjauresnis nei bet kada, jos galvoja vien tik apie aukštaūgį gražuolį tuaregą, gyvenantį dykumoje.

* Pasakyk jam, pasakyk jam. (*Arab.*)

Portas prisidegė cigaretę ir tada pastebėjo viltingą Marnijos žvilgsnį; jis ištiesė pakelį jai. Mergina paėmė cigaretę, tada gremėzdiškomis žnyplėmis grakščiai pakėlė žioruojančią žariją, prikišo prie galiuko. Cigaretė tuoj pat parūko – mergina padavė ją Portui ir mainais pasiėmė jo. Portas jai nusišypsojo. Ji beveik nepastebimai linktelėjo.

– Daugel praslinko mėnesių, bet joms taip ir nepavyksta užsidirbti pakankamai pinigų kelionei į Sacharą. Visos trys išsaugojo savo sidabrinę monetą, mat visos trys įsimylėjusios tuaregą. Ir visą laiką liūdi. Vieną gražią dieną jos ir sako: „Juk šitaip mums ir baigsis – mes liksime amžiams liūdėti, taip niekad ir neišgėrusios arbatos Sacharoje; taigi reikia keliauti, dabar pat, nors ir neturime pakankamai pinigų." Sukrapščiusios viską, ką turi, jos sudeda pinigus į krūvą, netgi tris sidabrines monetas, jos nusiperka arbatinuką, padėklą ir tris stiklines, ir dar jos nusiperka autobuso bilietą į al Golėją. Ten joms likę jau visai mažai pinigų, ir visus jos atiduoda bakhamarui, traukiančiam su karavanu į pietus, į Sacharą. Jis ir priima jas keliauti drauge su karavanu. Vieną vakarą, prieš pat saulėlydį, jie pagaliau pasiekia didžiules smėlio kopas, ir jos galvoja: „Na štai, dabar mes jau pagaliau Sacharoje, dabar išsivirsime arbatos." Pateka mėnulis, visi vyrai jau miega, išskyrus sargybinį. Šis sėdi greta kupranugarių ir groja fleita.

Smailas sau priešais burną pakrutino pirštus.

– Outka, Mimuna ir Aiša tylutėliai pasitraukia nuo karavano, nešinos padėklu, arbatinuku ir trimis stiklinėmis. Jos nori surasti pačią aukščiausią kopą, nuo kurios galėtų apžvelgti visą Sacharą. Ten ir užsiplikysiančios arbatos. Eina jos labai labai ilgai. Outka sako: „Štai ten matau aukštą kopą." Tad jos eina prie tos kopos, užkopia į viršūnę. Tada Mimuna sako: „Matau kopą štai ten, ana daug aukštesnė. Nuo jos viršūnės įžiūrėsime net Ain Salachą." Tad jos traukia ten, ir kopa iš tikrųjų daug aukštesnė. Bet, kai užkopia į viršūnę, Aiša taria: „Pažvelkite! Štai ana kopa – ji tikrai pati aukščiausia iš visų. Nuo jos viršūnės galėsime apžvelgti visą Sacharą iki pat Tamanraseko. Ten gyvena tuaregas." Patekėjo saulė, o jos vis dar ėjo. Iki vidudienio jos visai supluko. Bet kopą pasiekė ir ėmė kopti, kopė ir kopė. O kai užkopė į pačią viršūnę, buvo jau labai pavargusios, taigi tarė: „Pirmiau trupučiuką pailsėsime, tada išsivirsime arbatos." Bet pirmų pirmiausia jos pasidėjo padėklą, išdėliojo arbatinuką ir stiklines. Tada sugulė ir sumigo. O paskui...

Smailas nutilo ir pažvelgė į Portą.

– Paskui, po daugelio dienų, traukė dar vienas karavanas. Vienas iš

vyrų pastebėjo kažką ten, pačios aukščiausios kopos viršūnėje. Jie nuėjo pažiūrėti ir rado jas, Outką, Mimuną ir Aišą: visos tebegulėjo taip pat, kaip buvo sumigusios. O jų visų stiklinės, – jis ištiesė savąją arbatos stiklinę, – buvo kupinos smėlio. Štai kaip jos atsigėrė arbatos Sacharoje.

Stojo tyla, šįsyk – jau ilgam. Pasakojimas, atrodo, baigėsi. Portas dirstelėjo į Marniją – ji vis dar linkčiojo galvą, neatitraukdama žvilgsnio nuo jo. Portas ryžosi prasižioti.

– Labai liūdna istorija, – tarė.

Mergina tuojau pat paklausė Smailo, ką jis pasakęs.

– *Gallik merhmoum bzef,* – išvertė Smailas.

Mergina užsimerkė, vis dar linkčiodama.

– *Ei oua!* – ištarė, vėl pramerkdama akis.

Portas paskubomis grįžtelėjo į Smailą.

– Klausyk, jau labai vėlu. Norėčiau susitarti dėl kainos. Kiek turėčiau jai sumokėti?

Smailas baisiausiai pasipiktino.

– Negali šitaip elgtis, lyg derėtumeis su kekše! *Ci pas une putain, je t'ai dit!**

– Bet jeigu pabūsiu su ja, turėsiu sumokėti?

– Na, žinoma.

– Tuomet norėčiau dabar pat ir susitarti.

– Negaliu padaryti to už tave, bičiuli.

Portas gūžtelėjo pečiais ir atsistojo.

– Man metas eiti. Jau labai vėlu.

Marnija greitai dirstelėjo į vieną vyrą, paskui – į kitą. Tada tylutėliai ištarė žodį ar du Smailui, kuris suraukė antakius, bet vis tiek žiovaudamas išdrožė lauk iš palapinės.

Juodu greta kits kito gulėjo ant improvizuotos sofos. Mergina buvo labai graži, labai nuovoki, labai supratinga, bet Portas vis tiek nėmaž ja nepatikėjo. Ji atsisakė visiškai nusirengti, tačiau jos švelniuose, aiškų prieštaravimą išreiškiančiuose judesiuose Portas užjuto nuolankumą – ji tikrai absoliučiai jam nusileistų, jei tik jie turėtų pakankamai laiko. Jei tik pakaktų laiko, jis būtinai pelnytų visišką jos pasitikėjimą, bet šiąnakt reikės tenkintis tuo, kas buvo savaime suprantama iš pat pradžių. Portas galvojo apie tai gulėdamas ir žvelgdamas į jokio šešėlio netemdomą jos veidą, ir čia pat prisiminė po dienos kitos iškeliaująs į

* Ji ne kekšė, juk aš tau sakiau! (*Pranc.*)

pietus; vidujai jis išsiplūdo dėl tokios sėkmės, bet tarė sau: „Geriau jau žvirblis rankoje.“ Marnija persisvėrė per jį, dviem pirštais užspaudė žvakės liepsnelę. Akimirką stojo visiška tyla ir visiška tamsa. O paskui jis pajuto, kaip švelnios jos rankos apsiveja jo kaklą, lūpos paliečia kaktą.

Kone tą pat akimirksnį tolumoje sustūgo šuo. Kurį laiką Portas jo net negirdėjo, bet kai pagaliau išgirdo, apėmė nerimas. Tai buvo visiškai netinkamas situacijai akompanimentas. Dar akimirka – ir Portas susizgribo įsivaizduojąs, kad jį tylomis stebi Kitė. Vaizduotės pakištas reginys jį įjaudrino, paskui niaurus kaukimas nebetrikdė.

Po kokio ketvirčio valandos, ne daugiau, Portas pakilo ir, iškišęs nosį pro užuolaidą, pažvelgė į palapinės angą: tamsa dar nėmaž neskydo. Staiga jį surietė nenumaldomas poreikis kuo skubiausiai dingti iš čia. Jis atsisėdo ant palaikės sofos ir ėmėsi tvarkytis drabužius. Dvi pasalūnės rankos vėl ėmė ropštis aukštyn, vėl apsivijo jo kaklą. Jis ryžtingai atplėšė jas nuo savęs, keliskart žaismingai patapšnojo. Tada aukštyn jau užsirangė tik viena, antroji įslydo po švarku ir ėmė glamonėti krūtinę. Portas užjuto kažkokią nežymią kliautį rankos judesiuose, privertusią jį kyštelėti ranką ir uždėti delną ant merginos plaštakos. Iškart apčiuopė savo piniginę, jau atsidūrusią tarp jos pirštų. Staigiu trūktelėjimu išplėšė piniginę iš jos gniaužtų ir pastūmęs parvertė merginą ant čiužinio.

– Oi! – riktelėjo ji labai garsiai.

Portas pašoko ir klupinėdamas triukšmingai nusiyrė per šūsnis rakandų, skiriančių jį nuo išėjimo. Dabar jau mergina suklykė. Kitoje palapinėje sušiušėjo balsai. Vis dar laikydamas piniginę rankoje, Portas išpuolė laukan, metėsi į kairę ir tekinas pasileido sienos link. Dusyk pargriuvo: kartą – užkliuvęs už akmens, kitą – dėl to, kad žemė po kojomis netikėtai smuktelėjo žemyn. Antrą kartą atsistojęs, Portas pastebėjo iš šono atskubantį vyrą, kuris kėsinosi atkirsti jį nuo laiptų. Jis pats jau šlubčiojo, bet laiptai buvo ranka pasiekiami. Portas suskubo pirmas. Visą laiką, kol ropštėsi aukštyn, vaidenosi, kad kažkas mina jam ant kulnų ir jau po akimirkos stvers už kojos. Plaučiai virto gryno skausmo rezervuaru, bet kuriuo metu galinčiu sprogti. Jis skubinosi išsiviepęs, pračiaupęs lūpas, bet sukandęs dantis, oras šniokšdamas veržėsi pro juos sulig kiekvienu įkvėpimu. Galiausiai užsiropštęs iki pat viršaus, Portas atsisuko, stvėrė riedulį, kurio niekaip neįstengė pakelti, bet vis dėlto pakėlė ir nurito laiptais žemyn. Paskui giliai įkvėpė ir nubėgo parapetu. Dangus jau pastebimai šviesėjo, tyra, švytinti pilku-

ma sklido iš už neaukštų rytų pusėje dunksančių kalvų. Nubėgti toli Portas nebegalėjo. Širdis daužėsi, pulsas kalė smilkiniuose ir kakle. Jis žinojo miesto niekada nepasieksiąs. Vienoje kelio pusėje vėrėsi slėnis, užtat palei visą kitą kelkraštį driekėsi siena, per aukšta, kad galėtum tikėtis persiropšti. Tačiau įveikęs dar kelis šimtus pėdų Portas pasiekė sienos įgriuvą, akmenų ir žemių nuogulų nuožulnuma buvo nesunkiai įveikiama. Vos atsidūręs kitapus sienos, jis išsyk pasuko atgal ta pačia kryptimi, iš kurios atbėgo keliu, dvėsuodamas ir dusdamas nuskubėjo nuolaidžiu šoniniu šlaitu, nusėtu plokščiais akmeniniais luistais – tradiciniais musulmonų antkapiais. Galų gale jis minutę prisėdo, suspaudęs galvą delnais, vienu metu suvokdamas bent kelis dalykus: galvą bei krūtinę varstantį skausmą, nenuginčijamą faktą, kad rankoje nebėra piniginės, kurtinantį savo paties širdies dundėjimą, vis dėlto neužgožusį jaudrių persekiotojų balsų, kurie po akimirkos atsklido, ar bent jam taip pasigirdo, nuo kelio apačioje. Portas pakilo ir tiesiog per kapus vėl nuklibinkščiavo aukštyn. Galiausiai įveikė kalvos keterą, toliau šlaitas jau leidosi žemyn. Čia Portas pasijuto mažumėlę saugiau. Tačiau sulig kiekviena akimirka vis plačiau sklido ryto šviesa, dar valandėlė – ir iš kažin kur jau bus visai nesunku įžiūrėti vienišą jo figūrėlę, klydinėjančią šlaitu. Portas vėl pasileido tekinas, dabar jau – šlaitu žemyn, nekeisdamas krypties, protarpiais klupinėdamas, net nepakeldamas galvos, baimindamasis pargriūti; šitaip jis kuduliavo gana ilgai, kapinės seniai liko už nugaros. Ir pagaliau pasiekė aukštumėlę, apaugusią krūmokšniais ir kaktusais – iš čia galėjo apžvelgti visą aplink plytintį kraštovaizdį. Portas atsisėdo šabakštyne. Viešpatavo nenusakoma ramybė. Virš galvos plytėjo baltas dangus. Protarpiais Portas atsistodavo ir atsargiai apsižvalgydavo iš tankmės. Tad kai galiausiai patekėjo saulė, jis, žvelgdamas tarp dviejų oleandrų, išvydo raudoną jos atspindį mylių mylias nusidriekusioje, žaižaruojančioje druskožemio dykumoje, plytinčioje tarp jo ir kalnų.

6

Kitė pabudo permerkta prakaito, skalaujama kaitrios ryto saulės. Ji išsiropštė iš lovos, užtraukė užuolaidas ir krito atgal į patalą. Jos išgulėtos paklodės buvo drėgnos. Skrandis susigniaužė vien nuo minties apie pusryčius. Būdavo tokių dienų, kada ji, nuo pat tos akimirkos, kai praverdavo akis, pajusdavo viršum galvos kybančią lemtį tarsi kokį lietaus pritvinkusį debesį. Išgyventi tokias dienas būdavo nelengva, ir ne tiek dėl aštraus artėjančios nelaimės jausmo, smelkiančio nepaprastai aiškiai, kiek dėl to, kad tuomet suirdavo visa paprastai sklandžiai funkcionuojanti jos pragaištingų ženklų sistema. Jei paprastomis dienomis, susiruošusi apsipirkti, ji nikstelėdavo čiurną ar nusibrozdindavo blauzdą, užkliuvusi už kokio baldo, išvada, kad žygis po parduotuves dėl vienos ar kitos priežasties nenusiseks, pasisiūlydavo tarsi savaime, kitąsyk ji net galėdavo tarti, kad atkakliai laikytis ketinimų eiti apsipirkti būtų netgi pavojinga. Tačiau tokiomis paprastomis dienomis ji bent jau be vargo atskirdavo bloga lemiantį ženklą nuo gero. Bet būdavo ir kitokių dienų, dienų klastūnių, kai grėsmės nuojauta užguldavo taip stipriai, kad net pavirsdavo priešiškais jutimais, tykančiais iš užnugario ar tavaruojančiais tiesiog priešais, iš anksto numatančiais jos pastangas išvengti pikta lemiančių ženklų, taigi – ir galinčiais pernelyg lengvai regzti jai žabangas. Ir jau tuomet tai, kas iš pirmo žvilgsnio atrodė kaip palankus ženklas, galėjo tučtuojau paaiškėti esąs ne kas kita, o jaukas, tik ir skirtas įvilioti ją į pavojų. O tokiais atvejais nevertėjo kreipti dėmesio net į tokias iškalbingas aplinkybes kaip nikstelėta čiurna, mat ir šis ženklas galėjo būti pakištas vien tam, kad ji

atsisakytų ketinimų eiti apsipirkti ir būtų namuose tuo metu, kai sprogs krosnies katilas, kils gaisras ar į svečius užsuks kas nors, ko jai ypač nesinori matyti. Jos asmeniniame gyvenime, santykiuose su draugais šitoks dėmesys aplinkybėms išaugdavo iki milžiniškų proporcijų. Ji sugebėdavo prasėdėti ištisą rytą, stengdamasi iki menkiausios smulkmenos prisiminti kokios nors trumpos scenelės ar pokalbio detales, kad paskui galėtų pamėginti išgliaudyti visas įmanomas kiekvieno mosto ar sakinio, kiekvienos veido išraiškos ar balso moduliacijos, taip pat – ir visų jų sugretinimų interpretacijas. Nemaža jos gyvenimo dalis buvo skirta įvairių ženklų priskyrimui vienai ar kitai kategorijai. Tad nieko nuostabaus, kad kai abejonės imdavo trukdyti jai įgyvendinti šią užduotį, jos gebėjimas atlikti paprasčiausius kasdienės egzistencijos veiksmus susitraukdavo iki minimumo. Tokiais atvejais ją sukaustydavo lyg koks nepaaiškinamas paralyžius. Ji išvis į nieką nebereaguodavo, pati jos esybė susigūždavo ir pasitraukdavo į nežinią, ji atrodydavo baugi, susimąsčiusi. Gerai ją pažįstantys draugai tuomet sakydavo: „Aha, viena iš Kitės tų dienų.“ Jei šitokiomis dienomis ji būdavo prislėgta ir atrodydavo užvis labiausiai linkusi protauti, tai tik todėl, kad mechaniškai atkartodavo tai, ką pati laikė racionaliu elgesiu. Viena priežasčių, dėl kurių ji taip nemėgdavo, kai kas nors įsigeisdavo pasakoti sapnus, kaip tik ir buvo ta, kad tokie pasakojimai visą jos dėmesį nukreipdavo į tas nuožmias grumtynes, kurios be paliovos virė jos pačios esybės gelmėse – kovą tarp sveiko proto ir atavizmo. Intelektualiose diskusijose ji visada būdavo uoli mokslinio metodo šalininkė, bet tuo pat metu sapną neišvengiamai vertindavo kaip pranašingą ženklą.

Dar sudėtingesnę jos situaciją darė tai, kad pasitaikydavo ir dar kitokių dienų – tokių, kai susilaukti rūstybės iš aukščiau atrodydavo menkai tikėtina. Tuomet palankus būdavo kiekvienas ženklas, kiekvieną asmenį ar daiktą, kiekvieną aplinkybę gaubdavo nežemiškos malonės spindesys. Šitokiomis dienomis, jei tik leisdavo sau elgtis taip, kaip skatindavo jausmai, Kitė būdavo netgi laiminga. Tačiau pastaruoju metu jai ėmė atrodyti, kad tokios dienos, ir šiaip jau, savaime aišku, gana retos, jai pakišamos tik tam, kad ji prarastų budrumą, užmirštų saugotis ir paskui jau nebeįstengtų susigaudyti, ką byloja ženklai. Ir tuomet natūrali euforija ūmai virsdavo aikštingumu, nervingu, gal net šiek tiek isterišku. Jei tekdavo dalyvauti pokalbiuose, ji vis sugaudavo save apsimetinėjančią, kad viena ar kita jos pastaba buvo mestelėta kaip apgalvotas pokštas, nors iš tikrųjų ji tėkšdavo žodžius su visa tulžimi, kokią tik gali sutvenkti bjauri nuotaika.

Patys savaime kiti žmonės trikdė ją ne labiau, nei marmurinę statulą trikdo ja ropinėjančios musės, ir vis dėlto žmonės jai buvo ypač reikšmingi – kaip galimi nepageidaujamų įvykių pranašai ar įrankiai, lemiantys nemalonius pokyčius jos pačios gyvenime. Ji tvirtindavo: „Mano gyvenimą valdo kiti“ – ir tai būdavo tiesa. Bet ji leisdavo jiems tai tik todėl, kad įvairiausiais prietarais persunkta jos vaizduotė apdovanodavo juos visokiomis magiškomis galiomis, slėpiningai veikiančiomis jos likimą – ir anaiptol ne dėl to, kad jų asmenybės sužadintų joje gilumines užuojautą ar supratimą.

Bemaž visą naktį ji gulėjo lovoje negalėdama užmigti, mąstydama. Nuojauta paprastai visuomet neklysdama pakuždėdavo jai, jei Portas sumąstydavo ką nors iškrėsti. Ji nuolat save tikindavo, kad tai, ką jis daro, jai visiškai nesvarbu, bet kaldavo tai sau į galvą taip dažnai, kad ilgainiui pati ėmė abejoti šio teiginio teisingumu. Toli gražu nebuvo lengva susitaikyti su faktu, kad jai vis dėlto rūpi. Prieš savo pačios valią ji prisivertė pripažinti, kad vis dar priklauso Portui, nors šis ir neatėjo pareikšti savo teisių į ją, ir kad vis dar tebegyvena pasaulyje, nutviekstame tolima galbūt įmanomo stebuklo šviesa – jog jis galbūt dar pas ją sugrįš. Dėl to ji pasijuto pažeminta ir nelaiminga, tad tuojau pat užsiuto pati ant savęs: ją pykdė suvokimas, jog viskas priklauso nuo jo vieno, o ji tik sėdi ir laukia, kad jį apniktų koks nors menkai tikėtinas įgeidis, kad pasipintų kokia detalė, kuri nežinia kokiu nenumatytu būdu grąžintų jį atgal. Ji buvo pernelyg protinga, kad mėgintų žengti bent žingsnelį ta kryptimi pati; net jeigu griebtųsi pačių subtiliausių metodų, ją neišvengiamai ištiktų nesėkmė, o patirti nesėkmę – nepalyginamai blogiau nei niekada ir nebandyti. Svarbiausia buvo tiesiog sėdėti ir nejudėti, prireikus visuomet būti vietoje. Gal kada nors ir ateis tokia diena, kai jis ją pastebės. Bet kol kas šitiek brangių mėnesių tiesiog praslenka pro šalį – be jokios naudos!

Taneris erzino Kitę kaip tik dėl to, kad nors jo buvimas čia ir susidomėjimas ja primygtinai piršo klasikinę situaciją, kuri, jei ją pavyktų išplėtoti, galbūt kaip niekas kita atneštų pageidaujamą rezultatą, bet Kitė dėl kažkokios nesuvokiamos priežasties nesugebėjo prisiversti su juo paišdykauti. Jis jai atrodė baisus nuoboda; ji nuolat nejučia lygindavo jį su Portu, ir visuomet Portas pasirodydavo pranašesnis. Slinko nakties valandos, o ji gulėjo, negalėdama užmigti, ir jau kažin kelintą kartą bandė nukreipti vaizduotę į tokias erdves, kur Taneris galėtų ją žavėti ar jaudinti. Bergždžios pastangos – ką gi, kitaip ir negalėjo būti. Vis dėlto ji apsisprendė bent pamėginti užmegzti su juo artimesnius

santykius, nors, vos spėjusi suformuluoti tokį sprendimą, pati iš karto suvokė, kad jai tai bus gremėzdiška ir labai nemaloni našta, maža to, tai, kaip ir visa kita, kam prireikdavo sąmoningų jos pastangų, bus daroma ne kieno kito, o Porto labui.

Kažkas pabeldė į duris, vedančias į koridorių.

– Dievulėliau, kas gi ten? – balsu ištarė Kitė.

– Aš.

Balsas buvo Tanerio. Jame skambėjo tos nepakenčiamos smagios gaidelės – kaip ir visada.

– Nemiegi?

Ji ėmė rangytis lovoje, stengdamasi sukelti kuo daugiau triukšmo: aimanų, sumišusių su patalynės šiugždėjimu ir lovos spyruoklių cypimu.

– Jau nelabai, – galiausiai sušniokštė.

– Pats maloniausias paros metas. Nepražiopsok! – šūktelėjo jis.

Stojo pabrėžtina tyla – kaip tik proga Kitei prisiminti, ką nusprendusi. Tikros kankinės balsu ji atsiliepė:

– Palūkėk valandėlę, Taneri.

– Laukiu!

Valandėlę ar visą valandą – žinoma, jis palauks, o paskui, kai ji vis dėlto jį įsileis, pražys ta pačia geraširdiška (tiktai ne nuoširdžia, dingtelėjo jai) šypsena. Ji nusiprausė veidą šaltu vandeniu, nusišluostė plonyčiu turkišku rakšluosčiu, pasidažė lūpas, šukomis persibraukė plaukus. Staiga apimta kažkokios karštinės ėmė dairytis po kambarį tinkamo chalato. Pro praviras Porto kambario duris pastebėjo didžiulį, baltą frotinį jo chalatą, kabantį ant sienos. Pabarbeno į duris jau žengdama per slenkstį, išvydo, kad Porto ten nėra, ir stvėrė chalatą. Priešais veidrodį susijuosė diržu ir patenkinta pagalvojo, kad jos, pasirinkusios šį drabužį, niekas negalėtų apkaltinti koketavimu. Jai vyro chalatas šlavė grindis, o rankoves teko bent dukart atraitoti, norint atidengti plaštakas.

Ji pravėrė duris.

– Sveikutė!

Aha, štai ir šypsena.

– Labas, Taneri, – abejingai pasisveikino ji. – Užeik.

Braudamasis pro ją prie lango, jis kairiąja ranka pataršė jai plaukus, tada atitraukė užuolaidas.

– Bene surengei čia kokį spiritizmo seansą? Nagi, dabar jau bent matau tave.

Kambarį užliejo aštri ryto šviesa; nugludintos grindų plytelės taškė saulės atspindžius ant lubų tarytum vanduo.

– Kaip laikaisi? – lyg tarp kitko pasiteiravo ji, vėl atsistojusi prieš veidrodį ir šukuodamasi Tanerio sušiauštus plaukus.

– Nuostabiai.

Jo atvaizdas veidrodyje taip ir sutvisko, akys sukibirkščiavo, netgi, pasibjaurėjusi pastebėjo Kitė, sutrūkčiojo kažkoks veido raumenėlis, išryškinantis duobutes skruostuose.

„Tai bent pamaiva, kažkoks netikras, – pamanė ji. – Dėl Dievo meilės, ką jis čia veikia drauge su mumis? Tai Portas kaltas, kas daugiau. Portas, ne kas kitas, ir paskatino jį vilktis kartu.“

– Kas vakar vakare nutiko Portui? – malė liežuviu Taneris. – Aš jo lyg ir laukiau, bet jis taip ir nepasirodė.

Kitė pažvelgė į jį.

– Laukei jo? – paklausė dar negalėdama patikėti.

– Na, mudu tarsi ir buvome sutarę susitikti mūsų kavinėje, na, žinai, apie ką kalbu. Ketinome išmesti po burnelę prieš miegą. Bet jo – nė padujų. Paskui dar skaičiau lovoje, gana ilgai. Iki trijų jis taip ir nepasirodė.

Tai buvo melas. Iš tikrųjų Taneris Portui pasakė štai ką: „Jei sumanysi kur nors išeiti, užmesk akį į *Eckmuhl* kavinę, tikriausiai būsiu ten.“ Pats patraukė į miestą beveik iškart po to, kai išėjo Portas, bet pasičiupo kažkokią prancūzaitę ir iki penktos ryto svečiavosi pas ją jos viešbutyje. Kai auštant parsibastė į savąjį, per žemus stiklinius viršulangius sugebėjo dirstelėti į jų kambarius: viename išvydo tuščią lovą, kitame – miegančią Kitę.

– Tikrai? – ištarė ji, atsigręždama nuo veidrodžio. – Vadinasi, jis ne kažin kiek miegojo, nes dabar jau vėl išėjęs.

– Nori pasakyti, jis iki šiol taip ir negrįžo? – Taneris įdėmiai žvelgė į ją.

Ji neatsakė.

– Gal galėtum spustelėti antai tą mygtuką? – galiausiai paprašė. – Turbūt reikėtų išgerti puodelį tos jų neva kavos su cikorija ir sukrimsti kokį plastikinį raguolį.

Kai, jos manymu, praslinko gana daug laiko, ji nuslinko į Porto kambarį ir pažvelgė į lovą. Ši buvo paklota nakčiai, bet nepaliesta. Pati nežinodama kodėl, Kitė nubloškė antklodę, atsisėdo ant lovos ir rankomis sujaukė pagalves. Tada išlankstė tvarkingai padėtą pižamą, sumaigė ir bet kaip numetė kojūgalyje. Į jos duris pabeldė patarnautojas;

Kitė grįžo į savo kambarį ir užsisakė pusryčius. Kai patarnautojas išėjo, užtrenkė duris ir atsisėdo į krėslą prie lango, bet į lauką nežiūrėjo.

– Žinai... – susimąstęs prašneko Taneris. – Pastaruoju metu nemažai apie tai galvoju. Tu – labai įdomi asmenybė. Tave nelengva perprasti.

Kitė suirzusi caktelėjo liežuviu.

– Eik jau, Taneri. Verčiau nebesistenk būti įdomus.

Tuojau pat pasijuto nesmagiai, kad leido prasiveržti nekantrai, ir pridūrė jau šypsodamasi:

– Tau tai visiškai netinka, atrodai klaikiai.

Nuoskauda jo veide tuojau išnyko, užleisdama vietą vypsniui.

– Sakiau visiškai rimtai. Tu – išties pribloškiantis egzempliorius.

Ji piktai papūtė lūpas; ją siutino ne tiek tai, ką jis šnekėjo, nors jai ir atrodė, kad tai beviltiškai kvaila, kiek tai, kad dabar išvis reikia kalbėtis su juo, nors vien ši mintis atrodė nepakeliama.

– Galbūt, – nesiginčijo ji.

Jai atnešė pusryčius. Taneris sėdėjo greta, kol ji valgė raguolį, užsigerdama kava. Jos akis aptraukė kažkokia svajinga migla, Tanerį apėmė jausmas, kad ji visiškai užmiršo jį čia esant. Jau bebaigdama pusryčiauti, Kitė atsigręžė į jį ir mandagiai paklausė:

– Neprieštarausi, jei pavalgysiu?

Jis prapliupo juoktis. Ji, regis, išsigando.

– Pasiskubink! – tarė jis. – Noriu išsivesti tave pasivaikščioti, kol dar ne per karšta. Šiaip ar taip, dar turi ilgiausią pirkinių sąrašą.

– O... – suaimanavo ji. – Nesijaučiu...

– Nagi, nagi, – Taneris pertraukė ją per pusę žodžio. – Apsirenk. Aš palauksiu Porto kambaryje. Net duris užsidarysiu.

Ji taip ir nesusizgribo, ką galėtų atsakyti. Portas niekad jai neįsakinėdavo, verčiau atsitraukdavo nuošaliau, vildamasis šitaip perprasti, ko ji iš tikrųjų nori. Bet jai nuo to buvo tik dar sunkiau, nes savo potroškiais ji vadovaudavosi retai – kur kas dažniau veikdavo pagal savąją sudėtingą pranašingų ženklų: tų, į kuriuos dera atsižvelgti, ir tų, į kuriuos galima numoti ranka – pusiausvyros sistemą.

Taneris jau buvo išėjęs į gretimą kambarį ir net uždaręs paskui save duris. Kitei kiek atlėgo pagalvojus, kad jis pamatys vis dėlto sujauktą lovą. Rengdamasi išgirdo jį švilpaujant.

– Nuoboda, nuoboda, nuoboda, – sušnypštė ji sau po nosimi. Ir tą akimirką atsidarė koridoriaus durys: ant slenksčio stovėjo Portas ir kairiąja ranka lygino plaukus.

– Galiu užeiti? – paklausė.

Ji įsistebeilijo į jį.

– Na taip, žinoma. Kas tau nutiko?

Jis vis dar stovėjo tarpduryje.

– Dėl Dievo meilės, kas tau darosi? – nekantriai mestelėjo ji.

– Nieko. – Jo balsas gergždė. Jis atžirgliojo į kambario vidurį ir dūrė pirštu į abu kambarius jungiančias duris. – Kas ten?

– Taneris, – atsakė ji kuo nekalčiausiai, tarytum Taneris Porto kambaryje būtų visiškai natūrali aplinkybė. – Laukia, kol aš apsirengsiu.

– Po galais, kas čia dedasi?

Kitė išraudo ir paskubomis nusisuko.

– Nieko. Nieko, – paskubomis atsakė. – Tik nepradėk eiti iš proto. O kaip tu pats manai, kas dedasi?

Jis nekėlė balso:

– Aš nežinau. Tik klausiu tavęs.

Ji stumtelėjo jį, įrėmusi ištiestas rankas į krūtinę, ir nudrožė prie durų jų atsidaryti, bet jis pastvėrė ją už rankos ir atgręžė į save.

– Liaukis, susimildamas! – įpykusi sušnibždėjo ji.

– Gerai, gerai. Aš pats atidarysiu duris, – pasakė jis, tarytum leisdamas tai padaryti jai pernelyg smarkiai rizikuotų.

Jis nuėjo į savo kambarį. Taneris, persisvėręs per langą, žiūrėjo žemyn. Tuojau pat atsisuko ir išsišiepė nuo ausies iki ausies.

– Nagi, nagi! – prasižiojo.

Porto žvilgsnis užkliuvo už lovos.

– Ką tai reiškia? Kuo tau nebepatinka tavo kambarys, kad jau įsiveisei čia? – griežtai paklausė.

Vis dėlto atrodė, kad Taneriui susiklosčiusi situacija – visai nė motais, o gal jis tiesiog atsisakė pripažinti, kad išvis susiklostė kebloka situacija.

– Tataigi! Vyrai grįžta iš karo! – sušuko jis. – Tai bent reginys! Mudu su Kite traukiame pasivaikščioti. Tu tikriausiai norėsi kristi pamiegoti. – Jis nutempė Portą prie veidrodžio. – Tik pažiūrėk į save! – paliepė.

Išvydęs savo murziną veidą ir paraudusias akis, Portas suglumo.

– Noriu juodos kavos, – suniurzgė. – Paskui lipsiu žemyn nusiskusti. – Dabar jis vis dėlto pakėlė balsą: – Ir dar norėčiau, kad judu abu nešdintumėtės iš čia – šiauškite sau pasivaikščioti. – Jis piktai sugrūdo į sieną mygtuką.

Taneris broliškai paplojo jam per nugarą.

– Tai iki, seni. Pamiegok truputį.

Portas niršiu žvilgsniu dėbsojo jam pavymui, o kai Taneris išėjo, klestelėjo ant lovos. Į uostą, pliūpčiodamas garų debesimis, ką tik įplaukė didelis laivas; per gatvės triukšmą atsklido sodrus jo ūkimas. Portas, mažumėlę dvėsuodamas, aukštielninkas išsitiesė ant lovos. Kai pabeldė į duris, jis jau nieko nebegirdėjo.

– *Monsieur,* – ištarė patarnautojas, įkišęs galvą vidun; jis kelias akimirkas luktelėjo, paskui tykiai uždarė duris ir nuėjo.

7

Jis pramiegojo ištisą dieną. Atėjus pietų metui, sugrįžo Kitė; ji įtykino į jo kambarį, kartą kostelėjo – bene to pakaks jį pažadinti? – ir išėjo valgyti be jo. Kai jis pabudo, jau telkėsi sutemos; jautėsi nuostabiai apsivalęs. Jis atsikėlė, lėtai nusirengė. Paskui prisileido vonią karšto vandens, ilgai mirko joje, tada nusiskuto ir apsidairė savo baltojo chalato. Surado jį Kitės kambaryje, bet jos pačios ten nebuvo. Tik stalas užverstas maisto produktais, kurių ji prisipirko kelionei. Daugelis – akivaizdžiai juodojoje rinkoje įsigytų gėrybių, atgabentų iš Anglijos, jei galima tikėti etiketėmis, pagal susitarimą pagamintų Jo Didenybės Karaliaus Jurgio VI užsakymu. Portas atplėšė sausainių pakelį ir kibo godžiai kirsti vieną sausainį po kito. Lango keturkampyje įrėmintas apačioje plytinčio miesto paveikslas jau blausėsi. Buvo kaip tik tas prieblandos metas, kai apšviesti daiktai atrodo neįtikėtinai ryškūs, o visa kita skendi tykioje tamsoje. Elektra mieste dar nebuvo įjungta, tad šviesą skleidė tiktai keli uoste inkarą nuleidę laivai, o patsai uostas neatrodė nei šviesus, nei tamsus – tiesiog tuštuma, nusidriekusi tarp pastatų ir dangaus. Dešinėje pusėje dunksojo kalnai. Pirmasis, kopiantis tiesiai iš jūros, Portui priminė du po milžiniška antklode sulenktus kelius. Vos sekundės dalelytę, bet su tokia jėga, kad pokytį jis pajuto kone kaip fizinį smūgį, Portas atsidūrė kažkur kitur, kažkokiame seniai praėjusiame laike. Bet tuojau pat vėl išvydo kalną. Jis nusliūkino laiptais žemyn.

Jie pabrėžtinai nesilankė viešbučio bare, mat šis visuomet būdavo tuščias. Bet dabar, užsukęs į ankštą, sutemų užtvindytą patalpą, Portas

šiek tiek nustebo, išvydęs prie baro įsitaisiusį vienišą jaunuolį; bereikšmis jo veidas, ko gero, būtų išvis susiliejęs su aplinka, jei nebūtų apžėlęs ruda beforme barzda. Kai Portas sėdosi kitame baro gale, jaunuolis stumtelėjo barmenui savo taurę ir ištarė su ryškiu anglišku akcentu:

– *Otro Tio Pepe**.

Portas prisiminė vėsius požeminius chereso vyno rūsius, kur jam kadaise teko ragauti 1842-ųjų *Tio Pepe*, ir užsisakė to paties. Vaikinas pažvelgė į jį su šiokia tokia nuostaba akyse, bet nieko nesakė. Staiga tarpduryje išdygo stambi, išgeltusio veido moteris akinančiais, chna dažytais plaukais. Ji suspiegė. Dėbsojo juodomis, stiklinėmis lėlės akimis, jų tuštumą tik dar labiau pabrėžė blizgantis makiažas. Vaikinas grįžtelėjo jos pusėn.

– Sveika, motin. Eikš čionai, sėskis.

Moteris pripuolė prie vaikino, bet nesėdo. Buvo tokia įsiaudrinusi ir pasipiktinusi, kad, regis, Porto net nepastebėjo. Iškart pratrūko plyšoti laibu, spigiu balsu:

– Erikai, tu, pašvinkęs rupūžioke! Negi nesupranti, kad visur tavęs ieškau? Nesuprantu šitokio elgesio! Ir ką dar čia gurkšnoji? Ką išvis sau manai, jei geri po to, ką tau pasakė daktaras Levis? Tu, bjaurus vaikigali!

Jaunuolis net nepažvelgė į ją.

– Nerėkauk šitaip, motin.

Moteris dirstelėjo Porto pusėn ir dabar jau jį pamatė.

– Tai ką čia geri, Erikai? – griežtai paklausė ji dar kartą, gal kiek ir prislopinusi balsą, bet taip pat primygtinai.

– Tai tik šeris ir, beje, visai neblogas. Kam šitaip kamuojies?

– O kas už tavo užgaidas turės mokėti, kaip manai?

Ji įsitaisė ant aukštos baro kėdės greta sūnaus ir subruzdo raustis rankinėje.

– Kad tave galas! Nepasiėmiau rakto, – vėl prapliupo. – Ir viskas dėl to, kad tu toks tuščiagalvis. Dabar turėsi įleisti mane vidun per savo kambarį. Aptikau nepaprastai žavią mečetę, bet ją apnikę vaikigaliai, ir dar visi kliegia kaip kokia demonų gauja. Murzini žvėriūkščiai, štai kas jie! Parodysiu tau rytoj. Užsakyk ir man taurę to šerio, jei tik jis sausas. Gal kiek padės. Visą dieną jaučiuosi kaip pervažiuota. Vėl kimba maliarija, kaip kažin ką. Jau daugmaž pats laikas.

– *Otro Tio Pepe*, – nėmaž nesutrikęs pasakė jaunuolis.

* Dar vieną – *Tio Pepe*. (*Isp.*)

Portas nenuleido nuo jų akių: jį kaip visuomet pakerėjo žmonės, nusiritę iki roboto ar karikatūros lygio. Šitokie jį žavėjo visada, nesvarbu, kokiomis, absurdiškomis ar šiurpiomis, aplinkybėmis ir kokiu būdu tapo tokie, kokie yra.

Valgomoji salė buvo nejauki ir siaubingai oficiali – tai būtų pakenčiama nebent tada, jei aptarnavimas būtų nepriekaištingas, o čia apie tokį galėjai nebent svajoti. Viskam abejingi padavėjai judėjo lėtai. Atrodė, kad jiems sunku suprasti netgi prancūzų pageidavimus, o jau kam nors įtikti ir išvis nerūpėjo. Anglų porelei atiteko staliukas kampe, šalia to, prie kurio valgė Portas ir Kitė; Taneris buvo kažkur išrūkęs su savo prancūzaite.

– Štai jie, – sukuždėjo Portas. – Klausykis ausis ištempusi. Tik pasistenk nutaisyti kuo rimtesnę veido išraišką.

– Jis labai panašus į jauną Vašerą*, – ištarė Kitė, pasilenkdama virš stalo. – Tą patį, kuris klajojo po Prancūziją, pakeliui pjaustydamas į gabalus vaikus, prisimeni?

Kelias minutes juodu tylėjo, laukdami pramogos nuo gretimo staliuko, bet motina ir sūnus, regis, neturėjo ką vienas kitam pasakyti. Galiausiai Portas atsigręžė į Kitę ir tarė:

– A, beje. Štai pagalvojau. Šįryt – ką visa tai reiškė?

– Ar kaip tik dabar būtina tai aiškintis?

– Ne, aš tik paklausiau. Maniau, gal atsakysi.

– Viską, ką buvo galima pamatyti, ir pamatei.

– Jei man taip atrodytų – neklausčiau.

– Na, nejaugi nesupranti... – suirzusi prapliupo Kitė, bet tuoj pat susitvardė. Kad kiek, ir būtų išdrožusi: „Nejaugi nesupranti: aš nenorėjau, kad Taneris žinotų, jog taip ir nebuvai grįžęs ištisą naktį? Negi nesupranti, kad jį tai sudomintų? Nejaugi nesupranti, kad tai ir būtų tasai pleištas, kurio jis uoliai ieško?“ Tačiau pasakė ji visai ką kita:

– Manai, būtina tai aptarinėti? Jis atėjo, kai aš pusryčiavau, štai ir paprašiau, kad palauktų tavo kambaryje, kol apsirengsiu. Bene įžvelgi čia ką nepadoraus?

– Priklauso nuo to, kaip suprasi padorumą, mažute.

– Savaime aišku, kad priklauso, – tulžingai drėbtelėjo ji. – Kaip tikriausiai pastebėjai, aš nė žodeliu neužsiminiau apie tai, ką praėjusią naktį veikei tu.

* Žozefas Vašeras (1869–1898) – prancūzų Džekas Skerdikas, bastėsi pietų Prancūzijoje ir per ketverius metus nužudė vienuolika žmonių: septynis vyrus ir keturias moteris. Paskutinė jo užpulta moteris sugebėjo pasipriešinti – Vašeras įkliuvo, prisipažino ir buvo giljotinuotas.

Portas nusišypsojo ir ramiai atsakė:
– Kažin ar tau pavyktų tiksliai papasakoti – juk tu tiesiog nežinai.
– Ir nenoriu žinoti. – Prieš savo pačios valią ji leido prasiveržti pykčiui. – Pats gali manyti, ką tiktai nori. Man nusispjaut. – Ji dirstelėjo į gretimą staliuką ir iškart suprato, kad moteris blizgančiomis akimis susidomėjusi gaudo kiekvieną jų žodį. Bet, vos pastebėjusi, kad Kitė atkreipė į ją dėmesį, moteris vėl nusisuko į jaunuolį ir gaudžiu balsu leidosi į begalinį monologą.
– Šio viešbučio vandentiekio sistema – tiesiog neįtikėtina; kad ir kaip užsuktum vandens čiaupus, šie vis tiek be paliovos dūsauja ir gurguliuoja. Jau tas prancūzų bukumas! Galvoj netelpa! Visų jų smegenys prakiurusios, kaip kažin ką. Madam Gotjė kartą pati man pripažino, kad jų nacionalinis intelekto koeficientas – žemiausias pasaulyje. Aišku, jų kraujas skystas, primaišytas nežinia ko. Žydiško ar afrikietiško kraujo rasi kiekviename. Tu tik pažiūrėk į juos!
Ji plačiai mostelėjo ranka, aprėpdama visą patalpą.
– Na taip, čia – galbūt, – sutiko jaunuolis, laikydamas prieš šviesą stiklinę su vandeniu ir įdėmiai ją apžiūrinėdamas.
– Prancūzijoje! – įsijaudrinusi primygtinai sušuko moteris. – Madam Gotjė pati man sakė, be to, daugybę kartų esu apie tai skaičiusi įvairiose knygose ir laikraščiuose.
– Pasibjaurėtinas vanduo, – suniurzgė vaikinas ir padėjo stiklinę ant stalo. – Ko gero, verčiau negersiu.
– Ko tu toks ištižęs kinkadrebys? Liaukis verkšlenti! Nenoriu nieko apie tai girdėti. Nebegaliu pakęsti tavo amžinų aimanų dėl purvo ir kirmėlių. Na ir negerk sau sveikas. Niekam čia nerūpi, gersi tu tą vandenį ar ne. Šiaip ar taip, net baisu – tau būtina viską nuskalauti skysčiais. Bent pamėgintum pagaliau užaugti. Ar pasirūpinai žibalu primusui, ar pamiršai jį drauge su mineraliniu vandeniu?
Jaunuolis nusišypsojo nuodų pritvinkusia, pašaipaus apsimestinio maloningumo kupina šypsena, ir atsakė aiškiai, lėtai tardamas kiekvieną žodį, lyg protiškai atsilikusiam vaikui:
– Ne, aš neužmiršau žibalo, kaip neužmiršau ir *Vittel* mineralinio vandens. Skardinę padėjau į automobilio bagažinę. O dabar, jeigu neprieštarauji, valandėlę pasivaikščiosiu.
Jis pakilo, vis dar kuo bjauriausiai šypsodamasis, ir pasišalino nuo stalo.
– Tu, įžūlus šunyti! Ausis tau nurausiu! – sušuko moteris jam pavymui. Vaikinas net neatsigręžė.

– Tai bent tipai, ką? – sušnibždėjo Portas.

– Smagumėlis, – atsakė Kitė. Ji vis dar širdo. – Kodėl tau nepakvietus jų prisijungti prie mūsų didžiojo žygio? Iki visiškos laimės mums daugiau nieko ir netrūksta.

Vaisius jie valgė tylėdami.

Pavalgiusi Kitė užlipo į savo kambarį, o Portas liko apačioje, be tikslo klydinėjo po pirmąjį viešbučio aukštą: užsuko į skaityklą, apšviestą nepakenčiamai blausių lempučių palubėje, paskui – į vestibiulį, apstatytą palmėmis, kur dvi iškaršusios juodarūbės prancūzės sėdėjo ant kėdžių kraštelių ir kuždėjosi, nuklydo iki laukujų durų ir kelias minutes stoviniavo tarpduryje, apžiūrinėdamas gatvėje priešais stovintį didelį mersedesą nukeliamu viršumi, galiausiai grįžo į skaityklą. Prisėdo. Blausių lempučių prietemoje vos įžiūrėjo ant sienų kabančius reklaminius kelionių plakatus: *Fès la Mystérieuse, Air-France, Visitez l'Espagne.* Iš už grotuoto langelio virš galvos sklido atšiaurūs moteriški balsai ir metalinis virtuvės rykų tarškėjimas, kurį dar labiau sustiprino akmeninės sienos ir plytelėmis išklotos grindys. Šis kambarys labiau nei bet kuri kita viešbučio patalpa Portui priminė požeminį kalėjimą. Visų bruzdesių gausmą perrėžė aštrus elektrinis skambutis, atskardintis iš kino teatro – nenutrūkstantis, nervus brūžinantis foninis garsas. Portas priėjo prie rašomųjų stalų, pakilnojo spaustukus, atitraukiojo stalčius, ieškodamas rašymo reikmenų – nieko nerado. Papurtė rašalines – šios buvo išdžiūvusios. Virtuvėje įsiplieskė aršus ginčas. Kasydamasis plaštakas, užnižusias nuo šviežių uodų įkandimų, Portas lėtai išėjo iš skaityklos, kirto vestibiulį ir koridoriumi patraukė į barą. Netgi čia šviesa buvo blausi, sklido tarytum iš tolo, tačiau lentynoje išrikiuoti buteliai buvo gana ryškus akcentas, patraukiantis dėmesį. Portui trupučiuką sutriko skrandis; kol kas jo nevargino joks nemalonus graužimas, veikiau tik artėjančio skausmo nuojauta, dar tiktai menkas fizinis nesmagumas, įsirausęs kažkokiame taške, kurio jis net negalėjo tiksliai užčiuopti. Tamsaus gymio barmenas viltingai sužiuro į jį. Be jųdviejų bare nebuvo nė gyvos dvasios. Portas užsisakė viskio ir įsitaisęs ėmė gurkšnoti, lėtai, pasimėgaudamas. Kažkur viešbutyje kažkas nuleido vandenį tualete, šis nušniokštė, kaip jau įprasta, springdamas ir gurguliuodamas.

Nemaloni Portą kausčiusi įtampa po truputį lėgo, jis jautėsi budrus, gyvybingas. Oras bare buvo troškus, persismelkęs melancholija. Čia tvyrojo liūdesys, neatsiejamas nuo visko, kas išraunama su šaknimis ir paliekama džiūti. „Nuo pat pirmosios dienos, kai šitame bare buvo pripilta pirmoji gėrimo taurė, – galvojo Portas, – kažin, kiek čia išgy-

venta laimės akimirkų?“ Laimė, jei tik tokios išvis dar esama, gyvavo kažkur kitur: atskiruose kambariuose, žvelgiančiuose į apšviestas alėjas, kur dėl žuvų galvų pešasi katės, ūksmingose kavinėse, pintomis nendrinėmis širmomis apsaugotose nuo saulės kaitros, kur hašišo dūmas maišosi su mėtomis prakvipusiais karštos arbatos garais, dokuose, druskožemio lygumos pakraštyje sutūpusiose palapinėse (jam prieš akis praplaukė balzgana dėmė: Marnijos atvaizdas, romus jos veidas), anapus kalnų, bekraštėje Sacharoje, neišmatuojamose Afrikos platybėse. Bet tik ne čia, ne šitame liūdname kolonijinio stiliaus bare, kuriame kiekviena Europos užuomina yra ne kas kita, kaip tiktai dar vienas apgailėtinas akcentas, dar vienas akis badantis izoliacijos įrodymas; šitokioje patalpoje jautiesi užvis labiausiai nutolęs nuo gimtinės.

Šitaip sėdėdamas, vis nurydamas po mažytėlaitį gurkšnelį vasarodrungnio viskio, jis išgirdo koridoriumi artėjančius žingsnius. Į barą įžengė jaunasis anglas; nė nedirstelėjęs Porto pusėn, jis atsisėdo už vieno mažųjų staliukų. Portas stebėjo, kaip jis užsisako gėrimą, o kai barmenas pasitraukė už baro, pakilo ir prisiartino prie jaunuolio.

– *Pardon, monsieur,* – užkalbino jį. – *Vouz parlez francais?*

– *Oui, oui*, – atsakė vaikinas, atrodė išsigandęs.

– Angliškai irgi kalbate? – neleisdamas jam atitokti tęsė Portas.

– Taip, – atsakė jaunuolis, statydamas taurę ant stalo, ir įsistebeilijo į pašnekovą. „Absoliuti vaidyba“, – dingtelėjo Portui. Nuojauta jam bylojo, kad pasaldinti liežuvį šiuo atveju bus parankiausias būdas prisigretinti.

– Norėjau prašyti jus šiokio tokio patarimo, – nepaprastai rimtai tarė Portas.

Jaunuolis blausiai šyptelėjo.

– Jeigu apie Afriką – drįstu manyti, kad galėsiu patarti. Jau penkeri metai trainiojuosi čia. Kerintis kraštas, žinoma.

– Taip, nuostabus.

– Pažįstate Afriką?

Jaunuolis, regis, šiek tiek sunerimo – akivaizdžiai troško būti vienintelis patyręs keliautojas.

– Tik kai kurias vietas, – nuramino jį Portas. – Teko nemažai keliauti šiaurėje ir vakaruose. Maždaug nuo Tripolio iki Dakaro.

– Dakaras – tikra murkšlina skylė.

– Uostamiesčiai tokie visame pasaulyje. Norėjau klausti patarimo, kur geriausiai pasikeisti valiutą. Kaip manote, į kokį banką verta kreiptis? Noriu išsikeisti dolerių.

Anglas nusišypsojo.

– Ko gero, pataikėte paklausti kaip tik tinkamo asmens. Aš pats iš tikrųjų – australas, bet mudu su motina dažniausiai atsiskaitome Amerikos doleriais.

Jis ėmėsi smulkiai aiškinti Portui sudėtingą prancūzų bankininkystės sistemą Šiaurės Afrikoje. Kalbėjo senamadiško profesoriaus intonacijomis, jo saviraiškos būdas, pagalvojo Portas, – atgrasiai pedantiškas. Bet tuo pat metu jaunuolio akyse įsiplieskė žiburėliai, ne tik iškreiptai nušviečiantys balsą ir intonacijas, bet dar ir išgraužiantys bet kokį jo sakomų žodžių svorį. Portui net pasirodė, kad jaunuolis kalba su juo taip, tarsi pačiam atrodytų, jog susidūrė su kokiu maniaku, tarsi pokalbio tema būtų tyčia pasirinkta kaip pati tinkamiausia šiam atvejui ir plėtoti ją galima taip ilgai, kaip tik reikės – tol, kol ligonį pavyks nuraminti.

Portas netrukdė jam lietis, nors tema neilgai trukus nukrypo nuo bankininkystės ir pasuko į asmeninės patirties dirvonus. Šie pasirodė kur kas derlingesni – matyt, kaip tik šia linkme jaunuolis ir stengėsi pakreipti kalbą jau nuo pat pradžių. Portas jo nepertraukinėjo, nieko nekomentavo, tik retsykiais deramose vietose mandagiai šūktelėdavo, kad vaikino monologas taptų bent šiek tiek panašus į pokalbį. Jis sužinojo, kad, prieš atvykdami į Mombasą, jaunuolis ir jo motina, kuri rašė kelionių įspūdžių knygas, iliustruotas jos pačios nuotraukomis, trejus metus pragyveno Indijoje, ten mirė jos vyresnysis sūnus, sužinojo, kad per penkerius Afrikoje praleistus metus, per kuriuos jie išnaršė kiekvieną žemyno užkaborį, juos apniko gausybė įvairiausių ligų (sąrašas buvo išties įspūdingas) ir daugumos jų atkryčiai protarpiais užklupdavo iki pat šiol. Vis dėlto nebuvo lengva atsirinkti, kuo galima tikėti, o ką verčiau praleisti pro ausis, mat begalinė istorija buvo gausiai pagardinta kad ir tokiomis detalėmis: „Tuo metu buvau stambios importo ir eksporto įmonės vadybininkas Durbane“, „Vyriausybė skyrė mane vadovauti trims tūkstančiams zulusų“, „Nusipirkau vadovybės automobilį ir juo sėkmingai nuvažiavau iki pat Kasamansos“, „Mes – vieninteliai baltieji, kuriems kada nors pavyko prasibrauti į tą regioną“, „Jie norėjo, kad ekspedicijos operatorius būčiau aš, bet Keiptaune nebuvo jokio patikimo žmogaus, kurį galėčiau palikti vietoj savęs prižiūrėti studijos darbų, o mes tada vienu metu sukome keturis filmus“. Portas jau kone pradėjo piktintis, kad jaunuolis nejaučia jokio saiko, pūsdamas miglą savo klausytojui, bet numojo ranka ir net liko sužavėtas, regėdamas, su kokiu iškrypėlišku malonumu jis vaiz-

džiai nupasakoja upėje prie Dualos plūduriuojančius lavonus, skerdynes Takoradyje, beprotį, susideginusį Gao turguje. Galų gale pasakotojas atsilošė, mostelėjo barmenui atnešti dar vieną gėrimo taurę ir išsakė išvadą:

– O taip, Afrika – nuostabus kraštas. Šiais laikais nė nenorėčiau gyventi niekur kitur.

– O kaip jūsų motina? Ar jos nuomonė irgi tokia pat?

– Ak, ji tiesiog įsimylėjusi Afriką. Jeigu ją kas nublokštų į civilizuotą šalį, turbūt net nežinotų, ko griebtis.

– Ji visą laiką rašo?

– Visą laiką. Kiekvieną dieną. Daugiausia – apie visokius atokius užkaborius. Dabar kaip tik važiuosime į Fort Šarlė. Tvirtovė Sacharoje – žinote ją?

Atrodė, kad jis visai pagrįstai įsitikinęs, jog Portas nė girdėt negirdėjęs apie Fort Šarlė.

– Ne, nesu ten buvęs, – atsakė Portas. – Bet žinau, kur ji yra. Kaip jūs ketinate ten nusigauti? Juk jokio transporto nėra, ar ne?

– O, mes nuvažiuosime, dar ir kaip. Tuaregai motinai bus pats tas, tikras skanėstas. Aš turiu visą žemėlapių kolekciją, karinių ir kitokių; prieš kelionę kiekvieną rytą kruopščiai juos tyrinėju. O paskui ir važiuojame pagal žemėlapį. Turime automobilį, – pridūrė jis, pastebėjęs suglumimą Porto veide. – Tokį sukriošusį mersedesą. Galingas gremėzdas.

– Aha, šitaip. Mačiau jį prie durų, – burbtelėjo Portas.

– Taip, – patenkintas savimi patvirtino jaunuolis. – Mes visada nuvažiuojame, kur reikia.

– Jūsų motina tikriausiai labai įdomi moteris, – tarė Portas.

Jaunuolis taip ir pliūptelėjo entuziazmu.

– Ji tiesiog neįtikėtina! Rytoj būtinai turite su ja susipažinti.

– Būčiau sužavėtas.

– Šįvakar ją jau paguldžiau, bet ji tikrai neužmigs, kol nepareisiu. Savaime suprantama, mes visada apsistojame susisiekiančiuose kambariuose, tad ji, deja, visuomet žino, kada aš guluosi. Argi ne nuostabus tas vedybinis gyvenimas?

Portas skubomis dirstelėjo į jį, kiek priblokštas frazės šiurkštumo, bet jaunuolis juokėsi – atvirai, regis, net nesuprasdamas paslėptos nešvankybės.

– Taip, jums tikrai patiks su ja pasikalbėti. Gaila, bet mes visuomet iš anksto sudarome kelionės maršrutą ir stengiamės griežtai jo laikytis.

Išvažiuojame rytoj, vidudienį. O kada jūs nešdinsitės iš šitos pragaro skylės?

– Na, mes ketiname rytoj sėsti į traukinį ir važiuoti į Busifą, bet iš tikrųjų niekur neskubame. Tad gali būti, kad užgaišime iki ketvirtadienio. Vienintelis patogus būdas keliauti, bent jau mums, – tai išvykti, kada norisi išvykti, ir likti vietoje, kai norisi dar pasilikti.

– Visiškai sutinku. Bet nejaugi jums norisi dar ilgiau pasilikti čia?

– O Dieve, ne! – Portas nusijuokė. – Mums visiems čia gana bjauru. Bet esame trise ir kol kas mums nepavyko visiems vienu metu sutelkti kelionei būtinos energijos.

– Jūs trise? Suprantu. – Atrodė, kad jaunuolis svarsto šią netikėtą žinią. – Suprantu. – Jis pakilo, panaršė kišenėje, išsitraukė kortelę ir padavė ją Portui. – Štai, paimkite. Mano pavardė – Lailas. Ką gi, sėkmės jums, tikiuosi, galų gale imsitės iniciatyvos. Manau, dar susitiksime iš ryto. – Jis apsisuko, tarsi ko susinepatoginęs, ir suvaržyta eigastimi išstyplino iš baro.

Portas įsimetė kortelę į kišenę. Barmenas snūduriavo, pasidėjęs galvą ant baro. Portas, nutaręs išgerti dar vieną, paskutinę, taurę, prisiartino ir patapšnojo jį per petį. Barmenas suaimanavo ir pakėlė galvą.

8

– Kur buvai? – paklausė Kitė. Ji skaitė, įsitaisiusi lovoje, prisitraukusi lempelę prie pat naktinio staliuko krašto. Portas pristūmė staliuką prie pat lovos, o lempą vėl pastatė saugiu atstumu nuo briaunos.

– Truputį užmyniau ant kamščio bare. Nuojauta man kužda, kad kai kas pasisiūlys nuvežti mus į Busifą automobiliu.

Kitė sužavėta pakėlė akis. Ji negalėjo pakęsti traukinių.

– Ką tu sakai? Iš tikrųjų? Juk tai nuostabu!

– Palauk, aš dar nepasakiau, kas yra tasai kai kas.

– O Dieve! Tiktai ne tie siaubūnai!

– Kol kas jie nieko apie tai nesakė. Bet nujaučiu: pakvies mus važiuoti drauge.

– Ką gi, tuomet apie kelionę automobiliu negali būti nė kalbos, žinoma.

Portas pasišalino į savo kambarį.

– Tavim dėtas, nesukčiau sau galvos. Kol kas niekas apie tai nė neprasižiojo. Aš tik išklausiau labai ilgą sūnaus pasakojimą. Jis pamišęs, dėl to – jokių abejonių.

– Puikiausiai žinai, kad negalėsiu nesukti galvos. Ir lygiai taip pat gerai žinai, kokį pasibjaurėjimą man kelia traukiniai. Ir štai ramiausiai ateini ir praneši, kad mus galbūt pakvies važiuoti automobiliu! Galėjai bent jau palaukti iki ryto ir leisti man padoriai išsimiegoti, ir tik tada kvaršinti galvą, kurią iš dviejų kankynių pasirinkti.

– O gal verčiau pradėti kvaršinti galvą tada, kai mus iš tikrųjų pakvies?

– Nešnekėk nesąmonių! – suriko ji, pašokdama iš lovos. Atsistojusi tarpduryje, valandėlę žiūrėjo, kaip jis nusirenginėja. – Labanakt, – ištarė staiga ir užtrenkė duris.

Viskas susiklostė daugmaž taip, kaip Portas ir buvo numatęs. Rytą, kai jis stovėjo prie lango ir nustebęs žvalgėsi į debesis – pirmuosius, kuriuos išvydo daugmaž nuo tos dienos, kai įpusėjo kelionę per Atlantą – kažkas pabeldė į duris; tai buvo Erikas Lailas, pats ką tik atsikėlęs, vis dar papurtusiu nuo miego veidu.

– Labas rytas. Meldžiu atleisti, jei jus pažadinau, bet noriu su jumis pasikalbėti, tai gana svarbu. Galiu užeiti?

Jis apžvelgė kambarį, kažkaip keistai, lyg vogčiomis, jo blyškių akių žvilgsnis skubriai šokčiojo nuo vieno daikto prie kito. Portą apniko nesmagus jausmas, kad, prieš įsileisdamas vaikiną į kambarį, turėtų kur nors sukaišioti ir išslapstyti visus daiktus.

– Jau gėrėte arbatos? – paklausė Lailas.

– Taip, tik ne arbatos, o kavos.

– Aha! – Jis prisislinko arčiau lagamino, pačiupinėjo diržus. – Gražūs lipdukai ant jūsų nešulių. – Lailas kilstelėjo odinę etiketę, ant kurios buvo užrašytas Porto vardas ir adresas. – Štai ir sužinojau, kuo jūs vardu – ponas Porteris Moresbis. – Jis perėjo kambarį. – Atleiskite, kad šitaip šniukštinėju. Kai tik pamatau bagažą, pasijuntu lyg pakerėtas. Galiu atsisėsti? Paklausykite, pone Moresbi. Juk tai jūs, ar ne? Ilgokai kalbėjausi su motina, ir ji man visiškai pritaria: mes manome, kad jums ir poniai Moresbi... manau, tai ta pati ponia, su kuria vakarieniavote?..

Jis nutilo.

– Taip, – patvirtino Portas.

– Mes manome, kad jums būtų kur kas smagiau važiuoti iki Busifo kartu su mumis. Automobiliu užtruktume kelyje vos penkias valandas, o traukiniu reikėtų bildėti ištisą amžinybę, jei gerai prisimenu, kitąsyk – ištisas vienuolika valandų. Maža to – vienuolika valandų tikrame pragare. Suprantate, po karo traukiniai čia – gryniausias siaubas. Mes manome...

Portas neleido jam užbaigti.

– Ne, ne. Jokiu būdu negalime šitaip užsikarti jums ant sprando. Ne, ne.

– Taip, taip, – išdidžiai pareiškė Lailas.

– Be to, kaip žinote, mes trise.

– Ak taip, žinoma, – prigesusiu balsu atsiliepė Lailas. – Ir jūsų draugas tikriausiai nepageidautų vytis jus traukiniu?

– Nemanau, kad toks sumanymas jį nudžiugintų. Šiaip ar taip, kažin ar būtų gražu, jei imtume ir išvažiuotume, jį palikę.

– Aišku. Kaip negerai. Bet paimti dar ir jį būtų sunkoka, kai šitaip apsikrovę, na, juk suprantate. – Jis pakilo, pažvelgė į Portą pakreipęs galvą, lyg koks paukštis, įsiklausantis, ar nesukrebždės vikšras, paskui prašneko vėl: – Nagi, važiuokime kartu, prašau. Neabejoju: jei norėsite, kaip nors susitarsite. – Jis nuspūdino prie durų, atidarė jas, bet pasistiebęs dar persisvėrė vidun. – Žinote ką? Po valandos užsukite pas mane ir praneškite, ką nutarėte. Penkiasdešimt trečias numeris. Nuoširdžiai viliuosi, kad atsakymas bus teigiamas. – Išsišiepęs jis dar kartą žvilgsniu nuslydo per kambarį, tada uždarė duris.

Kitė ir iš tikrųjų neužmigo visą naktį, prisnūdo tik paryčiais, ir tai neramiai. Tad Portas užklupo ją iš netyčių, kai smarkiai pabeldė į kambarius jungiančias duris ir tuojau pat jas atidarė. Ji pašoko lovoje, ranka užsitraukusi antklodę iki pat kaklo, ir įsistebeilijo į jį lyg paklaikusi. Bet tuojau atsipalaidavo ir vėl susmuko ant pagalvės.

– Kas atsitiko?

– Reikia pasišnekėti.

– Mane marina miegas.

– Štai ir sulaukėme kvietimo važiuoti į Busifą automobiliu.

Ji ir vėl pašoko, šįsyk – jau trindamasi akis. Portas prisėdo ant lovos krašto, atsainiai pabučiavo Kitę į petį. Ji atšlijo ir pažvelgė į jį.

– Iš siaubūnų? Ir tu priėmei pasiūlymą?

Jam labai knietėjo atsakyti: „Taip“ – šitaip būtų išvengęs begalinių ginčų – tada jau būtų nuspręsta ir už jį, ir už ją.

– Kol kas dar ne.

– Na, tau teks atsisakyti.

– Kodėl? Juk važiuoti automobiliu – kur kas patogiau. Ir greičiau. Ir jau be jokios abejonės – saugiau.

– Tu tyčia stengiesi mane taip įbauginti, kad aš nė nosies nebekiščiau iš viešbučio?

Ji pažvelgė į langą.

– Kodėl lauke vis dar taip tamsu? Kiek valandų?

– Šiandien dėl kažkokios nesuprantamos priežasties apsiniaukę.

Ji neatsakė, jos akyse tvino baimė.

– Tanerio jie negali paimti, – tarė Portas.

– Bene tau protas pasimaišė, pats nebežinai, ką šneki? – sukliegė ji. – Negaliu net pagalvoti, kad teks išvažiuoti be jo! Nė mintis tokia į galvą nešautų!

– Kodėl ne? – suirzo Portas. – Jis kuo puikiausiai nuvažiuotų traukiniu. Nesuprantu, kodėl turėtume atsisakyti patogios kelionės vien todėl, kad drauge su mumis netyčia yra ir Taneris. Juk neprivalome būti sulipę su juo kiekvieną mielą minutę, ką?

– Tu – iš tikrųjų neprivalai. Taip.

– Ką nori pasakyti? Kad tu – privalai?

– Noriu pasakyti, kad neketinu net svarstyti pasiūlymo palikti Tanerį čia ir važiuoti automobiliu su šitais dviem. Su ta sena isteriška ragana! O dar tasai vyriokas... pats tikriausias išsigimėlis galvažudys, ar aš tokių nemačius. Nugara pagaugais eina, vos pažiūrėjus į jį.

– Nagi, nagi! – nusišaipė Portas. – Ir tau dar užtenka įžūlumo išvadinti kažką isterike. Dievulėliau! Jei dabar pažvelgtum į save pačią...

– Tu gali daryti taip, kaip pageidauji, – atsakė Kitė, vėl išsitiesdama lovoje. – O aš važiuoju traukiniu su Taneriu.

Portas prisimerkė.

– Dėl Dievo meilės, ir važiuok sau su juo traukiniu. Tikiuosi, nudardėsite nuo bėgių!

Jis nudrožė į savo kambarį ir skubiai apsirengė.

* * *

Kitė pabarbeno į duris.

– *Entrez**, – atsiliepė Taneris su ryškiai juntamu amerikietišku akcentu. – Nagi, nagi, tai bent staigmena! Kas nutiko? Kam turėčiau būti dėkingas už tokį netikėtą vizitą?

– Et, nieko ypatinga, – atsakė ji, nužiūrinėdama jį su šiokiu tokiu pasibjaurėjimu, kurį, vylėsi, pavyko nuslėpti. – Mudu su tavimi važiuosime traukiniu į Busifą vieni. Portą kažkokie draugai pakvietė važiuoti automobiliu. – Ji pasistengė, kad balsas skambėtų visiškai abejingai.

Taneris nieko nesuprato.

– Ką tai reiškia? Pasakyk dar kartą, tik lėčiau. Draugai?

– Visiškai teisingai. Kažkokia anglė ir jos sūnus. Jie pasisiūlė jį nuvežti.

Pamažėle jo veidas ėmė švisti. „Šįsyk jis net neapsimetinėja, – pastebėjo Kitė. – Tiesiog jo reakcija neįtikėtinai lėta."

– Nagi, nagi! – pakartojo jis ir išsišiepė.

* Užeikite. (*Pranc.*)

„Koks beviltiškas bukaprotis, – galvojo ji, neatsistebėdama absoliučiai tiesmuku jo elgesiu. (Akis rėžianti normalybė ją visuomet siutindavo.) – Visi jo emociniai vingiai vyksta atvirai, niekuo neužmaskuoti. Jokio medelio, jokio akmens, už kurio jis galėtų pasislėpti."

Garsiai pasakė:

– Traukinys išvyksta šeštą, o atvyksta iš ryto, kažkokiu nepadoriai ankstyvu metu. Bet, sako, visuomet vėluoja – bent šįkart taip tik geriau.

– Vadinasi, važiuosime kartu – tik mudu?

– Portas atvyks gerokai anksčiau, tad galės apsidairyti, kur apsistosime. O dabar turiu eiti pasiieškoti kokio grožio salono, tesergsti mane Dievas.

– Kuriems galams tau dar šito prireikė? – pastatė šerį Taneris. – Ir dar susiruošei eiti viena? Tarsi tau reikėtų taisyti tai, kas duota pačios gamtos.

Klausytis komplimentų jai stigo kantrybės; vis dėlto išeidama Kitė nusišypsojo. „Nes esu bailė", – dingtelėjo jai. Ji pati gerai suvokė trokštanti Tanerio magija apsiginti nuo Porto magijos, nes Portas kelionę prakeikė. Vis dar šypsodamasi, ji tarė, tarytum į nieką nesikreipdama:

– Manau, vis dėlto pavyks nenuvažiuoti nuo bėgių.

– Ką sakai?

– Ne, nieko. Susitiksime valgomajame per pietus, antrą valandą.

Taneris buvo iš tų žmonių, kuriems ypač sunku suvokti, kad jais kas nors gali pasinaudoti. Kadangi buvo įpratęs primesti savo valią ir net nesusidurti su smarkesniu pasipriešinimu, ilgainiui išsikerojo labai jau vyriška, tobulai išsivysčiusi jo tuštybė, dėl kurios, kad ir kaip keista, beveik visi pajusdavo jam palankumą. Be jokios abejonės, svarbiausia priežastis, dėl kurios jis taip veržėsi į šią kelionę drauge su Portu ir Kite, buvo tai, kad jie ryžtingiau nei bet kas kitas priešinosi jo nuolatinėms pastangoms dominuoti, o tai reiškė, kad, būdamas su jais, jis turėjo plūktis iš peties, šitaip suteikdamas progą savo asmenybei pasimankštinti, kas, kaip pats nesąmoningai suvokė, jai buvo būtina. Kita vertus, nors tiek Portas, tiek Kitė labai vangiai atsiliepdavo į lyg ir akivaizdų Tanerio žavesį, netgi tokia menka reakcija erzino juos abu – kaip tik dėl to nei vienas, nei kitas nelinko prisipažinti paskatinęs Tanerį keliauti drauge. Juos abu gana smarkiai graužė gėda, mat ir vienas, ir kitas labai aiškiai suvokė jo vaidybą, perprato elgsenos šablonus – ir vis dėlto, bent iki tam tikro lygio, abu sąmoningai leidosi įviliojami į spąstus. Pats Taneris iš esmės buvo gana primityvus individas, bet jis neįstengė atsispirti traukai viso to, ko jo intelektas nevaliojo aprėpti. Dar paauglystėje jis išsiugdė įprotį mėgautis savo nesugebėjimu iki galo

perprasti kokią nors idėją, o su amžiumi tas įprotis tik dar labiau išsikerojo. Jei kokia nors mintis pasiduodavo jam išnarstoma iš visų pusių, jis nutardavo, kad mintis menka ir neverta jo dėmesio; tam, kad koncepcija sužadintų jo susidomėjimą, bent kuri nors jos dalis jam turėjo likti nepasiekiama. Tačiau susidomėjimas niekad netapdavo akstinu susimąstyti giliau. Netgi atvirkščiai, tiesiog sukeldavo emocinį pasitenkinimą – susidūręs su šitokia idėja akis į akį, jis galėdavo atsipalaiduoti ir žavėtis ja iš tolo. Kai tik pradėjo bičiuliautis su Portu ir Kite, Taneris linko elgtis su jais atsargiai ir pagarbiai, jautė, kad kaip tik tokio elgesio jie ir verti, bet ne kaip individai, o kaip asmenys, be paliovos susiduriantys vien tik su idėjomis – šventais jam reiškiniais. Tačiau tokią jo taktiką jie atmetė taip kategoriškai, kad jam teko paskubomis kurpti naują, kurios ėmęsis pasijuto dar labiau nepasitikintis savimi. Šios naujosios taktikos esmė buvo nuolatinis švelnus baksnojimas, nepaprastai atsargi, konkrečiai nenutaikyta pajuoka, kurią prireikus buvo galima nesunkiai paversti pagyromis, be to, Taneris suformavo sau ir naują būseną, žvelgė į juos su švelnia šypsena ir rezignacija, atmiešta vos juntamu liūdesiu, dėl ko jausdavosi tarsi tėvas, auginantis porelę neįtikėtinai išlepintų palikuonių.

Dabar jam buvo taip lengva širdyje, jis slampinėjo po kambarį švilpaudamas, mėgaudamasis būsima galimybe pabūti vienu du su Kite. Nutarė esąs jai reikalingas. Tiesa, anaiptol nebuvo įsitikinęs, kad pavyks įtikinti ją, jog tasai poreikis yra kaip tik iš tos srities, kuriai Taneris norėjo jį priskirti. Iš visų moterų, su kuriomis jis vylėsi kada nors užmegsiąs intymius ryšius, Kitė buvo kaip tik ta, kurią prisivilioti jam būtų mažiausia vilčių, užvis sunkiausia. Pasilenkęs prie lagamino, akies kraštu jis užkliudė savo atspindį veidrodyje ir paslaptingai jam nusišypsojo – tai buvo ta pati šypsena, kuri Kitei atrodydavo tokia netikra.

Pirmą valandą Taneris nuėjo į Porto kambarį: duris rado atviras, daiktų nebebuvo. Dvi kambarinės klojo švarią patalynę.

– *Se ha marchao**, – pratarė viena.

Antrą valandą jis susitiko valgomajame su Kite. Ji buvo išsičiustijusi ir atrodė nepaprastai gražiai.

Taneris užsakė šampano.

– Po tūkstantį frankų butelis! – užprotestavo ji. – Portą priepuolis ištiktų!

– Porto čia nėra, – atrėmė Taneris.

* Jis išėjo. (*Isp.*)

9

Kelios minutės prieš dvyliktą Portas jau stovėjo lauke prie viešbučio durų su visais savo daiktais. Trys nešikai arabai, jaunojo Lailo vadovaujami, krovė krepšius į automobilio bagažinę. Virš galvos lėtai slenkantys debesys sudrisko, per atsivėrusius plyšius švytėjo sodriai mėlynas dangus; kai pagaliau debesų uždangą įveikė ir saulė, tvokstelėjo netikėtai galinga karščio banga. Toje pusėje, kur stūksojo kalnai, dangus tebebuvo grėsmingai juodas. Portas nekantravo; vylėsi, kad jie suskubs išvažiuoti, kol po kojomis nepasipynė Kitė arba Taneris.

Lygiai dvyliktą ponia Lail jau buvo vestibiulyje ir garsiai burnojo dėl sąskaitos. Spigus jos balsas aštriomis šukėmis čaižė orą. Galiausiai ji pripuolė prie durų ir suriko:

– Erikai, gal ateitum čionai ir paaiškintum šitam žmogui, kad vakar aš neužsakinėjau sausainių prie arbatos? Tučtuojau!

– Pasakyk pati, – atsainiai mestelėjo Erikas. – *Celle-là on va mettre ici en bas**, – išbėrė, vėl atsigręžęs į vieną iš arabų ir rodydamas sunkų kiaulės odos lagaminą.

– Kvaily tu!

Jo motina vėl nėrė vidun; dar po akimirkos Portas išgirdo jos cypavimą:

– *Non! Non! Thé seulement! Pas gâteau!***

Galų gale ji pasirodė vėl, visa įraudusi, ant rankos kadaravo rankinė. Išvydusi Portą, sustojo lyg įbesta ir suriko:

* Šitą reikia dėti čionai, į apačią. (*Pranc.*)
** Ne, ne, tik arbata, jokių pyragaičių! (*Pranc.*)

– Erikai!

Šis pakėlė galvą nuo automobilio, prisiartino ir pristatė Portą motinai.

– Labai džiaugiuosi, kad nutarėte važiuoti su mumis. Trise vis saugiau. Sako, kad į kalnus čia išvis geriau nelįsti be ginklo. Nors turiu pripažinti, kad iki šiol nesu sutikusi tokio arabo, su kuriuo nesugebėčiau susidoroti. Tie gyvuliai prancūzai – štai ko iš tikrųjų reikia pasisaugoti. Šlykšti padermė! Įsivaizduokite, geriau už mane žino, ką aš vakar užsisakinėjau pusryčiams! O jau įžūlumas! Erikai, baily tu. Palikai mane vieną kautis ten, registratūroje. Tikriausiai pats ir būsi surijęs sausainius, už kuriuos jie pareikalavo sumokėti!

– Sąskaita juk viena, ar ne? – Erikas nusišypsojo.

– Tau turėtų būti gėda tai pripažinti. Pone Moresbi, jūs tik pažiūrėkite į tą dičkį vaikiščią. Per visą gyvenimą nėra nė piršto prikišęs prie jokio darbelio. Visas jo sąskaitas tenka apmokėti man.

– Nagi, motin! Ropškis į mašiną.

Tai nuskambėjo gana neviltingai.

– Ką tai reiškia: „ropškis į mašiną“? – suspiegė ji dar aukštesniu balsu. – Nedrįsk šitaip su manim šnekėti! Gero antausio, štai ko tau reikia. Gal pagelbėtų. – Ji klestelėjo ant priekinės automobilio sėdynės. – Niekas niekada nekalba su manim šitaip.

– Visi trys sėdėsime priekyje, – tarė Erikas. – Neprieštarausite, pone Moresbi?

– Jokiu būdu. Man kaip tik patinka sėdėti priekyje, – atsakė Portas. Jis buvo tvirtai apsisprendęs laikytis nuošaliau ir nesivelti į šeimynėlės reikalus, o parankiausias būdas tai užsitikrinti, bent taip manė pats, – visiškai neleisti prasiveržti savo asmenybei, tiesiog būti mandagiam, klausytis. Atrodė, kad šitoks amžinas absurdiškas apsižodžiavimas jiems įprastas, kitaip tuodu tikriausiai nė nemokėjo kalbėtis.

Erikas sėdo prie vairo, užvedė ir ėmė šildyti variklį. Nešikai sušuko jiems pavymui:

– *Bon voyage!*

– Išeidama pastebėjau kelis žmones, stebeilijančius į mane, – pareiškė ponia Lail atsilošdama. – Šitie nenaudos arabai čia savo darbą dirba taip pat, kaip ir kitur.

– Dirba darbą? Apie ką jūs kalbate? – parūpo Portui.

– Nagi apie šnipinėjimą, ką daugiau. Supraskite, jie šnipinėja visą laiką. Iš to ir pragyvena. Manote, sugebėsite bent nusičiaudėti taip, kad jie nepastebėtų? – Ji nemaloniai nusijuokė. – Nepraeina nė valan-

da, o kiekvienas varganas šniukštinėtojas, kiekviena menkiausia konsulatų žiurkė jau žino viską.

– Kalbate apie Britanijos konsulatą?

– Apie visus konsulatus, policiją, bankus – visut viską, – tvirtai atsakė ji.

Portas su lūkesčiu dirstelėjo į Eriką.

– Bet...

– O taip, – pratrūko Erikas, regis, tik apsidžiaugęs proga patvirtinti motinos pareiškimą. – Visiškas chaosas, net baisu. Niekur nesulauksi nė akimirkos ramybės. Kad ir kur keliautume, jie amžiais sulaiko mums adresuotus laiškus, bando neįsileisti mūsų į viešbučius tvirtindami, esą nėra vietų, o kai pagaliau pavyksta rasti laisvų kambarių, tik ir tykoja, kada kur išeisime, išnaršo, išgraibsto mūsų daiktus, maža to, visiems nešikams ir kambarinėms prisakyta klausytis, apie ką kalbame...

– Bet... kas? Kas visa tai daro? Ir kam?

– Arabai! – suspiegė ponia Lail. – Prašvinkusi niekingų žmogeliūkščių tauta, jie nė neturi daugiau ką veikti su savo gyvenimu, vien tik šnipinėti kitus. Kaip, sakykite, jie kitaip pragyventų?

– Neįtikėtina, – ryžosi nedrąsiai paprieštarauti Portas, vildamasis šitaip išprovokuoti naują papliūpą ta pačia tema – klausydamasis jis linksminosi išsijuosęs.

– Cha! – triumfuodama sušuko ji. – Gal jums ir atrodo neįtikėtina, kadangi jų nepažįstate, bet jūs tik pažiūrėkite į juos! Ir nežiopsokite. Jie neapkenčia mūsų visų. Beje, prancūzai – taip pat. O, jie tiesiog negali mūsų pakęsti!

– Kiek teko susidurti su arabais, jie visuomet būdavo labai palankiai nusiteikę, – vėl surizikavo Portas.

– Na žinoma. Jums ir turėjo taip pasirodyti, mat jie tokie nuolankūs, tik meilikauja, tik šuniuodegiauja. Bet užtenka jums nusisukti – ir jie tekini skuta į konsulatą.

Prasižiojo Erikas:

– Štai kartą Mogadore...

Motina nutraukė jį per pusę žodžio:

– Nagi, užsičiaupk! Leisk pakalbėti ir kitiems. Negi manai, kad kam nors įdomu klausytis, kaip tu zauniji visokias nesąmones? Jeigu turėtum bent lašelį sveiko proto, prie to reikalo išvis nebūtum kišęs nagų. Ir kas tau davė teisę išmauti į Mogadorą, kai aš gulėjau mirties patale Fese? Taip, pone Moresbi, aš iš tiesų gulėjau mirties patale! Paslika

tysojau ligoninėje, o ta baisuoklė medicinos sesuo arabė net nesugebėjo padoriau vaistų suleisti...

– Sugebėjo, dar ir kaip! – narsiai pasipriešino Erikas. – Man ji leido vaistus bene dvidešimt kartų. Tau įsimetė infekcija tik todėl, kad buvo nusilpęs organizmo atsparumas.

– *Atsparumas!* – sukliegė ponia Lail. – Viskas, tau daugiau – nė žodžio. Pone Moresbi, atkreipkite dėmesį, kokia antai tų kalvų spalva. Ar bandėte kada fotografuoti kraštovaizdį infraraudonųjų spindulių diapazone? Aš padariau kelias iš tikrųjų ypatingas nuotraukas Rodezijoje, bet jas Johanesburge iš manęs pavogė redaktorius.

– Ponas Moresbis – ne fotografas, motin.

– Tu verčiau patylėtum. Argi tai reiškia, kad jis būtinai nieko nežino apie fotografavimą infraraudonųjų spindulių diapazone?

– Esu matęs tokių nuotraukų, – tarė Portas.

– Na, žinoma, žinoma, jūs matėte. Matai, Erikai? Pats nežinai, ką kalbi, kaip visada. Ir vis dėl drausmės stokos. Lieka tik palinkėti, kad tau kada nors tektų pačiam užsidirbti duonos kąsniui. Gal tada išmoktum pirmiau pagalvoti, tada šnekėti. Šiuo metu tu nėmaž ne geresnis už bet kurį silpnaprotį.

Paskui sekė visiškai bergždžias ginčas: Erikas, matyt, Porto garbei, nepailsdamas vardijo įvairiausius, netgi labai jau neįtikimus darbus, kuriuos neva dirbęs per pastaruosius ketverius metus, o jo motina kiekvieną šių atremdavo pavydėtinai įtaigiais kontrargumentais, įrodančiais sūnaus teiginių melagingumą. Kaskart, kai tik jis sumąstydavo ką nors nauja, ji surikdavo:

– Viską išsigalvoji! Koks tu melagis! Tu netgi nežinai, kas yra tiesa!

Galų gale užsigavęs Erikas kapituliavo:

– Tu, šiaip ar taip, neleidi man įsitvirtinti jokiame darbe. Tave apima siaubas vien pagalvojus, kad galiu tapti nepriklausomas!

Ponia Lail suspigo:

– Pažvelkite, pažvelkite! Pone Moresbi! Koks mielas asiliukas! Primena man Ispaniją. Kiurksojome ten porą mėnesių. Siaubinga šalis, – tiesiog sušnypštė ji. – Vien tik kareiviai, kunigai ir žydai.

– Žydai? – nepatikliai pakartojo Portas.

– Savaime aišku! Bene nežinojote? Viešbučiuose jų knibždėte knibžda. Jie valdo visą šalį. Be abejo, iš užkulisių, į sceną nelenda. Kaip, beje, ir visur kitur. Tiktai Ispanijoje jie sukasi dar ir labai gudriai. Nepripažįsta, kad jie – žydai. Tarkime, Kordoboje – tai bus jums puikus pavyzdys, kokie jie sukti ir klastingi – taigi Kordoboje ėjau kartą gat-

ve, taip ji ir vadinasi – Žydų gatvė, Chuderia. Ir sinagoga joje yra. Savaime suprantama, žydų ten tiršta – tipiškas getas. Bet kaip jūs manote, ar bent vienas tai pripažįsta? Aišku, kad ne! Tiktai mojuoja pirštu man prieš nosį ir šaukia tiesiai į veidą: *Católico! Católico!* Jūs tik įsivaizduokite, pone Moresbi – jie skelbiasi esą Romos katalikai! O kai apžiūrinėjau sinagogą, gidas prisispyręs tvirtino man, neva jokios apeigos joje nebeatliekamos jau nuo penkiolikto amžiaus! Baiminuosi, kad pasirodžiau kraupiai nemandagi. Prapliupau juoktis tiesiai jam į akis.

– Ir ką jis sakė tada? – susidomėjo Portas.

– O, jis toliau ramiausiai traukė savo giesmelę. Iškalęs atmintinai, žinoma. Bet akis išpūtė. Kaip ir jie visi. Manau, jis pajuto man pagarbą už tai, kad neišsigandau. Kuo šiurkščiau su jais elgiesi, tuo labiau jie tavim žavisi. Aiškiausiai leidau jam suprasti, kad žinau: jis riečia man kaip užsakytas ir net nemirkteli. Katalikai! Drįstu tvirtinti: jie mano, kad šitai daro juos pranašesnius. Pasiutusiai buvo juokinga, juo labiau kad visi – tiesiog iš akies traukti žydai, pakanka vien pažiūrėti į juos. Ką jau ką, o žydus aš pažįstu kaip nuluptus. Pernelyg dažnai tekdavo su jais susidurti ir prisiminimai ne patys maloniausi, tad atpažįstu juos iš tolo.

Naujumo jausmas, apėmęs susidūrus su šita žmonių parodija, po truputį išsivadėjo. Portas pajuto užtrokšiąs, jei dar ilgai teks šitaip sėdėti tarp tųdviejų; įkyrios jų manijos ėmė jį slėgti. Ponia Lail buvo netgi dar atgrasesnė už sūnelį. Priešingai nei jis, ji neturėjo kišenėje jokių žygdarbių, tikrų ar prasimanytų, apie kuriuos galėtų papasakoti; jos pokalbių turinį sudarė vien smulkūs nupasakojimai įvairiausių persekiojimų, kurių auka ji neva buvusi, ir dar smulkesni, tikslūs iki paskutinio žodžio, begalinių ginčų su tais, kurie prie jos kabinėjosi, atkartojimai. Kai ji kalbėjo, jam prieš akis formavosi jos charakterio kontūrai, nors Portas jau nebejautė knietulio ja domėtis. Jos gyvenime stigo bet kokių asmeninių ryšių, nors jai labai jų reikėjo. Tad moteris kaip įmanydama stengėsi juos susikurti; kiekvienas konfliktas buvo tik bergždžias mėginimas užmegzti vienokius ar kitokius žmogiškus ryšius. Netgi nuolatiniai ginčai su Eriku jai tapo vieninteliu natūraliu kalbėjimosi būdu. Portui dingtelėjo, kad dar niekad gyvenime nebuvo sutikęs šitokios vienišos moters, bet jis jau neįstengė prisiversti bent kiek labiau į tai įsijausti.

Jis net nebesiklausė. Jie išvažiavo iš miesto, kirto slėnį ir dabar ropštėsi į didelę pliką kalvą kitoje jo pusėje. Kai įveikė vieną iš daugybės serpantino posūkių, Portas net krūptelėjo ūmai susizgribęs, kad žvelgia

tiesiog į turkų tvirtovę, tokią mažulytę ir tobulą it žaislas tolybėje, kitoje slėnio pusėje. Sienos papėdėje, pabirę gelsvos žemės fone, juodavo keli palapinių taškeliai; kurioje iš jų jam teko buvoti, kuri – Marnijos palapinė, jis negalėjo įspėti, mat laiptų iš tokio atstumo neįžiūrėjo. Be jokios abejonės, ji dabar buvo kažkur ten, slėnyje, tikriausiai prigulusi vidudienio pogulio troškioje palapinės tvankumoje, viena, o gal su kokiu sėkmės lydimu draugu arabu – bet ne Smailu, pagalvojo Portas. Jie įveikė dar vieną posūkį, vis dar važiuodami aukštyn, dabar jau virš galvos pakibo uolos. Pakelėje šen ten barkšojo aukšti sudžiūvusių dagių kupstai, apnešti baltomis dulkėmis, juose triukšmavo cikados – laibas jų cirpimas aidėjo be pertrūkio tarytum paties karščio riksmas. Dar sykį atsivėrė slėnis, paskui – ir vėl, kaskart – vis šiek tiek mažesnis, vis šiek tiek tolimesnis ir šiek tiek mažiau realus. Mersedesas riaumojo tarsi lėktuvas – išmetamasis vamzdis buvo be duslintuvo. Priekyje dunksojo kalnai, apačioje driekėsi druskožemio dykuma. Portas atsigręžė ir paskutinį kartą nužvelgė slėnį – vis dar įžiūrėjo kiekvienos palapinės kontūrą; staiga jam dingtelėjo, kad palapinės atrodo visai kaip horizonte stūksančių kalnų viršūnės.

Žiūrėdamas į prieš akis besiskleidžiantį kaitra ribuliuojantį kraštovaizdį, Portas pajuto, kaip mintys keičia kryptį, suka vidun, į jį patį; valandėlę jis susimąstė apie sapną, kurio prisiminimų vis dar negalėjo atsikratyti. Ir staiga nusišypsojo: pagaliau jis suprato. Vis greičiau lekiantis traukinys įkūnijo patį gyvenimą. Tad abejonė, kurį variantą: „taip“ ar „ne“ – rinktis, neišvengiama tam, kuris bando svarstyti to gyvenimo vertę; savo ruožtu atsakymo variantą savaime pakiša nejučia priimtas sprendimas tiesiog atsisakyti tame gyvenime dalyvauti. Portas nebesuprato, kodėl reikėjo šitaip sielotis – juk tai visiškai paprastas, klasikinis sapnas. Visos jungtys dabar atrodė aiškios. Jų reikšmės jo paties gyvenimo atžvilgiu netgi nebuvo labai svarbios. Mat tam, kad išvengtų būtinybės galynėtis su reliatyviomis vertybėmis, jis jau seniai ėmė neigti bet kokį egzistencijos fenomeno tikslą – taip kur kas racionaliau, o ir širdžiai ramiau.

Išgliaudęs savo nedidukę problemą, jis pasijuto patenkintas. Apžvelgė kraštovaizdį: automobilis vis dar ropštėsi aukštyn, bet pirmąją kalvų keterą jie jau buvo įveikę. Aplinkui bangavo plikos kalvos be jokių į akis krintančių detalių, kurios padėtų suvokti mastą. Visur, kur tik pažvelgsi, žvilgsnis slydo iki pat ryškios, dantytos horizonto linijos ir dar toliau – į akinamu baltumu tvieskiantį dangų. Ponia Lail kaip tik bylojo: „O, neįtikėtino šlykštumo gentis. Kiaurai peršvinkusi publika,

kaip kažin ką, tiesą sakau.“ „Kada nors aš šitą moteriškę dar užmušiu“, – nuožmiai pagalvojo Portas. Įkalnė čia buvo nebe tokia stati, automobilis ėmė riedėti sparčiau, valandėlę sukurdamas vėjo iliuziją. Bet už artimiausio posūkio kelias vėl šovė aukštyn, greitis vėl sumažėjo, ir Portas suvokė, kad oras visiškai nejuda.

– Jei galima tikėti žemėlapiu, ten, priekyje, atsiveria nepaprastai gražus vaizdas, – tarė Erikas. – Turėsime kur akis paganyti.

– Manai, reikėtų sustoti? – neramiai subruzdo ponia Lail. – Arbatai būtinai turime atvažiuoti į Busifą.

Paaiškėjo, kad apžvalgos aikštelė – tiktai vos juntamas kelio išplatėjimas staigiame posūkyje. Važiuoti čia buvo pavojinga, juo labiau kad vidinė kelio pusė buvo nusėta didžiuliais, kitados nuo uolos nugarmėjusiais rieduliais. Nebuvo jokio kelkraščio, skardis smigo tiesiai į bedugnę, o atsivėręs kraštovaizdis buvo išties įspūdingas ir atšiaurus.

Erikas kokią minutę sustabdė automobilį, bet išlipt neišlipo nė vienas. Toliau kelias vingiavo per begalinius akmenynus, tokius sausros išdegintus, kad net cikados čia nesusigundė įsikurti; ir vis dėlto tai šen, tai ten Porto akis užkliūdavo už tolumoje kėpsančios trobelės krėstomis molinėmis sienomis, pačių kalvų spalvos, apjuostos kaktusų ar dygių krūmokšnių tvora. Trejetą keliautojų užgulė tyla, nebebuvo girdėti išvis nieko, tik monotoniškas automobilio variklio riaumojimas.

Kai priešakyje išniro Busifas, pasipuošęs šiuolaikiniu, baltu betoniniu minaretu, ponia Lail vėl prašneko:

– Erikai, kambariais teks pasirūpinti tau. Aš trauksiu tiesiai į virtuvę, reikės ten juos pamokyti, kaip deramai paruošti arbatą.

Paskui ji atsisuko į Portą, kilstelėjo rankinę.

– Kelionėse arbatą visada vežiuojuosi prie savęs, rankinėje. Kitaip turėčiau laukti ištisą amžinybę, kol tasai nevėkšla vaikiščias sumąstys, kur pastatyti automobilį, ir iškraus bagažą. Manau, kad Busife išvis nėra nieko, kas būtų verta dėmesio, tad būsime išvaduoti nuo būtinybės slampinėti gatvėmis.

– *Derb Ech Chergui*, – tarė Portas.

Ponia Lail apstulbusi įsistebeilijo į jį.

– Tik perskaičiau, kas parašyta gatvės ženkle, – nuramino ją Portas.

Ilga ir visiškai tuščia pagrindinė miesto gatvė kepinosi pavakario saulėkaitoje; virš kalnų pietų pusėje vis dar kabojo masyvi tamsių debesų užsklanda, neišsisklaidžiusi nuo pat ankstyvo ryto, tad atrodė, kad čia saulė plieskia su dviguba jėga.

10

Traukinys buvo tikras karšinčius. Žemo jų vagono koridoriaus palubėje kabojo visa eilė žibalinių lempų, kurios grėsmingai siūbavo pirmyn atgal senovinio traukinio ratų trinksėjimo ritmu. Kol dar nebuvo pajudėję iš stoties, Kitė, nebeištverdama panikos, kaip įprasta, apėmusios ją prieš kelionę traukiniu, iššoko iš vagono, nuskuodė prie laikraščių stendo ir nusipirko kelis prancūziškus žurnalus; vos spėjo sugrįžti, ir sąstatas pajudėjo iš vietos. Tad dabar, visai gęstančioje dienos šviesoje, sumišusioje su geltonais blausių lempų atšvaitais, sklaidė juos, pasidėjusi ant kelių, mėgindama ką nors įžvelgti puslapiuose. Tačiau vienintelis, kuriame išvis įstengė ką nors įžiūrėti, buvo kimšte prikimštas nuotraukų: *Ciné Pour Tous**.

Kupė be jųdviejų daugiau nieko nebuvo. Taneris įsitaisė jai priešais.

– Negali skaityti šitokioje prietemoje, – tarė.

– Tik peržiūrinėju paveiksliukus.

– A.

– Tikiuosi, neprieštarauji? Dar minutė, ir nebeįžiūrėsiu nė iliustracijų. Aš visada šiek tiek nervinuosi, kai tenka važiuoti traukiniu.

– Sklaidyk savo žurnalus, kiek širdis geidžia, – atsakė jis.

Šaltą vakarienę jie buvo pasiėmę su savimi, susidėję pakuotę dar viešbutyje. Taneris protarpiais mąsliai nužvelgdavo krepšį su maistu. Kartą Kitė sugavo tokį jo žvilgsnį.

– Taneri! – sušuko. – Tik nesakyk, kad išalkai!

– Aš – ne, tik va soliteris graužia.

– Koks tu bjaurus.

* Kinas visiems. (*Pranc.*)

Ji paėmė krepšį, džiaugdamasi galimybe duoti darbo rankoms. Vieną po kito ėmė traukti iš jo storus sumuštinius, suvyniotus po vieną į plonytes popierines servetėles.

– Perspėjau juos, kad tik nepakištų to šlykštaus ispaniško kumpio. Jis žalias, jo užkandęs tikrai gali įsitaisyti soliterį ar kokių kitų kirmėlių. Vis dėlto esu tikra: jie būtinai bus pridėję sumuštinių su kumpiu. Štai, regis, jau net ir užuodžiu! Jiems visada atrodo, kad jei ką nors sakai, – tai vien tam, kad jie galėtų pasiklausyti tavo balso.

– Jei tik yra to kumpio, mielai paragausiu, – atsiliepė Taneris. – Jei atmintis neapgauna, jis tikrai gardus.

– Taip, skonis išties neblogas, – nesiginčijo Kitė.

Ji ištraukė maišelį kietai virtų kiaušinių, sudėtų drauge su itin aliejingomis juodosiomis alyvuogėmis. Traukinys staiga sužviegė ir nėrė į tunelį. Kitė paskubomis sugrūdo kiaušinius atgal į krepšį ir baugiai pažvelgė į langą. Išvydo stikle atsispindintį savo pačios veido kontūrą, negailestingai apšviestą blausios, iš palubės krintančios šviesos. Anglies dūmų dvokas tirštėjo sulig kiekviena sekunde, Kitei jau rodėsi, kad baigia užkimšti plaučius.

– Fui! – springdamas iškosėjo Taneris.

Ji sėdėjo nekrustelėdama ir laukė. Jeigu jų tikrai tyko katastrofa, tai labiausiai tikėtina įgrumėti į ją tunelyje – arba važiuojant estakada. „Jei tikrai žinočiau, kad tai įvyks kaip tik šiąnakt, – galvojo ji, – tada galėčiau atsipalaiduoti. Tas amžinas netikrumas. Niekada nežinai, tad tik lauki ir lauki..."

Galiausiai jie išnėrė iš tunelio ir vėl galėjo įkvėpti. Už lango driekėsi monotoniškas akmenuotas kraštovaizdis, užsibaigiantis juodutėlių kalnų virtine. Virš aštrių viršūnių dangus žioravo paskutiniais dienos atšvaitais, bet ir tie skverbėsi pro sunkius, grėsmingus debesis.

– Tai kaip ten tie kiaušiniai?

– O! – ji atkišo jam visą pakuotę.

– Tu ką, visai nenori?

– Imk ir suvalgyk, – tarė ji, iš paskutiniųjų stengdamasi niekur neprasmegti, dalyvauti šitame mažyčiame gyvenimo trupinėlyje, krebždančiame tarp girgždančių medinių vagono sienų. – Aš pasiimsiu kokį vaisių. Ir gal sumuštinį.

Bet tuojau pat įsitikino, kad duona sausa ir sužiedėjusi, buvo sunku ją sukramtyti. Taneris buvo į kažką įnikęs: pasilenkęs traukė iš po sėdynės vieną iš savo lagaminų. Kitė vogčia įbruko sumuštinį į tuščią tarpelį, skiriantį sėdynę nuo lango.

Taneris, rankoje laikydamas didelį tamsų butelį, išsitiesė, jo veide švietė triumfas. Apsigraibė kišenėje, išžvejojo kamščiatraukį.

– Kas čia?

– Atspėk, – išsišiepė jis.

– O ne... Ar tik ne šampanas?

– Atspėjai iš pirmo karto!

Įdirgusi ji nė pati nepajuto, kaip ištiesė rankas, abiem delnais suspaudė jo galvą ir skambiai pakštelėjo į kaktą.

– Mielasis! – sušuko. – Tu nuostabus!

Jis trūktelėjo kamštį, šis iššoko pokštelėdamas. Koridoriumi slinko kažkokia išvargusi juodarūbė moteris, ji įsispitrijo į juos. Nepaleisdamas iš rankos butelio, Taneris pakilo ir užtraukė užuolaidėles. Kitė stebėjo jį ir mąstė: „Jis – visiškai ne toks kaip Portas. Portas niekad nebūtų tuo pasirūpinęs."

Kol Taneris pylė šampaną į plastikines kelionines stiklinaites, ji vis dar bandė ginčytis pati su savimi: „Bet juk tai nieko nereiškia, nebent tai, kad jis išleido krūvą pinigų. Paprasčiausiai šį tą nupirko, štai ir viskas. Bet... jis tikrai nepagailėjo pinigų... O svarbiausia, išvis pagalvojo apie tai..."

Juodu susidaužė ar veikiau tik susiliete stiklinaitėmis. Turėjo pasitenkinti popieriniu šiugždesiu – skimbtelėjimo nebuvo ko tikėtis.

– Už Afriką, – pakėlė stiklinaitę Taneris, ūmai kažko susidrovėjęs. Pasakyti ketino ką kita: „Už šią naktį."

– Taip.

Kitė žvelgė į butelį, kurį Taneris pastatė ant grindų. Ji, o tai jai buvo taip būdinga, iškart nusprendė, jog kaip tik butelis yra tasai magiškasis daiktas, kuris ją išgelbės, kad jo galia padės jai išvengti katastrofos. Ji išgėrė stiklinaitę iki dugno. Taneris kaipmat vėl pripildė.

– Reikia pataupyti, kad ilgiau užtektų, – perspėjo Kitė, staiga pabūgusi, kad gali išsekti apsauginės magijos atsargos.

– Taip manai? O kam taupyti? – Taneris ištraukė iš po sėdynės lagaminą ir vėl atidarė. – Pažvelk. – Lagamine slėpėsi dar penki buteliai. – Štai kodėl norėjau nešti šitą pats ir taip žiūrėjau, kad nepatektų į rankas niekam kitam, – paaiškino šypsodamasis, duobutės skruostuose pagilėjo labiau nei bet kada. – Tikriausiai pamanei, kad kuoktelėjau.

– Nė nepastebėjau, – slopiai atsakė ji, nepastebėjusi netgi duobučių jo skruostuose, kurių negalėjo pakęsti. Nuo tokios gausybės magijos jai kvaito galva.

– Taigi imk ir išgerk. Greitai ir iki dugno.

– Dėl manęs nesijaudink. – Ji nusijuokė. – Manęs raginti nereikia. – Kitė pasijuto kažkaip absurdiškai laiminga – kur kas labiau, nei derėtų šiomis aplinkybėmis, priminė ji sau. Bet nuotaika – tai amžina švytuoklė, dar po valandos ji grįš į tą patį tašką, kuriame buvo prieš minutę.

Traukinys ėmė mažinti greitį ir visai sustojo. Už lango viešpatavo juodžiausia naktis, niekur nesimatė nė žiburėlio. Iš lauko atsklido balsas: kažkas ringavo keistą, nuolat atsikartojančią melodiją. Ši visuomet prasidėdavo aukšta gaida ir vyniodavosi žemyn, kol dainininkas pritrūkdavo kvapo, o paskui vėl prasidėdavo nuo aukščiausios gaidos. Daina priminė kūdikio verksmą.

– Ar tai žmogus? – netikėdama savo ausimis paklausė Kitė.

– Kur? – apsidairė Taneris.

– Dainuoja.

Jis įsiklausė.

– Sunku pasakyti. Gerk.

Ji išgėrė ir nusišypsojo. Ir tuojau užsižiūrėjo pro langą į nakties juodybę.

– Ko gero, man niekad nė nebuvo skirta gyventi, – sielvartingai ištarė ji.

Taneris lyg ir susirūpino.

– Nagi, paklausyk, Kite. Žinau, kad nerviniesi. Užtat ir pričiupau to gazuoto vandenėlio. Bet tu privalai nusiraminti. Mesk visus nuogąstavimus į šalį. Atsipalaiduok. Niekas iš tikrųjų nėra taip svarbu, pati žinai. Kažkas yra pasakęs...

– Ne. Kaip tik šito aš visiškai nenoriu, – pertraukė ji. – Šampanui – taip. Filosofijai – ne. Iš tikrųjų be galo miela, kad tu susipratai pasiimti to šampano – ypač dabar, kai jau žinau kodėl.

Jis liovėsi kramtęs. Veido išraiška pasikeitė, akys trupučiuką sugriežtėjo.

– Ką turi omeny?

– Juk tu supratai, kad aš, kai reikia lipti į traukinį, nervinuosi kaip kokia kvaiša. Tikriausiai nė negalėjai padaryti nieko daugiau, už ką jausčiausi dar labiau dėkinga.

Jis vėl ėmė darbuotis žandikauliais ir išsišiepė.

– Et, negalvok apie tai. Kaip tikriausiai pastebėjai, man gurkšnis kitas irgi visai neprošal. Taigi išgerkime už seną gerą *Mumm* šampaną!

Jis atkimšo antrą butelį. Traukinys vargingai trūktelėjo iš vietos.

Pajutusi, kad vėl važiuoja, Kitė pažvalėjo.

– *Díme ingrato, porqué me abandonaste, y sola me dejaste...** – uždainavo ji.

– Dar? – Taneris kilstelėjo butelį.

– *Claro que sí***, – atsakė ji, susiversdama stiklinaitės turinį vienu mauku ir tučtuojau atkišdama ją vėl pripildyti.

Traukinys trinkėjo per nakties tamsą, protarpiais sustodamas, kaip kaskart pasirodydavo – tuščiame, negyvenamame krašte. Tačiau kiekvienoje stotelėje iš tamsos atsklisdavo balsai, rėkaliojantys gomurine kalniečių šnekta. Jie baigė vakarieniauti: kol Kitė dorojo paskutinę figą, Taneris pasilenkė ištraukti iš lagamino dar vieno butelio. Nespėjusi nė susimąstyti, ką daranti, Kitė apsigraibė plyšyje, kur buvo sugrūdusi sumuštinį, ištraukė jį ir įsibruko į rankinę, tiesiai ant pudrinės. Taneris įpylė jai dar gėrimo.

– Šampanas jau nebe toks šaltas, koks buvo, – gurkštelėjusi tarė ji.

– Negali gauti visko iš karto.

– O, bet jis man taip patinka! Ir visai nieko, kad sušilęs. Žinai, man atrodo, aš jau gerokai apsvaigusi.

– Na jau! Kiekgi tu čia išgėrei.

Jis nusijuokė.

– Juk man tiek ir tereikia! Kai dėl ko nors nervinuosi ar būnu susisielojusi, užtenka kamštį pauostyti – ir apsvaigstu.

Jis dirstelėjo į laikrodį.

– Ką gi, turime dar mažų mažiausiai kokias aštuonias valandas. Ar neįsitaisius patogiau? Neprieštarausi, jei atsisėsiu greta tavęs?

– Jokiu būdu. Juk iškart, kai tik įlipome į traukinį, siūliau tau sėstis šalia, kad nereikėtų važiuoti atbulomis.

– Puiku. – Jis atsistojo, pasirąžė, nusižiovavo ir sunkiai dribtelėjo šalia jos, net užkliudydamas. – O, atleisk, – tuoj pat atsiprašė. – Neapskaičiavau, kaip šitas gremėzdas svirduliuoja. Dievulėliau! Tai bent traukinys. – Dešiniąja ranka jis apglėbė ją ir prisitraukė kiek artėliau. – Remkis į mane. Šitaip tau bus patogiau. Atsipalaiduok! Tu tokia įsitempusi, net baisu.

– Įsitempusi? Norėjai pasakyti – prisiplempusi, tuomet – taip!

Ji nusijuokė, jai pačiai tai nuskambėjo kaip krizenimas. Ji atsišliejo į Tanerį, galvą nusvarino jam ant peties.

„Dabar turėčiau jaustis jaukiai ir patogiai, – galvojo ji, – bet viskas kažkodėl tik dar blogiau. Atrodo, nebeištversiu savame kailyje."

* Pasakyk man, nedėkingasis, kodėl mane apleidai ir mane vieną palikai... (*Isp.*)

** Aišku, kad taip. (*Isp.*)

Kelias minutes ji sėkmingai prisivertė sėdėti nekrustelėdama. Tačiau atsikratyti įtampos buvo pernelyg sunku – jai atrodė, kad su kiekvienu krestelėjimu pats traukinys stumia ją vis arčiau Tanerio. Palengva ji pradėjo jausti, kaip vis labiau įsitempia jo rankos raumenys ant jos juosmens. Traukinys vėl sustojo. Kitė stryktelėjo iš vietos ir suriko:

– Noriu nueiti prie durų ir pažiūrėti, kas yra lauke!

Taneris pakilo, vėl apglėbė jos juosmenį. Laikė tvirtai, kone primygtinai. Ir tarė:

– Juk tu puikiai žinai, kas yra lauke. Tamsa ir kalnai, nieko daugiau.

Ji pažvelgė tiesiai jam į veidą.

– Žinau. Taneri, susimildamas.

Ji krustelėjo, pasirangė ir pajuto, kad jo ranka atsileidžia. Tą pat akimirksnį staiga atsidarė durys į koridorių, tarpduryje išdygo nuskurėlė juodais drabužiais. Atrodė, ji ketina žengti į kupė.

– *Ah, pardon. Je me suis trompée**, – grėsmingai sugergždė ji ir pasišalino, taip ir neuždariusi durų paskui save.

– Ko čia prisireikė šitai surukusiai žiežulai? – mestelėjo Taneris.

Kitė priėjo prie durų, atsistojo tarpduryje ir garsiai pasakė:

– Ji – tik paprasčiausia *voyeuse*.

Moteris, jau gerokai nutolusi koridoriumi, piktai atsisuko ir nutvilkė ją žvilgsniu. Kitė liko sužavėta. Čia pat pačiai dingtelėjo, koks absurdiškas yra jos pasitenkinimas įsitikinus, kad moteris tikrai ją išgirdo. Tačiau kvaitinantis džiugesys plykstelėjo su neįveikiama jėga. „Dar truputis, ir mane ištiks isterijos priepuolis. Ir tada Taneris liks visiškai bejėgis!“

Įprastose situacijose jai atrodydavo, kad Portui gerokai trūksta supratingumo, bet jei pakliūdavo į ekstremalią padėtį, jo atstoti negalėjo niekas – užslinkus itin prastai valandėlei, Kitė pasikliaudavo juo besąlygiškai, ir ne dėl to, kad jis būtų patikimas vedlys tokiomis aplinkybėmis, o dėl to, kad kažkuri jos sąmonės dalis užgrobdavo jį, prisijungdavo lyg tam tikrą atramą, tada ji iš dalies susitapatindavo su juo. „Bet Porto čia nėra. Tad, susimildama, – jokios isterijos.“ Ji tarė:

– Tuojau grįšiu. Neįsileisk tos raganos.

– Eisiu su tavim, – subruzdo jis.

– Na jau, Taneri, – ji nusijuokė. – Bijau, kad ten, kur susiruošiau eiti, tu man šiek tiek trukdytum.

Jis pasijuto nepatogiai, bet stengėsi to neparodyti.

* Atleiskite, apsirikau. (*Pranc.*)

– O! Supratau. Atleisk.

Koridoriuje nebuvo nė gyvos dvasios. Kitė bandė ką nors pamatyti pro langus, bet šie buvo tirštai apdulkėję, nučiupinėti. Iš priekio atsklido balsai. Durys į platformą buvo uždarytos. Kitė perėjo į kitą vagoną; šį ženklino lentelė „II“, jis buvo gerokai ryškiau apšviestas, gerokai labiau prisigrūdęs, gerokai labiau nučiuręs. Kitame gale ji susidūrė su žmonėmis, lipančiais į traukinį iš perono. Prasigrūdo pro juos, išlipo ir peronu nužingsniavo palei traukinį į jo priekį. Aplink ją šurmuliavo minios ketvirtosios klasės keleivių, visi – vietiniai, arabai ir berberai, bruzdantys tarp begalės dėžių ir ryšulių, bet kaip suverstų negrįstame perone po blausiai šviečiančia vieniša elektrine lempute. Iš čia pat dunksančių kalnų šniokštė žvarbus vėjas. Kitė nedelsdama įsimaišė tarp žmonių ir įlipo į traukinį.

Vos įžengusią į vagoną ją apniko jausmas, kad atsidūrė visai ne traukinyje. Tai buvo paprasčiausia pailga, keturkampė patalpa, sausakimša vyrų, vilkinčių rudai pilkšvais burnusais: tupinčių, miegančių ar įsitaisiusių pusiaugula, stovinčių ar kažin kur besiiriančių per beformių ryšulių chaosą. Valandėlę Kitė stovėjo nekrustelėdama, stengdamasi aprėpti reginį; ji pirmąsyk pasijuto atsidūrusi visiškai jai nepažįstamoje žemėje. Kažkas jau stūmė ją iš užnugario, versdamas žengti giliau į vagoną. Ji bandė atsispirti, nes pasislinkti tiesiog nebebuvo kur, ir galiausiai vos neužgriuvo ant žilabarzdžio senelioko, kuris nudelbė ją rūsčiu žvilgsniu. Nuo šitokio žvilgsnio Kitė pasijuto lyg nederamą išdaigą iškrėtęs vaikas. *„Pardon, monsieur“*, – ištarė ji, stengdamasi atšlyti į šoną, kad jos taip smarkiai nebespaustų iš užnugario. Beviltiška: nepaisant visų pastangų, ji, klupinėjanti ir kliuvinėjanti už paslikų kūnų bei suverstos mantos, netrukus buvo nunešta į vagono vidurį. Traukinys trūktelėjo ir vėl ėmė važiuoti. Kitė apsidairė jau šiek tiek baugiai. Jai dingtelėjo, kad visi šitie žmonės – musulmonai, vadinasi, jai iš burnos trenkiantis alkoholio tvaikas papiktins juos ne ką mažiau, nei pribloškštų ji pati, jei staiga sumanytų nusimesti visus drabužius. Kliūdama, ropšdamasi per išsipleikusius žmones, ji nusikrapštė iki vienos belangės sienos ir, atsišliejusi į ją, išsitraukė iš rankinės mažytį kvepalų buteliuką. Ėmė trintis jais veidą ir kaklą – vylėsi, kad aromatas užgoš nuo jos sklindantį alkoholio dvoką ar, blogiausiu atveju, bent jau su juo susimaišys. Trindama smakrą, pirštų galais užkliuvo už kažkokio nedidelio minkšto trupinio. Suspaudė ir pažiūrėjo: tai buvo geltona utėlė. Kitė ją buvo beveik sutraiškiusi. Bjaurėdamasi ji nusibraukė pirštus į sieną. Vyrai žiūrėjo į ją, bet jų žvilgsniuose nebuvo nei palankumo,

nei nepalankumo. „Jie žiūri netgi ne smalsiai“, – dingtelėjo jai. Tolimi, atsajūs veidai – tokia išraiška galėtų būti žmogaus, kuris, išsišnypštęs nosį, apžiūrinėja nosinę. Kitė akimirką užsimerkė. Pati nustebo pajutusi alkį. Išsitraukė iš rankinės sumuštinį ir kibo doroti: trupino gabalėliais sužiedėjusią duoną, siuntė į burną ir energingai kramtė. Vyriškis, atsirėmęs į sieną greta jos, irgi užkandžiavo: traukė iš savo apdaro gobtuvo kažkokius nedidelius tamsius kąsnius, kurie triukšmingai girkšėjo tarp dantų. Kitė įsižiūrėjo ir net virptelėjo: tai buvo raudonosios cikados, tik be galvų ir kojų. Iki šiol be pertrūkio siūbavęs balsų gaudesys staiga nutrūko: atrodė, kad visi, buvusieji vagone, kažko sukluso. Per traukinio girgždėjimą, per ritmingą ratų bildesį bėgiais prasimušė kitas garsas, aštrus ir monotoniškas barbenimas: į skardinį vagono stogą tiško lietaus lašai. Vyrai sulinksėjo galvas, vėl įsisiūbavo pokalbiai. Kitė pasiryžo prasibrauti iki durų, kad kitoje stotyje galėtų išlipti. Atkišusi į priekį ir šiek tiek nuleidusi galvą, ji suskato įnirtingai brautis per minią. Ją lydėjo numintų miegančiųjų aimanos ir pasipiktinimo šūksniai tų, kuriems ji alkūne pataikydavo į veidą. Sulig kiekvienu žingsniu ji kartojo lyg užsukta: *„Pardon! Pardon!“* Galiausiai pasijuto užspeista į kampą pačiame vagono gale. Dabar jai liko pasieniu nusigauti iki durų. Kelią jai pastojo kažkoks žmogus laukinio veidu su nukirsta avies galva glėbyje – negyvos gyvulio akys lyg du juodi stikliniai rutuliukai dėbsojo į Kitę. „O...“, – suaimanavo ji. Vyriškis flegmatiškai dėbtelėjo į ją ir nesijudino iš vietos, neatrodė, kad ketintų praleisti. Sutelkusi visas jėgas, Kitė ėmė irtis aplink jį, pakeliui suknele nubruoždama kraujuotą kaklą. Ji lengviau atsiduso išvydusi, kad durys į vagono aikštelę atviros: dabar jai liko tik prasispausti pro tuos, kurie grūdosi užkimšę koridorių. Ji vėl pažėrė puokštę *„Pardon!“* į visas puses ir nėrė į pačią tirštumą. Vagono aikštelėje žmonių buvo kiek mažiau, mat ją kiaurai merkė šaltas lietus. Tie, kurie gūžėsi ten, ant galvų buvo užsitraukę burnusų gobtuvus. Atsukusi lietaus čiurkšlėms nugarą, Kitė įsitvėrė geležinio turėklo ir staiga susizgribo žvelgianti tiesiog į kraupų žmogaus veidą – tokios klaikybės kaip gyva nebuvo mačiusi. Aukštaūgis vyriškis vilkėjo nudrengtus, galaižin iš kur iškapstytus europietiškus drabužius, galvą buvo prisidengęs storos drobės maišu lyg tradiciniu arabišku drabužiu – audeklo atraiža, atstojančia apsiaustą. Tačiau ten, kur turėtų būti nosis, vyro veide žiojėjo trikampė juoda kiaurymė, o keistai subliūškusios lūpos buvo baltut baltutėlės. Galaižin kodėl Kitė staiga pagalvojo apie liūto snukį, ji nebeįstengė atplėšti žvilgsnio nuo to veido. Atrodė, kad žmogus nei mato ją, nei jaučia jį skalbiantį

lietų: stovėjo sau ir tiek. Dėbsodama į jį, Kitė nejučia ėmė svarstyti: kažin kodėl ligos pagraužtas veidas, kas iš esmės nieko nereiškia, pažiūrėti atrodo taip kraupiai, nepalyginamai kraupiau už veidą, kurio audiniai sveiki, užtat išraiška akivaizdžiai byloja apie visišką dvasinį supuvimą. Portas pasakytų, kad kitais, ne tokiais materialistiniais laikais, šitoks požiūris būtų neįsivaizduojamas. Ir tikriausiai jis būtų teisus.

Kitė jau buvo peršlapusi iki siūlo galo, ją krėtė drebulys, bet ji atkakliai tebestovėjo, įsikibusi metalinio turėklo, ir žiūrėjo tiesiai priešais save: į tą šiurpųjį veidą arba retkarčiais į už jo tvyrančią lietaus skalbiamą naktį. Šita akistata neišvengiamai turėjo trukti tol, kol jie pasieks artimiausią stotį. Traukinys lėtai, pūkšdamas rangėsi įkalne. Retsykiais džeržgesys ir kratymas kelioms sekundėms užleisdavo vietą dusliam trinksėjimui – jie perropodavo kokį tiltą ar estakadą. Tokiais momentais Kitei atrodydavo, kad ji plaukia oru, aukštybėse, o toli apačioje, akmeninių gilaus plyšio sienų suspaustas, šniokščia vanduo. Liūtis vis dar nesiliovė. Kitei ėmė rodytis, kad ji pakliuvo į šiurpų sapną, kuris niekaip nenori užsibaigti. Ji nebejuto laiko tėkmės, atvirkščiai, laikas jai visiškai sustojo, ji pati virto nejudria esatimi, pakibusia tuštumoje. Vis dėlto kažkur gilumoje krebždėjo įsitikinimas, kad, atėjus tam tikrai akimirkai, taip, kaip yra dabar, daugiau jau nebebus – tačiau ji nenorėjo net galvoti apie tai būgštaudama, kad tuomet ir vėl reikės gyventi, vėl pajudės laikas, o ji ir vėl suvoks begalinę pro šalį slenkančių sekundžių virtinę.

Šitaip ji ir stovėjo labai tiesi, nekrustelėdama, tik drebulio krečiama. Kai traukinys pagaliau sumažino greitį ir sustojo, liūtaveidis vyriškis pradingo. Kitė nušoko žemėn ir per lietų protekine nuskubėjo atgal į traukinio galą. Tik ropšdamasi į antrosios klasės vagoną susizgribo, kad tasai žmogus, kaip bet kuris normalus vyriškis, tiesiog pasitraukė į šalį ją praleisdamas. Ji ėmė tylutėliai juoktis. Bet čia pat susigriebė ir nutilo. Koridoriuje šnekučiavosi žmonės. Kitė apsisuko ir nudrožė į tualetą, užsirakino ir, mirgančioje blausios lemputės šviesoje žvelgdama į mažą ovalų veidrodėlį virš kriauklės, kibo gražintis. Ji vis dar drebėjo nuo šalčio, lietaus vanduo sroveno kojomis ir tiško ant grindų. Galų gale nutarusi jau galinti pasirodyti Taneriui, ji išlindo iš tualeto ir koridoriumi patraukė į pirmosios klasės vagoną. Jų kupė durys buvo atviros. Taneris paniuręs rymojo prie lango ir žvelgė į lauką. Kai ji įėjo, atsigręžė ir akimoju pašoko.

– Viešpatie švenčiausias, Kite! Kur tu buvai?

– Ketvirtosios klasės vagone.

Ji visa tirtėjo, taigi, nors labai stengėsi, kad atsakymas nuskambėtų nerūpestingai, ne kažin ką tepešė.

– Dievulėliau, kaip tu atrodai! Eikš čionai.

Jo balsas buvo rimtas kaip niekad. Tvirtai ją sugriebęs įsitraukė į kupė, užtrenkė duris, pasodino ir suskato raustis savo krepšiuose, kraudamas daiktus ant sėdynės. Kitė tik žvelgė į jį sustingusi, lyg nustėrusi. Galiausiai jis ištiesė jai porą aspirino tablečių ir plastikinę stiklinaitę.

– Išgerk, – paliepė. Stiklinaitėje buvo šampanas. Kitė pakluso. Tada Taneris mostelėjo į flanelinį chalatą, padriektą ant sėdynės priešais.

– Dabar aš išeisiu į koridorių, o tu nusirengsi, nusivilksi viską iki paskutinio siūlelio, ir susisiausi šituo. Tada paskrebensi į duris – aš grįšiu ir įtrinsiu tau kojas. Kad man jokių atsikalbinėjimų. Imk ir padaryk, kas pasakyta, tučtuojau.

Jis išėjo ir sandariai užstūmė duris.

Kitė užtraukė langų užuolaidas ir padarė, kas liepta. Chalatas buvo minkštas ir šiltas; Kitė valandėlę sėdėjo susigūžusi jame, parietusi kojas po savimi. Įsipylė dar šampano, išgėrė, vėl įsipylė – šitaip iškliukino tris stiklinaites vieną po kitos. Tada pirštų galiukais patapšnojo durų stiklą. Durys prasivėrė per plyšiuką.

– Tvarka? – paklausė Taneris.

– Taip, taip. Įeik.

Jis atsisėdo priešais ją.

– O dabar tiesk kojas čionai. Įtrinsiu jas alkoholiu ir gerai išmasažuosiu. Kas gi tau užėjo? Bene kuoktelėjai? Užsimanei susigriebti plaučių uždegimą? Kas atsitiko? Kur tiek užtrukai? Per tave vos pats neišsikrausčiau iš galvos, lakstydamas po visą traukinį, iš vieno vagono į kitą ir visų iš eilės klausinėdamas, ar nematė tavęs. Net nenutuokiau, kur nelabasis galėjo tave nunešti.

– Jau sakiau: buvau ketvirtosios klasės vagone, su čiabuviais. Negrįžau, nes negalima pereiti iš vieno vagono į kitą. O, kaip gera. Tu juk visai nusigaluosi.

Taneris nusijuokė ir kibo trinti dar energingiau.

– To pasaulis dar nematė.

Kai ji visai sušilo ir jaukiai suglebo, jis ištiesė ranką ir prisuko lempos dagtį. Tada atsisėdo greta Kitės. Jo ranka vėl apglėbė jos juosmenį, ji vėl pajuto stiprėjantį spaudimą. Bet taip ir nesumojo nieko, ką galėtų jam pasakyti, kad sustabdytų.

– Gerai jautiesi? – paklausė jis pakimusiu balsu.

– Taip, – atsakė ji.

Po kokios minutės ji nervingai sukuždėjo:
– Ne, ne, ne! Kas nors gali atidaryti duris.
– Niekas durų neatidarys.
Jis pabučiavo ją. O jai lėtai ir ritmingai trinksintys traukinio ratai be paliovos kartojo į ausį: „Ne dabar ne dabar ne dabar ne dabar..." Ji įsivaizdavo gilias pragarmes apačioje, uolėtus plyšius, ištvinusius nuo lietaus. Kitė pakėlė ranką, paglostė jam pakaušį, bet nieko nesakė.
– Brangioji... – sumurmėjo jis. – Nejudėk. Ilsėkis.
Mąstyti ji jau nebeįstengė, galvoje nebeliko jokių vaizdinių. Kitė juto tik jaukų jos odą liečiančio chalato švelnumą, o paskui – artumą ir šilumą esybės, kuri jos negąsdino. Į lango stiklą barbeno lietus.

11

Ankstyvą rytą, kol saulė dar neišnirusi iš už netoliese stūksančio kalno, viešbučio stogas buvo maloni vieta pusryčiauti. Staliukai buvo išrikiuoti palei terasos kraštą, žvelgiantį į slėnį. Apačioje žaliuojančiuose soduose gaivus ryto vėjelis žaidė figmedžių šakose, siūravo aukštus papiruso stiebelius. Kiek tolėliau augo aukštesni medžiai, kuriuose savo didžiulius lizdus buvo susikrovę gandrai, o šlaito apačioje drumstus rauzganus vandenis plukdė upė. Portas gurkšnojo rytmetinę kavą, mėgaudamasis lietaus nuskalauto kalnų oro kvapu. Kiek žemėliau gandrai mokė savo jauniklius skraidyti; suaugusių paukščių kleketavimas maišėsi su veriamu plastančių paukščiukų spygavimu.

Jam taip besėdint ir bežiūrint į paukščius, duryse į apačion vedančius laiptus išdygo ponia Lail. Portui ji pasirodė neįprastai nukvankusi. Jis pakvietė ją prisėsti; priėjo sukriošęs padavėjas arabas, išsipustęs pretenzinga rausva uniforma, ir ponia Lail užsisakė arbatos.

– Vaje! Kokia grožybė! – ištarė ji.

Portas atkreipė jos dėmesį į paukščius; juodu stebėjo juos, kol atnešė arbatą.

– Sakykite, jūsų žmona sėkmingai atvažiavo?

– Taip, bet aš jos dar nemačiau. Ji tebemiega.

– Nieko nuostabaus – po tokios varginančios kelionės.

– O jūsų sūnus? Vis dar vartosi lovoje?

– Viešpatie aukščiausias, ne! Jau spėjo kažkur išsitrenkti, turi susitikti su kažin kokiu *kaidu* ar kuo ten dar. Tasai vaikinas, panašu, turi rekomendacinių laiškų kiekvieno Šiaurės Afrikos miesto arabams.

Ji susimąstė. Po valandėlės aštriai dėbtelėjo į Portą ir tarė:

– Nuoširdžiai viliuosi, kad jūs prie jų net nesiartinsite.

– Turite omeny – prie arabų? Asmeniškai aš nepažįstu nė vieno. Bet čia, kur jų knibžda visur, net neprisiartinti būtų gana sunkoka.

– O, aš nekalbu apie paprastus, mandagumo ribų neperžengiančius santykius. Bet Erikas – tikras kvailys. Jei nesitrainiotų su tais suskretėliais, šiandien nebūtų toks pasiligojęs.

– Pasiligojęs? Man jis atrodo visai sveikas. Kas jam yra?

– Jis labai rimtai serga.

Jos balsas skambėjo tarsi iš tolo, ji žvelgė žemyn, upės link. Paskui įsipylė dar arbatos, pasiūlė Portui sausainį iš skardinės, kurią buvo atsinešusi su savimi. Kai vėl prašneko, jos balsas skambėjo jau tvirčiau.

– Visi jie – užkrato nešiotojai, neabejoju, ir pats žinote. Ką gi, yra kaip yra. O man teko iš kailio nertis, kad jis bent malonėtų deramai gydytis. Jis toks trumpo protelio jaunuolis.

– Ko gero, aš nelabai jus supratau, – tarė Portas.

– Užkratas, užkratas, – nekantriai drėbė ji. – Kažkokia nevaleika moteriškė, kiaulė arabė, – pridūrė bauginamai nuožmiai.

– A, – išsisukinėdamas tarstelėjo Portas.

Dabar ji prakalbo jau nebe taip užtikrintai.

– Girdėjau, kad tokį užkratą žmogus žmogui gali perduoti netgi tiesiogiai. O kaip jūs manote, pone Moresbi?

– Aš nežinau, – atsakė jis ir pažvelgė į ją truputį nustebęs. – Ko tik neprišnekama apie tokius dalykus, ypač neišmanančių. Manau, geriausiai būtų pasiklausti gydytojo.

Ji pasiūlė jam dar vieną sausainį.

– Nekaltinu jūsų, kad nenorite kalbėtis apie tai. Prašau man atleisti.

– Ką jūs, aš visai nevengiu apie tai kalbėtis, – paprieštaravo jis. – Tiesiog aš – ne gydytojas, tokių dalykų neišmanau. Juk suprantate.

Neatrodė, kad ji būtų jį bent išgirdusi.

– Tai išties pasišlykštėtina. Jūs visiškai teisus.

Iš už kalno keteros jau buvo išnirusi gera pusė saulės disko, dar minutė, ir sėdėti ant stogo jau bus per karšta.

– Patekėjo saulė, – tarstelėjo Portas.

Ponia Lail susiglobė savo daiktus.

– Ilgam ketinate likti Busife? – paklausė.

– Mes išvis nieko neplanuojame. O jūs?

– Ak, Erikas sudarė kažkokį kelionės maršrutą. Manau, rytoj rytą

mes išvykstame į Ain Krorfą, nebent jis sugalvotų išvažiuoti šiandien pat, pavakariais, ir pernakvoti Sfisifoje. Girdėjome, ten esama visai neprasto mažo viešbutuko. Žinoma, jo nėra ko lyginti su šituo.

Portas nužvelgė apšiurusius stalus bei kėdes ir nusišypsojo.

– Ir čia ne kažin kas, nemanau, kad norėčiau įsikurti kur nors dar prasčiau.

– Nagi, brangusis pone Moresbi! Patikėkite, šis viešbutis – netgi prašmatnus! Pats geriausias iš visų, kokį galima aptikti nuo čia iki pat Kongo. Paminėsite mano žodį: toliau jums niekur nebepavyks rasti viešbučio su tekančiu vandeniu. Ką gi, šiaip ar taip, prieš išvykdami dar būtinai su jumis pasimatysime. Baigiu iškepti šioje klaikioje saulėkaitoje. Būkite malonus, palinkėkite nuo manęs labo ryto savo žmonai.

Tai tarusi ji pakilo ir nulipo laiptais žemyn.

Portas užmetė apsiaustą ant kėdės atkaltės ir dar valandėlę pasėdėjo, mąstydamas apie gana neįprastą tos ekscentriškos moters elgesį. Negalėjo prisiversti priskirti tai paprasčiausiai atsakomybės stokai ar pamišimui; kur kas labiau buvo linkęs tikėti, kad jos elgsena buvo tam tikras aplinkinis būdas perteikti kažkokią mintį, kurios ji nesiryžo išsakyti tiesiogiai. Gerokai susivėlusiam jos protui šitoks metodas tikriausiai atrodė visai logiškas. Jam nekėlė abejonių viena: esminis jos veiksmų motyvas – baimė. Savo ruožtu Eriką valdė godulys – dėl to Portas irgi buvo daugmaž tikras. Tačiau jų abiejų junginys taip ir liko neperprantamas. Jam susidarė įspūdis, kad po truputį jau ryškėja bendro vaizdo kontūras, bet koks galų gale tas vaizdas bus, kokią įgis prasmę – tai kol kas buvo visiška paslaptis. Portas spėjo, kad kaip tik šiuo metu motina ir sūnus bando ieškoti abiejų tikslų sankirtos taškų. Atrodė, kad ir vienam, ir kitam svarbu pratęsti pažintį su Portu, bet dėl skirtingų priežasčių – jos ne tik ne identiškos, bet netgi ne papildančios viena kitą, pagalvojo jis.

Portas dirstelėjo į laikrodį: buvo dvidešimt po dešimtos. Kitė tikriausiai dar nepabudusi. Portas ketino pirma pasitaikiusia proga aptarti su ja, ką gali lemti pažintis su motina ir sūnumi, žinoma, su sąlyga, jeigu ji ant jo nebepyksta. Kitės gebėjimas išgliaudyti motyvus – išties pavydėtinas. Portas nusprendė pasivaikštinėti po miestą. Užsuko į savo kambarį, paliko apsiaustą, pasiėmė saulės akinius. Kitapus koridoriaus buvo rezervavęs kambarį Kitei. Išeidamas prikišo ausį prie jos durų ir įsiklausė, bet taip ir neišgirdo nė garselio.

Busifas buvo šiuolaikinis miestas, išdėstytas taisyklingais stačiakampiais kvartalais, su turgaus aikšte viduryje. Negrįstose gatvėse, abipus

kurių rikiavosi beveik vien tik vienaaukščių namukų dėžutės, telkšojo tirštas rauzganas dumblas. Pagrindine gatve turgaus link traukė nenutrūkstama žmonių ir avių procesija, vyrai – užsitraukę ant galvų burnusų gobtuvus, kad bent kiek apsigintų nuo nuožmios saulės. Niekur nesimatė nė menkiausio medelio. Skersinių gatvių galai vėrėsi į plynas dykras, palengva kylančias aukštyn iki kalnų papėdės – plikų, uolėtų kalnų be jokios augalijos. Didžiuliame turguje Portas taip ir neaptiko nieko įdomaus, išskyrus žmonių veidus. Viename kampe surado mažulytę kavinę, po vytelių pinučių stogine lauke stovėjo vienišas staliukas. Portas atsisėdo ir dukart pliaukštelėjo delnais.

– *Quahad atai!** – šūktelėjo – tiek arabų kalbos žinių buvo spėjęs prisigraibyti. Gurkšnodamas arbatą – jai, kaip pastebėjo, buvo užplikyti džiovinti, ne švieži mėtos lapeliai – atkreipė dėmesį į tarškantį senovinį autobusiuką, vis pravažiuojantį pro kavinę, jo garso signalas kaukė be paliovos, primygtinai. Portas nulydėjo jį akimis. Sausakimšas vietinių keleivių, autobusiukas vis suko ratus po turgų, o galinėje aikštelėje įsitaisęs berniūkštis nesiliaudamas dunksėjo į aidų skardinį jo korpusą ir šaukė: *„Arfa! Arfa! Arfa! Arfa!“*

Portas sėdėjo ten, kol atėjo pietų metas.

* Prašom arbatos! (*Arab.*)

12

Pirma, ką suvokė Kitė vos pabudusi, buvo itin bjaurios pagirios. Paskui ji pastebėjo, kad į kambarį srūva ryški saulės šviesa. Bet – kokį kambarį? Mėginti ką nors prisiminti reikalavo pernelyg daug pastangų. Kažkas sujudėjo greta jos ant pagalvės. Ji kryptelėjo akis į kairę, ir greta savo galvos išvydo gulintį tamsų beformį gniutulą. Ji suklykė ir pašoko, bet iškart susizgribo, kad tai – tik juodi Tanerio plaukai. Jis krustelėjo per miegus, ištiesė ranką, bandė apkabinti Kitę. Ši išsivertė iš lovos skausmingai tvinkčiojančia galva ir įsistebeilijo į jį.

– Viešpatie Dieve... – ištarė balsu.

Nors prireikė nemažai pavargti, ji vis dėlto išplėšė jį iš miego, privertė keltis ir rengtis, tada su visais daiktais išstūmė į koridorių ir paskubomis užsirakino duris. Bet, kol jis dar nespėjo susigaudyti, jog reikėtų pasiieškoti patarnautojo, kad padėtų persigabenti daiktus, kol vis dar kvailai mindžiukavo koridoriuje, ji pravėrė duris ir pakuždomis pareikalavo šampano butelio. Jis išsitraukė butelį, padavė jai, tada ji vėl užtrenkė duris jam prieš nosį. Kitė atsisėdo ant lovos ir ištuštino jį visą. Poreikis išgerti buvo fizinis tik iš dalies: kur kas svarbiau buvo tai, kad ji jautė neįstengsianti susidurti akis į akį su Portu, prieš tai nepasiryžusi akistatai pati su savimi – rimtam pokalbiui, per kurį galbūt pavyks surasti bent šiokį tokį pasiteisinimą dėl praėjusios nakties. Be to, ji vylėsi, kad nuo šampano jai pasidarys bloga, o tai būtų netgi labai svari priežastis visą dieną nesikelti iš lovos. Tačiau poveikio ji sulaukė netgi priešingo: kai nurijo paskutinį šampano gurkšnį, pagirios jau buvo išsisklaidžiusios, Kitė šiek tiek apsvaigo, bet jautėsi tiesiog

puikiai. Ji priėjo prie lango, pažvelgė į kaitra tvaskantį kiemą, kur dvi arabės dideliame akmeniniame dubenyje skalbė drabužius, o išskalbusios karstė ant krūmo džiūti saulėje. Kitė paskubomis kibo į taip ir neiškraustytą lagaminą, išdraikė daiktus po visą kambarį. Tada ėmėsi apžiūrinėti patalpą, ar nebus kur užsilikę kokio nors Tanerio pėdsako. Širdis net sukūlvirsčiavo, kai aptiko juodą plauką ant pagalvės; Kitė tučtuojau išmetė jį pro langą. Ji kruopščiai paklojo lovą, užtiesė vilnonę lovatiesę. Galiausiai išsikvietė kambarinę ir paprašė pakviesti fatmą išplauti grindų. Jei Portas sumanytų pasirodyti netrukus, atrodytų, kad tarnaitė ką tik sutvarkė kambarį. Kitė apsirengė ir nulipo žemyn. Fatma gremžė plyteles, skimbčiojo jos sunkios apyrankės.

Sugrįžęs į viešbutį, Portas išsyk pabeldė į kambario kitapus koridoriaus duris. Iš vidaus atsiliepė vyriškas balsas:

– *Entrez!**

Portas įėjo. Taneris, nusimetęs viršutinius drabužius, kraustėsi daiktus. Sujaukti lovos jis nesusiprato, bet Portas neatkreipė į tai dėmesio.

– Po šimts, ką tai reiškia? – užsipuolė jį Portas. – Tik nesakyk, kad Kitę jie įkurdino tame prišnerkštame kambariūkštyje koridoriaus gale, kurį buvau rezervavęs tau!

– Ko gero, kaip tik taip jie ir padarė. Bet vis tiek ačiū.

Taneris nusijuokė.

– Tikiuosi, sutiksi apsikeisti?

– Kodėl? Argi anas kambarys toks jau prastas? Aišku, apsikeisti galėsime. Tiesiog man atrodo, kad pernelyg daug vargo dėl vienos dienos. Argi ne taip?

– Galbūt teks užsibūti čia ir ilgiau nei vieną dieną. Šiaip ar taip, norėčiau, kad Kitė būtų arčiau manęs.

– Taip, žinoma, žinoma. Bet verčiau praneštum apie tai jai pačiai. Tikriausiai ji dabar ir yra aname kambaryje – nieko nenutuokianti, šventai tikinti, kad tai geriausias viešbučio kambarys.

– Ne toks jau jis ir prastas. Tik langas išeina į kiemą, štai ir viskas. Vakar, kai užsakinėjau kambarius, jie nieko daugiau negalėjo pasiūlyti.

– Gerai, sutarta. Gal kuris iš tų beždžionių teiksis pernešti daiktus.

Pietauti visi trys susirinko kartu. Kitė nervinosi; ji kalbėjo tvirtu, ramiu balsu, daugiausia – apie Europos pokario politiką. Maistas buvo prastas, tad nė vienas iš trejeto negalėjo pasigirti itin pakilia nuotaika.

* Įeikite! (*Pranc.*)

– Europa nuniokojo visą pasaulį, – pareiškė Portas. – Ar dėl to turėčiau jaustis jai dėkingas ir jos gailėtis? Tikiuosi, ji visa bus nušluota nuo žemėlapio. – Jis nepageidavo leistis į ilgas diskusijas: norėjo pasišalinti kur nors su Kite ir pasikalbėti vienu du. Nuo tokių ilgų, padrikų, itin asmeninių pokalbių jis visuomet pasijusdavo geriau. Tačiau kaip tik šitokio *tête-à-tête* ji vylėsi išvengsianti.

– Jei jau pradėjai apie tai, kodėl savo geranoriškumu nenori aprėpti visos žmonijos? – griežtai paklausė ji.

– Žmonijos? – sušuko Portas. – O kas tai yra? Kas yra žmonija? Aš tau pasakysiu. Žmonija gali būti bet kas – tik ne tu pats. Taigi ką gali dominti žmonija?

Taneris atsakė iš lėto:

– Palūkėk valandėlę. Palūkėk valandėlę. Man labai knieti šį tavo teiginį užginčyti. Mat aš pasakyčiau, kad žmonija – tai tu, štai kodėl ji tokia įdomi.

– Bravo, Taneri! – sušuko Kitė.

Portas suirzo.

– Pliurpalai, – rėžė jis. – Tu niekaip negali būti žmonija, tu per amžius – tik varganas, beviltiškai izoliuotas tu pats. – Kitė pabandė įsiterpti. Portas jai neleido – pakėlęs balsą kalbėjo toliau: – Man visiškai nereikia teisinti savo egzistencijos tokiais ar panašiais primityviais argumentais. Mano buvimą šioje žemėje pateisina pats faktas, kad aš kvėpuoju. Neketinu visiems aplinkiniams kaišioti savo paso, kad įrodyčiau, jog turiu teisę čia būti. Aš juk čia! Aš esu pasaulyje! Tačiau mano pasaulis – tai ne žmonijos pasaulis. Tai toks pasaulis, kokį jį matau aš.

– Nerėk, – ramiai sudraudė jį Kitė. – Jeigu tavo požiūris toks, jis man gyventi nekliudo. Bet tau turėtų pakakti sveiko proto suvokti, kad gali būti ir kitokių nuomonių.

Jie pakilo. Kai visi trys ėjo pro duris, prie kampinio staliuko įsitaisę Lailai palydėjo juos šypsenomis.

Taneris paskelbė:

– Aš atšoku nuo draugijos – man siesta. Kavos negersiu. Pasimatysime vėliau.

Kai Portas ir Kitė liko koridoriuje vieni, jis pasiūlė jai:

– Eime, išgersime kavos tokioje mažulytėje kavinukėje prie turgaus.

– Dėl Dievo meilės! – pasišiaušė ji. – Po šitokių pietų, kurie kaip akmuo slegia skrandį? Aš net pašliaužti nepajėgčiau. Vis dar neatsigaunu po kelionės.

– Gerai, tuomet gal – mano kambaryje?

Ji sudvejojo.

– Taip, norėčiau pasėdėti, bet tik kelias minutes. – Entuziazmo jos balse buvo ne kažin kiek. – Paskui ir aš krisiu nusnausti.

Užkopę viršun, abu išsitiesė ant plačios lovos ir ėmė laukti, kol patarnautojas atneš kavą. Užuolaidos buvo užtrauktos, bet atkakli šviesa vis tiek smelkėsi vidun, kambaryje esančius daiktus apgaubdama vienodu, maloniu akiai rausvu švytėjimu. Gatvėje nebuvo girdėti nė garselio: siestos laikėsi visi, išskyrus saulę.

– Kas naujo? – paklausė Portas.

– Nieko. Kaip jau sakiau, aš vis dar išsekusi po kelionės traukiniu.

– Galėjai važiuoti su mumis automobiliu. Buvo visai smagu.

– Ne, negalėjau. Tik nepradėk dabar iš naujo. Mačiau šįryt apačioje tą poną Lailą. Ir man tebeatrodo, kad jis – tikras pabaisa. Primygtinai bruko man pasižiūrėti pasą, ne tik savąjį, bet ir motinos. Taip, žinoma, per antspaudus ir vizas ten švaraus sklypelio neberasi. Pasakiau jam, kad tai norėtum pamatyti tu, kad tave tokie dalykai masina kur kas labiau nei mane. Taigi ji gimusi Melburne 1899-aisiais, jis – 1925-aisiais, tik nebeprisimenu kur. Abu turi Britanijos pasus. Štai tau visa informacija.

Portas sužavėtas paskersakiavo į ją.

– Dievulėliau! Ir kaip tu sugebėjai visa tai sužiūrėti, ir dar taip, kad jis nepastebėtų, jog įdėmiai skaitinėji kokį puslapį?

– Užteko paskubomis pasklaidyti pasą. Beje, ji įrašyta žurnaliste, jis – studentu. Ar gali patikėti? Kaip kažin ką, jis per visą gyvenimą nėra net atsivertęs kokios knygos!

– Na taip, jis pusprotis, – pernelyg nemąstydamas atsakė Portas; jis paėmė Kitės ranką, ėmė glostinėti. – Marina miegas, mažute?

– Siaubingai. Kavos tik gurkštelėsiu, nenoriu išsibudinti. Kaip tik norėčiau gerai pamiegoti.

– Aha, dabar, kai išsitiesiau, ir mane ima miegas. Jeigu jis per minutę nepasirodys, lipsiu žemyn ir atšauksiu užsakymą.

Bet sulig tais žodžiais į duris pabeldė. Net nelaukęs atsako, patarnautojas plačiai atlapojo duris ir žengė į kambarį, nešinas didžiuliu variniu padėklu.

– *Deux cafés**, – tarė išsišiepęs.

– Tu tik pažvelk į tą mulkį, – vyptelėjo Portas. – Mano užklupęs mus pačiu įdomiausiu momentu.

* Du kavos. (*Pranc.*)

– Na žinoma. Ir tegul sau mano, vargšas vaikiščias. Juk ir jam gyvenime norisi bent šiokių tokių pramogų.

Arabas diskretiškai paliko padėklą ant palangės ir ant pirštų galiukų ištykino iš kambario, tik kartą per petį metęs žvilgsnį į lovą – beveik ilgesingai, pasirodė Kitei. Portas atsikėlė ir atnešė padėklą prie lovos. Kai jie jau gurkšnojo kavą, staiga jis atsisuko į ją.

– Klausyk! – sušuko, kupinas entuziazmo.

Kitė žvelgė į jį ir galvojo: „O juk jis – dar tikras paauglys."

– Ką? – pratarė; jautėsi kaip kokia pusamžė motina.

– Prie turgaus yra tokia vietelė, kur galima išsinuomoti dviračius. Gal taip ir padarykime, kai išsimiegosi? Puikiai pasivažinėtume. Busifo apylinkės gana lėkštos.

Kitė pajuto, kad pasiūlymas ją šiek tiek masina, nors kodėl – to negalėjo suprasti.

– Puiku! – ištarė. – Bet dabar jau visai mingu. Jeigu norėsi, gali pažadinti mane penktą valandą.

13

Juodu lėtai riedėjo ilga gatve link plyšio neaukštų kalvų virtinėje, dunksančioje į pietus nuo miesto. Kai pravažiavo paskutiniuosius namus, abipus jų atsivėrė lyguma – tikra akmeninė jūra. Oras buvo vėsus, į veidus pūtė sausas saulėlydžio vėjas. Porto dviratis, minant pedalus, truputį cypčiojo. Kitė važiavo priekyje, juodu nesikalbėjo. Tolumoje už nugarų kažkas pūtė ragą, aštrus ir vaiskus garsas rėžte rėžė orą. Saulė vis dar svilino netgi dabar, kai iki laidos liko gal koks pusvalandis, ne daugiau. Jie pasiekė kaimą ir numynė jo viduriu. Lyg patrakę suskalijo šunys, moterys nusigręždavo, prisidengdamos burnas. Nepaisė jų tik vaikai, spoksojo sustingę, tarsi paralyžiuoti iš nuostabos. Už kaimo kelias pradėjo vos vos kilti. Bet tai buvo justi tik iš to, kad minti tapo sunkiau – akiai kraštas atrodė visiškai lygus. Kitė greitai pailso. Juodu sustojo ir atsigręžė į Busifą, likusį anapus, regis, visai lygios dykros – kalnų papėdėje buvo matyti tik rusvų dėmių mozaika. Vėjas pamažu stiprėjo.

– Šitokios gaivumos čia nedažnai gausi įkvėpti, – tarė Portas.

– Nuostabu, – atsiliepė Kitė. Buvo nusiteikusi svajingai, apimta malonaus kvaitulio ir nenorėjo kalbėti.

– Kaip manai, gal pamėginsime pravažiuoti perėja?

– Tuojau. Tik truputį atgausiu kvapą.

Neilgai trukus juodu vėl sėdo ant dviračių ir ryžtingai numynė pirmyn, nenuleisdami akių nuo plyšio priekyje dunksančiame kalnyne. Kiek priartėję jau galėjo įžiūrėti už kalvų virtinės plytinčią begalinę plokščią dykumą – tik šen bei ten jos paviršiuje stirksojo aštrios

uolų keteros, tarsi vandens paviršių perrėžę milžiniškų žuvų, plaukiančių viena kryptimi, nugaros pelekai. Kelias buvo išgremžtas per kalvagūbrio keterą, bet dabar plyšys iš abiejų pusių buvo užverstas didžiuliais aptrupėjusiais rieduliais. Juodu paliko dviračius šalikelėje ir ėmė dantytomis uolomis ropštis į viršūnę. Saulė jau lietė lygų lyg nubrėžtą horizontą, pats oras žaižaravo nutviekstas raudoniu. Išnirę iš už vieno milžiniško riedulio, jie netikėtai aptiko žmogų, kuris sėdėjo, pasikėlęs burnusą iki pat kaklo – taip, kad nuo pečių žemyn liko visiškai nuogas – ir susikaupęs, įsigilinęs skutosi gaktos plaukus ilgu, aštriu peiliu. Jis visiškai abejingai dirstelėjo į du jam po pat nosimi einančius pašalinius ir tuoj pat nuleidęs galvą vėl įniko tęsti subtilią operaciją.

Kitė sugriebė Porto ranką. Juodu kopė tylėdami, mėgaudamiesi malonumu būti kartu.

– Saulėlydis – toks liūdnas metas, – galiausiai ištarė ji.

– Jei tenka stebėti, kaip baigiasi diena – bet kokia diena! – mane visuomet apninka jausmas, lyg grimztų praeitin ištisa epocha. O kur dar ruduo! Tai gali būti visa ko pabaiga, – atsiliepė jis. – Štai kodėl negaliu pakęsti šaltų kraštų ir taip mėgstu šiltuosius, kur nėra žiemos, o kai užslenka naktis, pajunti, kaip atsiveria, o ne užsidaro gyvenimas. Argi tu to nejauti?

– Taip, – atsakė Kitė. – Bet negaliu pasakyti, kad šiltieji kraštai man patinka labiau. Nė pati nežinau. Man kažkodėl atrodo, kad stengtis išsprūsti iš nakties ir žiemos – neteisinga, o jeigu vis tiek tai darysi, už tai kada nors kaip nors teks sumokėti.

– Na jau, Kite. Tu išties kuoktelėjusi.

Jis padėjo jai užsiropšti ant neaukštos uolos. Dabar dykuma vėrėsi tiesiai po jais – gerokai žemiau nei plynė, iš kurios jie čionai užkopė.

Kitė neatsakė. Ją liūdino mintis, kad juodu, nors šitaip dažnai išgyvendavo vienodas reakcijas ir jausmus, vis dėlto niekad neprieidavo prie tų pačių išvadų, kadangi jų gyvenimo tikslai buvo kone visiškai priešingi.

Jie sėdėjo greta kits kito ant akmens, žvelgdami į apačioje paklotą bekraštybę. Kitė įsikibo Portui į parankę, pasidėjo galvą jam ant peties. Jis žvelgė tiesiai priešais save, bet pagaliau atsiduso ir lėtai palingavo galvą.

Štai šitokias vietas, štai šitokias akimirkas jis mėgo labiau nei bet ką kita gyvenime; Kitė šitai žinojo, kaip žinojo ir tai, kad jis tokiomis vietomis ir akimirkomis žavisi netgi dar labiau, jei šalia yra ji, jei ji

išgyvena visa tai kartu su juo. O jis, nors ir suvokė, kokį siaubą jai kelia tylos ir tuštumos, kitąsyk palytėjančios jo sielą, negalėjo pakęsti, kai jam tai primenama. Galėjai pamanyti, kad jis visada iš naujo puoselėja viltį, jog galbūt šįkart ir Kitę taip pat kaip jį paveiks vienuma ir begalybės artumas. Jis neretai jai kartodavo: „Tai tavo vienintelė viltis“, bet ji taip niekada ir nesuprato, ką jis turi omeny. Kartais manydavo, kad jis nori pasakyti, jog tai vienintelė *jo* viltis, mat tik tuomet, jei ji sugebės išjausti viską taip pat, kaip ir jis, jam galbūt pasiseks surasti kelią atgal į meilę, nes „mylėti“ Portui reiškė mylėti ją – apie nieką kitą negalėjo būti nė kalbos. O meilės jau nebėra seniai, nebėra net jos galimybės. Vis dėlto, nors Kitė karštai troško tapti tokia, kokios jos geidė jis, vieno dalyko ji niekaip negalėjo pakeisti: joje visą laiką tūnojo siaubas, pasirengęs bet kurią akimirką ją užvaldyti. Ir beprasmiška buvo apsimetinėti, kad yra kitaip. Lygiai taip pat, kaip ji nesugebėjo atsikratyti giliai joje įsišaknijusios baimės, ir jis negalėjo išsiveržti iš narvo, kuriame užsidarė pats – narvo, kurį kadaise susirentė, stengdamasis išsigelbėti nuo meilės.

Ji bakstelėjo jam į ranką.

– Pažiūrėk! – sukuždėjo.

Vos per kelis žingsnius nuo jų uolos viršūnėje sėdėjo garbaus amžiaus arabas – sėdėjo nekrustelėdamas, taip tykiai, kad jie jo ilgokai net nepastebėjo, parietęs kojas po savimi, užsimerkęs. Nepaisant tiesios laikysenos, iš pradžių jiems net pasirodė, kad jis galbūt miega – arabas nė menkiausiu virptelėjimu neparodė suvokiąs, kad čia pat esama ir jų. Bet paskui jie pastebėjo, kad vos vos kruta jo lūpos, ir suprato – senis meldžiasi.

– Kaip manai, ar mums valia šitaip į jį spoksoti? – pusbalsiu paklausė Kitė.

– Mes nedarome nieko blogo. Tik sėdime čia tylutėliai.

Jis išsitiesė, pasidėjo galvą jai į skreitą ir užsižiūrėjo į giedrą dangų. Ji delnu perbraukė jam plaukus, paskui – dar ir dar kartą, glostė labai švelniai, vos prisilytėdama. Iš apačioje plytinčių tyrų košiantis vėjas vis labiau telkė galias. Dangaus švytėjimas ėmė lėtai blaustis. Kitė dirstelėjo į arabą – šis nebuvo sujudėjęs. Staiga ji panūdo tučtuojau skubintis atgal, bet dar ilgai sėdėjo lyg sustingusi, švelniai žvelgdama į nejudančią po jos delnu galvą.

– Žinai, – prašneko Portas, jo balsas nuskambėjo kažkaip nerealiai, tai dažnai atsitinka, kai po užsitęsusios pauzės, visiškai tylioje vietoje, ištariamas pirmasis žodis, – dangus čia labai keistas. Kai žiūriu į jį, vis

negaliu atsikratyti jausmo, kad jis – lyg kokia kieta danga, sergstinti mus nuo visko, kas yra anapus jo.

Kitė suvirpėjo ir pakartojo:

– Kas yra už jo?

– Taip.

– O kas yra už jo?

Jos balsas buvo tylus tylutėlis.

– Tikriausiai nieko. Tik tamsa. Absoliuti naktis.

– *Prašau,* nekalbėk apie tai dabar, – ji tiesiog meldė, balsas skambėjo skausmingai. – Viskas, ką sakai, čia mane gąsdina. Jau beveik visai tamsu, ūžauja vėjas, nebegaliu ištverti.

Jis atsisėdo, abiem rankomis apsivijo jos kaklą, pabučiavo, tada kiek atsitraukė ir pažvelgė į ją, vėl pabučiavo, vėl atsitraukė, ir dar, ir dar, keletą kartų. Ant jos skruostų blizgėjo ašaros. Portas pirštų galiukais nubraukė jas, ir ji sielvartingai nusišypsojo.

– Žinai ką? – nepaprastai nuoširdžiai prašneko jis. – Manau, mes abu bijome to paties. Ir dėl tos pačios priežasties. Nė vienas iš mūsų: nei tu, nei aš – niekad nesugebėjome kaip reikiant įsiskverbti į gyvenimą. Mes kadaruojame įsikibę išorėje ir nėmaž neabejojame, kad sulig kitu krestelėjimu nebeišsilaikysime ir nukrisime. Argi ne taip?

Kitė akimirką užsimerkė. Jo lūpos, prisilytėjusios jos skruosto, pažadino kaltės jausmą, šis siūbtelėjo galingu srautu, sukeldamas šleikštulį, Kitei apsvaigo galva. Per visą popietinį pogulį ji iš paskutiniųjų stengėsi išgremžti iš sąžinės visa tai, kas atsitiko praėjusią naktį, bet dabar paaiškėjo, kad nepavyko – ir tikriausiai niekada nepavyks. Ji prispaudė delną prie kaktos ir nebeatitraukė. Galiausiai tarė:

– Bet jeigu mes kadaruojame išorėje, tuomet net labai tikėtina, kad... nukrisime.

Ji vylėsi, kad Portas mėgins tai užginčyti, kad savo paties analogijoje atkapstys kokią kliautį, o jau tada galbūt bus galima laukti ir kokios nors paguodos. Bet jis atsakė tik tiek:

– Aš nežinau.

Šviesa vis labiau blėso. Senasis arabas vis dar sėdėjo, nugrimzdęs į maldą – rūstus ir panašus į statulą tirštėjančioje prieblandoje. Portui rodėsi, kad iš dykros už nugarų atsklinda viena be galo užsitęsusi rago gaida, bet ji vis aidėjo ir aidėjo, niekaip nenutildama. Joks žmogus negalėjo šitaip ilgai pakakti kvapo pūsti ragą, reikia manyti, garsą jis tik įsivaizdavo. Portas paėmė Kitės ranką, spustelėjo.

– Reikia grįžti, – sukuždėjo.

Juodu nedelsdami pakilo ir, šokinėdami per akmenis, parsirabždino į kelią. Dviračius surado ten, kur palikę. Nesikalbėdami, netgi nemindami jie tylomis riedėjo nuokalnėn, atgal į miestą. Kaimo šunys juos prašvilpiančius vėl palydėjo griausmingu skalijimu. Numynę prie turgaus aikštės, jie paliko dviračius ir nužingsniavo gatve į viešbutį, prieš žmonių ir avių srautą, nenutrūkstamai plūstantį į miestą net vėlyvą vakarą.

Pakeliui į miestą Kitė be paliovos votuliojo galvoje tą pačią mintį: „Portas kažin kaip nutuokia apie Tanerį ir mane.“ Ji neabejojo: jis žino, bet tuo pat metu netikėjo, kad jis žino sąmoningai. Vis dėlto ji buvo visiškai tikra, kad kažkur, pačiose savo esybės gelmėse, jis nujaučia tiesą, nujaučia, kas atsitiko. Kol juodu taip ėjo sutemų gaubiama gatve, jai net beveik knietėjo paklausti, iš kur jis sužinojo. Ją gnybė šioks toks smalsumas išsiaiškinti, kaip šitokioje sudėtingoje asmenybėje kaip Portas veikia štai toks grynai gyvuliškas instinktas. Tačiau jei ji tam ryžtųsi, iš to nebūtų nieko gero: priverstas sąmoningai suvokti giluminį žinojimą, Portas veikiausiai nutartų atsiduoti nuožmiam pavydui, tučtuojau iškeltų karštą sceną, o tuomet juos siejantis žodžiais neišreikštas švelnumas kaipmat išsisklaidytų, galbūt – visiems laikams. Jeigu tarp jų nutrūktų ir tie plonyčiai ryšio siūleliai, šito ji tiesiog nebepakeltų.

Po vakarienės Portas ėmė ir pasielgė gana keistai. Vienas pats nuėjo į turgų, kelias minutes pasėdėjo kavinėje, stebėdamas žmonių ir gyvulių jūrą, nutvieKstą mirksinčių karbidinių žibintų, o paskui, priėjęs atviras dviračių nuomos duris, užsuko vidun. Paprašė dviračio su priekiniu žibintu, perspėjo savininką palaukti, kol jis grįš, tada paskubomis numynė plyšio kalnagūbryje pusėn. Aukštumoje tarp uolų buvo šalta, šniokštė nakties vėjas. Mėnulio nebuvo; Portas neįžiūrėjo apačioje plytinčios dykumos – tiktai aštrius žvaigždžių taškelius, kuriais buvo nusagstytas dangus virš galvos. Jis prisėdo ant akmens, sėdėjo, leisdamas žvarbiam vėjui košti kūną. Paskui, jau riedėdamas atgal į Busifą, jis staiga susizgribo niekad negalėsiąs papasakoti Kitei, kad buvo dar kartą užkopęs į tą pačią vietą. Ji nesuprastų, kodėl jis panūdo grįžti ten dar kartą, be jos. O gal, paprieštaravo jis pats sau, ji kaip tik suprastų, net pernelyg gerai.

14

Dar po dviejų dienų jie autobusu išvažiavo į Ain Krorfą – pasirinko naktinį reisą, kad išvengtų karščio, kuris, važiuojant šiuo maršrutu, svilina ypač nuožmiai. Be to, ir dulkės kažkodėl ne taip kamuoja, kai negali jų matyti. Dieną, kai autobusas rieda per šią dykumos dalį, laviruodamas aukštyn žemyn iš vieno nedidelio tarpeklio į kitą, keleiviui tenka stebėti iš paskos nusidriekusį dulkių debesį, kartais – netgi kvėpuoti pačių sukeltomis dulkėmis, jei kelias suka itin staigiu vingiu, visai priartėdamas pats prie savęs. Smulkulytės dulkių smiltelės kaupiasi ant kiekvieno daugmaž horizontalaus paviršiaus, įskaitant odos raukšles, akių vokus, vidinę ausų pusę, kartais net tokiose pridengtose ertmėse kaip, tarkime, bamba. Taigi dieną, jeigu keleivis nėra per ilga taip pripratęs prie šitokių dulkių klodų, kad jų nepastebėtų, ypač aštriai suvokia jų gausumą ir dėl to jaučiasi tik dar bjauriau. Tačiau naktį, kai plyname danguje šviečia ryškios žvaigždės, keleiviui, jeigu jis susipranta nejudėti, gali susidaryti įspūdis, kad jokių dulkių išvis nėra. Monotoniško variklio murmėjimo svaiginamas, jis greitai pasineria į transą primenančią būseną ir visą dėmesį sutelkia į nenutrūkstamai jo link slystančią kelio atkarpą, kurią iš tamsos išplėšia priekiniai žibintai. Tokio malonaus kvaitulio sūpuojamas ir užmiega – jį pažadina tik sustojimas kokiame tamsiame, Dievo ir žmonių apleistame bordže, kur sužvarbęs, sustingęs keleivis gali išlipti ir užkardoje išgerti stiklinę saldžios kavos.

Užsisakę bilietus iš anksto, jie gavo pačias geriausias vietas autobuse – priekyje, šalia vairuotojo. Dulkių čia buvo kiek mažiau, be to, ir

nuo variklio tvoskiantis karštis, nors ir šiek tiek per daug svilinantis kojas, staiga tapo netgi malonus vienuoliktą valandą vakaro, kai dienos šiluma visiškai išsivadėjo ir keliautojus persmelkė sausa, įkyri žvarba – šiame aukštumų regione šaltos naktys buvo įprastos. Taigi visi trys sėdėjo susigrūdę ant priekinės sėdynės drauge su vairuotoju. Taneris, įsitaisęs prie durų, regis, miegojo. Kitė, nusvarinusi galvą ant Porto rankos, protarpiais krustelėdavo, bet jos akys buvo užmerktos. Portas, apsižergęs avarinio stabdžio rankeną, be to, vairuotojui sukiojant vairą, nuolat baksnojamas alkūne į šonkaulius, atsidūrė pačioje nepatogiausioje vietoje, tad jam apie miegą nebuvo ko nė svajoti. Jis sėdėjo ir pro priekinį autobuso langą žiūrėjo priešais save į suplūktą kelią, be sustojimo lekiantį artyn, tiesiog jo link, bet visuomet praryjamą mašinos žibintų. Kai tik leisdavosi kelionėn iš vieno taško į kitą, Portas visuomet gebėdavo pažvelgti į savo gyvenimą šiek tiek objektyviau nei bet kokiomis kitomis aplinkybėmis. Kaip tik kelionėse jo mintys labiausiai nuskaidrėdavo, susiformuodavo tokie sprendimai, kokie, nejudriai sėdint vienoje vietoje, plūduriuodavo nepasiekiamose ūkanose.

Nuo pat tos dienos, kai juodu su Kite buvo išvažiavę pasivažinėti dviračiais, Portas jautė nesilpstantį poreikį stiprinti juos siejančias sentimentalias gijas. Nors ir lėtai, bet tokių saitų svarba jam vis labiau augo. Kartais jis net tikindavo save, jog kaip tik tai turėjo omeny, kai dar tik ėmėsi organizuoti šį žygį su Kite: iš Niujorko į nežinomybę; Taneris buvo pakviestas prisidėti tik paskutinę akimirką, ir šis poelgis veikiausiai irgi buvo pasąmoningai motyvuotas, bet jį nulėmė baimė: kad ir kaip karštai Portas troško atgaivinti jausmus, negalėjo nepripažinti ir to, kad paniškai bijo neišvengiamai iš to kilsiančios emocinės atsakomybės. Tačiau dabar, čia, šiame tolimame, atsajame pasaulio užkaboryje, tvirtesnių ryšių su Kite ilgesys nustelbė baimę. O tam, kad pavyktų nukalti tvirtą ir patikimą juos jungiantį saitą, jiems reikia būti kartu – vienudviem. Pastarosios dvi dienos Busife buvo tikra kankynė. Beveik galėjai pamanyti, kad Taneris suvokia Porto troškimą ir tyčia iš paskutiniųjų stengiasi kaišioti pagalius į ratus. Jis painiojosi po kojų ištisą dieną ir dar pusę nakties, atrodė, kad jis nieko kita pasaulyje netrokšta, tik sėdėti kartu su jais, valgyti kartu su jais, vaikštinėti kartu su jais ir netgi vakare, kai Portas užvis labiausiai geidė pasilikti su ja vienas, kartu su jais slinkti į Kitės kambarį – jis kokią valandą įstrigdavo tarpduryje ir įsileisdavo į begalinius, beprasmiškus išvedžiojimus. (Savaime aišku, Portą aplankydavo mintis, kad Taneris, ko gero, vis dar puoselėja viltis gauti iš jos tai, ko trokštąs. Nuolatinis, prikišamai

jai rodomas dėmesys, banalus pataikavimas, kurį jis pats gal ir bandė prakišti kaip galantiškumą – viskas lyg ir bylojo tai; tačiau Portas nuoširdžiai tikėjo, kad Kitės jausmai jam visais įmanomais atžvilgiais tapatūs jo jausmams jai, ir dėl to jo įsitikinimas, kad Kitė jokiomis aplinkybėmis nepasiduos tokio tipo kaip Taneris vilionėms, išliko nesusvyravęs.)

Tik vieną vienintelį kartą jiems pavyko išsprūsti iš viešbučio vienudviem su Kite, kol Taneris buvo nuėjęs pogulio, bet ir tąsyk jie nužingsniavo gatve ne daugiau nei šimtą metrų – ir susidūrė su Eriku Lailu, kuris tiesiai šviesiai pareiškė būsiąs sužavėtas, galėdamas drauge su jais pasivaikščioti. Taip taręs, taip ir padarė: nebyliam Porto įsiūčiui ir plika akimi įžiūrimam Kitės pasibjaurėjimui; Kitę jo draugija erzino tiek, kad ji, vos jie spėjo prisėsti turgaus kavinukėje, pasiskundė galvos skausmu ir nuskubėjo atgal į viešbutį, palikusi Portą vieną galynėtis su Eriku. Atgrasusis jaunuolis vilkėjo akį rėžiančius, ryškiaspalvius marškinius, margintus didžiulėmis tulpėmis, su kuriais atrodė dar labiau išblyškęs ir spuoguotas. Pasigyrė medžiagą šiems marškiniams pirkęs Konge.

Vos pasiliko su Portu vienas, Erikas nepristigo įžūlumo tuojau pat paprašyti paskolinti jam dešimt tūkstančių frankų: paaiškino, kad, kalbant apie pinigus, jo motina esanti tikra ekscentrikė ir neretai ištisomis savaitėmis kategoriškai atsisakinėjanti skirti jam bent šiek tiek grynųjų.

– Jokiu būdu. Atleiskite.

Portas išsyk nutarė būsiąs nepalenkiamas. Erikas neatlyžo, tik suma po truputį vis mažėjo, kol galų gale jis nusiminęs pareiškė:

– Nors penkis šimtus frankų – ir tai rūkalams užtektų bent dviem savaitėms.

– Aš niekada niekam neskolinu pinigų, – suirzęs paaiškino Portas.

– Bet man paskolinsite?

Jo balsas buvo medum teptas.

– Neskolinsiu.

– Aš toli gražu nesu vienas iš tų paikų anglų, kurie mano, kad visi amerikiečiai būtinai apsalę pinigais. Visai taip nemanau. Bet mano motina kuoktelėjusi. Neduoda man pinigų, ir gana. Tai ką man daryti?

„Jeigu jis neturi nė lašelio gėdos, – pagalvojo Portas, – tegul nelaukia iš manęs užuojautos.“ Garsiai pasakė štai ką:

– Pinigų jums neskolinsiu dėl tos priežasties, kad žinau: atgauti jų niekada nebeatgausiu. O tiek, kad galėčiau švaistytis, ir pats neturiu. Suprantate? Bet duosiu jums tris šimtus frankų – padovanosiu. Su

malonumu. Pastebėjau, kad rūkote *tabac du pays**. Laimė, jis labai pigus.

Rytų papročiu Erikas išreiškė pritarimą nulenkdamas galvą. Ir tuoj pat ištiesė ranką pinigų. Prisiminęs šią sceną, Portas netgi dabar pasijuto nesmagiai. Sugrįžęs į viešbutį, rado Kitę ir Tanerį drauge geriančius alų bare, o vėliau nebeištaikė progos pabūti su ja vienas nė minutės, neminint vakarykščio vakaro, kai ji, stabtelėjusi savo kambario tarpduryje, palinkėjo jam labos nakties. Portas įtarė, kad ji tyčia vengia pasilikti su juo viena, ir tai toli gražu nepalengvino jam užduoties.

„Bet laiko juk turime į valias, – tikino jis pats save. – Tereikia atsikratyti Tanerio." Galų gale priėmęs konkretų sprendimą, jis pasijuto geriau. Galbūt Taneris supras užuominą ir pasišalins pats, jei ne, jiems patiems teks kur nors jį pamesti. Šiaip ar taip, tai padaryti būtina, ir kuo skubiausiai, kol dar nesusirado tokios vietelės, kur norėtų užsibūti ilgiau – taip ilgai, kad Taneris imtų naudotis ja kaip atgaliniu pašto adresu.

Portas girdėjo, kaip virš galvos slydinėja sunkūs lagaminai, sukrauti ant autobuso stogo – kažin ar buvo išmintinga prisikrauti šitiek daiktų, susiruošus ten, kur transportas tik toks, dingtelėjo jam. Bet ką nors pakeisti buvo jau per vėlu. Pakeliui jie negalėjo nieko palikti, kadangi grįžti tikriausiai teks kitu keliu, jei tik išvis jie kada nors dar grįšią į Viduržemio jūros pakrantę. Portas puoselėjo viltis rasti būdą traukti vis toliau į pietus, bet kadangi nebuvo išvis jokios išankstinės informacijos apie transporto ar apgyvendinimo galimybes, jiems teksią kliautis atsitiktinumu ir naudotis tuo, ką kiekviena nauja vieta galės jiems pasiūlyti. Geriausia, ko jie galėjo tikėtis, tai prisigrandyti informacijos nuotrupų tiesiog pakeliui, kiekviename naujame miestelyje, į kurį pateks. Turistinės informacijos struktūra šioje pasaulio dalyje niekada nė nebuvo ženkliau išvystyta, o karas ne pristabdė tų menkų daigų augimą, bet išvis sulygino juos su žeme. Iki pat šiol čia nė nebuvo jokių turistų, kurie vėl pastūmėtų vienokį ar kitokį šios srities plėtojimą. Tam tikra prasme šitokia padėtis Portą tenkino – jam buvo malonu įsivaizduoti save pirmeiviu, ir dabar, riedėdamas išklerusiu autobusu per dykumą, jautėsi esąs kur kas artimesnis savo protėviams, nei jaustųsi sėdėdamas namie ir žvelgdamas į Centrinio Parko tvenkinius – bet tuo pat metu jis nejučia susimąstė, kiek rimtai reikėtų vertinti kelionių lankstinukų perspėjimus, bandančius atgrasyti nuo šitokios pirmeivys-

* Vietinis tabakas. (*Pranc.*)

tės: „Pastaruoju metu keliautojams kategoriškai nepatariama sausuma keliauti į prancūzų Šiaurės Afrikos, prancūzų Vakarų Afrikos ar prancūzų Pusiaujo Afrikos gilumą. Kai tik mus pasieks daugiau informacijos apie keliavimo sąlygas šioje pasaulio dalyje, mes ją nedelsdami paskelbsime visuomenei." Tada, kai dar tik ruošėsi kelionei, kai įtikinėjo Kitę rinktis Afriką, o ne Europą, apie tokius perspėjimus jis, žinoma, net neužsiminė. Užtat parodė kruopščiai atrinktas nuotraukas, kurias pats buvo parsivežęs iš ankstesnių kelionių: oazių ar turgaus aikščių vaizdai, taip pat patrauklūs akiai jaukių viešbučių vestibiuliai ir sodeliai – viešbučių, kurie jau kadai uždaryti. Iki šiol Kitė buvo stebėtinai supratinga – nė žodeliu nepasiskundė dėl gyvenimo sąlygų – bet iškalbingi ponios Lail nupiešti vaizdai Portui šiek tiek kėlė nerimą. Kažin ar Kitė ilgai įstengs mėgautis kelione, jeigu nuolatos teks miegoti purvinose lovose, valgyti nevalgomą maistą, o panorus paprasčiausiai nusiplauti rankas kaskart laukti kokią valandą ar ilgiau.

Naktis slinko lėtai, tačiau Portui skriejančio kelio vaizdas buvo veikiau hipnotizuojantis, nei monotoniškas. Vis dėlto, jei tasai kelias nebūtų vedęs jo į visiškai nepažįstamas vietoves, ištverti jam būtų buvę sunku. O dabar neapleido mintis, kad su kiekvienu ratų apsisukimu jis atsiduria dar giliau Sacharoje nei buvo prieš akimirksnį, dar labiau nutolsta nuo visko, kas jam įprasta ir pažįstama – vien dėl šito suvokimo jį apėmė neslūgstančio, malonaus jaudrumo būsena.

Kitė retsykiais sujudėdavo, pakeldavo galvą ir kažką neaiškiai suniurnėdavo, paskui jos galva vėl nusvirdavo jam ant peties. Tik kartą ji pakeitė padėtį, galva linktelėjo į kitą pusę ir atsirėmė į Tanerį, kuris nė menkiausiu krustelėjimu neparodė, kad būtų išsibudinęs. Portas sugriebė Kitę už rankos ir patraukė atgal, kad ji vėl remtųsi į petį jam. Maždaug kas valandą juodu su vairuotoju sutraukdavo po cigaretę, bet į pokalbius nesileido. Tik vienu metu vairuotojas mostelėjo ranka į tamsą ir pasakė:

– Pernai vietiniai tvirtino matę čia liūtą. Pirmą kartą per nežinia kiek metų. Skundėsi, neva šis sudraskęs daugybę avių. Vis dėlto aš manau, kad tai būta panteros.

– Sugavo jį?

– Ne. Jie bijo liūtų.

– Smalsu, kaip galų gale jam baigėsi.

Vairuotojas tik gūžtelėjo pečiais ir vėl nugrimzdo į tylą – akivaizdžiai nebuvo linkęs šnekučiuotis. Portas pradžiugo išgirdęs, kad žvėries taip niekas ir nenugalabijo.

Apyaušriu, pačią šalčiausią nakties valandą, autobusas pririedėjo bordžą, neišvaizdų ir atšiaurų visų vėjų košiamoje lygumoje. Buvo atkelti vieninteliai vartai, ir trejetas pusiaumiegių keliautojų nukepėstavo vidun, sekdami paskui pulką čiabuvių, važiavusių autobusu. Milžiniškame kieme grūdosi arkliai, avys, žmonės. Liepsnojo keletas laužų, vėjas į visas puses žarstė raudonas žiežirbas.

Ant suoliuko prie įėjimo į patalpą, kurioje pilstė kavą, tupėjo penketas sakalų, visi – su juodais odiniais gobtuvais ant galvos, visi – už kojos plonyte grandinėle prirakinti prie suole įtvirtintų smaigų. Paukščiai tupėjo tvarkinga eile, nejudėdami, tarsi juos čia būtų sutupdęs koks iškamšininkas. Taneris kaipmat sujudo, ėmė strykčioti šen ir ten, visų kamantinėti, ar tie paukščiai parduodami. Tačiau vietoj atsako susilaukė tik mandagių žvilgsnių. Galiausiai uždusęs ir kiek suglumęs sugrįžo, klestelėjo prie stalo ir pranešė:

– Atrodo, niekas nė nežino, kas jų savininkas.

Portas prunkštelėjo.

– Tikriausiai nori pasakyti, kad niekas tiesiog nesuprato, ko tu klausi. Ir kuriems galams tau jų prisireikė?

Taneris kokią akimirką susimąstė. Paskui nusijuokė.

– Pats nežinau. Tiesiog man jie patinka, ir tiek.

Kai jie vėl išėjo laukan, iš už lygumos krašto jau brovėsi pirmieji šviesos atšvaitai. Dabar jau atėjo Porto eilė sėsti prie durų. Kai bordžas pavirto mažyčiu baltu keturkampiu už nugaros, jis jau buvo kietai įmigęs. Tad pražiopsojo didingą nakties finalą: danguje mirguliuojančių spalvų pašvaistę, srūvančią iš už žemės briaunos pirm tekančios saulės.

15

Ain Krorfa dar net nebuvo pasirodžiusi horizonte, kai juos apniko musės. Pradėjo rodytis pirmosios išsibarsčiusios oazės, kelias niro į atokias gyvenvietes, tarp aukštų, molinių jų sienų, ir staiga nežinia iš kur autobusą užtvindė muselių debesis – smulkulyčių, pilkšvų ir ypač kibių. Vienas kitas arabas kažką pratarė apie jas ir prisidengė galvą, bet likusieji gyvių, regis, nė nepastebėjo. Vairuotojas pareiškė:

– *Ah, les salauds! On voit bien que nous sommes à Aïn Krorfa!**

Kitė ir Taneris pašėlo mostaguoti rankomis, vėduotis veidus ir karštligiškai pūsčioti, stengdamiesi nuginti įkyrius vabzdžius bent jau nuo skruostų ir nosies, bet jų pastangų rezultatai buvo apverktini. Muselės prikibdavo su stulbinamu ryžtu, jas iš esmės reikėjo nurankioti, bet paskutinę akimirką jos pakildavo, o paskui visos vienu metu nusileisdavo atgal į tą pačią vietą.

– Mus užpuolė! – klyktelėjo Kitė.

Taneris suskato vėduoti ją laikraščio skiaute. Portas, atsišliejęs į duris, vis dar ramiai šnarpštė, jo lūpų kampučiuose muselių knibždėte knibždėjo.

– Jos prikimba, kai oras vėsus, – paaiškino vairuotojas. – Ankstyvą rytą jų neįmanoma atsikratyti.

– Bet iš kur jos išlindo? – užriko Kitė.

Tūžmastis jos balse prajuokino vairuotoją.

– Tai dar niekis, – jis numojo ranka. – Pamatysite, kas dedasi mieste. Viską aplipusios lyg juodas sniegas.

* Tai niekadėjos! Gerai, kad jau ir Ain Krorfa! (*Pranc.*)

– Kada išvyksta autobusas? – paklausė ji.

– Turite omeny – atgal į Busifą? Grįžtu rytoj.

– Ne, ne! Turiu omeny – tolyn į pietus.

– Ak štai kaip! Jums teks pasiklausti Ain Krorfoje. Aš važinėju tik į Busifą, nieko daugiau nežinau. Man atrodo, yra autobusas į Bou Nurą, kartą per savaitę, be to, prekių išvežiojimo sunkvežimis bet kada pamėtėtų jus iki Mesado.

– Oi ne, ten nenoriu, – tarė Kitė. Portas kažkada buvo užsiminęs, kad Mesade nesama nieko įdomaus.

– Užtat aš noriu, – įsiterpė Taneris; jis kalbėjo angliškai, gana primygtinai. – Ištisą savaitę švinkti šitokioje skylėje? Dievulėliau, aš nusibaigsiu. Neištversiu.

– Tiktai nepanikuok. Juk dar nė nematei, kaip čia viskas atrodo. Gal vairuotojas tiesiog pučia mums miglą, kaip pasakytų ponas Lailas. Be to, gal to autobuso į Bou Nurą nė neteks laukti visą savaitę. Galbūt jis išvažiuoja kaip tik rytoj. Gal netgi šiandien, ką gali žinoti.

– Ne, – atkakliai laikėsi savo Taneris. – Jeigu ko visiškai negaliu pakęsti, tai purvo.

– Na taip, žinau, tu – tikras amerikietis.

Kitė kryptelėjo galvą ir pažvelgė į jį. Taneris pajuto, kad ji iš jo šaiposi. Jo veidą išpylė raudonis.

– Tu velniškai teisi.

Pabudo Portas. Ir jau pačiu pirmu judesiu pabandė nuvaikyti nuo veido museles. Tik paskui atsimerkė ir užsižiūrėjo pro langą į vis gausiau želiančią augaliją. Už sienų į padangę šovė aukštaūgės palmės, kiek žemiau vešėjo persipynęs apelsinmedžių, figų, granatmedžių raizgynas. Portas atsidarė langą ir išsisvėrė laukan, norėdamas pauostyti orą. Dvelkė mėtomis ir degančios medienos dūmais. Priekyje buvo matyti plati upės vaga, jos viduriu net vinguriavo vandens srovelė. O abipus kelio, taip pat ir abipus nuo jo atsišakojančių keliukų, driekėsi gilūs, vandeningi drėkinimo kanalai, kuriais taip didžiuojasi Ain Krorfa. Portas įtraukė galvą atgal vidun, palinkėjo labo ryto bendražygiams. Jis mechaniškai braukė nuo veido vis iš naujo aplimpančias jį museles. Tik po kelių minučių pastebėjo, kad lygiai taip pat elgiasi ir Kitė bei Taneris.

– Ką reiškia šitos muselės? – paklausė pyktelėjęs.

Kitė dirstelėjo į Tanerį ir nusijuokė. Portas pajuto, kad tuodu sieja kažkokia paslaptis.

– Aš jau svarsčiau: ar ilgai truks, kol tu išvis jas pastebėsi, – pasakė ji.

Jie vėl ėmėsi aptarinėti museles, Taneris pasitelkė vairuotoją, kad dar sykį paliudytų, kokia gausybė jų veisiasi Ain Krorfoje – perspėjimas buvo skirtas Portui, mat Taneris puoselėjo viltį sulauksiąs paramos pasiūlymui kuo greičiau sprukti į Mesadą, – o Kitė pakartojo, kad užvis protingiausia būtų visų pirma apžiūrėti miestą, o jau tada spręsti, ką daryti toliau. Tai, ką matė pro autobuso langą dabar, jai buvo pirmas akiai patrauklus reginys nuo pat atvykimo į Afriką.

Tačiau malonius įspūdžius lėmė tik viena aplinkybė: sodri žaluma už tvorų, kuri, autobusui sparčiai riedant miesto link, nori nenori krito į akis. Bet kai jie pasiekė patį miestą, šis pasirodė niekingai menkas. Kitė pasijuto apvilta išvydusi, kad miestelis ne kažin kuo skiriasi nuo Busifo, tik yra gerokai mažesnis. Jo naujumas badyte badė akis, kaip ir griežtai geometrinis išsidėstymas; jei rudų pastatų čia nebūtų pakeitę balti ir jei abipus pagrindinės gatvės, užklotos išsikišusių arkadų šešėlio, nesidriektų šaligatvis, Kitė būtų beveik patikėjusi, kad nė nepervažiavo iš vieno miestelio į kitą. Vos išvydusi „Grand Hotel" interjerą, ji ir visai apniuko, bet šalia buvo Taneris ir Kitei knietėjo išsaugoti poziciją tos, kuriai valia traukti jį per dantį dėl akivaizdaus lepumo.

– Dievulėliau, tai bent prišnerkšta! – nesusilaikė ji, nors šis epitetas toli gražu neatspindėjo tikrųjų jausmų, apėmusių ją, vos įkėlus koją į vestibiulį. Tanerį, kuris buvo primityvus žmogus, apėmė siaubas. Jis tiesiog stovėjo ir dairėsi, šiurpdamas nuo kiekvienos detalės, kurią kliudė jo žvilgsnis. Savo ruožtu Portas dar nebuvo dorai pabudęs, tad nesugebėjo ir vertinti aplinkos – jis paprasčiausiai stypsojo tarpduryje, makaluodamas rankomis lyg vėjo malūnas – sparnais, stengdamasis nugainioti nuo veido muses.

Kadaise šis pastatas buvo skirtas priglausti kolonijinės vyriausybės administracijos biurą, bet vėliau jam atslinko liūdni laikai. Vidinio kiemelio centre anksčiau tryško fontanas – dabar paties fontano nebebuvo, bet jo dubuo išliko. Jame kūpsojo nelabai didelis, užtat klaikiai dvokiantis atliekų kalnas, o paramstyti į jo šlaitus pusiaugula tysojo trys nuogi, visa gerkle klykiantys kūdikiai, jų sukiužę, pasliki kūneliai buvo nusėti kraujuojančiais skauduliais. Bejėgiai ir apleisti, jie vis dėlto atrodė gana žmogiškai, bet kažkodėl ne taip žmogiškai, kaip du rausvi šunys, išsidrėbę ant grindų plytelių greta – rausvi dėl to, kad kailis buvo seniai nusišėręs, o pliką, raukšlėtą odą į valias galėjo bučiuoti musės ir saulės spinduliai. Vienas šunų per kokį colį pakėlė galvą nuo grindų ir blyškiomis, gelzganomis akimis abejingai pasižiūrėjo į atvykėlius, antrasis šuo išvis nesujudėjo. Už kolonų, remiančių arkadą vienoje

kiemelio pusėje, sukrauti vieni ant kitų kėpsojo kažkokie sulūžę, niekam nebetikę baldai. Šalia baseinėlio kiemo centre stovėjo milžiniškas mėlynai baltas akmeninis ąsotis. Nepaisant neįtikėtino šiukšlių kiekio, visus kvapus čia užgožė išvietės tvaikas. Kūdikių klyksmą stelbė spigūs besiginčijančių moterų balsai, kažkur fone sodriai baubė radijas. Akimirką tarpduryje šmėkštelėjo moteris. Tik klyktelėjo ir tuoj pat išgaravo. Iš pastato gelmių atsklido spygavimai ir kikenimas, moteriškas balsas sušuko: „Ei, Mohamedai!“ Taneris neapsikentęs apsisuko ir išpuolė atgal į gatvę, pas nešikus, kuriems buvo liepta drauge su bagažu laukti lauke. Portas ir Kitė nesijudino iš vietos, kol pagaliau sulaukė tojo, kurį vadino Mohamedu: šis kaip tik vyniojosi ant juosmens ilgą raudoną juostą – nežinia, kiek kartų jau buvo ja apsijuosęs, bet galas vis tiek dar vilkosi žeme. Jie įsileido į begalines diskusijas apie kambarius: Mohamedas primygtinai įkalbinėjo svečius įsikurti viename, su trimis lovomis – šitaip būsią pigiau, o ir mažiau darbo kambarinėms.

„Jei taip galėčiau ištrūkti iš čia, – galvojo Kitė, – kol Portas dar nesusitarė su šituo!“ Bet paviršiun ėmė ir išniro nebeapleidžiantis jos kaltės jausmas: ji negalėjo eiti į gatvę, nes ten laukė Taneris, tad, jei išeitų pas jį, atrodytų, kad ji palaiko jo pusę. Staiga ji irgi panoro, kad Taneris kur nors išnyktų. Tada ji kur kas laisviau galėtų reikšti savo pageidavimus. Galiausiai atsitiko kaip tik tai, ko ji ir baiminosi: Portas su viešbučio darbuotoju užlipo viršun, o grįžęs pareiškė, kad kambariai – ne tokie jau ir prasti.

Jiems atiteko trys ankšti, prašvinkę kambarėliai, visų langai išėjo į kiemą, aprėmintą ryškiai mėlynai dažytų sienų. Kiemo viduryje smygsojo nudžiūvęs figmedis, apkarstytas spygliuotos vielos ringėmis. Pažvelgusi pro langą, Kitė išvydo iš pažiūros perbadėjusią katę mažyte galva, užtat didžiulėmis ausimis – gyvūnas atsargiai tykino per kiemą. Kitė prisėdo ant plačios žalvarinės lovos – ši, neminint ant grindų šalia jos patiesto šakalo kailio kilimėlio, buvo vienintelis kambario baldas. Kitei nesivertė liežuvis kaltinti Tanerio už tai, kad šis iš pradžių atsisakė net akį užmesti į kambarius. Bet, kaip tvirtino Portas, galų gale prie visko galima priprasti, tad nors kol kas Taneris raukėsi kaip išmanydamas, iki vakaro tikriausiai kaip nors susitaikys su visa neįtikėtinų kvapų gama.

Pietauti jie susėdo plyname, šulinį primenančiame belangiame kambaryje; kalbėtis čia knietėjo tik pakuždomis, kadangi kiekvieną ištartą žodį iškraipydavo tarp sienų besiblaškantis aidas. Šviesa vidun sklido pro atviras pagrindinio kiemo duris – jokio kito šviesos šaltinio nebu-

vo. Tiesa, virš galvos kadaravo elektros lemputė, bet kai Portas spragtelėjo jungiklį, nieko tuo nepešė. Basakojė padavėja sukikeno.

– Šviesos nėra, – tarstelėjo, statydama ant stalo sriubą.

– Ką gi, – tarė Taneris. – Valgysime kiemelyje.

Padavėja tučtuojau išsiskubino ir grįžo kartu su Mohamedu, kuris, nors ir nutaisęs rūgščią išraišką, vis dėlto padėjo jiems persigabenti stalą ir kėdes į arkadą.

– Ačiū Dievui, jie – arabai, ne prancūzai, – pareiškė Kitė. – Prancūzai, remdamiesi nustatytomis taisyklėmis, būtų neleidę mums valgyti čia.

– Jeigu jie būtų prancūzai, būtume galėję valgyti ir ten, viduje, – atrėmė Taneris.

Jie prisidegė cigaretes, vildamiesi bent šiek tiek nustelbti dvoką, protarpiais plūstelintį link jų nuo fontano baseinėlio. Kūdikiai jau nebesivoliojo ant šiukšlių krūvos, jų verksmas ataidėjo iš kažkokio kito kambario pastato gilumoje.

Taneris staiga paliovė srėbęs ir įsistebeilijo į sriubos dubenį. Paskui atstūmė kėdę ir tėškė servetėlę ant stalo.

– Kaip Dievą myliu, gal šis viešbutis ir tikrai vienintelis mieste, bet geresnio maisto kur nors turi būti. Jūs tik pažvelkite į tą sriubą! Juk čia plaukioja krūva negyvėlių!

Portas apžiūrėjo savąją lėkštę.

– Čia bus straubliukai. Tikriausiai makaronai buvo sukirmiję.

– Ką gi, o dabar kirminai – jau sriuboje. Pažvelkite, jų čia tiršta. Valgykite sau, kad norite, čia, Maitos Bokšte. O aš trauksiu pasiieškoti kokio vietinio restorano.

– Sėkmės, – palinkėjo jam Portas. Taneris išėjo.

Grįžo jis po valandos, jau nebe taip kovingai nusiteikęs ir mažumėlę prislėgtas. Portas ir Kitė vis dar sėdėjo kiemelyje, gurkšnojo kavą ir vaikė muses.

– Na, ir kaip sekėsi? Ką nors radai? – paklausė abu.

– Maisto? Net ir visai neblogo. – Taneris atsisėdo. – Užtat – visiškai jokios informacijos, kaip iš čia išsikrapštyti.

Portas, kurio nuomonė apie draugo prancūzų kalbos žinias niekad nebuvo itin palanki, teištarė: „A“. Po kelių minučių jis pakilo ir pats patraukė į miestą graibstyti kokių tik įmanoma informacijos, susijusios su vietiniu transporto tinklu, nuotrupų. Karštis tiesiog slėgė prie žemės, be to, ir skrandį ne itin džiugino tai, kas į jį buvo sudėta. Nepaisant šitų kliaučių, Portas, žingsniuodamas po apleistomis arkadomis,

net ėmė švilpauti – sumanymas atsikratyti Tanerio jį stulbinamai atgaivino. Jis atkreipė dėmesį, kad sumažėjo ir muselių.

Vėlyvą pavakarę prie viešbučio sustojo automobilis. Tai buvo Lailų mersedesas.

– Tarytum dar maža nesąmonių būtum prikrėtęs! – skardėjo ponios Lail balsas. – Tik pamanykite, kaip tau galėjo šauti į galvą ieškoti kažkokio kaimeliūkščio, apie kurį niekas nėra net girdėjęs! Per tave vos nepasivėlinau arbatos. Tau tikriausiai atrodė, kad būtų visai smagu, ar ne? Nagi, vyk kuo toliau tuos suskretusius vaikigalius ir eime vidun. Moš! Moš! – sukliegė ji, staiga puldama prie būrelio vietinių vaikigalių, kurie jau taikėsi apspisti mašiną. – Moš! *Imshi!* – ji grėsmingai užsimojo rankine; suglumę vaikai neskubėdami atšlijo.

– Reikia rasti kokį nors veiksmingą būdą jų atsikratyti, – tarė Erikas iššokdamas laukan ir užtrenkdamas dureles. – Policija jų čia nepagąsdinsi. Jie net nežino, kas tai yra.

– Kokie niekai! Policija, tik pamanykite. Niekada negrasink čiabuviams vietine valdžia. Neužmiršk: mes čia nepripažįstame prancūzų valdžios.

– Nagi, juk tai jau Rifas, motin. Aukščiausia valdžia čia – ispanų.

– Erikai! Ar nenutilsi! Bene manai, kad nebežinau, ką man sakė ponia Gotjė? Tai ką norėjai pasakyti?

Staiga ji nutilo, mat arkadoje pastebėjo staliuką, vis dar apkrautą nešvariomis lėkštėmis ir stiklinėmis, kuriuos paliko Portas ir Kitė.

– Nagi! Čia esama ir kitų atvykėlių! – paskelbė ji, net neslėpdama didžiulio susidomėjimo. – Ir jie pietavo lauke. Ar nesakiau tau, kad ir mes būtume galėję valgyti lauke, jei būtum nepatingėjęs bent truputį labiau juos pamygti? Arbata – tavo kambaryje. Gal atneši? Turiu pasirūpinti, kad jie užkurtų ugnį toje pašvinkusioje virtuvėje. Prigriebk kartu ir cukrų, ir atidaryk naują sausainių pakuotę.

Kai Erikas žingsniavo per kiemelį su arbatos dėžute, Portas įėjo vidun pro gatvės duris.

– Pone Moresbi! – sučiepė Erikas. – Kokia maloni staigmena!

Portas tvardėsi iš paskutiniųjų, kad neištįstų veidas.

– Sveiki, – pasilabino. – Ką jūs čia veikiate? Man taip ir pasirodė, kad automobilis gatvėje turėtų būti jūsų.

– Palūkėkite sekundę. Tuojau nunešiu motinai arbatą. Ji virtuvėje, laukia.

Jis nuskubėjo pro šonines duris vidun ir užsirioglino tiesiai ant vieno šlykščių, nušašusių šunų, kuris išsekęs tysojo prietemoje prie pat

įėjimo. Gyvūnas pratisai sustūgo. Portas nuskubėjo viršun pas Kitę ir išklojo paskutines blogas naujienas. Dar po minutės į duris ėmė baladotis Erikas.

– Būkite malonūs, po dešimties minučių ateikite pas mus arbatos – vienuoliktas numeris. Malonu vėl jus pamatyti, ponia Moresbi.

Vienuoliktas numeris buvo ponios Lail kambarys – kiek erdvesnis už kitus, bet toks pat dykas, tiesiog virš pagrindinio įėjimo. Gurkšnodama arbatą, ji vis pakildavo nuo lovos, ant kurios, kadangi nebuvo kėdžių, jie sėdėjo visi, prieidavo prie lango ir sušukdavo laukan:

– Moš! Moš!

Portą sugnybo smalsumas; galų gale neapsikentęs jis paklausė:

– Ką reiškia tas keistas žodis, kurį jūs vis šūkaliojate pro langą, ponia Lail?

– Vaikau nuo savo automobilio tuos suskretėlius juočkius vagišėlius.

– Bet ką jūs jiems sakote? Ar tai arabiškas žodis?

– Tai prancūziškai, – paaiškino ji. – Reiškia: „nešdinkitės“.

– Suprantu. O jie ar supranta?

– Jei kailis brangus, tegul supranta. Norite dar arbatos, ponia Moresbi?

Taneris buvo atsiprašęs ir arbatėlėje nedalyvavo: Kitė buvo nupasakojusi jam Eriką, ir tokios informacijos apie Lailus jam pakako į valias. Pasak ponios Lail, Ain Krorfa – žavingas miestelis, ypač – kupranugarių turgus, ten esama netgi mažylio kupranugariuko, kurį tiesiog būtina nufotografuoti. Ji pati šįryt padariusi bent kelias nuotraukas.

– Koks jis mielutis, – suokė ji.

Tuo tarpu Erikas ryte rijo Portą akimis. „Nori daugiau pinigų“, – dingtelėjo Portui. Kitė irgi pastebėjo keistą jo žvilgsnį, bet aiškintis jį bandė kitaip.

Galų gale arbatėlė baigėsi, ir Portas su Kite pakilo eiti – atrodė, kad visos įmanomos pokalbio temos jau išsemtos. Staiga Erikas grįžtelėjo į Portą.

– Jeigu nesusitiksime per vakarienę, užsuksiu šįvakar pas jus po jos. Kada jūs einate gulti?

– A, kaip kada, – Portas išsisuko nuo konkretaus atsakymo. – Kadangi eisime pasižvalgyti po miestą, šiandien tikriausiai grįšime vėlai.

– Tvarkelė, – atsakė Erikas ir, maloningai patapšnojęs Portui per petį, uždarė duris.

Kai juodu grįžo į Kitės kambarį, ši parimo prie lango ir užsižiūrėjo į figmedžio skeletą kieme.

– Kaip gaila, kad vis dėlto nevažiavome į Italiją, – pratarė.

Portas tuoj pat pakėlė galvą.

– Kodėl tu taip sakai? Dėl jų? Dėl viešbučio?

– Dėl visko. – Ji atsigręžė šypsodama. – Bet iš tikrųjų kalbu nelabai rimtai. Atrodo, dabar pats metas traukti pasivaikščioti. Taip ir padarykime.

Ain Krorfa jau buvo bepradedanti busti iš dieninio kepinančios saulės kvaitulio. Už forto, kuris riogsojo greta mečetės ant uolėtos kalvos pačiame miesto centre, gatvės jau nebebuvo tokios geometriškai taisyklingos, šen ten ryškėjo netvarkingai išsibarsčiusios ankstesniosios čiabuvių gyvenvietės pėdsakai. Visur: prekybos kioskeliuose, kuriuose jau žiebėsi blėsčiojančios, mirksinčios šviesos, kavinėse po atviru dangumi, virš kurių debesimis kabojo hašišo dūmas, netgi šešėliuotų, palmėmis apsodintų gatvelių dulkėse – telkėsi žmonės, vyrai pritūpę vėdavo lauželius, kad geriau įsidegtų, nešėsi skardinius indelius su vandeniu, virino jį, plikė arbatą, ją gurkšnojo.

– Arbatos metas! Juk jie – tikrai anglai, tik persirengę karnavalui, – tarė Kitė. Juodu su Portu žingsniavo labai lėtai, susikibę už rankų, tobulai susilieję su švelnia prietema. Šitoks vakaras žadėjo veikiau malonų suglebimą nei paslaptį.

Jie pasiekė upę, čia – tik tolin, į tirštėjančias sutemas nusidriekiančią balto smėlio juostą, ir kurį laiką ėjo pakrante, kol miesto garsai virto tolimu laibu dūzgesiu tolumoje. Už tvorų skalijo šunys, bet pačios tvoros stūksojo gana atokiai nuo upės. Priešakyje liepsnojo laužas; šalia jo įsitaisęs vienišas žmogus grojo fleita, o kiek tolėliau, mirguliuojančių liepsnos atšvaitų bei šešėlių išmarginti, ilsėjosi koks tuzinas oriai atrajojančių kupranugarių. Žmogus nužvelgė juos praeinančius, bet groti nenustojo.

– Kaip manai, ar galėtum čia būti laiminga? – pusbalsiu paklausė Portas.

Kitė krūptelėjo.

– Laiminga? Laiminga? Ką tai reiškia?

– Kaip manai, ar tau čia patiktų?

– O, net nežinau, – atsakė ji su šiokiu tokiu pasidygėjimu balse. – Iš kur galėčiau žinoti? Juk neįmanoma prasismelkti į jų gyvenimus, perprasti, ką jie iš tikrųjų galvoja.

– Šito aš ir neklausiau, – suirzo Portas.

– O turėtum. Čia šitai svarbu.

– Kaip tik nesvarbu, – paprieštaravo jis. – Man – visai nesvarbu.

Jaučiu šitą miestą, šitą upę, šitą dangų – visa tai priklauso man, kaip ir aš – jiems.

Jai labai knietėjo leptelėti: „Nagi, jau visai kuoktelėjai“, bet ji apsiribojo pasakydama:

– Kaip keista.

Jie apsuko ratą ir patraukė atgal, miesto link, žingsniuodami keliuku tarp sodų tvorų.

– Norėčiau, kad neklausinėtum manęs tokių dalykų, – staiga pareiškė ji. – Į šitokius klausimus aš negaliu atsakyti. Ir kaip galėčiau tvirtinti: taip, aš būsiu laiminga Afrikoje? Ain Krorfa man patinka, netgi labai, bet pati nežinau, ar norėčiau pasilikti čia mėnesiui, ar rytoj pat išvažiuoti.

– Beje, rytoj išvažiuoti negalėtum ir norėdama, nebent sutiktum grįžti atgal į Busifą. Šį tą sužinojau apie transporto grafiką. Po keturių dienų bus autobusas į Bou Nurą. O sunkvežimiams, važiuojantiems į Mesadą, pastaruoju metu uždrausta imti pakeleivius. Juos pakeliui tikrina kareiviai. Nepaisantiems draudimo vairuotojams gresia didžiulės baudos.

– Vadinasi, įstrigome „Grand Hotel“.

„*Su* Taneriu“, – pagalvojo Portas. Bet pasakė:

– *Su* Lailais.

– Viešpatie, pasigailėk, – sumurmėjo Kitė.

– Kartais pagalvoju: kiek gali šitaip tęstis? Nuolatos su jais susiduriame. Norėčiau, kad jie važiuotų sau velniop ir kartą pralenktų mus visam laikui – arba patys juos pralenkime ir nebelaukime, kol pasivys.

– Tokius dalykus tenka organizuoti, – tarė Kitė. Ji irgi galvojo apie Tanerį. Jau atrodė, kad jeigu tik nereikėtų pietaujant sėdėti su juo prie vieno stalo, ji dabar galėtų visiškai atsipalaiduoti, bent vieną kartą išgyventi tą pačią akimirką, kurią išgyvena ir Portas. Tačiau šiomis aplinkybėmis nevertėjo net mėginti, jei po valandos neišvengiamai teks akis į akį susidurti su gyvu kaltės įrodymu.

Kai parėjo į viešbutį, buvo jau visiškai sutemę. Vakarieniavo jie labai vėlai, o pavalgę, kadangi niekas nebeturėjo ūpo eiti pasivaikščioti, tuojau ir sugulė. Tiesa, vakarinė ruoša užtruko ilgiau nei paprastai, nes kriauklė praustis buvo tik viena, kaip ir vandens ąsotis – viskas įrengta ant stogo koridoriaus gale. Miestelyje viešpatavo tyla. Tiktai iš kažkurios kavinės liejosi radijo transliuojamas įrašas – laidotuvių giesmę primenanti populiari Abd-el-Vahabo* daina „Lieju ašaras prie tavo kapo“.

* Mohammed Abdel Wahab – vienas iškiliausių Egipto dainininkų ir dainų autorių (1901–1991), prieš tapdamas dainininku vaidino keliuose nebyliuosiuose filmuose.

Portas prausdamasis klausėsi graudulingų melodijos skiaučių: dainą atskiromis natomis kapojo kažkur netoliese vis pratrūkstantis šunų lojimas.

Jis buvo jau atsigulęs, kai į duris pabeldė Erikas. Nelaimė, Portas dar nebuvo išjungęs lempos ir, baimindamasis, kad pro durų apačią šviesa galėjo smelktis į koridorių, nesiryžo apsimesti miegąs. Jį suerzino tai, kad Erikas įtykino į kambarį ant pirštų galiukų su sąmokslininko išraiška veide. Portas skubiai susisiautė chalatu.

– Kas nutiko, kad taip sėlinate? – paklausė. – Niekas nemiega.

– Tikiuosi, nesutrukdžiau jums, drauguži?

Kaip ir visuomet, atrodė, kad Erikas kreipiasi į visus kambario kampus išsyk.

– Ne, ne. Bet jums pasisekė, kad atėjote kaip tik dabar. Dar minutė, ir jau būčiau išjungęs šviesą.

– Jūsų žmona miega?

– Tikriausiai skaito. Ji visuomet skaito prieš miegą. O ką?

– Pagalvojau, ar negalėčiau paimti to romano, kurį ji pažadėjo man dar pavakary.

– Ką, dabar?

Jis pavaišino Eriką cigarete, prisidegė ir pats.

– Oi ne, jei ji atsigulusi, nenorėčiau trikdyti.

– Ar nemanote, kad tai būtų geriau atidėti rytdienai? – paklausė Portas, žiūrėdamas tiesiai į jį.

– Taip, jūsų tiesa. Bet iš tikrųjų atėjau dėl ko kito – dėl pinigų...

Jis sudvejojo.

– Kokių pinigų?

– Dėl tų trijų šimtų frankų, kuriuos man paskolinote. Norėčiau grąžinti.

– O, tai tikrai ne bėda.

Portas nusijuokė, vis dar verdamas vaikiną žvilgsniu. Valandėlę nei vienas, nei kitas netarė nė žodžio.

– Na žinoma, gerai, jeigu tik norite, – galiausiai vėl prasižiojo Portas, svarstydamas, ar galėjo atsitikti, kad vertindamas šį jaunuolį jis suklydo, kas buvo visiškai neįtikėtina, ir tuo pat metu kažkodėl dar labiau įsitikindamas, kad buvo teisus.

– Aha, puiku, – neryžtingai suniurnėjo Erikas, rausdamasis švarko kišenėje. – Nemėgstu, kai tokie dalykai slegia sąžinę.

– Šįsyk tai visiškai neturėtų slėgti jums sąžinės, nes, kaip turbūt prisimenate, tuos pinigus aš jums tiesiog daviau. Bet jeigu jau sumanėte grąžinti – ką gi, aš tikrai neprieštarausiu.

Erikui galų gale pavyko išžvejoti sutrintą tūkstančio frankų banknotą. Jis ištiesė kupiūrą, lūpose dulktelėjo vos pastebima įsiteikianti šypsena.

– Tikiuosi, turėsite grąžos? – ištarė vaikinas, galų gale pažvelgdamas Portui į veidą, nors tam, regis, prireikė nemažai pastangų. Portas juste pajuto, kad ši akimirka kažkuo svarbi, tačiau kuo – šito visai nenutuokė.

– Nežinau, – atsakė, neimdamas atkišto pinigo. – Norite, kad pasižiūrėčiau?

– Jeigu nesunku.

Kalbėjo jis labai tyliai. Kai Portas nerangiai išsiropštė iš lovos ir nuslinko prie lagaminėlio, kuriame laikė dokumentus ir pinigus, Erikas, regis, įsidrąsino.

– Jaučiuosi tikras bjaurata, šitaip užgriuvęs jums ant galvos vidur nakties, bet kad labai jau norisi atsikratyti šito rūpesčio, be to, grąžos man tikrai verkiant reikia, viešbutyje jie negali iškeisti, o mudu su motina iš pat ankstyvo ryto išvažiuojame į Mesadą, tad baiminausi, kad su jumis jau nebesusitiksime...

– Išvažiuojate? Į Mesadą? – Portas atsigręžė su pinigine rankoje. – Tikrai? Viešpatie Dieve! Mūsų bičiulis Taneris taip norėjo ten patekti!

– Taip? – Erikas lėtai atsistojo. – Taip? – pakartojo. – Na, manau, tikrai galėtume jį paimti. – Jis pažvelgė į Portą ir pastebėjo, kaip nušvito šio veidas. – Bet mes išvykstame auštant. Būtų geriausia, jei tučtuojau nueitumėte pas jį ir pasakytumėte, kad pusę septintos jau lauktų pasiruošęs apačioje. Arbatos mes užsisakėme šeštai valandai. Jam reikėtų padaryti tą pat.

– Taip ir padarysiu, – atsakė Portas ir įsimetė piniginę į kišenę. – Kartu paprašysiu jo iškeisti pinigus – atrodo, aš grąžos jums neturiu.

– Gerai. Gerai, – nusišypsojo Erikas ir vėl klestelėjo ant lovos.

Portas užklupo Tanerį nuogą, slampinėjantį po kambarį su DDT insekticido purkštuvu rankoje.

– Užeik, – tarstelėjo jis sutrikęs. – Šitas šlamštas visai nepadeda.

– Kas tave apniko?

– Pradžiai – patalinės blakės.

– Paklausyk. Gal nori rytoj rytą, pusę septynių, važiuoti į Mesadą?

– Norėčiau išvažiuoti šįvakar, pusę dvyliktos. O ką?

– Lailai tave nuveš.

– O kas paskui?

Portas griebėsi improvizacijos.

– Po kelių dienų jie grįžta čionai ir tada traukia tiesiai į Bou Nurą. Pasiims ir tave, o mes lauksime tavęs ten. Lailas dabar mano kambaryje. Nori su juo pasikalbėti?

– Ne.

Stojo tyla. Staiga dingo elektra, lempa užgeso, paskui vėl įsižiebė – tik blausus oranžinis siūlelis lemputės gelmėse; kambarys atrodė taip, tarsi dairytumeis po jį pro labai tamsius saulės akinius. Taneris dirstelėjo į sujauktą lovą ir gūžtelėjo pečiais.

– Kelintą, sakei, valandą?

– Jie išvažiuoja pusę septynių ryto.

– Pasakyk jam, kad lauksiu prie durų.

Jis apniukęs dėbtelėjo į Portą mažumėlę įtariu žvilgsniu.

– O jūs? Kodėl nevažiuojate?

– Jie gali paimti į mašiną tik vieną žmogų, – pamelavo Portas. – Be to, man patinka čia.

– Kažin ar nepakeisi nuomonės, kartą išbandęs lovą, – su kartėliu atsakė Taneris.

– Nuo šito gero turbūt neišsisuksi ir Mesade, – perspėjo Portas. Jis jau pasijuto saugus.

– Susipažinęs su šituo viešbučiu, galiu rizikuoti apsistoti bet kokiame.

– Taigi po kelių dienų lauksime tavęs Bou Nuroje. Žiūrėk, nesumanyk įsilaužti į kokį haremą.

Portas uždarė paskui save duris ir nupėdino atgal į savo kambarį. Erikas ta pačia poza tebesėdėjo ant lovos, bet buvo prisidegęs dar vieną cigaretę.

– Ponas Taneris liko sužavėtas, jis lauks jūsų pusę septynių prie durų. O, prakeikimas! Taip ir užmiršau paprašyti, kad iškeistų jūsų tūkstantį frankų.

Jis sudvejojo neapsispręsdamas, ar verta tuojau pat eiti atgal.

– Tiek to, nesirūpinkite. Jeigu man prireiks, galės iškeisti rytoj, pakeliui.

Portas jau žiojosi sakyti: „O aš maniau, kad ketinote grąžinti man tris šimtus frankų“, – bet čia pat persigalvojo ir prikando liežuvį. Dabar, kai pagaliau pavyko surasti išeitį, neverta rizikuoti – menkas slystelėjimas gali iš naujo viską supinklioti, ir tada pasekmės būtų tragiškos. Ir dėl ko? Dėl kelių frankų? Tad Portas nusišypsojo ir pasakė tik tiek:

– Na, žinoma. Ką gi, tikiuosi, kai grįšite – susitiksime.

– Taip, būtinai, – nusišypsojo Erikas, nudelbęs žvilgsnį į grindis. Staiga jis pakilo ir nudrožė prie durų. – Labos nakties.

– Labanakt.

Jam išėjus, Portas užsirakino duris ir valandėlę susimąstęs pastovėjo prie jų. Jam užkliuvo kažkoks neįprastas, pernelyg ekscentriškas Eriko elgesys, bet tai, nutarė Portas, dar galima paaiškinti. Mieguistas jis išjungė vos vos spingsančią lemputę ir griuvo į lovą. Lauke aidėjo šunų choras, nenutrūkstamas skalijimas sklido ir iš toliau, ir iš arčiau, tačiau blakės Porto nepuolė.

Naktį jis staiga pabudo apsipylęs ašaromis. Jo esybė buvo virtusi tūkstančio mylių gilumo šuliniu; jis palengva kilo aukštyn iš paties miego dugno, persmelktas neaprėpiamo liūdesio, bet neprisimindamas jokio sapno, išskyrus bekūnį balsą, kuždantį: „Siela yra labiausiai nuvargusi kūno dalis." Naktis buvo tyli, tik silpnas vėjelis sūkuriavo tarp figmedžio šakų, judindamas ant jų iškarstytas vielos ringes. Šios trynėsi vienos į kitas, vos girdimai džingsėdamos. Valandėlę jų pasiklausęs, Portas vėl nugrimzdo į miegą.

16

Kitė sėdėjo lovoje, padėklą su pusryčiais pasidėjusi ant kelių. Kambarį apšvietė saulės šviesa, atsispindėjusi nuo mėlynai dažytos sienos lauke. Pusryčius Kitei atnešė Portas – kurį laiką stebėjęs tarnus, jis nutarė, kad šie nesugeba atlikti išvis jokių nurodymų. Kitė pavalgė, o dabar sėdėjo ir mąstė apie tai, ką (su prastai slepiamu pasimėgavimu) jai papasakojo Portas – apie tai, kaip sėkmingai atsikratė Tanerio. Kadangi ir ji pati paslapčia troško, kad jis prasmegtų skradžiai, dabar atrodė, kad suorganizuoti tai tyčia – dvigubai niekinga. Staiga ji sumojo nujaučianti ir kitą Porto žingsnį: jis jau pasistengsiąs, kad Bou Nuroje ryšiai su Taneriu galutinai nutrūktų. Kad ir ką būtų sakęs, visas jo elgesys bylojo, kad jis nė neketina ten vėl su juo susitikti. Štai kodėl visa tai jai rodėsi taip žema. Šitoks manevras – pernelyg tiesmuka apgavystė, Kitė visai nepageidavo į ją veltis. „Net jeigu Portas sumąstys pasipustyti padus, aš pasiliksiu laukti Tanerio.“ Ji pasilenkė ir nuleido padėklą ant šakalo kailio kilimėlio. Prastai išdirbta oda skleidė raugo kvapą. „O gal aš tik siekiu ir toliau bausti save, užsikardama būtinybę kiekvieną mielą dieną matyti Tanerį? – susimąstė ji. – Argi nebūtų išties geriau, jei išsiskirtume su juo visiems laikams?“ Jeigu būtų galima praskleisti laiko uždangą ir pažiūrėti, kas laukia jos po kelių savaičių! Virš kalnų susitelkę debesys neabejotinai buvo blogas ženklas, bet pranašavo jis toli gražu ne tai, ko ji laukė. Traukinio katastrofos pavyko išvengti, bet užgriuvo kai kas kita, o to ko kito rezultatai ilgainiui gali pasirodyti netgi dar labiau pragaištingi. Kaip ir visuomet, lemtis pasigailėjo jos, kad galėtų užgriozdinti jai ką nors dar blogesnio nei tikėtasi. Vis dėlto Kitė nemanė, kad didžioji jos pragaištis kaip nors siejasi su

Taneriu, tad tikriausiai nėra labai svarbus ir jos elgesys jo atžvilgiu. Buvo ir kitų ženklų, kurie rodė artėjant kažkokią gerokai didesnę ir, savaime suprantama, neišvengiamą nelaimę. Kiekviena situacija, kai jai pavykdavo išsprūsti nenukentėjusiai, tik atkeldavo vartus į naujų, kur kas didesnių pavojų aukštumas. „O tokiu atveju, – galvojo ji, – ar nebūtų geriausia tiesiog pasiduoti? Bet... jeigu pasiduočiau – kaip tuomet elgčiaus? Ogi lygiai taip pat, kaip ir dabar." Vadinasi, svarstyti, ar verta susitaikyti, ar ne, – visai beprasmiška, kad ir kokią išeitį pasirinktų, jos problemos tai neišspręs. Ko gero, ji ir vėl mėgina jėga stumtelėti savo pačios egzistenciją. Visa, ko dar galėjo viltis, tai valgyti, miegoti ir gūžtis grėsmingų ženklų akivaizdoje.

Didžiąją dienos dalį ji taip ir pratysojo lovoje skaitydama, apsirengė tik eidama drauge su Portu papietauti pašvinkusiame vidiniame kiemelyje po arkomis. Užkandusi tuojau pat vėl grįžo į kambarį, nusimetė drabužius. Kambario niekas nebuvo sutvarkęs. Kitė pati išlygino paklodes ir vėl atsigulė. Oras buvo karštas ir sausas, net gniaužė kvapą. Prieš pietus Portas klaidžiojo mieste. Kitė niekaip nesuprato, kaip jis ištveria saulėkaitoje, kad ir su gobtuvu; jai tokioje keptuvėje pakakdavo penkių minučių, kad pakirstų kojas. Portas toli gražu nebuvo itin tvirtas vyriškis, bet vis tiek sugebėjo ištisas valandas vaikštinėti gatvių krosnyje, o grįžęs lyg niekur nieko su apetitu kibo į šlykštų mitalą. Maža to, jis sugebėjo susipažinti su galaižin kokiu arabu, kuris pasikvietė juos abu šeštą valandą išgerti arbatos. Portas pabrėžtinai leido suprasti, kad pasivėlinti nieku gyvu nevalia. Tipiškas Portas: primygtinai reikalauja punktualumo, pakviestas į svečius kažkokio anoniminio Ain Krorfos prekeivio, o sutaręs susitikti su draugais ar netgi ja pačia lyg niekur nieko gali prisistatyti vėluodamas nuo pusvalandžio iki poros valandų.

Arabas vadinosi Abdeslamas ben Hadžis Šauji; juodu nuėjo pas jį į odos dirbinių krautuvėlę ir palūkėjo, kol jis ją uždarys ir užrakins laukujes duris. Paskui nusivedė juos vingiuotų gatvelių raizginiu, kur aidėjo maldai kviečiančio muedzino riksmas, be paliovos maldamas liežuviu įmantria prancūzų kalba, kreipdamasis beveik vien į Kitę.

– Koks aš laimingas! Juk tai pirmas kartas, kai man tenka šitokia garbė: pasikviesti į svečius ledi ir džentelmeną iš paties Niujorko! Ak, Niujorkas! Kaip aš norėčiau ten nuvažiuoti ir viską pamatyti savomis akimis! Kokie turtai! Kur tik pažvelgsi – vien auksas ir sidabras! *Le grand luxe pour tout le monde**, ak! Visai, visai ne taip, kaip Ain Krorfoje,

* Didžiulė prabanga visiems. (*Pranc.*)

kur gatvėse lakioja smėlis, vos kelios palmės, svilinanti saulė ir liūdesys, visada – liūdesys. Koks nenusakomas malonumas – pasikviesti į svečius ledi iš Niujorko. Ir dželtelmeną. Niujorkas! Kaip malonu tarti šį žodį!

Jie netrukdė jam ta pačia gaida malti toliau.

Darželis, kaip ir visi Ain Krorfos darželiai prie namų, iš tiesų buvo tikras sodas. Tarp apelsinmedžių driekėsi siauri kanalėliai, maitinami šulinio vandeniu, pats šulinys buvo įrengtas sodo gale, dirbtinės kalvos viršūnėje. Pačios aukščiausios palmės stiebėsi kitame pakraštyje, ten, kur aukšta tvora skyrė sodą nuo upės vagos. Po viena tokia palme buvo patiestas raudonai baltas vilnonis kilimas. Čia jie ir susėdo laukti, kol tarnas atneš ugnies ir arbatos įrankius. Ore tvyrojo sodrus šaltmėčių, augančių palei drėkinimo kanalus, kvapas.

– Kol užvirs vanduo, pasišnekučiuokime, – tarė šeimininkas, su maloninga šypsena žvilgčiodamas tai į vieną, tai į kitą. – Mes čia sodiname vyriškąsias palmes, nes jos gražesnės. Ten, Bou Nuroje, jie galvoja vien apie pinigus. Todėl sodina tik moteriškąsias. Ar žinote, kaip jos atrodo? Žemaūgės ir storos; tiesa, veda gausybę datulių, bet kad jos prastos, ne, Bou Nuros datulės – visai niekam tikusios! – Jis nusijuokė patenkintas. – Bou Nuroje gyvena vieni kvailiai!

Pakilo vėjas, ir palmių kamienai ėmė palengva siūbuoti, jų viršūnės aukštybėse brėžė ore nedidelius ratus. Prisiartino jaunuolis, apsirišęs galvą geltonu tiurbanu, oriai pasisveikino su jais ir atsisėdo – šiek tiek nuošaliau, ant paties kilimo krašto. Iš po burnuso jis išsitraukė ūdą ir ėmė atsainiai gnaibyti instrumento stygas, žvilgsnį visą laiką nukreipęs po medžiais. Kitė gurkšnojo arbatą tylėdama, tik retsykiais šypsena atsakydama į pono Šauji šnekas. Kartą ji angliškai paprašė Porto cigaretės, bet šis tik suraukė antakius – ji suprato, kad visi čia būtų pernelyg priblokšti, jeigu išvystų ledi rūkančią. Tad ji tik sėdėjo ir sriūbčiojo arbatą, ir palengva ją apniko jausmas, kad visa tai, ką ji mato ir girdi aplinkui, anaiptol nevyksta iš tikrųjų, o jeigu ir vyksta, tuomet ten nėra jos pačios. Šviesa lėtai geso; neilgai trukus žarijų indas savaime virto ryškiausia dėme, į kurią galėjai sutelkti žvilgsnį. Jaunuolis vis dar brazgino arabiškosios liutnios stygas, trūksminga muzika buvo puikus fonas beprasmiam pokalbiui; klausytis pabirų garsų buvo kone tas pat, kas stebėti cigaretės dūmelį, ringuojantį ir išsisklaidantį tykiame ore. Kitei nesinorėjo nei judėti, nei kalbėti, nesinorėjo net galvoti. Bet staiga ją nusmelkė žvarba. Tad ji įsiterpė į pokalbį ir pareiškė, kad jai šalta. Ponas Šauji toli gražu neapsidžiaugė tai išgirdęs; atrodė, kad to-

kią pastabą jis laiko neįtikėtino nemandagumo apraiška. Jis nusišypsojo ir tarė:

– Ak, taip. Madam – šviesiaplaukė. O šviesiaplaukės – kaip drėkinimo kanalai be vandens. Arabai Ain Krorfoje – kaip drėkinimo kanalai. O Ain Krorfos drėkinimo kanaluose niekad nepritrūksta vandens. Pas mus žydi gėlės, dera vaisiai, auga medžiai.

– Ir vis tiek sakėte, kad Ain Krorfoje – liūdna, – priminė Portas.

– Liūdna? – apstulbo ponas Šauji. – Ain Krorfoje niekada neliūdna. Tai ramus, džiugesio kupinas miestas. Jei man pasiūlytų dvidešimt milijonų frankų ir dar rūmus, vis tiek nė už ką nesutikčiau išsikraustyti iš gimtojo krašto.

– Na, žinoma, – sutiko Portas; pastebėjęs, kad šeimininkas nebenusiteikęs tęsti pokalbio, pridūrė: – Kadangi poniai šalta, mums reikia eiti, bet dėkojame jums tūkstančius kartų. Mums buvo ypatinga garbė sulaukti kvietimo apsilankyti šiame nuostabiame sode.

Ponas Šauji net neatsistojo. Tik linktelėjo, ištiesė ranką ir tarė:

– Taip, taip. Jūs eikite, jeigu jau šalta.

Abu svečiai pažėrė srautą įmantrių atsiprašymų dėl to, kad susiruošė eiti, bet šeimininkas į jų pasiaiškinimus sureagavo nelabai mandagiai.

– Taip, taip, taip, – išbėrė ponas Šauji. – Tikėkimės, kitą kartą bus šilčiau.

Portas užgniaužė jau beįsiplieskiantį siutą; vos pajutęs, kad pradeda niršti, supyko pats ant savęs.

– *Au 'voir, cher monsieur,* – kažkokiu vaikišku balseliu staiga išlemeno Kitė.

Portas bakstelėjo jai į ranką. Bet ponas Šauji nepastebėjo ničnieko ypatinga, atvirkščiai, netgi tiek atlyžo, kad teiktųsi dar kartą nusišypsoti. Muzikantas, vis dar gnaibydamas arabiškosios liutnios stygas, palydėjo juos iki vartų ir, užkeldamas šiuos svečiams iš paskos, oriai ištarė:

– *B'slemah'**.

Gatvėje buvo jau beveik visiškai tamsu. Juodu sparčiu žingsniu patraukė atgal.

– Tikiuosi, nesumanysi dėl to kaltinti manęs? – prašneko Kitė, jau pasirengusi gintis.

Portas viena ranka apglėbė ją per juosmenį.

– Kaltinti? Dėl ko? Kas tau šovė į galvą? Be to, argi svarbu, jei kas ir atsitiko?

* Viso gero. (*Arab.*)

– Aišku, svarbu, – atsakė ji. – O jeigu ne, tuomet kokia prasmė buvo išvis bruktis pas tą žmogų į svečius?

– O, prasmė! Aš nė nesiruošiau ieškoti kokios nors prasmės. Tiesiog maniau, kad galbūt bus smagu. Beje, ir dabar manau, kad buvo smagu – džiaugiuosi, kad ėjome.

– Aš irgi – tam tikra prasme. Puiki proga savo kailiu įsitikinti, apie ką čia žmonės kalbasi – kokie neįtikėtinai lėkšti gali būti pokalbiai.

Jis atitraukė ranką nuo jos juosmens.

– Nesutinku. Juk netvirtinsi, kad frizas yra lėkštas vien dėl to, kad jis – dviejų matmenų.

– Kaip tik ir tvirtinsi, jei esi pratęs prie tokių pokalbių, kurie yra šis tas daugiau nei puošmena. Man pačiai pokalbis niekad nebūna frizas.

– Niekus šneki! Tiesiog jų visiškai kitoks gyvenimo būdas, tad – ir gyvenimo filosofija.

– Žinau, – atsakė ji ir sustojo išsipurtyti smėlio iš bato. – Aš tiktai noriu pasakyti, kad niekad negalėčiau su tuo susigyventi.

Portas atsiduso: jau buvo aišku, kad arbatėlės pasekmės – visai ne tokios, kokių jis vylėsi, netgi priešingos. Kitė užjuto, ką jis galvoja, ir vėl prašneko:

– Apie mane verčiau negalvok. Kad ir kas nutiktų, man viskas bus gerai – tol, kol esu su tavim. Šįvakar buvo visai smagu. Tikrai.

Ji suspaudė jo ranką. Tačiau jis troško ne to, ką gavo: nuolankaus susitaikymo jam nepakako. Portas atsakė jai rankos spustelėjimu, bet nelabai nuoširdžiai.

– O ką reiškė tasai tavo spektakliukas pačioje pabaigoje? – po valandėlės paklausė jis.

– Neįstengiau susilaikyti. Jis buvo toks juokingas.

– Šaipytis iš šeimininko paprastai visada būna nekoks sumanymas, – šaltai tarė Portas.

– Na jau! Bene pats nepastebėjai? Jis liko sužavėtas. Palaikė tai pagarbos išraiška.

Jie tylomis pavalgė beveik visiškai tamsiame kiemelyje. Šiukšlės iš baseino buvo iškuoptos, tačiau išvietės tvaikas tvyrojo toks pat aitrus kaip visada. Po vakarienės abu pasišalino į savo kambarius paskaityti.

Kitą rytą nunešęs Kitei pusryčius Portas pasakė:

– Šiąnakt norėjau tave aplankyti. Niekaip negalėjau užmigti. Bet pabūgau, kad pažadinsiu.

– Reikėjo pabarbenti į sieną, – atsiliepė ji. – Būčiau išgirdusi. Tikriausiai nemiegojau.

Visą tą dieną Portas jautėsi nervingas, nors pats nežinojo, dėl ko; kaltę dėl nepaaiškinamo dirglumo bandė suversti septynioms stiprios arbatos stiklinėms, kurias išgėrė sode. Vis dėlto Kitė arbatos gėrė nė kiek ne mažiau, bet visai neatrodė nervinga. Pavakary Portas patraukė pasivaikščioti prie upės, kurį laiką stebėjo sipahių*, raitų ant tobulo grožio baltų žirgų, pratybas; mėlyni raitelių apsiaustai su gobuvais plazdėjo vėjyje. Kadangi nerimastingas jaudulys laikui bėgant ne tik nesisklaidė, bet, regis, netgi dar labiau augo, Portas išsikėlė užduotį atsekti jo ištakas. Jis žingsniavo nuleidęs galvą, nematydamas nieko, tik smėlį ir žvilgančius akmenėlius po kojomis. Tanerio su jais nebebuvo. Juodu su Kite liko vieni. Vadinasi, dabar viskas priklauso nuo jo. Tad jis dabar galėjo pasirinkti teisingą ėjimą, bet lygiai taip pat galėjo ir suklysti, ir neįmanoma iš anksto įspėti, koks žingsnis būtų teisingas, o koks – ne. Patirtis jam bylojo, kad tokiais atvejais kliautis sveiku protu – visai neverta. Būtinai reikėjo atsižvelgti ir į dar kažkokį elementą, paslaptingą, už suvokimo ribų esantį veiksnį. Jį reikėjo žinoti, o ne mėginti išmąstyti. O Portas kaip tik šito ir nežinojo. Jis pakėlė galvą: upės vaga buvo neapsakomai išplatėjusi, tvoros ir sodai atsitraukė į tolumą. Nebuvo girdėti nė garselio, tik šnabždėjo vėjas, sūkuriuojantis aplink jo galvą pakeliui iš vieno žemės krašto į kitą. Kai Porto sąmonės siūlelis pernelyg išsivyniodavo ir susimaizgydavo, valandėlė vienatvės kartais padėdavo greitai jį vėl tvarkingai suvyti. Jis suvokė, kad jo nervingumas nėra neįveikiamas, nes šio reiškinio ištakos slypėjo jame pačiame: Portą baugino jo paties nežinojimas. Jeigu jis nori, kad nervingumas apmalštų, tereikia susikurti situaciją, kurioje nežinojimas nebeturėtų jokios reikšmės. Privaląs elgtis taip, tarytum niekad net negalėtų vėl iškilti klausimas, ar Kitė iš tikrųjų priklauso jam. Tada galbūt viskas ir susiklostytų kaip tik taip, kaip reikia – dėl gryniausio neatidumo, automatiškai. Bet – ar šiuo metu svarbiausias jo rūpestis turėtų būti vien egocentriškas siekis atsikratyti jaudulio, ar vis dėlto reikėtų bandyti įgyvendinti pirminį tikslą nepaisant jaudulio? „O gal aš vis dėlto esu bailys?“ – dingtelėjo jam. Prabilo baimė; Portas įsiklausė, leidosi jos įtikinamas – klasikinis atvejis. Tai jį nuliūdino.

Priekyje, ant nedidelės aukštumėlės, kaip tik ten, kur upės vaga sukosi staigiu vingiu, riogsojo nedidelis sukriošęs pastatas įgriuvusiu stogu – toks senas, kad jame suspėjo išaugti suklypęs medis, savo šešėliu

* Kadaise – Otomanų imperijos armijos raiteliai. XIX–XX a. taip vadinti prancūzų ir italų kai kurie kolonijinių armijų daliniai.

pridengęs sienų ribojamą erdvę. Prisiartinęs tiek, kad jau galėjo įžiūrėti vidų, Portas pastebėjo, kad apatinės medžio šakos apkarstytos šimtais skudurėlių – juostelėmis suplėšytų kadaise buvusio balto audeklo atraižų: vėjo pučiamos, visos plazdėjo viena kryptimi. Šiokio tokio smalsumo paakintas, Portas užkopė į krantą ir nuėjo pasižiūrėti iš arčiau, bet netrukus pastebėjo, kad griuvėsiai užimti: po medžiu sėdėjo nenusakomo senumo žmogus, rudi jo rankų ir kojų stagarai buvo apvynioti praamžiais tvarsčiais. Aplink medžio kamieną senis buvo susirentęs stoginę – neliko abejonių, kad jis čia ir gyveno. Portas ilgokai stoviniavo žiūrėdamas į jį, bet senis taip ir nepakėlė galvos.

Portas vėl pajudėjo pirmyn, šįsyk ėjo jau lėčiau. Buvo pasiėmęs su savimi saujelę figų, tad dabar išsitraukė jas ir ėmė godžiai čiulpti. Įveikęs visą upės vingį, pasijuto atsidūręs veidu tiesiog į vakarop krypstančią saulę, kiek toliau driekėsi dviejų plikų kalvų nestačiais šlaitais suspaustas nedidelis slėnis. Slėnio gale dunksojo dar viena, kiek statesnė, rauzgano atspalvio kalva, jos šlaite tamsavo plyšys. Portas žavėjosi urvais, tad dabar jį sugnybo pagunda traukti tiesiog ten. Tačiau atstumai čia buvo apgaulingi, ko gero, jis nesuskubtų pasiekti tikslo iki sutemų, be to, ir energijos atsargos baigė išsekti. „Rytoj išsiruošiu anksčiau ir trauksiu tiesiog ten“, – tarė jis sau. Valandėlę stovėjo šiek tiek ilgesingai žvelgdamas į slėnį, liežuvio galiuku rakinėdamas iš tarpdančių figų sėklas, o veidu rėpliojo įkyrios, niekaip nenuvaikomos muselės. Staiga jam šmėkštelėjo mintis, kad toks žygis paupiu ir slėniu tarytum įkūnija kelionę per patį gyvenimą. Žmogus taip niekad ir nestabteli, gailėdamas laiko įsijausti į detales, vis pasakai: tai padarysiu rytoj, bet širdies gilumoje visuomet žinai, kad kiekviena diena – vienintelė ir nepakartojama, kad sugrįžti neįmanoma ir kito karto jau nebebus.

Galvą po specialiu šalmu nuo saulės pylė prakaitas. Portas nusiėmė apdangalą su permirkusiu odiniu dirželiu, kelias sekundes leido saulei pradžiovinti plaukus. Neilgai trukus ši diena pasibaigs, užslinks tamsa, ir tada jis jau bus grįžęs į prašvinkusį viešbutį, pas Kitę, bet pirmiau dar reikia apsispręsti, kurią kryptį verčiau rinktis. Portas apsisuko ir nužingsniavo atgal, miesto link. Prisiartinęs prie griuvėsių, užmetė akį vidun. Šįsyk senį aptiko pajudėjusį: jis sėdėjo ten, kur kadaise būta namo tarpdurio. Portą staiga nusmelkė mintis, kad senis veikiausiai serga kokia nors užkrečiama liga. Jis paspartino žingsnį ir, nors tai buvo gana absurdiška, sulaikė kvapą; atsikvėpė tiktai gerokai nutolęs nuo griuvėsių. Ir kaip tik tada, kai leido gaiviam vėjui vėl užpildyti plaučius, suprato, kaip elgsis toliau: kuriam laikui mesiąs į šalį mintį

vėl suartėti su Kite. Dabar, kai jaučiasi toks vidujai nerimastingas, jis neišvengiamai žengtų vieną klaidingą žingsnį po kito – ir, ko gero, prarastų ją visiems laikams. O kada nors vėliau, kaip tik tada, kai jis užvis mažiausiai šito tikėsis, galbūt viskas išsispręs savaime. Likusią kelio dalį jis sukorė energingu žingsniu, o vėl atsidūręs Ain Krorfos gatvėse, netgi ėmė švilpauti.

Jie sėdo vakarieniauti. Kažkoks keliaujantis prekeivis, įsitaisęs viduje, valgomajame, turėjo portatyvinį radijo aparatą, nustatytą „Radio Oran" banga. Virtuvėje plyšojo kitas, kur kas balsingesnis radijas – iš jo sklido egiptietiška muzika.

– Su šitokiais dalykais gali taikstytis tik ribotą laiko atkarpą. Paskui tiesiog išprotėji, – pareiškė Kitė. Triušienos troškinyje ji aptiko sklypelį odos su visu kailiu – deja, kiemelyje tvyrojo prietema, tad šis nemalonus atradimas išaiškėjo tik tada, kai ji įsidėjo kąsnį į burną.

– Žinau, – išsiblaškęs tarė Portas. – Man tai lygiai taip pat bjauru, kaip ir tau.

– Nieko panašaus. Bet, manau, ir tu pajustum visą bjaurastį, jei pašonėje neturėtum manęs – juk aš visus kentėjimus išgyvenu už tave.

– Kaip tu gali šitaip kalbėti? Juk žinai, kad yra visai ne taip.

Jis žaidė jos pirštais: kartą apsisprendęs, dabar su ja jis jautėsi kur kas laisviau. Užtat Kitė buvo kažkokia netikėtai dirgli.

– Dar vienas toks pat miestas – ir aš jau būsiu soti iki kaklo, – pareiškė ji. – Tada paprasčiausiai grįšiu tuo pačiu keliu atgal ir sėsiu į pirmą laivą, plaukiantį į Genują ar Marselį. Šitas viešbutis – tikras košmaras, *košmaras!*

Ji lyg ir tikėjosi, kad, Taneriui išvykus, jųdviejų santykiai bent šiek tiek pasikeis. Tačiau vienintelė permaina buvo nebent ta, kad dabar Kitė galėjo aiškiai reikšti savo nuomonę, nesibaimindama, kad gali pasirodyti, jog ji remia vieną ar kitą pusę. Vis dėlto, užuot pasistengusi išsklaidyti tarp jų kylančią įtampą, ji apsisprendė atvirkščiai: primygtinai nesitaikstyti su niekuo. Ilgai lauktoji atnaujinta jų sąjunga gali būti realizuota dabar pat arba vėliau, bet tuo pasirūpinti privalo jis. Kadangi nei ji, nei Portas niekada nepatyrė, kas yra normalus gyvenimo būdas su nusistovėjusiu grafiku, abu padarė tą pačią lemtingą klaidą: laikas jiems buvo labai miglotas, beveik neegzistuojantis reiškinys. Metai – tai tik dar vieni metai, tokie pat, kaip praėjusieji. Anksčiau ar vėliau visa, kas turi atsitikti, vis tiek atsitiks.

17

Kitą dieną, išvykimo į Bou Nurą išvakarėse, jie pavakarieniavo anksti, paskui Kitė užsidarė savo kambaryje krautis daiktų. Portas liko sėdėti arkados tamsoje prie staliuko, kol valgyti baigė ir kiti, vakarieniavusieji viduje. Tada jis įsmuko į ištuštėjusį valgomąjį ir ėmė be tikslo slampinėti iš kampo į kampą, nužiūrinėdamas išdidžiai akis badančius civilizacijos ženklus: lakuotus stalus, tiesa, užklotus ne staltiesėmis, o popieriaus lakštais, sunkias storo stiklo druskines, atkimštus vyno butelius su identifikacinėmis juostelėmis ant kakliukų. Į valgomąjį iš virtuvės atšliaužė vienas iš rausvųjų šunų; išvydęs Portą, gyvūnas nesustojo, išslinko į kiemelį, ten išsidrėbė ant žemės ir giliai atsiduso. Portas įėjo pro virtuvės duris. Pačiame patalpos viduryje, po vienintele, blausiai spingsančia lempute, stovėjo Mohamedas; rankoje jis laikė didelį mėsininko peilį, jo smaigalį įbedęs į stalą. Pasirodo, buvo prismeigęs tarakoną, gyvio kojelės vis dar silpnai trūkčiojo. Mohamedas įdėmiai apžiūrinėjo vabalą. Pakėlė akis į Portą ir išsišiepė.

– Baigėte? – paklausė.

– Ką baigėme? – išsižiojo Portas.

– Vakarieniauti baigėte?

– A. Taip.

– Tuomet užrakinsiu valgomąjį.

Jis parnešė vidun Porto staliuką, išjungė šviesą ir užrakino abejas duris. Išjungė lemputę ir virtuvėje. Portas išslinko į kiemelį.

– Trauksite namo miegoti? – paklausė.

Mohamedas nusijuokė.

– Kaip jūs manote, kam aš plūkiuosi ištisą dieną? Vien tam, kad vakare galėčiau traukti namo ir griūti į lovą? Nagi, eime kartu. Parodysiu jums pačią geriausią vietelę visoje Ain Krorfoje.

Portas drauge su juo išėjo laukan, juodu kelias minutes šnektelėjo. Paskui patraukė gatve kartu.

Viešnamį sudarė keletas namukų, visi – su bendru įėjimu iš didelio, plytelėmis iškloto kiemo. Kiekviename name buvo keletas kambariukų, visi – labai mažyčiai, išskyrus patalpas pirmajame aukšte, visi – skirtingų lygių. Portas stovėjo kiemo prietemoje, kur karbidinės lempos žioravimas maišėsi su žvaigždžių šviesa, ir dairėsi: ankšti, dėžutes primenantys kambarėliai buvo ryškiai apšviesti, Portas pasijuto tarytum atsidūręs daugybės pakurtų krosnių apsuptyje. Daugumos kambarėlių durys ar langai buvo atlapoti, visur – sausakimša vyrų ir merginų; ir vieni, ir kiti vilkėjo vienodais baltais, plazdančiais drabužiais. Aplinka atrodė šventiška, ir Portas pažvalėjo, pradžiugo; nors iš pat pradžių jis labai stengėsi pasijusti pakliuvęs į grėsmingą užkaborį, toks įspūdis išsisklaidė net nesusiformavęs.

Jie patraukė prie durų priešingoje kiemo pusėje, Mohamedas dirstelėjo vidun, pasilabino su keliais vyrais, susėdusiais ant sofų pasieniuose. Paskui žengė į vidų, mostelėjęs Portui sekti iš paskos. Vyrai pasislinko, padarydami jiems vietos, ir jie susėdo tarp kitų. Išdygo berniukas, priėmė arbatos užsakymus ir, iššokęs iš kambario, tekinas pasileido per kiemą. Mohamedas ilgai nedelsdamas įsitraukė į pokalbį su greta sėdinčiu vyru. Portas atsilošė ir ėmė stebėti merginas, kurios, susėdusios priešais ant grindų, gurkšnojo arbatą ir šnekučiavosi su vyrais. Jis laukė kokio nors nepadoraus mosto ar bent jau gašlaus žvilgsnio. Taip ir nesulaukė.

Dėl kažkokios priežasties, kurios jam taip ir nepavyko perprasti, įstaigoje knibždėte knibždėjo ir mažų vaikų. Jie atrodė puikiai išauklėti ir mandagūs, tykiai sau žaidė sutemų apsemtame kieme, tarsi tai būtų kokios mokyklos, o ne viešnamio kiemas. Kai kurie retsykiais įslinkdavo vidun – vyrai elgėsi su jais nepaprastai maloniai: sodindavosi ant kelių, tapšnodavo skruostus, protarpiais duodavo patraukti cigaretės dūmo. „Tikriausiai, – dingtelėjo Portui, – tokį visuotinį jų pasitenkinimą lemia ne kas kita, o nerūpestingas vyresniųjų geranoriškumas.“ Jei kuris mažųjų apsipildavo ašaromis, vyrai juokdamiesi numodavo ranka, ir ašaros tuojau išdžiūdavo.

Kieme trainiojosi nusipenėjęs juodas policijos šuo, jis protarpiais įsmukdavo tai į vieną, tai į kitą kambarėlį, uostinėdamas batus. Visi atvirai juo žavėjosi.

– Pats gražiausias šuo visoje Ain Krorfoje, – paaiškino Mohamedas, kai gyvūnas lekuodamas išdygo tarpduryje. – Tai pulkininko Lefijelio šuo, tikriausiai pats pulkininkas šįvakar yra čia.

Grįžo patarnaujantis berniukas su arbata, paskui jį atsekė ir dar vienas, ne daugiau nei dešimties metų, bet glebniu senolio veidu. Portas parodė jį Mohamedui ir sukuždėjo, kad berniukas atrodo ligotas.

– Oi ne! Jis – dainininkas!

Jis mostelėjo vaikui, kuris tuojau suskato ploti delnais ritmu, visai nesutampančiu su melodija, mat užtraukė lėtą raudą, kurią sudarė trys ištęstos, nuolat pasikartojančios natos. Portui tai pasirodė siaubingai nederantis, netgi kiek pribloškiantis reiškinys: ši dar ne taip seniai į žmonijos gretas įsiliejusi atžala traukė pernelyg jau nevaikišką, nuovargio ir graudulio persmelktą giesmę. Berniukui dar nebaigus dainos, prisiartino dvi merginos ir pasisveikino su Mohamedu. Viena liesa, ilganosė, kita – šiek tiek jaunesnė, papūtžandė, valstietės veidu; abiem kaktą ir smakrą ženklino mėlyna tatuiruotė. Kaip ir visų moterų, jų sunkų apdarą dar labiau svėrė gausybė įvairiausių sidabrinių papuošalų. Nei viena, nei kita nesužadino Porto vaizduotės, nors pats nebūtų galėjęs pasakyti, kuo jos jam nepatiko. Nuo jų sklido kažkas lyg ir vos vos kasdieniška, gal net dvelkė šiokiu tokiu nusidėvėjimu, ir vienos, ir kitos buvimas šalia buvo labai aštriai justi. Tik dabar Portas kaip reikiant įvertino, koks stebuklingas atradimas buvo Marnija, nepaisant netgi jos klastos. Vėliau jam taip ir neteko susidurti su jokia moterimi, kuri bent iš tolo galėtų lygintis su ja grožiu ir manieromis. Kai vaikas užbaigė dainą, Mohamedas atkišo jam kelias monetas; berniukas lūkestingai dirstelėjo ir į Portą, bet Mohamedas ant jo užriko, ir vaikas paknopstomis puolė laukan. Iš gretimo kambario smelkėsi muzikos garsai: aštrus marokietiško obojaus, raitos, spygavimas, kuriam antrino duslus būgnų grumėjimas. Kadangi abi merginos kėlė Portui žiovulį, jis atsiprašė ir išėjo į kiemą pasiklausyti.

Muzikantai buvo įsitaisę pasienyje, o priešais juos, kambario viduryje, šoko mergina, jei tik jos judesius iš tiesų galima vadinti šokiu. Abiem rankomis sau už galvos ji laikė lazdelę, o judėjo tiktai vinklus jos kaklas ir pečiai. Grakštūs ir kone komiškai begėdiški jos judesiai buvo tobula šaižių ir geidulingų muzikos garsų vaizdinė išraiška. Tačiau užvis labiausiai Portą sujaudino ne tiek pats šokis, kiek keistai atsaini, beveik somnambuliška merginos veido išraiška. Jos šypsena buvo sustingusi, lyg priklijuota, atrodė, kad lygiai taip pat kažkur sutelkta ir visa jos sąmonė, lyg būtų nukreipta į tokį tolimą ir slėpiningą

dalyką, apie kurio egzistavimą be jos niekas net nežino. Iš nereginčių akių ir taikaus lūpų išlinkio sklido vos juntama, į nieką konkrečiai nenukreipta panieka. Kuo ilgiau Portas žiūrėjo į ją, tuo labiau jį kerėjo tasai veidas – tobulai nulipdyta kaukė, kurios grožį lėmė ne tiek taisyklingi bruožai, kiek jų išraiškoje slypinti prasmė – prasmė ar veikiau jos nutylėjimas. Įspėti, kokius jausmus slepia tasai veidas, buvo visiškai neįmanoma. Atrodė, kad mergina byloja: „Štai šokis, kuris yra šokamas. Aš jo nešoku, nes manęs čia išvis nėra. Ir vis dėlto tai mano šokis." Kai pasirodymas baigėsi ir muzika nutilo, mergina valandėlę stovėjo nekrustelėdama, paskui lėtai nuleido lazdelę, kurią laikė už galvos, keliskart nestipriai bilstelėjo ja į grindis ir atsisukusi kažką pasakė vienam iš muzikantų. Neįtikėtina jos veido išraiška nė trupučio nepasikeitė. Muzikantas pakilo, palaisvino merginai vietos šalia savęs ant grindų. Portą šiek tiek nustebino tai, kaip jis padėjo jai atsisėsti, ir staiga jį užgriuvo suvokimas: juk mergina akla. Ši žinia supurtė jį lyg elektros smūgis; Portas pajuto, kaip šoktelėjo širdis, ūmai užkaito galva.

Nedelsdamas jis grįžo į kambarį, kuriame buvo anksčiau, ir pasakė Mohamedui turįs tučtuojau pasišnekėti su juo akis į akį. Vylėsi išsitempti jį į kiemą, mat visiškai nepageidavo aiškintis merginų akivaizdoje, nors jos ir nesuprato prancūziškai. Tačiau Mohamedas tingėjo judintis iš vietos.

– Sėskis čionai, mano brangus drauge, – ištarė, timpčiodamas Portą už rankovės.

Vis dėlto Portas pernelyg smarkiai būgštavo, kad grobis gali išsprūsti, taigi bet kokios mandagybės buvo nė motais.

– *Non, non, non!* – sušuko. – *Viens, vite!**

Mohamedas gūžtelėjo pečiais, išreikšdamas pagarbą abiem merginoms, tada paliko ir išsliūkino su Portu į kiemą; abu sustojo pasienyje, tiesiog po lempa. Portas pirmiausia pasiteiravo, ar čia įmanoma gauti šokėją. Jam net širdis nusirito į kulnus, kai Mohamedas paaiškino, kad dauguma šokėjų turi mylimuosius, o tokiais atvejais jos tik gyvendavo viešnamyje kaip registruotos prostitutės, bet čia joms būdavo tiktai pastogė, profesine veikla tokios išvis neužsiimdavo. Savaime suprantama, tas merginas, kurios turėjo nuolatinius meilužius, visi kiti lankstu apeidavo iš tolo.

– *Bsif! Forcément!*** Dėl tokių dalykų jau ne vienam paleido žarnas.

* Ne, ne, ne! Ateik, greičiau! (*Pranc.*)
** Žinoma! (*Pranc.*)

Jis nusijuokė, net suspindo blizgančios raudonos dantenos tarsi koks vaškinis dantų gydytojo modelis.

Apie tokį variantą Portas net nebuvo susimąstęs. Tačiau mergina tikrai buvo verta ryžtingesnių pastangų. Jis nusitempė Mohamedą prie gretimo kambario durų, kur sėdėjo mergina, ir parodė ją pirštu.

– Sužinok, ar įmanoma sutarti su štai šita, – paprašė. – Pažįsti ją?

Mohamedas įsižiūrėjo.

– Ne, – galiausiai atsakė. – Tuojau išsiaiškinsiu. Jei paaiškės, kad susitarti galima, pats ir sutarsiu, o tu sumokėsi man tūkstantį frankų. Pinigai bus skirti jai, o ir man nubyrės tiek, kad užteks kavai ir pusryčiams.

Šitokia kaina Ain Krorfai buvo per didelė, ir Portas tai žinojo. Bet nemanė, kad dabar – pats tinkamiausias metas derėtis, tad sutiko su visomis sąlygomis ir, paklusdamas Mohamedo nurodymams, grįžo į pirmąjį kambarį, atsisėdo į savo vietą greta dviejų nykių merginų. Tuodvi įsigilinusios apie kažką rimtai kalbėjosi tarpusavyje, todėl jo beveik nė nepastebėjo. Kambarys ūžė pokalbiais ir juoku; Portas įsitaisė pusiaugula, klausydamasis gaudesio – nors ir nesuprato ničnieko, apie ką šnekama, tiesiog mėgavosi pačiu kalbos skambesiu.

Mohamedas išnyko gana ilgam. Buvo jau vėlyva naktis, žmonių kambaryje – nebe taip tiršta: lankytojai arba sulindo į vidinius kambarėlius, arba skirstėsi namo. Abi merginos tebesėdėjo kur sėdėjusios, protarpiais jų pašnekesį pertraukdavo juoko pliūpsnis – kvatodamos juodvi paramstydavo viena kitą. Portas jau svarstė, ar nereikėtų traukti ieškoti Mohamedo. Jis pabandė sėdėti visiškai tykiai, susilieti su belaike kambario aplinka, bet situacija nebuvo itin palanki tokiam vaizduotės žaismui. Galų gale išslinkęs į kiemą apsidairyti Mohamedo, Portas iškart jį ir pastebėjo: arabas išsipleikęs drybsojo ant sofos kambaryje priešais, su keletu draugų dūmydamas hašišo pypkę. Portas nužingsniavo per kiemą ir šūktelėjo Mohamedą nekeldamas kojos per slenkstį, mat nieko nenutuokė apie hašišo rūkomojo etiketą. Vis dėlto paaiškėjo, kad jokių taisyklių čia laikytis nereikia.

– Užeik, – tarstelėjo Mohamedas iš už aitrių dūmų debesies. – Patrauk dūmelio.

Portas įėjo, pasisveikino su kitais ir pusbalsiu paklausė Mohamedo:

– O kaip mergina?

Mohamedas akimirką suglumo. Bet tuoj pat nusijuokė.

– A, toji? Tau nepasisekė, bičiuli. Žinai, kokią ji turi bėdą? Ji akla, vargšelė.

– Žinau, žinau, – nekantriai mestelėjo Portas, vis labiau kaustomas blogos nuojautos.

– Tad tu, savaime aišku, jos nenori, ar ne? Juk ji akla!

Portas akimirką užsimiršo.

– *Mais bien sûr que je la veux!** – užriko. – Žinoma, noriu! Kur ji?

Mohamedas, remdamasis alkūne, truputį pasikėlė.

– O! – suniurzgė. – Kur ji dabar – galiu tik spėlioti. Sėskis, parūkysime pypkę. Visi čia draugai.

Portas įsiutęs apsisuko ant kulno ir išžirgliojo į kiemą, kur, slinkdamas palei sieną, ėmėsi metodiškai žvilgsniu skvarbyti visus kambarėlius nuo vienos vartų pusės iki kitos. Bet mergina jau buvo dingusi. Įdūkęs iš nusivylimo Portas išėjo į tamsią gatvę. Prie pat vartų stovėjo arabų kareivis su mergina, juodu patyliukais šnekučiavosi. Eidamas pro šalį Portas įdėmiai nužvelgė jos veidą. Kareivis tik subaltakiavo į jį, bet tuo ir apsiribojo. Mergina buvo ne ta. Portas nužvelgė menkai apšviestą gatvę, įžiūrėjo dvi ar tris baltarūbes figūras tolumoje: vienas kairėje, kitas – dešinėje pusėje. Jis nužirgliojo gatve, nuožmiai spardydamas po kojomis pasipainiojusius akmenukus. Dabar, kai mergina jau buvo dingusi, Portas galutinai įtikėjo, kad jam ne šiaip iš panosės išgaravo trupinėlis malonumo, o kad jis prarado pačią meilę. Jis užkopė į kalvą ir atsisėdo prie seno forto, nugara atsirėmęs į vėsius sienos akmenis. Apačioje spingsojo vienas kitas miesto žiburys, o dar toliau driekėsi neišvengiamas dykumos horizontas. Ji būtų sudėjusi rankas ant jo švarko atlapų, būtų atsargiai prisilietusi veido, jautriais pirštais būtų iš lėto perbraukusi lūpas. Ji būtų uodusi briliantiną, kuriuo sutepti jo plaukai, būtų kruopščiai ištyrinėjusi jo drabužius. O paskui, guolyje, neturėdama reginčių akių, kurios matytų, kas yra toliau, už lovos ribų, ji būtų ten visut visa – belaisvė. Jis mąstė apie daugybę mažyčių gudrybių, kurių būtų ėmęsis apsimesdamas, kad kažkur pradingo, nors iš tikrųjų tebebūtų kur buvęs, galvojo apie nesuskaičiuojamus būdus, kuriais būtų privertęs ją jaustis dėkinga. Kad ir kur jį nešė vaizduotė, prieš akis nuolat plūduriavo tasai nesutrikdomas, simetriškas lyg kaukė veidas su įsispaudusia vos vos klausiama išraiška. Staiga jį supurtė gailesčio sau drebulys, galingas, kone malonus – tikslesnės jo nuotaikos išraiškos nė negalėjo būti. Tai buvo fizinis drebulys: Portas buvo vienas, visų apleistas, sutrikęs, paklydęs neviltyje, sušalęs. Ypač – sušalęs: jį stingdė įsisenėjęs vidinis šaltis, kurio jau niekas negalėjo išnaikinti.

* Aišku, kad noriu jos! (*Pranc.*)

Nors tasai ledinis stingulys buvo jo nelaimingumo pamatas, jis žinojo, kad laikysis per amžius jo įsikibęs, nes kartu tai buvo ir jo esaties šerdis: visa kita tik buvo sulipinta ant jos.

Bet drauge jis pajuto ir kūną kaustančią žvarbą, o tai buvo gana keista – juk ką tik spėriu žingsniu kopė į kalvą ir dar netgi nespėjo dorai atgauti kvapo. Persmelktas staigios baimės, panašios į tą siaubą, kuris sukausto vaiką, tamsoje užkliuvusį už nepažįstamo daikto, Portas pašoko ir tekinas pasileido kalvos ketera, kol pasiekė taką, vedantį žemyn, į turgaus aikštę. Bėgimas išblaškė baimę, bet kai sustojo ir pažvelgė žemyn, į turgų supantį žiburių žiedą, šaltis nebuvo išnykęs, Portas vis dar jautė jį savyje tarsi kokį metalo luistą. Jis nudindėjo šlaitu žemyn, nutaręs grįžti į viešbutį ir pasiimti iš kambario butelį viskio, o tada, kadangi viešbučio virtuvė užrakinta, grįžti į viešnamį ir pasidaryti karšto grogo su arbata. Tam, kad pakliūtų į vidinį kiemelį, jam teko peržengti apsauginį, išsitiesusį skersai durų ant slenksčio. Žmogus kiek kilstelėjo ir sušuko:

– *Echkoun? Qui?**

– *Numéro vingt!*** – atsišaukė Portas, paskubomis irdamasis per dvoką.

Iš po Kitės kambario durų šviesa nesismelkė. Įpuolęs į savąjį Portas pasičiupo butelį ir dirstelėjo į laikrodį, kurį buvo apdairiai palikęs ant naktinio staliuko. Pusė keturių. Nutarė, kad jei žingsniuos gana greitai, spėsiąs suvaikščioti ten ir atgal iki pusės penkių. Nebent visos laužavietės viešnamyje jau būtų užgesintos.

Kai jis vėl išsprūdo į gatvę, apsauginis knarkė ant slenksčio. Portas prisivertė eiti tokiais plačiais žingsniais, kad ėmė protestuoti kojų raumenys, bet netgi šitokia mankšta nepajėgė išsklaidyti po visą kūną pasklidusio šalčio. Atrodė, kad visas miestas kietai miega. Kai Portas pasiekė viešnamio įėjimą, nebeišgirdo jokios iš vidaus sklindančios muzikos. Kieme viešpatavo aklina tamsa, tamsu buvo ir daugumoje kambarių. Tačiau keletas vis dar buvo atviri, juose žibėjo šviesa. Viename vis dar tysojo ir Mohamedas, jis šnekučiavosi su draugais.

– Na kaip, radai ją? – paklausė, vos Portas įžengė į kambarį. – O ką čia atsinešei?

Portas šyptelėjo ir pakėlė butelį.

Mohamedas suraukė antakius.

* Kas ten? (*Arab. ir pranc.*)

** Dvidešimtas numeris. (*Pranc.*)

– O štai šito geriau nereikia, mano drauge. Labai, labai bloga. Apsisuka galva.

Viena ranka jis ėmė maskatuoti virš galvos, brėždamas ore spiralę, o antrąja pabandė išplėšti butelį.

– Eikš, parūkysime pypkę, – paragino. – Tai kur kas geriau. Sėskis.

– Norėčiau arbatos, – tarė Portas.

– Jau per vėlu, – užtikrintai pareiškė Mohamedas.

– Kodėl? – kvailai žioptelėjo Portas. – Noriu arbatos.

– Per vėlu. Ugnis nebedega, – akivaizdžiai patenkintas pranešė Mohamedas. – Išrūkyk pypkę ir pamirši, kad norėjai arbatos. Šiaip ar taip, arbatos tu jau gėrei.

Portas išbėgo į kiemą ir garsiai suplojo delnais. Nieko nepešė. Tada įkišo galvą į vieną kambarėlių, kuriame matė sėdinčią moterį, ir prancūziškai paprašė arbatos. Moteris tik įsistebeilijo į jį. Kliūvančiu liežuviu jis pakartojo prašymą arabiškai. Moteris atsakė, kad jau per vėlu. Jis tarė:

– Šimtas frankų.

Vyrai sušurmuliavo: šimtas frankų skambėjo įdomiai, tai buvo visai neprastas pasiūlymas, bet moteris, putli pusamžė matrona, teatsakė:

– Ne.

Portas padvigubino kainą. Tada moteris pagaliau pakilo ir mostelėjo jam sekti paskui ją. Portas nusliūkino jai iš paskos, už užuolaidos, pakabintos ant galinės kambario sienos, paskui – per visą eilę mažyčių tamsių kamaraičių, kol galų gale juodu išniro po žvaigždėmis. Moteriškė sustojo ir mostu parodė Portui sėstis ant žemės jos palaukti. Pati išnyko už kelių žingsnių kūpsančioje atskiroje trobelėje; jis girdėjo, kaip ji bruzda viduje. Dar arčiau jo tamsoje snūduriavo kažkoks gyvūnas – jis trūksmingai dvėsavo ir protarpiais krustelėdavo. Žemė buvo šalta, Portą vėl ėmė krėsti drebulys. Per sienos plyšius įžiūrėjo viduje mirgančią švieselę. Moteriškė užsidegė žvakę ir dabar laužė šluotelėmis surištus pagaikščius. Galų gale Portas išgirdo ir liepsnos treškėjimą – moteriškė užkūrė ugnį.

Kai ji galų gale išniro iš lūšnos nešina žarijų indu, jau buvo nugiedoję pirmieji gaidžiai. Moteris nukinkavo pirm jo, paskui ją nusidriekė kibirkščiuojančių žiežirbų uodega. Ji nusivedė Portą į vieną tamsiųjų kambarėlių, kuriuos jie kirto ateidami, pastatė indą, užkaitė vandenį. Šviesos čia nebuvo jokios, tik raudonai žioravo gruzdanti medžio anglis. Portas atsitūpė priešais ir ištiesė delnus į žarijas, kad apšiltų. Kai pagaliau prisitraukė arbata, moteris švelniai nustūmė Portą atatupstą,

kol šis atsirėmė į čiužinį. Atsisėdo ant jo – buvo šilčiau, nei sėdėti ant grindų. Moteris padavė jam stiklinę.

– *Meziane, skhoun b'zef**, – sukarkė, stebeilydama į jį per blėstančius žarijų atšvaitus.

Portas išlenkė pusę stiklinės, tada iki viršaus prikliukino viskio. Paskui, pakartojęs tą pat dar sykį, pasijuto geriau. Truputį atsipalaidavo, išgėrė dar. Galiausiai, pabūgęs, kad tuojau išpils prakaitas, ištarė: „*Baraka*"** – ir juodu patraukė atgal į kambarį, kuriame drybsojo rūkantys vyrai.

Mohamedas, jį išvydęs, nusijuokė.

– Ir ką judu veikėte? – kaltindamas sviedė jis. Jo žvilgsnis nuslydo prie moters. Portą jau marino miegas, jis nebegalvojo apie nieką kita, tik kaip kuo skubiausiai grįžti į viešbutį ir griūti į lovą. Jis papurtė galvą.

– Taip, taip, – laikėsi savo Mohamedas, nė neketindamas atsisakyti puikaus pokšto. – Žinau! Tasai jaunas anglas, kuris anądien išvažiavo į Mesadą, – tasai irgi lygiai toks pat kaip tu. Nuolat apsimetinėja esąs niekuo dėtas. Apsimetinėja, kad toji moteris, su kuria keliauja, – jo motina, neva jis niekad nė nesiartinąs prie jos, bet kartą aš užklupau juos drauge.

Portas iškart net nesureagavo. Bet tuojau pašoko ir riktelėjo:

– Ką?

– Na žinoma! Atidariau vienuoliktojo numerio duris, ir ką manai – aptikau juos lovoje, abu. Na žinoma! O ką, tu taip ir patikėjai, kai ji aiškino, kad ji – jo motina? – pridūrė jis, išvydęs labai jau nepatiklią Porto veido išraišką. – Reikėtų tau pamatyti tai, ką pamačiau aš tada, kai atidariau duris. Tada suprastum, koks jis melagis! Gal ta ledi ir sena, bet tai jos nesustabdo. Ne, ne, ne! Vyriškiui tai irgi nė kiek netrukdo. Tad štai ir klausiu – ką judu su *ja* veikėte? Ne? – jis niekaip nesiliovė juoktis.

Portas nusišypsojo ir sumokėjo moteriai, o Mohamedui tarė:

– Štai, žiūrėk. Kaip matai, moku jai du šimtus frankų – lygiai tiek, kiek buvau pažadėjęs už arbatą. Aišku?

Mohamedas dar smagiau užsikvatojo.

– Du šimtai frankų už arbatą! Šiek tiek per daug už tokią suplėkusią arbatą! Viliuosi, išgėrei bent dvi stiklines, mano drauge.

– Labanakt, – ištarė Portas, kreipdamasis į visą kambarį, ir išėjo į gatvę.

* Labai karšta. (*Arab.*)
** Ačiū. (*Arab.*)

ANTROJI KNYGA

Aštrus žemės kraštas

Sudie, – sako mirštantysis veidrodžiui,
kurį jam pakišo tiesiog prieš akis. –
Daugiau nebepasimatysime.
Valéry

18

Bou Nuros karinio posto viršininkui leitenantui d'Armanjakui gyvenimas ten atrodė visai neblogas, nors ir stokojantis įvairovės. Iš pradžių jis galėjo mėgautis būsto naujumu; knygas ir baldus artimieji atsiuntė jam iš Bordo, tad jis patyrė didžiulį malonumą regėdamas juos neįprastoje aplinkoje. Ir dar buvo vietiniai gyventojai. Leitenantui pakako sveiko proto primygtinai leisti sau prabangą nesielgti su čiabuviais snobiškai. Jis net nebandė slėpti savo požiūrio į Bou Nuros žmones: laikė juos nesunkiai prieinama dalimi didžiulės ir paslaptingos genties, iš kurios prancūzai galėtų daug ko pasimokyti, jeigu tik teiktųsi vargintis. O kadangi pats buvo išsilavinęs žmogus, kiti posto kareiviai, kurie vietos gyventojus būtų mielai sukišę už spygliuotos vielos ir palikę spirgėti saulėje („...comme on a fait en Tripolitaine")*, nė nebandė niurnėti dėl tokio nesveikai geranoriško jo požiūrio, apsiribojo pasikuždėdami tarpusavyje, kad ateis tokia diena, kai jis atsitokės ir suvoks, jog čiabuviai – tik niekam tikusios atmatos. Nuoširdaus entuziazmo čiabuvių atžvilgiu leitenantui pakako maždaug trejiems metams. Paskui jam pakyrėjo jo geras pustuzinis meilužių iš Ouled Nailo** genties, ir išvis beatodairiško atsidavimo arabams laikotarpis baigėsi. Tiesa, seikėdamas jiems teisingumą, jis išliko toks pat objektyvus, tik staiga liovėsi

* Kaip buvo padaryta Tripolitanijoje. (*Pranc.*) Tripolitanija arba Tripolitana – istorinis Libijos regionas ir valstybės provincija; pastaruoju metu – tik Tripolio miestas ir apylinkės.

** Ouled Nail – Alžyre gyvenanti gentis, garsėjusi pilvo šokėjomis: moterys uždarbiaudamos keliaudavo iš miesto į miestą, paskui grįždavo į gimtąsias vietas ir ištekėdavo. Pasižymėjo ypač prašmatnia apranga, netgi nedengdavo veidų, kitaip nei dauguma Šiaurės Afrikos moterų.

galvojęs apie juos ir nuo tada priimdavo juos kaip kažką savaime suprantama.

Tais pačiais metais jis šešioms savaitėms grįžo į Bordo atostogų. Ten atnaujino pažintį su viena mergina, su kuria bendravo dar paauglystėje. Nelauktai netikėtai mergina ėmė jį itin dominti, nes, kai jis jau ruošėsi grįžti į Šiaurės Afriką ir vėl imtis savo pareigų, ėmė ir pareiškė apie nieką kita nė nesvajojanti, tik apie neapsakomai ją masinančią mintį visą likusį gyvenimą nugyventi Sacharoje, ir dar mananti, kad jis – tikras laimės kūdikis, nes turi galimybę ten sugrįžti. Po to užsimezgė susirašinėjimas: laiškai keliavo iš Bordo į Bou Nurą ir atgal. Nepraėjus nė metams, leitenantas jau važiavo į Alžyro miestą pasitikti jos, išlipančios iš laivo. Medaus mėnesį juodu praleido mažytėje, tankiais vijokliais apaugusioje Aukštutinio Mustafos viloje (lijo kiekvieną mielą dieną), o paskui drauge sugrįžo į saulės kepinamos Bou Nuros negandas.

Leitenantas niekaip negalėjo įspėti, kiek žmonos susidaryta išankstinė nuomonė apie kraštą sutapo su tikrove, kurią ji išties čia rado; jis visiškai nenutuokė, ar jai galų gale čia patiks. Tuo metu ji buvo grįžusi į Prancūziją, nes jau visai netrukus pasaulį turėjo išvysti jų pirmagimis. Paskui, kai kūdikis gims, ji sugrįš čionai, tada viskas ir paaiškės.

O kol kas leitenantas nuobodžiavo. Po to, kai madam d'Armanjak išvyko, jis bandė vėl pasinerti į senąjį gyvenimą, iš kurio buvo ištrūdęs, bet Bou Nuros malonumų kvartalo merginos dabar jam pasirodė nepakenčiamai primityvios, mat buvo spėjęs įprasti prie kur kas gilesnio bendravimo. Tad jis kibo įrenginėti namuose dar vieną kambarį, norėdamas pasitikti grįžtančią žmoną su staigmena. Tai turėjo būti tikra arabiška svetainė. Leitenantas jau įsitaisė sofas ir kavos staliuką, nusipirko ir gražų, ant sienos kabinamą grietinėlės spalvos vilnonį kilimą, ir du avies kailius patiesti ant grindų. Kaip tik per tas porą savaičių, kol jis įrenginėjo šį kambarį, ir prasidėjo bėdos.

Bėdos, nors gal ir nelabai rimtos, vis dėlto trukdė darbui, tad į jas negalėjai ramiai numoti ranka. Be to, būdamas aktyvus žmogus, leitenantas visuomet netverdavo savame kailyje prikaustytas prie lovos, o kaip tik tai ir atsitiko, ir tęsėsi jau kelias dienas. Iš tiesų koją paprasčiausiai pakišo nesėkmė; jeigu įsivėlęs būtų kas nors kitas, tarkime, kas nors iš vietos gyventojų ar netgi jo paties pavaldinių, jam nė nebūtų reikėję kreipti į tai tiek daug dėmesio. Tačiau atradimo nelaimė kliuvo jam pačiam – vieną rytą, per įprastą pusės savaitės kelionę po kaimus. Tikrinti kaimų tąsyk keliavo jis pats, tad ir reikalas tapo oficialus bei svarbus. Tai atsitiko prie pat Ighermo sienų – į šį kaimą jis visuomet

traukdavo tiesiai iš Tolfo: pėsčiomis pereidavo kapines ir užkopdavo į kalvą; nuo didžiųjų Ighermo vartų matėsi apačioje išsidriekęs slėnis, kur leitenanto su sunkvežimiu laukdavo kareivis iš posto, turįs nuvežti jį į Beni Isgueną – pėsčiomis iki ten buvo per toli. Jis buvo jau bežengiąs pro vartus į kaimą, kai jo dėmesį patraukė kai kas, kas lyg ir turėjo būti visiškai įprastas akiai vaizdas. Pro šalį skuto šuo, kažką įsikandęs nasruose, kažką įtartinai rausvą ir tokį didelį, kad galas vilkosi žeme. Vis dėlto leitenantas įsižiūrėjo į šuns grobį atidžiau.

Paskui jis nužingsniavo palei sieną išorine puse ir netrukus susidūrė su dar dviem šunimis – šie irgi nešėsi panašaus laimikio kąsnius. Ir pagaliau leitenantas surado tai, ko ieškojo: tai buvo kūdikis, tikriausiai nužudytas dar tą patį rytą. Suvyniotas į kelis senus *L'Echo d'Alger* numerius, kūnelis buvo tiesiog įmestas į seklią išgraužą. Apklausinėjęs kelis žmones, kurie tą rytą jau buvo išėję pro vartus, jis netruko išsiaiškinti, kad kažkas matęs tokią Jaminą bent Raisą iškart po saulėtekio įeinančią pro vartus, o tai toli gražu nebuvo įprasta. Surasti minėtąją Jaminą buvo visai nesudėtinga: ji drauge su motina gyveno čia pat. Iš pat pradžių ji puolė į isteriją ir neigė ką nors žinanti apie nusikaltimą, bet kai jis pasiėmė ją iš namų, nusivedė vieną į kaimelio pakraštį ir, jo paties nuomone, „visai prideramai“ pasišnekėjo kokias penkias minutes, ji kuo ramiausiai išklojo jam viską. Bene labiausiai stebinanti jos pasakojimo dalis buvo tai, kad ji sugebėjo nuslėpti nėštumą nuo motinos – ar bent pati šitaip tvirtino. Tuo leitenantas nenorėjo patikėti, bet paskui pagalvojo apie gausybę apatinių drabužių, kuriuos tradiciškai dėvėdavo regiono moterys, ir nusprendė, kad mergina, ko gero, sako tiesą. Galaižin kokiomis gudrybėmis ji išprašiusi motiną iš namų ir pagimdžiusi viena pati, paskui pasmaugusi kūdikį ir išmetusi, suvyniotą į laikraštį, už vartų. Tuo metu, kai motina sugrįžo, ji jau plovė grindis.

Tačiau Jaminai, regis, užvis labiausiai rūpėjo išpešti iš leitenanto vardus tų, kurie išsiplepėjo ir suteikė galimybę ją surasti. Jis labai greitai išgliaudė, kas atsitiko, ir tai ją sudomino – ji tiesiai jam tai ir pasakė. Šitoks primityvus nerūpestingumas leitenantą kone pralinksmino; kokį ketvirtį valandos jis netgi leido sau pasimėgauti pasvarstymais, kaip geriau apsisukus, kad galėtų praleisti su mergina naktį. Bet kai išsivedė ją iš namų ir jie patraukė kalvos šlaitu žemyn, kur laukė sunkvežimis, jau beveik nebegalėjo patikėti vos kelių minučių senumo savo fantazijomis. Apsilankymą Beni Isguene jis atšaukė ir nusivežė merginą tiesiai į savo būstinę. Tik tada prisiminė kūdikį. Pasirūpinęs, kad Jamina būtų uždaryta ir saugoma, jis drauge su kareiviu grįžo į įvykio vietą ir

surinko įkalčius – viską, kas dar buvo likę iš kūdikio kūnelio. Kaip tik šie keli mėsos skivytai lėmė, kad Jamina pakliūtų į vietinį kalėjimą, iš kur turėjo būti pergabenta į Alžyrą ir ten teisiama. Tačiau teismas taip ir neįvyko. Trečiąją jos kalėjimo naktį plūkta kameros asla kažin kur traukė pilkasis skorpionas, aptikęs viename kampe netikėtai jaukų ir šiltą užkaborį, gyvis nedelsdamas ten ir įsikūrė. Kai Jamina miegodama sujudėjo, atsitiko tai, kas neišvengiamai ir turėjo atsitikti. Geluonis susmigo jai į sprandą, mergina taip ir nebepabudo. Žinia apie jos mirtį žaibiškai pasklido po miestelį, tik niekas nesivargino minėti tokios nereikšmingos smulkmenos kaip skorpionas. Tad galų gale oficiali vietinių įvykio versija išėjo tokia: neva visa įgula, įskaitant ir patį leitenantą, užgriuvusi merginą, o paskui kareiviai patys ją ir pribaigę. Savaime suprantama, ne visi linko priimti šitokią versiją už gryną pinigą, bet vienas faktas buvo niekaip nepaneigiamas: mergina iš tikrųjų mirė prancūzų kalėjime. Kad ir ką būtų manę čiabuviai, leitenanto autoritetas iškart gerokai smuko.

Kai šitaip staigiai smigo leitenanto populiarumas, rezultatų irgi neteko laukti ilgai: darbininkai, įrenginėję namuose naująją svetainę, taip ir nebepasirodė. Tiesa, akmentašys vis dėlto prisistatė – bet vien tam, kad visą rytą prasėdėtų sode su Achmedu, namuose patarnaujančiu berniuku, ir pamėgintų įtikinti jį (galų gale – netgi sėkmingai) nė vienai dienai nebelikti dirbti pas šitokį siaubūną. Leitenantui net susidarė įspūdis – ir jis, beje, nėmaž neklydo – kad vietiniai net suka iš įprastų maršrutų, kad tik išvengtų susidūrimo su juo gatvėje. Atrodė, kad moterys jo ypač baiminasi. Kai tik pasklisdavo žinia, kad jis pasirodė viename ar kitame kvartale, gatvės akimoju ištuštėdavo; visa, ką jis praeidamas dar išgirsdavo, buvo užšaunamų durų velkių girgždėjimas. Jeigu netyčia po kojomis vis dėlto pasipindavo koks vyriškis, nuskubėdavo savais keliais, nukreipęs žvilgsnį į šalį. Šitaip pakrypę įvykiai sudavė nemenką smūgį jo kaip administratoriaus autoritetui, bet tai dar buvo smulkmena, palyginti su žinia, kuri jam atsiskleidė tą pat dieną, kai jis atgulė, netikėtai suriestas pilvo dieglių, svaigulio ir pykinimo, o būtent: paaiškėjo, kad jo virėja, dėl galaižin kokių priežasčių niekur nepabėgusi, buvo tikrų tikriausia velionės Jaminos pusseserė.

Jo nėmaž nepradžiugino ir laiškas, atėjęs iš vadovybės, įsikūrusios Alžyre. Laiškas skelbė, kad mergina, be jokios abejonės, buvo suimta teisėtai: įkalčių likučiai, pamerkti į indą su formaldehidu, buvo saugomi specialiosios paskirties teismo patalpose Bou Nuroje, maža to, įtariamoji prisipažino. Tačiau leitenantas sulaukė kritikos dėl neatleisti-

no aplaidumo. Be to, ir tai dar labiau jį įskaudino, buvo iškeltas klausimas, ar leitenantas tikrai pajėgus susidoroti su reiškiniu, vadinamu „čiabuvių psichologija“.

Jis aukštielninkas tysojo lovoje ir žvelgė į lubas; jautėsi išsekęs ir nelaimingas. Jau buvo beveik tas metas, kai turėjo atvykti Žaklina paruošti jam vidudienio sultinio. (Vos pajutęs pirmuosius pilvo dieglius, jis nedelsdamas išgrūdo lauk virėją – šitiek perprasti „čiabuvių psichologiją“ jis sugebėjo.) Žaklina gimė Bou Nuroje; jos tėvas buvo arabas – ar bent šitaip kalbėjo žmonės, o vos pažvelgus į jos odos spalvą ir veido bruožus, tuo nesunku buvo ir patikėti, – o motina – prancūzė, kuri mirė beveik iškart, ją pagimdžiusi. Ką prancūzė, ir dar viena pati, galėjo veikti Bou Nuroje – šito nežinojo niekas. Tačiau visi šie įvykiai buvo nugrimzdę žiloje praeityje: Žakliną priglaudė *Pères Blancs* ordinas*, ji užaugo misionierių namuose. Moteris mokėjo visas giesmes, kurias šventieji tėvai taip uoliai kalė į galvas vaikams – tiesą sakant, ji vienintelė jas ir mokėjo. Be maldų ir giesmių, Žaklina išmoko dar ir gaminti valgį, ir pastarasis jos talentas buvo tikra atgaja misionierių namams, kadangi nelaimėliai šventieji tėvai ilgus metus buvo priversti tenkintis vietinės virtuvės patiekalais ir visus kamavo kepenų sutrikimai. Sužinojęs apie leitenantą ištikusią bėdą, tėvas Lebriunas iškart pasiūlė atsiųsiąs Žakliną, kad ši pakeistų išvytąją virėją ir dukart per dieną paruoštų kokio nors paprasto maisto. Šventasis tėvas atvyko kartu su ja ir praleido drauge visą pirmąją dieną; dirstelėjęs į leitenantą jis įsitikino, kad leisti Žaklinai pas jį lankytis neturėtų būti pavojinga, bent jau kelias artimiausias dienas. Jis įpareigojo Žakliną informuoti jį apie ligonio būklę, mat, sykį leitenantas pradės sveikti, juo jau nebebus galima pasikliauti. O leitenantui, tysančiam sujauktoje lovoje, tarė:

– Palieku ją tavo rankose, o tave – Dievo rankose.

Leitenantas suprato, ką jis turi omeny, ir bandė nusišypsoti, bet jautėsi pernelyg prastai. Bet dabar, tai prisiminęs, vis dėlto nusišypsojo, mat Žaklina jam atrodė kaulėta, apgailėtina būtybė, į kurią, kartą pažvelgęs, nebeatsisuksi pažiūrėti antrąsyk.

Tą dieną ji pavėlavo, o ir prisistatė visai uždususi, mat netoli Zaoujos ją sulaikęs kapralas Diupeirjė ir liepęs perduoti leitenantui labai svarbią žinią. Naujiena buvo susijusi su kažkokiu svetimšaliu, amerikiečiu, kuris esą pametęs pasą.

* *Pères Blancs* (Baltųjų Tėvų) ordinas – Afrikos misionierių organizacija, pradėjusi savo veiklą 1868 metais Alžyre.

– Amerikietis? – pakartojo leitenantas. – Bou Nuroje?

Taip, patvirtino Žaklina. Jis čia, kartu su žmona, jie apsistoję Abdelkadero pensione (niekur kitur jie nė negalėjo apsistoti – visame regione tai buvo vienintelis būstas, kurį bent iš mandagumo galėjai vadinti viešbučiu), beje, Bou Nuroje jie jau kelios dienos. Žaklina netgi mačiusi tą poną savo akimis: jaunas vyriškis.

– Ką gi, – tarė leitenantas. – Aš alkanas. O jeigu šiandien užprašyčiau ryžių? Ar turėsi laiko jų paruošti?

– O taip, pone. Bet jis man sakė, esą labai svarbu, kad susitiktumėte su tuo amerikiečiu dar šiandien.

– Apie ką tu kalbi? Kodėl turėčiau su juo susitikinėti? Juk aš negaliu surasti jo paso. Grįždama į misionierių namus užsuk į postą ir pasakyk kapralui Diupeirjė, tegul perduoda amerikiečiui: jis privalo keliauti į Alžyro miestą, į konsulatą. Tikriausiai jis ir pats tai žino, – pridūrė.

– *Ah, ce n'est pas pour ça!** Jums reikia su juo susitikti, nes ponas amerikietis apkaltino mesjė Abdelkaderą, esą šis pavogęs jo pasą.

– Ką? – sumaurojo leitenantas, pašokdamas lovoje.

– Taip. Vakar jis surašė skundą. Mesjė Abdelkaderas sako, kad jūs priversite jį skundą atsiimti. Štai kodėl turite susitikti su juo šiandien pat.

Atrodė, kad Žaklina liko sužavėta tokios audringos jo reakcijos, mat tuojau pat nuskubėjo į virtuvę ir ėmė garsiai tarškinti puodais. Ji pasijuto tokia svarbi, ir ši mintis svaigino.

Leitenantas susmuko atgal į patalą, dabar jį graužė rūpestis. Buvo tiesiog būtina kaip nors įtikinti amerikietį atsiimti kaltinimus, ir ne vien todėl, kad Abdelkaderas – senas leitenanto draugas, ir dar tikrai ne iš tų, kurie galėtų ką nors pavogti, bet dar ir dėl to – ir ypač dėl to – kad jis buvo vienas žinomiausių ir labiausiai gerbiamų Bou Nuros žmonių. Jis buvo užeigos savininkas, vadinasi, palaikė artimus ir draugiškus santykius su visų šiame regione kursuojančių autobusų ir sunkvežimių vairuotojais, o šie Sacharoje – žmonės svarbūs. Tarp jų neabejotinai buvo tokių, kurie viena ar kita proga Abdelkadero prašė – ir gavo – maisto ar nakvynę skolon, daugelis netgi skolindavosi iš jo pinigų. Tarp arabų jis kaip tik išsiskyrė neįtikėtinu pasitikėjimu ir geranoriškumu piniginiuose reikaluose, tiek su europiečiais, tiek ir su savo tautiečiais – už tai jį visi mėgo. Neįmanoma buvo net įsivaizduoti, kad jis galėtų vogti pasą, juo labiau netilpo galvoje, kad kas nors galėjo sumanyti

* Ak, visai ne dėl to! (*Pranc.*)

oficialiai apkaltinti šitokiu nusikaltimu. Taigi kapralo tiesa. Skundą amerikietis privalo atsiimti, ir tučtuojau. „Še tau dar vienas nelemties kirtis, – tarė jis sau. – Kodėl būtinai amerikietis?“ Su prancūzu jis mokėtų susišnekėti, žinotų, kaip jį įtikinti neįsiveliant į jokius kivirčus. Bet ką reikės daryti su amerikiečiu? Vaizduotė leitenantui jau piešė portretą: augalotas lyg gorila žaliūkas rūsčiai surauktais antakiais, lūpų kamputyje stirksantis cigaras ir, ką žinosi, galbūt net ginklas dėkle prie šlaunies. Be jokios abejonės, nė vienam taip ir nepavyks suregzti net padoresnio sakinio, mat nei vienas, nei kitas gerai nesupras, ką sako antrasis. Leitenantas pabandė sukrapštyti anglų kalbos žinių nuotrupas: „Sere, aš priverstas jus prašyti, kad jūs...“ „Mano brangus sere, prašau, aš jums pasakysiu pastebėjimą...“ Čia pat jis prisiminė girdėjęs, kad amerikiečiai patys nemoka angliškai, balbatuoja kažkokia sava šnekta, kurią tik patys ir supranta. Lyg viso šito būtų maža, buvo ir dar viena, pati bjauriausia, detalė: jis pats priverstas tysoti lovoje, o amerikietis galės nevaržomas slampinėti po visą kambarį, mėgaudamasis įvairiopais pranašumais, tiek fiziniais, tiek dvasiniais.

Patyliukais sudejavęs, leitenantas atsisėdo ir kibo šlerpšti Žaklinos atneštos sriubos. Lauke stūgavo vėjas, iš kiek tolėliau prie kelio įsikūrusios klajoklių stovyklavietės atsklido šunų skalijimas; jei ne kaitriai pliskinanti saulė, tokia skaisti, kad jos nutviekstos palmių šakelės, siūruojančios palei langą, spindėjo lyg stiklas, jis beveik būtų pamanęs, kad dabar naktis – naktį lygiai taip pat ūžauja vėjas ir loja šunys. Leitenantas pavalgė, o kai Žaklina susiruošė eiti, tarė jai:

– Kai eisi pro postą, pasakyk kapralui Diupeirjė, kad atvestų tą amerikietį čionai trečią valandą. Neužmiršk: tegul ateina su juo pats.

– *Oui, oui,* – sulinksėjo ji, vis dar baisiausiai patenkinta. Ką gi, kūdikio nužudymą ji pražiopsojo, užtat naujajame skandale jai skirta dalyvauti nuo pat jo užuomazgos.

19

Lygiai trečią kapralas Diupeirjė įleido amerikietį į leitenanto svetainę. Namuose buvo visiškai tylu.

– *Un moment,* – tarstelėjo kapralas eidamas prie miegamojo durų. Pabeldė, virstelėjo duris; leitenantas mostelėjo ranka, kapralas tokį pat ženklą perdavė amerikiečiui, ir šis įėjo vidun. Leitenantui pasirodė, kad jį aplankė kažkoks mažumėlę nudriskęs paauglys; jis iškart nutarė, kad jaunasis amerikietis tikriausiai koks nors keistuolis, mat, nepaisant karščio, vilkėjo storą megztinį aukšta apykakle ir vilnonį švarką.

Amerikietis prisiartino prie lovos, ištiesė ranką ir prašneko nepriekaištinga prancūzų kalba. Iš pradžių, vos jį išvydęs, leitenantas nustebo, o dabar liko tiesiog sužavėtas. Jis paprašė kapralo pritraukti svečiui kėdę, pakvietė šį sėstis. O paskui išsiuntė kapralą atgal į postą – nutarė su šiuo amerikiečiu susitvarkysiąs pats. Kai jie liko vieni, pasiūlė svečiui cigaretę ir prašneko:

– Taigi, atrodo, būsite praradęs pasą?

– Visiškai teisingai, – atsakė Portas.

– Ir manote, kad ne šiaip pametėte, o jį iš jūsų pavogė?

– *Žinau*, kad pavogė. Pasas buvo lagaminėlyje, o šį visada laikiau užrakintą.

– Tad kaip kažkas galėjo pavogti jį iš lagaminėlio? – leitenantas triumfuodamas nusijuokė. – Matyt, „visada“ – ne visai tikslus žodis.

– Galėjo, – kantriai ėmėsi aiškinti Portas, – nes vakar palikau lagaminėlį atrakintą – vos minutę, kol buvau išėjęs iš kambario į tualetą. Suprantu, pasielgiau kvailai, bet taip jau atsitiko. O kai grįžau, prie

kambario durų radau stoviniuojantį viešbučio savininką. Jis tvirtino, esą beldėsi į duris norėdamas pranešti, jog pietūs paruošti. Bet anksčiau jis niekad neateidavo pats, atsiųsdavo kurį nors berniuką. Priežastis, dėl kurios esu toks tikras, kad pasą pavogė kaip tik viešbučio savininkas, tokia: vakar buvo vienintelis atvejis, kai aš, kad ir labai trumpam išeidamas iš kambario, palikau lagaminėlį neužrakintą. Man viskas atrodo pernelyg aišku.

– *Pardon.* O man neaišku. Kaip tik visiškai neaišku. Gal pamėginkime išdėlioti visą detektyvinę istoriją? Kada jūs paskutinį kartą matėte savo pasą?

Portas valandėlę pamąstė.

– Kai atvykome į Ain Krorfą, – galiausiai atsakė.

– Aha! – sušuko leitenantas. – Į Ain Krorfą! Ir vis tiek net nesudvejojęs apkaltinate mesjė Abdelkaderą! Kaip paaiškinsite šitai?

– Taip, kaltinu kaip tik jį, – užsispyręs laikėsi savo Portas, sudirgintas leitenanto balso. – Kaltinu jį, nes logika byloja, kad jis – vienintelis įmanomas vagis. Jis – vienintelis, vienintelaitis vietos gyventojas, turėjęs progos bent prisiartinti prie mano paso – vienintelis, kuris fiziškai galėjo jį pavogti.

Leitenantas d'Armanjakas trupučiuką pasikėlė lovoje.

– Gal paaiškinsite, kodėl taip kategoriškai tvirtinate, kad prie jūsų paso nagus prikišo vietos gyventojas?

Portas vos vos šyptelėjo.

– Nejaugi prielaida, kad tai – čiabuvio darbas, jums pačiam neatrodo logiška? Net jei numosime ranka į tą aplinkybę, kad niekas kitas net ir neturėjo progos priglobti mano paso, argi jums savaime nesipiršt prielaida, jog vagis turėtų būti vietinis, kad ir kokie šie būtų žavūs?

– Ne, mesjė. Susidūręs su šitokia vagyste, aš kaip tik užvis paskiausiai įtarčiau ką nors vietinį.

Portas kone loštelėjo.

– O, šit kaip? – ištarė. – Įdomu kodėl? Kodėl jūs taip sakote?

Leitenantas atsakė:

– Gyvenu tarp arabų jau ne vienerius metus. Savaime aišku, niekad nesiimčiau jūsų įtikinėti, kad jie išvis nevagia. Aišku, kad vagia. Nestinga vagių ir tarp prancūzų. O jūs Amerikoje juk turite gangsterių, ar ne? – Jis šelmiškai nusišypsojo.

Portas nesileido išmušamas iš pusiausvyros.

– Gangsterių era – tai jau sena praeitis, – ištarė.

Vis dėlto leitenantas atkakliai laikėsi savo:

– Taip, vagiama visur. Čia – taip pat. Vis dėlto vietos gyventojai, – jis ėmė kalbėti lėčiau, pabrėždamas kiekvieną žodį, – stveria tiktai pinigus, tiesa, dar gali priglobti kokį daiktą, kurio geidžia patys. Tačiau tokio sunkiai atsikratomo dalyko kaip pasas tikrai neims.

Neatlyžo ir Portas:

– Motyvai man nė kiek nerūpi. Vienas Dievas težino, kodėl jam prireikė mano paso.

Šeimininkas jį pertraukė.

– Užtat motyvai rūpi *man!* – sušuko. – Kad ir kiek mąstau, negaliu išmąstyti jokios priežasties tikėti, kad bet koks čiabuvis galėjo sumanyti šitaip vargintis ir vogti jūsų pasą. Bent jau Bou Nuroje tai visiškai neįtikėtina. Abejoju, ar taip galėjo atsitikti ir Ain Krorfoje. O dėl vieno dalyko galiu jus ir tvirtai užtikrinti: mesjė Abdelkaderas jo tikrai neėmė. Galite neabejoti.

– Šit kaip? – toli gražu neįtikintas tarstelėjo Portas.

– Tikrų tikriausiai. Pažįstu jį jau keletą metų...

– Bet jūs negalite įrodyti, kad jis tikrai nepavogė paso, lygiai kaip ir aš negaliu įrodyti, kad tikrai pavogė! – susierzino Portas. Jis pasistatė megztinio apykaklę ir susigūžė kėdėje.

– Nejaugi jums šalta? – apstulbo leitenantas.

– Šalta, ir taip jau keletą dienų, – atsakė Portas, trindamasis delnus.

Leitenantas pažvelgė į jį įdėmiau. Paskui vėl prašneko:

– Ar padarysite man paslaugą, jei aš savo ruožtu atsilyginsiu už ją paslauga jums?

– Manau, kad taip. Kokią?

– Būsiu labai dėkingas, jei tuojau pat – dar šiandien – atsiimsite kaltinimus mesjė Abdelkaderui. O aš šį tą pamėginsiu – galbūt taip pavyks atgauti jūsų pasą. *On ne sait jamais**. Gali ir išdegti. Jeigu jūsų pasas, kaip tvirtinate, tikrai buvo pavogtas, tuomet vienintelė logiškai tikėtina vieta, kur jis galėtų būti dabar, yra Mesadas. Pasiųsiu telegramą į Mesadą, tegul jie kaip reikiant išnaršo Svetimšalių legiono kareivines.

Portas sėdėjo nejudėdamas, žvelgdamas tiesiai priešais save.

– Mesadas, – ištarė.

– Juk ten jūs nebuvote, ar ne?

– Ne, ne! Nebuvau.

Stojo tyla.

– Tai kaip, ar padarysite man tokią paslaugą? Kratos rezultatus praneščiau jums iš karto, kai tik sužinočiau pats.

* Niekada negali žinoti. (*Pranc.*)

– Taip, – atsakė Portas. – Šiandien pat nueisiu ir atsiimsiu skundą. Vadinasi, Mesade yra tokių dalykų paklausa, ar ne?

– Na žinoma! Legiono būstinėse pasai visuomet paklausūs ir kainuoja brangiai. Amerikietiški pasai – ypač! *Oh, là là!*

Leitenanto ūpas pakilo iki padebesių: tikslą jis pasiekė, ir tai, bent iš dalies, kompensuos tą negailestingą smūgį, kurį jo autoritetui sudavė Jaminos byla.

– *Tenez**, – tarė jis, rodydamas į kampe stovinčią indaują. – Juk jums šalta. Gal paduotumėte man štai aną konjako butelį? Truktelėsime abu po burnelę.

Kaip tik šito Portas visiškai nepageidavo, bet jis jautė niekaip negalįs atstumti šitokio svetingumo mosto.

O ko jam iš tikrųjų norėtųsi? Portas nė pats nežinojo, bet numanė, kad būtų visiškai patenkintas, jei pasipainiotų galimybė paprasčiausiai ilgam įsitaisyti kokioje nors kertelėje šiltoje patalpoje. Saulėkaitoje jį tik dar labiau krėtė šaltis, o galva degte degė, atrodė kažkokia išpampusi, nestabili. Tačiau apetitas liko, koks buvęs – jeigu ne ši aplinkybė, Portas būtų įtaręs, jog susigavo kokią nors ligą. Jis gurkštelėjo konjako svarstydamas, ar nuo jo bent kiek apšils, ar, atvirkščiai, teks gailėtis, mat nuo konjako jam kartais įsimesdavo svilinantis sopulys krūtinėje. Leitenantas, regis, perprato jo mintis, nes pasakė:

– Tai puikus senas konjakas. Tikrai neturėtų pakenkti.

Pirmąjį leitenanto įspūdį, kad šitas jaunas vyriškis perdėtai, netgi nesveikai, susirūpinęs savimi, tik sustiprino tolesni Porto žodžiai.

– Kaip keista, – ištarė jis su pasigailėjimą keliančia šypsena. – Nuo pat tos akimirkos, kai pastebėjau, kad nebeturiu paso, jaučiuosi kažkoks pusgyvis. Tiesą sakant, tokiame krašte kaip šis jautiesi labai prislėgtas, kai neturi dokumento, įrodančio, kas tu toks.

Leitenantas ištiesė jam butelį, bet Portas šįkart atsisakė.

– Gali atsitikti ir taip, kad po mano nedidelio tyrimo Mesade jūs atgausite savo tapatybę.

Jis nusijuokė. Jeigu amerikietis įsigeidė išpažinti jam tokius dalykus, ką gi, bent jau šiuo momentu leitenantas galįs pabūti jo patikėtiniu.

– Jūs čia su žmona? – paklausė leitenantas.

Portas abejingai patvirtino. „Tai štai kas, – dingtelėjo leitenantui. – Vargšelis turi rūpesčių su žmona. Nepasisekė žmogui!“ Jam net prašmėžavo mintis, ar nereikėtų pasiūlyti svečiui drauge apsilankyti prostitučių kvartale. Leitenantas kitąsyk smagindavosi, rodydamas jį atvykėliams.

* Paimkite. (*Pranc.*)

Bet kai jau buvo besižiojąs sakyti: „Laimė, mano paties žmona liko Prancūzijoje...“, staiga susizgribo, kad Portas – ne prancūzas, tad leisti sau tokį elgesį – nelabai patartina.

Kol leitenantas gromuliavo šią mintį, Portas pakilo ir mandagiai pasišalino – tiesa, gana skubotai, bet juk ir negalėjai tikėtis, kad jis ištisą dieną prakiurksos prie ligonio patalo. Be to, juk pažadėjo užsukti atsiimti kaltinimų Abdelkaderui.

Portas žingsniavo įkaitusiu keliu Bou Nuros sienų link panarinęs galvą, nematydamas nieko, išskyrus dulkes ir tūkstančius smulkių, aštrių akmenėlių. Jis nepakėlė akių tik todėl, kad žinojo, koks beprasmis jam pasirodys kraštovaizdis. Tam, kad užpildytum gyvenimą prasme, reikalinga energija, o kaip tik energijos Portui šiuo metu ir stigo. Jis pernelyg gerai žinojo, kokie dyki, tuščiaviduriai kitąsyk gali būti visi regimi daiktai, kai jų esmė išsklinda į visas puses ir pasitraukia už horizonto, tarsi išblaškyta kažkokios pragaištingos išcentrinės jėgos. Jis nenorėjo dairytis į plytintį virš galvos dangų, pernelyg mėlyną, kad atrodytų tikras, nenorėjo žiūrėti į rausvas, rauplėtas tarpeklių uolas, visose pusėse dunksančias tolumoje, nei į piramide ant uolų išsidėsčiusį miestelį, nei į tamsias oazės dėmes apačioje. Visa tai buvo ten, kur ir turėjo būti, ir reginys tikrai būtų malonus akiai, bet Portas nebeturėjo jėgų visų tų dalykų susieti: nei vienų su kitais, nei jų visų – su savimi; jis matytų tik regimąjį vaizdą – ir ničnieko daugiau. Taigi verčiau iš viso nežiūrėti.

Sugrįžęs į pensioną, jis užsuko į mažą kambarėlį, atstojantį valdytojo kabinetą, ir aptiko ten Abdelkaderą – šis sėdėjo ant sofos tamsiame kampe ir žaidė domino su kažkokiu tipu, storai apsivyniojusiu galvą tiurbanu.

– Gerą dieną, mesjė, – tarė Portas. – Buvau užsukęs į vietinės valdžios biurą, atsiėmiau skundą.

– Aha, vadinasi, mūsų leitenantas viską sutvarkė, – suniurnėjo Abdelkaderas.

– Taip, – nesiginčijo Portas, nors ir pajuto šiokį tokį apmaudą įsitikinęs, kad niekas neketina įvertinti jo paties už tai, kad patenkino leitenanto d'Armanjako pageidavimą.

– *Bon, merci**.

Tai taręs Abdelkaderas nė nebepakėlė galvos, tad Portas užlipo aukštyn, į Kitės kambarį.

* Gerai, ačiū. (*Pranc.*)

Čia jo laukė netikėtas reginys: Kitė buvo paliepusi užnešti viršun visą jos bagažą ir dabar kraustėsi daiktus. Kambarys labai jau priminė rytietišką turgų: ant lovos eilėmis rikiavosi bateliai, net vakarinės suknelės puikavosi užmestos ant lovūgalio lentos tarsi vitrinoje, o ant naktinio staliuko grūdosi visas pulkas kremų bei kvepalų buteliukų.

– Dėl Dievo meilės, ką tu darai? – sušuko Portas.

– Apžiūrinėju savo daiktus, – atsakė ji. – Jau kažin kada jų nemačiau. Po to, kai išlipome iš laivo, tenkinausi vienu vieninteliu krepšiu. Nuo tų daiktų man jau bloga. O šiandien po pietų, kai pažiūrėjau pro štai šitą langą... – kiek susijaudinusi ji mostelėjo į langą, pro kurį matėsi dykumos platybė, – ...pajutau, kad tiesiog mirsiu, jei tučtuojau nepamatysiu bent trupučio civilizacijos. Ir tai dar ne viskas. Užsisakiau viskio – jį tuojau turėtų atnešti, be to, štai atsidarysiu paskutinę *Players* pakuotę.

– Atrodo, tavo būsena išties nekokia, – pratarė jis.

– Visai ne, – paprieštaravo ji, gal trupučiuką per daug energingai. – Kaip tik būtų nenormalu, jei pernelyg greitai prie viso šito prisitaikyčiau. Šiaip ar taip, aš buvau ir tebesu amerikietė. Ir nė nebandau apsimetinėti kuo nors kitu.

– Viskis! – ištarė Portas, mąstydamas balsu. – Bet ledo šiapus Busifo nė su žiburiu nerasi. Kaip ir sodos vandens, galvą guldau.

– O aš ir noriu gryno viskio.

Kitė apsivilko blyškiai žydro aksomo suknelę atvira nugara ir nuėjo pasižiūrėti į veidrodį, pakabintą ant durų. Portas nusprendė, kad reikia leisti jai pasismaginti; šiaip ar taip, jam pačiam buvo smagu stebėti jos pastangas susiręsti graudžiai mažytę vakarietiškos kultūros tvirtovę vidur laukinių tyrų. Atsisėdęs ant grindų vidury kambario, jis su pasimėgavimu žiūrėjo, kaip ji kuičiasi su savo daiktais, renkasi batelius, matuojasi apyrankes. Kai pasibeldė patarnautojas, Portas pats išėjo į koridorių ir paėmė iš tarno padėklą su buteliu ir visa kuo.

– Kodėl neįleidai jo vidun? – griežtai paklausė Kitė, kai jis uždarė paskui save duris.

– Ogi todėl, kad nenorėjau, jog jis tekinas nulėktų laiptais žemyn su naujienomis, – atsakė jis, statydamas padėklą ant grindų ir pats vėl sėsdamasis greta.

– Kokiomis naujienomis?

Jis atsakė gana miglotai.

– Na, pavyzdžiui, tokiomis, kad tavo krepšiai prigrūsti prašmatnių suknelių ir papuošalų. Šitokios žinios visada sklistų pirm mūsų, kad ir

kur šiuose kraštuose keliautume. Be to, – jis nusišypsojo, – verčiau jau tegul jie nepamato, kokia tu kartais būni graži.

– Na jau, na, Portai! Imk ir apsispręsk. Ar tikrai nori apsaugoti mane? O gal tau neramu, kad jie ten, apačioje, pridurs prie sąskaitos dar kokius dešimt frankų?

– Eikš čionai, ragauk savo suplėkusį viskį. Noriu kai ką tau pasakyti.

– Neisiu. Tu įpilsi ir atneši man pats, kaip tikras džentelmenas.

Ji prastumdė daiktus ant lovos, pasidarė vietos ir atsisėdo.

– Gerai.

Jis negailėdamas šliūkštelėjo į taurę viskio ir padavė jai.

– O tu? Negersi? – paklausė ji.

– Ne. Leitenantas pavaišino mane konjaku, bet iš to jokios naudos. Kaip žvarbau, taip ir žvarbstu. Bet turiu šokių tokių naujienų, apie tai ir norėjau tau papasakoti. Dabar jau nebeliko beveik jokių abejonių: mano pasą nušvilpė Erikas Lailas.

Jis papasakojo Kitei apie prekybą pasais tarp Mesade įsikūrusių legionierių. Kol važiavo autobusu iš Ain Krorfos, jau buvo išklojęs jai, ką apie anglų porelę iššniukštinėjo Mohamedas. Kitė nėmaž nenustebo, bet priminė savo akimis mačiusi jų pasus, tad nėra ko abejoti: tuodu – iš tikrųjų motina ir sūnus. Dabar ji irgi nesistebėjo.

– Ko gero, kartą parodęs man jųdviejų pasus, jis manė turįs teisę pamatyti tavąjį, – tarė ji. – Bet kaip jis sugebėjo prikišti nagus prie tavo paso? Kada ištaikė progą?

– Kada – galiu pasakyti. Aną vakarą Ain Krorfoje buvo atėjęs į mano kambarį, norėjo grąžinti man tris šimtus frankų – kiek anksčiau buvau jam davęs. Lagaminėlio aš neužrakinau, o Eriką palikau kambaryje ir išėjau pas Tanerį – piniginę turėjau su savimi, o kad tasai parazitas gviešiasi mano paso, man nė į galvą neatėjo. Bet dabar jau nebeabejoju, kad kaip tik šitaip viskas ir atsitiko. Kuo daugiau apie tai galvoju, tuo tvirčiau įsitikinu. Nesvarbu, ar jiems pavyks ką nors sužinoti Mesade, ar ne, bet aš jau visiškai tikras: tai Lailo darbelis. Ko gero, pavogti pasą jis sumanė iš karto, kai tik pirmąsyk mane pamatė. O kodėl ne? Lengvas uždarbis, o motina jam niekad neduoda pinigų.

– Manau, kad duoda, – atsiliepė Kitė, – tik su tam tikromis išlygomis. Ir dar aš manau, kad jam nuo viso to jau šlykštu, jis tik ir tyko progos ištrūkti: tikriausiai imtųsi bet ko, susidėtų su bet kuo, kad tik nusimestų nuo sprando motiną. O ji, matyt, tai nujaučia ir siaubingai bijo, kad jis pasipustys padus, tad išsiners iš kailio, kad tik sutrukdytų

jam užmegzti artimesnius santykius su bet kuo. Prisimeni, kaip primygtinai ji bruko tau žinią, neva jis „užsikrėtęs“?

Portas patylėjo.

– Dievulėliau. Tai bent kebeknė – ir į ką aš įklampinau Tanerį? – pratarė po valandėlės.

Kitė nusijuokė.

– Ką nori pasakyti? Jis jau kaip nors ištvers. Jam netgi bus į sveikatą. Be to, negaliu įsivaizduoti jo, artimiau draugaujančio tiek su vienu, tiek su kitu.

– Tai jau taip.

Jis vis dėlto įsipylė gėrimo.

– Nereikėtų man gerti, – tarė. – Tai bus man, kai viduriuose viskis susimakaluos su konjaku. Bet juk negaliu leisti tau taip imti ir nuplaukti, apkvaitusiai nuo kelių gurkšnių.

– Puikiausiai žinai, kad gerti ne vienai man kur kas smagiau, bet ar tau nepasidarys bloga?

– Aš jau dabar jaučiuosi gana liguistai, – sušuko jis. – Bet juk negaliu amžinai visko saugotis vien dėl to, kad be paliovos krečia šaltis. Šiaip ar taip, kai tik nuvažiuosime į El Ga'a, manau, iškart pasidarys geriau. Ten nepalyginti šilčiau negu čia.

– Vėl nori kažkur judintis? Juk ką tik atvykome *čionai.*

– Bet juk neneigsi, kad naktimis čia žvarbu?

– Aišku, kad neigsiu. Bet tai nieko nereiškia. Jei jau važiuojame į El Ga'a, tai ir važiuokime, būtinai, bet verčiau nedelskime, kad galėtume bent trupučiuką pabuvoti ten.

– Tai vienas iš garsiųjų Sacharos miestų, – tarė jis, tarsi laikytų jį delne, atkišęs jai pasižiūrėti.

– Nebūtina man jo piršti, – pasakė ji. – O net jei ir nori įsiūlyti, pasiieškok kokio nors kito būdo. Juk žinai, kad tai man beveik nieko nereiškia. El Ga'a, Timbuktu – man visa tai daugiau ar mažiau vis tiek pat; viskas vienodai įdomu, bet ne taip įdomu, kad kraustyčiaus dėl to iš galvos. Bet jeigu tu jausies ten laimingesnis – norėjau pasakyti, sveikesnis – tuomet tikrai reikia ten važiuoti, būtinai. – Ji nervingai mostelėjo ranka, vildamasi nuvysianti vieną ypač atkaklią musę.

– Štai kaip. Manai, mano negalios priežastis – galvoje? Tu pasakei – „laimingesnis“.

– Nieko aš nemanau – ką galiu manyti, jei nežinau? Vis dėlto man atrodo siaubingai keista, kad kas nors gali nuolat šalti rugsėjo mėnesį Sacharoje.

– Keista ar ne keista, bet taip jau yra, – suirzęs atrėžė jis. Ir staiga suriko: – Tos prakeiktos musės su nagais! Bet ką išvarytų iš proto! Ir ko jos įsigeidė? Nurėplioti stemple žemyn? – Jis suaimanavo ir atsikėlė; ji su lūkesčiu pažvelgė į jį. – Tuojau pasirūpinsiu, kad būtume saugūs nuo jų. Atsistok.

Jis suskato raustis lagamine ir galiausiai išsitraukė sulankstytą tinklinės medžiagos atraižą. Jo paraginta, Kitė nurinko nuo lovos drabužius. Portas ištempė audeklą nuo galvūgalio iki kojūgalio, tarstelėjęs, kad, jo manymu, tinklelis nuo moskitų puikiausiai gali pabūti ir tinkleliu nuo musių. Jis patikimai pritvirtino apsaugą, tada juodu, pasiėmę butelį, įsmuko po tinkleliu ir visą popietę tysojo negarsiai šnekučiuodamiesi. Temstant abu jau buvo maloniai apkvaitę, visai nesinorėjo lįsti lauk iš tos improvizuotos palapinės. Lango aprėmintame dangaus ketvirtainyje staiga sužibo žvaigždės – ko gero, kaip tik jos ir pakišo pokalbio temą. Dangaus spalva sodrėjo su kiekviena akimirka, žiebėsi vis naujos žvaigždės, užpildydamos iki tol dykus skliauto lopinėlius. Kitė susiglostė suknelę ant klubų ir tarė:

– Kai dar buvau jauna...

– Jauna – tai kokio amžiaus?

– Na, kai dar neturėjau nė dvidešimties, tada maniau, kad gyvenimas – toks reiškinys, kuris su laiku vis labiau įsibėgėja. Man atrodė, kad kiekvienais metais jis turi tapti vis gilesnis, vis turiningesnis. Juk vis daugiau išmoksti, tampi išmintingesnis, išauga įžvalga, gali giliau prasibrauti į tiesą... – ji sudvejojo.

Portas staiga nusijuokė.

– O dabar jau žinai, kad yra visai ne taip. Tiesa? Gyvenimas labiau primena rūkomą cigaretę. Kai užsitrauki kelis pirmuosius dūmus, skonis būna nuostabus, net nesusimąstai, kad cigaretė smilkdama trumpėja. Paskui viskas pradeda atrodyti savaime suprantama, taip, kaip ir turi būti. Ir staiga susizgrimbi, kad liko tiktai nuorūka. Štai tada ir pajunti kartumą.

– Bet aš visada jaučiu nemalonų prieskonį ir suvokiu, kad artėja galas, – paprieštaravo ji.

– Tuomet tau reikėtų mesti rūkyti.

– Koks tu bjaurus! – sušuko ji.

– Nei aš bjaurus, nei ką, – nesutiko jis; remdamasis alkūne jis pasikėlė gurkštelėti ir vos neišvertė stiklinės. – Juk skamba visai logiškai, argi ne taip? O gal tai tik man taip atrodo, kad gyvenimas – tiesiog įprotis, kaip rūkymas. Nuolat pašneki, kad reikėtų mesti, bet viskas tęsiasi ir lieka, kaip buvę.

– Kiek pastebėjau, tu net negrasini mesti, – tėškė ji kaltinančia intonacija.

– Kodėl turėčiau? Aš ir noriu tęsti.

– Bet visą laiką skundies.

– Na jau ne, tik ne gyvenimu. Jei ir skundžiuos, tai tik žmonėmis.

– Neįmanoma vieno ir kito vertinti atskirai.

– Dar ir kaip įmanoma. Tereikia trupučiuko pastangų. Pastangų, pastangų! Kodėl niekas nesivargina pasistengti? Puikiausiai galiu įsivaizduoti visiškai kitokį pasaulį. Užtektų kelių kitaip perdėliotų akcentų.

– Tą pat girdžiu jau daugelį metų, – tarė Kitė. Staiga ji atsisėdo prietemoje, pakreipė galvą ir šnipštelėjo: – Paklausyk!

Kažkur lauke, bet nelabai toli, galbūt turguje, dundėjo visas būgnų orkestras, palengva ausdamas draugėn palaidas ritmo gijas į vieną galingą kompaktišką ornamentą, kuris jau sukosi, nuolat atsikartodamas – vis dar netobulas sunkių garsų ratas, kuris pasigirgždėdamas lėtai riedėjo pirmyn, į naktį. Portas valandėlę tylėjo, paskui ištarė pakuždomis:

– Štai, kad ir šitai.

– Na, nežinau, – atsiliepė Kitė. Ji jau ėmė stigti kantrybės. – Užtat žinau, kad visiškai nesijaučiu to būgnijimo dalimi, nors šitas ritmingas dundėjimas man visai patinka. Netgi nematau jokios priežasties, kodėl turėčiau *norėti* jaustis jų dalimi. – Ji vylėsi, kad šitoks tiesmukas jos atsakas tuojau pat ir užbaigs pokalbį, bet Portas tą vakarą buvo itin atkaklus.

– Žinau, tau niekad nepatikdavo pasišnekėti rimtai, – pasakė. – Bet tau tikrai nieko neatsitiks, jei vieną kartą pamėginsi.

Ji šyptelėjo su panieka, kadangi tokios miglotos jo bendrybės jai atrodė pats paviršutiniškiausias pokalbis iš visų įmanomų – paprasčiausia transporto priemonė jo emocijoms pergabenti. Jos manymu, tokiais momentais nebuvo galima net kelti klausimo, ar jis kalba rimtai, ar ne, nes jis nė pats nesuprasdavo, ką šneka. Tad ji žaismingai paklausė:

– O tame tavo kitokiame pasaulyje – kas būtų tasai mazgas, kuriame vyktų tarpusavio mainai?

Jis nedvejojo nė akimirkos.

– Sėkmės ruožas.

– O tai jau nesąžininga, – paprieštaravo ji. – Vieniems tenka plūktis iki devinto prakaito, kol pasiekia sėkmės ruožą. Kitiems pakanka pagalvoti – ir turi.

– O kokia tarpusavio mainų sistema tau atrodo sąžininga? – sušuko jis; balsas skambėjo taip, tarsi jis būtų smarkiai įkaušęs. – Ir išvis kas sugalvojo tokią sąvoką kaip sąžiningumas? Nejaugi viskas nebūtų kur kas paprasčiau, jei mestume į šalį pačią teisingumo sampratą? Gal tu manai, kad malonumo kiekis ir kentėjimo lygis – pastovūs dydžiai, vienodai paskirstyti visiems žmonėms? Kad galų gale viskas išsilygina, viskas kompensuojama? Tikrai taip manai? Jei kada nors kas nors ir išsilygina, tai tik dėl to, kad galutinė suma yra nulis.

– Atrodo, tuo tu ir gali pasiguosti, – pasakė ji; jautė: jeigu pokalbis šitaip ir tęsis, galų gale ji rimtai įpyks.

– Nė truputėlio. Bene tau galvoj negera? Man visiškai neįdomu iš anksto žinoti galutinį skaičių. Tačiau mane domina visi tie sudėtingi procesai, dėl kurių įmanoma galų gale neišvengiamai gauti tą patį rezultatą, nepaisant to, kokie buvo pradiniai dydžiai.

– Butelis jau tuščias, – sumurmėjo ji. – Galbūt tobulas nulis – ne pats prasčiausias tikslas, kurio gali siekti.

– Tikrai nebeliko nė lašo? Prakeikimas. Bet mes jo nesiekiame. Tai jis galų gale pasiekia mus. O tai visai ne tas pat.

„Jis iš tikrųjų prisigėrė labiau nei aš“, – dingtelėjo jai.

– Tikrai ne tas pat, – sutiko ji.

– Tu suknistai teisi, – pareiškė jis ir, energingai persivertęs, išsitiesė kniūbsčias, o ji pagalvojo, koks bergždžias energijos švaistymas buvo šitas pokalbis, ir susimąstė, kaip sustabdyti Portą, kol pats savęs neįstūmė į nevaldomą emocinę būseną.

– O, kaip viskas man šlykštu, koks aš varganas! – suriko jis, ūmai užsiplieskęs įsiūčiu. – Neturėčiau nė lašo imti į burną, tai visada mane pakerta. Bet man, kitaip nei tau, tai – ne silpnumas. Anaiptol. Man reikia kur kas daugiau valios, kad prisiverščiau išgerti, nei tau – kad susilaikytum negėrusi. Rezultatų aš negaliu pakęsti ir visada žinau, kokie jie bus.

– Tai kodėl geri? Niekas tavęs neprašo.

– Jau sakiau tau, – tarė jis. – Norėjau pabūti su tavim. Be to, visada kažkodėl įsivaizduoju, kad man pavyks kaip nors prasismelkti kur nors vidun. Paprastai atsikapstau tik iki pakraštėlio – ir pasiklystu. Netgi nemanau, kad esama kažko dar, kažkokio vidaus, kur būtų įmanoma prasibrauti. Man regis, visi jūs, gėrovai, esate milžiniškos masinės haliucinacijos aukos.

– Neketinu apie tai šnekėti, – iš aukšto tėškė Kitė; ji išsivertė iš lovos ir ėmė galynėtis su tinklo klostėmis, nukarusiomis iki pat grindų.

Portas persivertė ant nugaros ir atsisėdo.

– Žinau, nuo ko mane taip pykina, – riktelėjo jai pavymui. – Kažką suvalgiau. Prieš dešimt metų.

– Nenumanau, apie ką tu kalbi. Verčiau gulkis ir miegok, – atšovė ji ir išėjo iš kambario.

– Užtat aš žinau, – sumurmėjo jis. Išsliaužė iš lovos ir parimo prie lango. Sausas dykumos oras jau dvelkė vakare žvarba, lauke vis dar dundėjo būgnai. Tarpeklio kraštai tolumoje pajuodo, išsibarsčiusių palmių sąžalynų išvis nebebuvo matyti. Niekur nespingsojo nė menkiausias žiburėlis – kambario langas išėjo į priešingą nuo miesto pusę. Kaip tik šitai jis ir turėjo omeny. Portas įsikibo lango rėmo ir išsisvėrė laukan. Galvojo: „Ji nežino, apie ką aš kalbu. O tai kai kas, ką aš suvalgiau prieš dešimt metų. Prieš dvidešimt metų." Kraštovaizdis plytėjo tiesiai prieš akis, bet Portas aštriau nei bet kada jautė niekada negalėsiąs jo pasiekti. Visur buvo uolos, buvo ir dangus, visa – pasirengę suteikti jam atleidimą, bet jis pats nešiojosi amžiną kliautį savyje. Jis būtų pasakęs, kad, vos į juos pažvelgdavo, uolos ir dangus nustodavo būti tais pačiais uolomis ir dangumi, pats prasismelkimo į jo sąmonę procesas juos suteršdavo. Nedidelė paguoda – galėti tarti sau: „O aš stipresnis už juos." Kai jis vėl atsisuko į kambarį, akį patraukė ryškus blyksnis veidrodyje ant pravirų drabužių spintos durų. Tai buvo mėnulio jaunatis, tviskanti kitame lange. Portas atsisėdo ant lovos ir prapliupo juoktis.

20

Kitas dvi dienas Portas uoliai stengėsi surinkti kiek įmanoma daugiau informacijos apie El Ga'a. Tiesiog neįtikėtina, kiek mažai apie šį miestą žinojo Bou Nuros žmonės. Visi, regis, sutarė tik dėl to, kad tai didelis miestas, kad jis toli, kad klimatas ten šiltesnis, o kainos – gerokai aukštesnės. Bet tiktai tiek; niekas, regis, nesugebėjo apibūdinti miesto tiksliau, netgi tie, kurie patys ten buvojo, tarkime, autobuso vairuotojas, su kuriuo jis šnekėjosi, ar pensiono virtuvės virėjas. Vienintelis asmuo, galintis papasakoti apie El Ga'a daugiau, buvo Abdelkaderas, tačiau jo santykiai su Portu apsiribojo tik neaiškiais niurgztelėjimais vietoj pasisveikinimo. Vis dėlto, kiek pagalvojęs, Portas suprato, kad kaip tik šitokia situacija kone idealiai atitinka jo įgeidžius: keliauti be jokio tapatybę liudijančio įrodymo į dykumoje pasislėpusį miestą, apie kurį niekas nieko negali pasakyti. Tad jis toli gražu neapsidžiaugė taip, kaip lyg ir turėjo apsidžiaugti, kai, kartą susidūręs gatvėje su kapralu Diupeirjė, užsiminė apie El Ga'a, o kapralas ėmė ir pasakė:

– Leitenantas d'Armanjakas juk gyveno ten mažiausiai kelis mėnesius. Jis, be jokios abejonės, gali papasakoti jums viską, ką tik panorėsite išsiaiškinti.

Tiktai tada Portas suvokė iš tikrųjų nieko ir nenorįs išsiaiškinti; jam visiškai pakako žinoti, kad El Ga'a – izoliuotas, Dievo ir žmonių užmirštas užkaboris, o jis pats iš esmės ir ieškojęs tokią prielaidą patvirtinančių žinių. Portas nutarė apie šį miestą leitenantui net neužsiminti, kad šis nesugriautų iš anksto susikurto vaizdinio.

Tą pačią pavakarę į pensioną prisistatė Achmedas, jau spėjęs įsiprašyti atgal į tarnybą leitenantui, ir pasiteiravo Porto. Kitė, kuri skaitė,

įsitaisiusi lovoje, pasakė tarnui, kad siųstų berniuką į turkišką pirtį, hamamą, kur Portas troškinosi garuose, vildamasis galų gale atsikratyti nuolat jį kaustančio žvarbulio. Kone pusiaumigas jis tysojo tamsoje ant įkaitusio, slidaus akmens, bet įėjęs patarnautojas jį išbakštino. Apsivyniojęs drėgnu rankšluosčiu, Portas nusliūkino prie durų. Ten, rūsčiai suraukęs antakius, jo laukė Achmedas; jis buvo nedidelis, mitrus arabų berniukas iš ergo, o abu jo skruostus ženklino gilios rėvos – iškalbingas ženklas, kurį palaidas gyvenimo būdas kartais įrėžia švelnioje odoje tų, kurie dar per jauni, kad oda sudribtų ar raukšlėtųsi.

– Leitenantas kviečia jus tuojau pat ateiti, – pranešė Achmedas.

– Pasakyk jam, kad ateisiu po valandos, – atsakė Portas, markstydamasis dienos šviesoje.

– Tuojau pat, – flegmatiškai pakartojo Achmedas. – Aš laukiu čia.

– O, jis jau ir įsakinėja!

Portas grįžo vidun ir paprašė aplieti jį kibiru šalto vandens – šią procedūrą mielai būtų pakartojęs, bet vanduo čia buvo brangus ir už kiekvieną kibirą reikėjo mokėti atskirai. Paskui, po trumpo masažo, pagaliau apsirengė. Kai išėjo į gatvę, jam pasirodė, kad jaučiasi lyg ir šiek tiek gerėliau. Achmedas, atsišliejęs į sieną, šnekučiavosi su draugu, bet, vos pasirodžius Portui, tuojau pasitempė ir, per kelis žingsnius atsilikęs, nulydėjo iki pat leitenanto namų.

Leitenantas, susisiautęs bjauriu, vyno spalvos dirbtinio šilko chalatu, sėdėjo svetainėje ir rūkė.

– Tikiuosi, atleisite man, jei neatsistosiu, – prašneko. – Aš jau sveikstu, bet, kuo mažiau judinuosi, tuo geriau. Sėskitės. Ko gersite: šerio, konjako, kavos?

Portas suniurnėjo, kad labiausiai norėtų kavos. Leitenantas iškart išsiuntė Achmedą jos paruošti.

– Nemalonu jus gaišinti, mesjė. Bet turiu jums žinių. Jūsų pasas atsirado. Vieno jūsų tautiečio, kuris irgi pasigedo paso, dėka krata buvo pradėta dargi anksčiau, nei aš susisiekiau su Mesadu. Abu dokumentai ir iš tikrųjų buvo parduoti legionieriams. Bet, laimė, abu pavyko atgauti.

Jis panaršė kišenėje ir išsitraukė kažkokį popiergalį.

– Tasai amerikietis, jo pavardė – Taneris, tvirtina jus pažįstąs ir žada atvažiuoti čionai, į Bou Nurą. Siūlosi atvežti ir jūsų pasą, bet be jūsų sutikimo negaliu pranešti vietinei valdžiai, kad jam jį atiduotų. Tai kaip, ar jūs sutinkate? Ar pažįstate tą mesjė Tanerį?

– Taip, taip, – išsiblaškęs tarstelėjo Portas. Vos išgirdus šią žinią, jį nukrėtė šiurpas; tik dabar, sužinojęs, kad Taneris bet kuriuo metu gali

pasirodyti čia, Portas su siaubu suvokė tikėjęsis niekada su juo nebesusidurti. – Kada jis turėtų atvažiuoti?

– Manau, tuojau pat. Juk jūs nesiskubinate išvykti iš Bou Nuros, tiesa?

– Neskubu, – sutiko Portas, bet mintys jo galvoje blaškėsi kaip žvėriukas narve, jis stengėsi prisiminti, kurią dieną išvyksta autobusas į pietus, kokia diena šiandien, kiek laiko prireiks Taneriui atvykti čionai iš Mesado. – Ne, ne, laiko turime iki valiai. – Pačiam jo tariami žodžiai skambėjo keistai. Vidun tylutėliai įtykino Achmedas, nešinas padėklu su dviem garuojančiomis skardinėlėmis. Leitenantas iš abiejų įpylė kavos, vieną stiklinę padavė Portui; šis gurkštelėjo ir atsilošė kėdėje.

– Vis dėlto tikiuosi anksčiau ar vėliau išvykti į El Ga'a, – pridūrė Portas kone prieš savo paties valią.

– O, El Ga'a. Pamatysite: labai įspūdingas miestas, labai spalvingas, ir kaitra ten kepina kaip reikiant. Kaip tik ten buvo mano pirmasis paskyrimas Sacharoje. Pažįstu ten kiekvieną užkaborį. Miestas didžiulis, įsikūręs lygumoje, net nelabai purvinas, tik gana tamsus, mat gatvės vingiuoja kiaurai pastatus kaip kokie tuneliai. Ten gana saugu. Judu su žmona galėsite vaikštinėti, kur panorėję. Kito panašaus dydžio miesto nerasite iki pat Sudano*. O jis labai labai toli – Sudanas. *Oh, là, là!*

– Tikiuosi, El Ga'a rasime kokį nors viešbutį?

– Viešbutį? Na, galima vadinti ir viešbučiu, – leitenantas nusijuokė.

– Bent jau kambarį su lovomis tikrai rasite, galbūt jis netgi bus švarus. Sacharoje išvis viskas anaiptol ne taip prišnerkšta, kaip žmonės šneka. Saulė – neprilygstamas valytuvas, iškuopia viską. Pakanka minimaliai apsišvarinti, kad žmonės būtų sveiki. Bet nėra ten, žinoma, ir to minimumo. Mūsų, *d'ailleurs***, nelaimei.

– Taip. Tikrai kad nelaimei, – bet ką suniurnėjo Portas. Jis jau nebeįstengė sutelkti dėmesio į kambarį, į pokalbį. Tik dabar jam dingtelėjo, kad autobusas išvažiuoja šį pat vakarą, o kito tektų laukti ištisą savaitę. O per savaitę Taneris tikrai suskubtų prisistatyti čionai. Vos jis visa tai suvokė, sprendimas tarytum susiformavo savaime. Tiesa, Portas sąmoningai dar net nesuvokė galutinai apsisprendęs, bet po akimirkos jau atsipalaidavo ir ėmė klausinėti leitenanto visokiausių smulkmenų apie jo kasdienį gyvenimą bei darbą Bou Nuroje. Leitenantas,

* Turimas omeny prancūzų Sudanas, – Prancūzijos kolonija – egzistavęs 1890–1899 ir 1920–1960. Dabar tai Malis, pietinis Alžyro kaimynas.

** Be kita ko. (*Pranc.*)

regis, pradžiugo; neilgai trukus vienas po kito pažiro ir neišvengiami kolonistų anekdotai, visi – vienaip ar kitaip susiję su kartais tragišku, bet dažniausiai absurdišku dviejų visiškai skirtingų, nesuderinamų, netgi nesulyginamų kultūrų gretinimu. Galų gale Portas pakilo.

– Labai gaila, – ištarė netgi gana nuoširdžiai, – bet nebegaliu gaišuoti.

– Bet, žinoma, paviešėsite čia dar keletą dienų? Širdingai viliuosi, kad, prieš išvykdami, surasite laiko mane aplankyti kartu su madam. Dar dvi ar trys dienos, ir būsiu visiškai sveikas. Achmedas jums praneš, atsiųsiu jį jūsų pakviesti. Taigi tuojau pranešiu į Mesadą, kad jie atiduotų jūsų pasą mesjė Taneriui.

Jis atsistojo ir ištiesė ranką; Portas išėjo.

Jis nužingsniavo per mažą sodelį, apsodintą žemaūgėmis palmėmis, ir pro vartus išėjo į dulkėtą kelią. Saulė jau buvo nusileidusi, dangus sparčiai vėso. Portas valandėlę stovėjo nejudėdamas, užvertęs galvą, beveik tikėdamasis išgirsti, kaip sutreška skylantis dangus, neatlaikęs naktinės žvarbos spaudimo iš išorės. Jam už nugaros, klajoklių stovykloje, choru skalijo šunys. Portas spėriu žingsniu patraukė keliu, stengdamasis kuo greičiau nutolti tiek, kad lojimo nebesigirdėtų. Nuo išgertos kavos pulsas tvinkčiojo neįprastai tankiai, o gal tiesiog pernelyg smarkiai nervino mintis, kad jie gali pražiopsoti autobusą į El Ga'a. Vos įžengęs pro miesto vartus, Portas iškart pasuko kairėn ir tuščia gatve patraukė į *Transports Généraux* biurą.

Biure buvo trošku, šviesa nedegė. Prietemoje už atitvaro ant storos medžiagos kaugės murksojo pusiaumigas arabas. Nieko nelaukdamas Portas paklausė:

– Kada išvyksta autobusas į El Ga'a?

– Aštuntą valandą, mesjė.

– Laisvų vietų yra?

– Oi ne. Paskutiniai bilietai parduoti dar prieš tris dienas.

– *Ah, mon Dieu!** – sušuko Portas jausdamas, kaip sutraukia vidurius. Jis įsistvėrė atitvaro.

– Jūs sergate? – paklausė arabas, žiūrėdamas tiesiai į jį; jo veide šmėkštelėjo šioks toks susidomėjimas.

„Sergu“, – pagalvojo Portas.

– Ne, – pasakė balsu. – Bet negaluoja mano žmona, netgi smarkiai. Rytoj ji būtinai turi atsidurti El Ga'a.

* O, Dieve!

Jis įdėmiai žvelgė arabui į veidą, norėdamas perprasti, ar žmogus sugebės patikėti šitokiu akivaizdžiu melu. Matyt, čia pasiligojusiam žmogui sprukti kuo toliau nuo civilizacijos ir bet kokios medicininės pagalbos buvo taip pat logiška, kaip ir skubintis jų link, mat arabo veide pamažu išsklido supratimas ir užuojauta. Bet vis tiek jis tik skėstelėjo rankomis, suprask: niekuo negaliu padėti.

Tačiau Portas jau buvo išsitraukęs tūkstančio frankų banknotą ir dabar ryžtingai paklojo jį ant atitvaro.

– Turėsite skirti mums dvi vietas šiandieniniam reisui, – tarė tvirtai. – Šitas – jums. Įtikinsite ką nors važiuoti kitą savaitę. – Iš mandagumo jis neužsiminė, kad įtikinėti teks porą vietos gyventojų, bet žinojo, kad bus kaip tik taip. – Kiek kainuoja bilietas į El Ga'a? – Jis išsitraukė dar pluoštą pinigų.

Arabas atsistojo ir ėmė uoliai kasytis tiurbaną.

– Keturi šimtai penkiasdešimt frankų – vienam, – atsakė. – Bet tikrai nežinau...

Portas atskaičiavo dar dvylika šimtinių, pakišo arabui po nosimi ir tarė:

– Vadinasi – devyni šimtai. Ir – tūkstantis trys šimtai frankų jums, kai atskaičiuosite sumą už bilietus.

Jis matė, kad arabas jau apsisprendęs.

– Ponią atsivesiu aštuntą valandą.

– Pusę aštuonių, – patikslino arabas. – Užtruksime, kol sukrausime bagažą.

Sugrįžęs į pensioną, susijaudinęs Portas įpuolė į Kitės kambarį nė nepasibeldęs. Ji kaip tik rengėsi ir net riktelėjo pasipiktinusi:

– Bene tau jau visai galvoj negera?

– Dar ir kaip gera, – užginčijo jis. – Tikiuosi, galėsi keliauti su šita suknele?

– Ką tai reiškia?

– Gavau dvi vietas į autobusą šiam vakarui, aštuntai valandai.

– Ką tu sakai! Viešpatie Dieve! Kur mes važiuojame? Į El Ga'a?

Jis linktelėjo, ir stojo tyla.

– Ką gi, – galiausiai vėl prašneko ji. – Man juk tas pat. Tu štai žinai, ko nori. Bet dabar jau šešios. Kai turime šitiek krepšių...

– Aš tau padėsiu.

Jo elgesys trenkė tokiu nekantravimu, beveik primenančiu karštinę, kad Kitė tiesiog negalėjo atplėšti nuo jo akių. Žiūrėjo, kaip jis traukia iš spintos jos drabužius, nuneria nuo pakabų – staigiais, kapotais jude-

siais; tokia jo elgsena jai pasirodė keistoka, bet ji nieko nesakė. Sutvarkęs viską, kas buvo įmanoma, jos kambaryje, Portas nuskubėjo į savąjį, per dešimt minučių sugrūdo daiktus į lagaminus, pats išnešė šiuos į koridorių. Tada tekinas nudundėjo laiptais; Kitė girdėjo, kaip jis susijaudinęs kažką aiškina patarnaujantiems berniukams. Be penkiolikos septynios juodu jau sėdo vakarieniauti. Kitė nė mirktelėti nespėjo, o jo sriubos lėkštė jau buvo tuščia.

– Nekimšk stačiais kąsniais. Užstrigs skrandis, – perspėjo jį Kitė.

– Pusę aštuonių jau turime būti prie transporto biuro, – atsakė jis ir supliaukšėjo delnais, ragindamas vikriau nešti antrą patiekalą.

– Suspėsime. O jei ir nesuspėsime, jie palauks.

– Ne, ne. Kas nors gali užimti mūsų vietas.

Tebekramtydamas sūdytos gazelės mėsos kepsnį, Portas pareikalavo viešbučio sąskaitos ir susimokėjo.

– Ar buvai susitikęs su leitenantu d'Armanjaku? – paklausė Kitė, kol jis laukė grąžos.

– O, taip.

– Bet pasas neatsirado?

– Kol kas dar ne, – atsakė jis ir pridūrė: – Nemanau, kad jie išvis kada nors jį rastų. Ir išvis, argi galima to tikėtis? Jis tikriausiai jau nukeliavo iki Alžyro, o gal net į Maroką.

– Aš vis dar tebemanau, kad tau derėjo iš čia pasiųsti telegramą į konsulatą.

– Parašysiu laišką iš El Ga'a, pasiųsiu tuo pačiu autobusu, kuriuo važiuosime mes, kai jis grįš atgal. Susivėlinsiu gal kokias dvi ar tris dienas.

– Nesuprantu tavęs, – ištarė Kitė.

– Kodėl? – kuo nekalčiausiai pasiteiravo jis.

– Jau ir visai nieko nebesuprantu. Iš kur staiga šitoks abejingumas? Dar šįryt kraust eisi iš galvos dėl to, kad nebeturi jokio dokumento. Bet kas būtų pamanęs, kad be paso nebeišgyvensi nė dienos. O dabar tau staiga visiškai neberūpi: kelios dienos šen ar kelios ten. Negi nepripažinsi, kad prieštarauji pats sau?

– O tu negi nepripažinsi, kad tos kelios dienos iš tikrųjų nieko nereiškia?

– Aišku, nepripažinsiu, – atšovė ji. – Nes gali reikšti, ir dar kaip. Be to, visai ne tai ir svarbu. Anaiptol. Ir pats puikiai žinai.

– Šiuo metu iš tikrųjų svarbu tik viena: nepavėluoti į autobusą.

Jis pašoko ir tekinas nuskubėjo ten, kur Abdelkaderas vis dar čiupinėjosi su smulkiais pinigais, skaičiuodamas jam grąžą. Po akimirkos

jam iš paskos nusekė ir Kitė. Mažyčių karbidinių lempučių, kadaruojančių ant ilgų laidų, nušviesta laiptine patarnaujantys berniukai gabeno žemyn daiktus. Laiptuose susitelkė ištisa procesija: berniukų buvo šešetas, ir visi – apsikrovę nešuliais. Prie pensiono durų tamsoje grūdosi nedidelė armija gatvės vaikiščių: visi patyliukais vylėsi gausią ką nors panešėti iki autobuso.

Abdelkaderas tarė:

– Tikiuosi, jums patiks El Ga'a.

– Taip, taip, – mestelėjo Portas, grūsdamas grąžą į skirtingas kišenes. – Tikiuosi, pernelyg neužkamavau jūsų su savo rūpesčiais.

Abdelkaderas nusuko akis į šoną.

– A, tai, – tarstelėjo. – Apie tai verčiau nebešnekėkime. – Atsiprašymas nuskambėjo pernelyg jau atsainiai, tokio Abdelkaderas negalėjo priimti.

Jau įsistūgavo naktinis vėjas. Viršuje tirtėjo langai, trankėsi langinės. Siūbuodamos kibirkščiavo lemputės.

– Galbūt dar susitiksime, kai mes keliausime atgal, – neatlyžo Portas.

Abdelkaderas lyg ir turėjo atsakyti: „*Incha'allach*"*. Bet tik pažvelgė į Portą, liūdnai, bet supratingai. Valandėlę atrodė, kad tuojau vis dėlto ką nors pasakys, bet paskui nusisuko.

– Gal, – pagaliau ištarė, o kai vėl atsisuko, jo lūpose buvo sustingusi šypsena – šypsena, kaip jautė Portas, skirta ne jam, arabui, regis, buvo išvis nė motais, kad jis stovi priešais. Juodu paspaudė kits kitam ranką, o paskui Portas nuskubėjo pas Kitę, kuri, lūkuriuodama tarpduryje, bandė dažytis, nutvieksta slydinėjančio lempučių šviesos ruožo, o smalsūs jauni veidai iš gatvės akimis sekė kiekvieną lūpas dažančių jos pirštų krustelėjimą.

– Eime! – sušuko Portas. – Nebėra kada gražintis.

– Jau baigiau, – atsakė Kitė ir staigiai apsisuko, kad nesusidurtų su juo. Ji įmetė lūpų pieštuką į rankinę ir triukšmingai ją užsegė.

Juodu išėjo laukan. Kelią į autobusų stotį gaubė visiška tamsa, mėnulio jaunaties net nebuvo matyti. Jiems iš paskos, neprarasdami vilties, vis dar vilkosi keletas gatvės vaikėzų, nors dauguma numojo ranka, išvydę, kad keliautojus lydi visi pensiono patarnautojai.

– Gaila, kad taip vėjuota, – ištarė Portas. – Tai reiškia, kad smarkiai dulkės.

* Jei Dievas padės. (*Arab.*)

Kitei dulkės buvo nė motais. Ji net neatsakė. Užtat atkreipė dėmesį į keistą jo intonaciją – Porto balsas skambėjo nepagrįstai linksmai.

– Lieka tik viltis, kad neteks rėplioti per kalnus, – ištarė ji pati sau, jau ne pirmą kartą, bet šįsyk – karščiau nei bet kada, apgailestaudama, kad kelionei jie pasirinko ne Italiją ar kokią nedidelę šalį, kur egzistuoja valstybinės sienos, kur kiekviename kaime stūkso bažnyčia, kur į stotį galima nuvažiuoti miesto autobusu ar taksi, o iš miesto į miestą keliauti dieną. Ir dar, kur nepasijusdavai lyg išstatytas parodai, vos iškėlęs koją iš viešbučio.

– Dievulėliau, man visiškai išgaravo iš galvos! – sušuko Portas. – Juk tu smarkiai pasiligojusi. – Jis keliais žodžiais paaiškino jai, kaip įsiprašė į autobusą. – Jau beveik atėjome. Leisk apkabinti tave per juosmenį. O tu eik taip, tarytum tave varstytų skausmai. Galėtum trupučiuką vilkti kojas.

– Nesąmonės, – piktai rėžė ji. – Ką pamanys mūsų berniukai?

– Jie pernelyg užsiėmę, kad ką nors pastebėtų. Tu nikstelėjai čiurną. Nagi, eime. Šiek tiek pašlubčiok, kas gali būti paprasčiau? – Jis trūktelėjo ją arčiau savęs.

– O kas bus su tais žmonėmis, kurių vietas užgrobėme?

– Savaitę anksčiau ar savaitę vėliau – argi jiems tai ką reiškia? Laikas jiems išvis neegzistuoja.

Autobusas jau laukė, aplink jį grūdosi rėkaliojantys vyrai ir berniukai. Portas su Kite smuko į transporto biurą; Kitė ir iš tikrųjų ėjo klibinkščiuodama, kadangi Portas tvirtai laikė ją, prispaudęs prie savęs.

– Skaudžiai spaudi. Nors truputį atleisk gniaužtus, – šnipštelėjo ji.

Tačiau jis jos nepaisė, ir toliau visa jėga varžė judesius, kol jie atsikrapštė iki atitvaro. Arabas, pardavęs Portui bilietus, tarė:

– Jūsų vietos – dvidešimt antra ir dvidešimt trečia. Tučtuojau lipkite ir sėskitės. Kiti visiškai nenorėjo jums užleisti.

Vietos buvo beveik pačiame autobuso gale. Portas ir Kitė suglumę susižvalgė – iki šiol jiems neteko sėdėti niekur kitur, tik pačiame priekyje, greta vairuotojo.

– Kaip manai, ištversi? – paklausė Portas.

– Jei ištversi tu, ištversiu ir aš, – atsakė ji.

Išvydęs senyvą vyriškį su žila barzda ir geltonu tiurbanu, besižvalgantį iš lauko į autobuso vidų su, kaip pasirodė Portui, priekaištinga išraiška veide, jis grįžtelėjo į Kitę.

– Gal atsigultum, ką? Pamėgink atrodyti visai išsekusi. Vaidinti teks iki galo.

– Negaliu pakęsti tokių apgavysčių, – jausmingai pareiškė ji. Bet staiga užsimerkė ir išties pasirodė ligota. Kitė galvojo apie Tanerį. Nors dar Ain Krorfoje buvo tvirtai pasiryžusi likti ir, kaip sutarta, palaukti, kol jis atvažiuos, štai leidžiasi Porto išsitempiama į El Ga'a, nepalikusi net kokio raštelio su pasiaiškinimu. Dabar, kai visą poelgių grandinę pakeisti buvo jau vėlu, Kitei staiga pasirodė neįtikėtina, kad ji leido sau šitaip elgtis. Bet jau po sekundės įtikino save: net jei ir iš tikrųjų neatleistina šitaip maustyti Tanerį, Portą ji juk apgavo dar bjauriau – ir iki šiol apgaudinėja, vis dar neprisipažindama buvusi jam neištikima. Tą pat akimirksnį ji pasijuto visiškai išteisinta dėl to, kad išvažiuoja: kad ir ko Portas pageidautų, šiuo metu ji ničnieko negali jam atsakyti. Kupina atgailos, ji nusvarino galvą.

– Štai taip, puiku, – drąsindamas ištarė Portas ir spustelėjo jai ranką. Paskui persiropštė per kauges ką tik suverstų į perėjimą ryšulių ir išlipo iš autobuso patikrinti, ar visas bagažas patikimai sukrautas ant stogo. Kai grįžo, Kitė tebesėdėjo ta pačia poza.

Neiškilo jokių keblumų. Kai užmaurojo autobuso variklis, Portas dar kartą pažvelgė laukan ir išvydo tą patį senį, greta jo stovėjo kitas vyriškis, jaunesnis; abu ilgesingai žvelgė vidun. „Visai kaip du vaikai, – pagalvojo jis, – kuriems užginta keliauti į iškylą kartu su šeima."

Kai autobusas pajudėjo, Kitė išsitiesė sėdynėje ir ėmė švilpauti. Portas nerimastingai ją kumštelėjo.

– Viskas baigta, – tarė ji. – Juk turbūt nesitikėjai, kad aš visą kelią vaidinsiu skausmų suriestą ligonę? Be to, tau maišosi galvoje. Juk niekas nekreipia į mus jokio dėmesio.

Tai buvo tiesa. Autobusas gaudė gyvais besišnekučiuojančių žmonių balsais, bet į Kitę ir Portą niekas net nežiūrėjo.

Kelias beveik iš karto virto šunkeliu. Kaskart, autobusui krestelėjus, Portas nuslysdavo sėdynėje vis žemiau. Pastebėjusi, kad jis nė nebando vėl pasikelti, Kitė galų gale paklausė:

– Ką tu sumąstei? Nušliaužti ant grindų?

Į tai Portas atsakė tik tiek:

– Ką?

Jo balsas nuskambėjo taip keistai, kad Kitė staigiai atsigręžė ir įsmeigė akis jam į veidą. Tačiau autobuse buvo pernelyg tamsu, išraiškos ji taip ir neįžiūrėjo.

– Miegi? – paklausė ji.

– Ne.

– Kas nors negerai? Tau šalta? Kodėl neužsikloji apsiaustu?

Šįsyk jis ir išvis nebeatsiliepė.

– Na ir stirk sau, – mestelėjo ji ir užsižiūrėjo į siaurulytį mėnulio jaunaties pjautuvą, žemai pakibusį danguje.

Kiek vėliau autobusas pūkšdamas ėmė vargingai ropštis įkalnėn. Išmetamojo vamzdžio pūkšnojami dūmai sutirštėjo, gaižiai uždvokė; tie aitrūs dūmai drauge su aršiu variklio maurojimu ir vis labiau gildančiu šalčiu išblaškė stingulį, į kurį Kitė buvo nugrimzdusi. Nusipurčiusi kvaitulį, budri, ji apsidairė po autobuso prietemą. Atrodė, kad visi keleiviai kietai sumigę: jie tysojo keisčiausiomis pozomis, nuo galvos iki kojų susisupstę į burnusus taip, kad nekyšojo joks pirštas ar nosis. Pajutusi krustelėjimą greta, ji pažvelgė į Portą, kuris buvo nuslydęs taip žemai, kad sėdynės briauna rėmėsi į stuburo vidurį. Ji nutarė, kad reikėtų priversti jį atsisėsti tiesiau, tad gana smarkiai patapšnojo per petį. Tačiau jis atsakė tik silpna aimana.

– Atsisėsk patogiau, – paragino ji, vėl krestelėdama už peties. – Paskui skaudės nugarą.

– Ooo, – šįkart jau sudejavo jis.

– Portai, dėl Dievo meilės, atsisėsk tiesiai, – ėmė nervintis ji. Net bandė tampyti už galvos, vildamasi išjudinti tiek, kad jis pats prisidėtų prie jos pastangų.

– O Dieve! – išsprūdo jam. Rangydamasis jis vargais negalais vėl atsisėdo kaip pridera. – O Dieve, – pakartojo. Dabar, kai jo galva atsidūrė prie pat jos, Kitė suvokė, kad jis kalena dantimis.

– Juk tu sustiręs į ragą! – piktai riktelėjo Kitė, nors siuto ne tiek ant jo, kiek pati ant savęs. – Sakiau, kad užsiklotum, o tu kiurksojai ir tiek kaip koks avigalvis!

Jis neatsakė, sėdėjo nejudėdamas, ant krūtinės nusvirusia galva, kuri šokčiojo sulig kiekvienu autobuso krestelėjimu. Kitė pasilenkė ir įsirėžusi ėmė timpčioti jo apsiaustą; po truputį jai pavyko jį ištraukti – nerūpestingai nubloškęs ant sėdynės, Portas buvo prislėgęs jį savo kūnu. Kitė apklojo jį drabužiu, apkamšė nervingais, nekantriais judesiais. Sąmonės lygmenyje, žodžiais, ji galvojo: „Amžinai šitaip: jis prasmegęs iš šio pasaulio, kai aš negaliu užmigti ir nuobodžiauju – tipiškas jo elgesys.“ Tačiau šitokios iš žodžių sunarstytos frazės tebuvo širma, slepianti po ja bruzdančią baimę – baimę, kad Portas galėjo iš tikrųjų susirgti. Ji pažvelgė į vėjo gairinamą tuštumą. Jaunas mėnulis jau buvo nugrimzdęs už aštraus žemės krašto. Čia, dykumoje, netgi labiau nei plaukiant jūra, Kitę apniko jausmas, kad ji atsidūrė ant milžiniško stalo, o horizontas išties yra erdvės briauna. Ji įsivaizdavo kažkur viršum

žemės, tarp žemės ir mėnulio, plūduriuojančią kubo formos planetą, į kurią jie buvo galaižin kaip permesti. Šviesa ten būtų tokia pat aštri ir nereali kaip ir čia, oras – toks pat mirgantis, sausas, o visos kraštovaizdžio apybrėžos stokotų akiai malonių žemiškųjų išlinkių – visai taip pat, kaip ir čia, šiose beribėse platybėse. Viską užbaigianti detalė būtų absoliuti, neįsivaizduojama tyla, kurioje galima išgirsti nebent judančio pro šalį oro šnabždesį. Kitė palietė lango stiklą: šis buvo šaltas it ledas. Autobusas krūpčiodamas ir svyruodamas kerioblinosi aukštyn, į plynaukštę.

21

Naktis buvo ilga. Jie privažiavo bordžą, įsikūrusį uolos šlaite. Virš galvos įsijungė šviesa. Jaunas arabas, sėdįs priešais Kitę, atsigręžė, nusismaukė burnuso gobtuvą ir nusišypsojo. Tada keliskart bakstelėjo į žemę ir pasakė:

– *Hassi Inifel!*

– *Merci,* – padėkojo Kitė ir šypsena atsakė į šypseną. Jai norėjosi išlipti pramankštinti kojų, ir ji atsisuko į Portą. Šis dvilinkas kiūtojo po apsiaustu, veidas atrodė įraudęs.

– Portai... – ištarė ji ir gerokai nustebo, kai jis tučtuojau atsiliepė.

– Ką? – balsas visai neskambėjo mieguistai.

– Išlipkime, atsigersime ko nors karšto. Išmiegojai bent kelias valandas.

Jis lėtai atsitiesė.

– Aš išvis nemiegojau, jei nori žinoti.

Ji nepatikėjo.

– Aišku, – tarė. – Tai kaip, nori išlipti ir užeiti vidun? Aš einu.

– Jeigu pajėgsiu. Jaučiuosi siaubingai. Ko gero, būsiu pasigavęs gripą ar ką panašaus.

– Nesąmonės. Kaip šitaip gali būti? Tikriausiai tau nevirškina skrandis, juk vakarienę sukimšai net nekramtęs.

– Tu eik. Man tikriausiai bus geriau nesijudinti.

Kitė išlipo iš autobuso ir valandėlę stovėjo akmenuotoje dykroje košiama vėjo, alsuodama giliais gurkšniais. Aušros dar nebuvo matyti nė menkiausio atšvaito.

Nedideliame kambarėlyje greta įėjimo į bordžą keli vyrai dainavo, patys sau pritardami, mitriai, sudėtingu ritmu pliaukšėdami delnais. Greta, dar mažesniame kambarėlyje, Kitė surado kavos, atsisėdo ant grindų ir ėmė šildytis rankas, prikišusi prie molinio žarijų indo. „Jis negali taip imti ir susirgti čia, – šmėstelėjo jai. – Nė vienas mūsų negalime: nei jis, nei aš." Daugiau tiesiog nebuvo, kas darą: atsidūrus šitokioje tolybėje nuo pasaulio, liko tiktai paprasčiausiai atsisakyti sirgti. Kitė vėl išėjo laukan, pro langą pažvelgė į autobuso vidų. Dauguma keleivių tebemiegojo, susisupę į burnusus. Kitė surado Portą, pabeldė į lango stiklą.

– Portai! – sušuko. – Karšta kava!

Jis nė nekrustelėjo.

„Tegul jį galas! – pagalvojo ji. – Šitaip jis siekia susilaukti dėmesio. Jis *nori* sirgti!" Ji vėl įlipo į autobusą ir per bagažo kauges nusiyrė ten, kur paslikas tysojo Portas.

– Portai, prašau, eikš čionai, išgersi kavos. Nagi, padaryk tai dėl manęs.

Ji pakreipė galvą, pažvelgė jam į veidą. Paskui delnu perbraukė plaukus ir paklausė:

– Tau labai bloga?

Jis atsiliepė neiškišdamas galvos iš po apsiausto:

– Nieko nenoriu. Susimildama. Nenoriu judintis.

Jai visiškai nesinorėjo jam gerintis; galbūt kaip tik šito jis ir siekė: kad jį aptarnautų. Bet šiuo atveju jis tikrai sustiręs, jam būtų neprošal išgerti ko nors karšto. Kitė buvo tvirtai pasiryžusi trūks plyš įbrukti jam kavos. Taigi paklausė:

– Gersi, jeigu atnešiu čionai?

Atsakymo teko gerokai palaukti, bet pagaliau Portas išspaudė:

– Taip.

Kai ji nuskubėjo atgal į bordžą, vairuotojas, arabas, ant galvos vietoj tiurbano užsimaukšlinęs kepuraitę su snapeliu, jau grįžinėjo į autobusą.

– Palaukite! – šūktelėjo jam Kitė.

Jis sustojo ir atsigręžė, mąsliai ją nužiūrinėdamas. Tačiau pasidalyti įspūdžiais nebuvo su kuo: aplinkui – nė vieno europiečio, o vietos gyventojai – ne miestiečiai, tad visiškai nesuprastų nešvankių jo pastabų.

Portas išsitiesė ir ėmė gerti kavą, vis atsidusdamas tarp dviejų gurkšnių.

– Išgėrei? Man reikia grąžinti stiklinę.

– Taip.

Stiklinė nukeliavo per rankas į autobuso priekį, kur lūkuriavo berniukas, neramiai dirsčiojantis į autobusą, ar šis nepajudės anksčiau, nei stiklinė atsidurs jo rankose.

Autobusas pajudėjo ir iš lėto nuriedėjo per plynaukštę. Po to, kai sustojus buvo atidarytos durys, vidun prasismelkė žvarba, tapo dar šalčiau.

– Atrodo, šiek tiek padėjo, – tarė Portas. – Labai tau ačiū. Bet man iš tikrųjų kažkas negerai. Dievas mato: iki šiol dar niekad taip bjauriai nesijaučiau. Manau, jei tik galėčiau patogiai išsitiesti lovoje, viskas būtų gerai.

– Kaip tu manai, kas tau yra? – paklausė ji; staiga ją visu smarkumu užgriuvo visos tos baimės, kurias ji taip ilgai laikė pažabotas.

– Tai tu man pasakyk. Atvažiuosime tik apie vidudienį, ar ne? Tai bjaurastis, tai bjaurastis!

– Pamėgink pamiegoti, brangusis.

Jau kokie metai ji nebuvo pavadinusi jo šitaip.

– Atsilošk, štai šitaip, atsiremk, dėk galvą čia. Tau nešalta?

Kelias minutes ji sėdėjo visu kūnu įsirėmusi į sėdynės atlošą, kad taip smarkiai nekratytų, bet labai greitai jai ėmė mausti visus raumenis; Kitė atsilošė ir atsipalaidavo, o jo galva šokčiojo jai ant krūtinės. Jo ranka, gulinti jai ant kelių, ėmė graibytis jos rankos, surado, suspaudė, iš pradžių tvirtai, paskui – glebiai. Kitė nusprendė, kad jis tikriausiai užmigo, ir užsimerkė; galvoje sukosi mintis: „Štai dabar ištrūkti jau nebeįmanoma. Aš esu čia ir dabar."

Auštant jie privažiavo dar vieną bordžą, įsikūrusį atvirame, idealiai plokščiame plote. Autobusas įriedėjo pro vartus į kiemą, kur glaudėsi kelios palapinės. Pro langą kaip tik šalia Kitės vidun išdidžiai pažvelgė kupranugaris. Šįsyk jau išlipo visi keleiviai. Kitė pažadino Portą.

– Norėtum ko nors užkąsti pusryčiams? – paklausė.

– Nori tikėk, nori – ne, bet aš praalkau.

– Ko čia stebėtis? – džiugiai atsiliepė ji. – Jau beveik šešios.

Jie vėl atsigėrė saldžios juodos kavos, užkando kietai virtų kiaušinių ir datulių. Kol jie valgė, susėdę ant grindų, pro šalį praėjo jaunasis arabas, pasakęs Kitei ano bordžo pavadinimą. Kitė nori nenori atkreipė dėmesį, koks jis neįprastai aukštas, kaip dailiai sudėtas ir kaip gražiai atrodė stovėdamas labai tiesus, su plazdančiu baltu drabužiu. Norėdama numaldyti kaltės jausmą, gnybtelėjusį dėl to, kad išvis pagalvojo apie tą vaikiną, ji pajuto knietulį parodyti jaunąjį arabą Portui.

– Argi jis ne pritrenkiantis? – išgirdo ji savo pačios balsą, kai tik arabas pasišalino iš patalpos. Tai buvo visiškai nebūdinga jai frazė, jos lūpose šie žodžiai nuskambėjo labai jau keistai; Kitė nuogąstaudama laukė Porto reakcijos. Tačiau Portas tūnojo, prispaudęs delną prie pilvo, jo veidas buvo baltut baltutėlis.

– Kas yra? – sukliko ji.

– Nepaleisk autobuso, – išspaudė jis. Tada sverdėdamas atsistojo ir paskubomis išėjo iš patalpos. Berniuko lydimas, jis nuklupinėjo per erdvų kiemą, pro palapines, kur degė laužai ir virkavo kūdikiai. Ėjo susirietęs dvilinkas, viena ranka prilaikydamas galvą, antrąją spausdamas prie pilvo.

Tolimajame kiemo kampe riogsojo nedidukas akmeninis aptvaras, panašus į patrankos bokštelį, berniukas dūrė į jį pirštu.

– *Daoua,* – ištarė.

Portas palypėjo laipteliais, nėrė vidun ir užtrenkė paskui save medines duris. Viduje buvo tamsu ir klaikiai dvokė. Portas atsišliejo į šaltus sienos akmenis, išgirdo, kaip sušiušėjo trūkinėjantys voratinkliai ten, kur juos palietė jo galva. Jį varstantis skausmas buvo kažkoks dvilypis: klaikūs diegliai pilve ir vis labiau augantis šleikštulys, viena ir kita – tuo pat metu. Portas valandėlę stovėjo nejudėdamas, iš paskutiniųjų rydamas seiles ir gaudydamas kvapą. Šviesos patalpoje nebuvo jokios, tik pro ketvirtainišką skylę grindyse smelkėsi blausus atšvaitas. Staiga kažkas perbėgo Porto sprandu. Jis atšlijo nuo sienos ir pasilenkė virš skylės, abiem rankomis įsirėmęs į sieną priešais. Apačioje išvydo išmatomis nudrabstytą žemę ir aptaškytus akmenis, visa knibždėjo musėmis. Portas užmerkė akis ir kelias minutes šitaip stovėjo laukdamas, protarpiais suaimanuodamas. Autobuso vairuotojas pradėjo nekantriai tūtuoti; galaižin kodėl nuo to aštraus garso kankynė tik dar labiau išaugo.

– O Viešpatie, nagi, nutilk! – suriko Portas balsu ir tuoj pat vėl sudejavo.

Tačiau garsas nesiliovė, pramaišiui stūgaudamas tai ilgais, tai trumpais signalais. Galų gale Portas sulaukė akimirkos, kai skausmas tarytum atslūgo. Jis atsimerkė ir nejučia kilstelėjo galvą – jam pasirodė, kad tiesiai į akis plykstelėjo liepsna. Bet tai buvo tik tekančios saulės raudonis, užliejęs akmenis ir išmatas apačioje. Atidaręs duris, Portas išvydo jo laukiančius Kitę ir jaunąjį arabą; prilaikomas jų iš abiejų pusių, nusliūkino į laukiantį autobusą.

Įdienojus kraštovaizdis tarytum pralinksmėjo, tapo kažkoks lyg ir švelnesnis – nieko panašaus Kitei iki šiol niekad neteko regėti. Staiga ji

suvokė, kad taip yra dėl to, kad plikus akmenis beveik visur pakeitė smėlis. Šen ten augo garbiniuoti medžiai, kiek gausiau – tose vietose, kur spietėsi lūšnų pulkelis, tokių būstų samplaikų vis gausėjo. Kelis kartus jie pravažiavo pro grupes tamsaus gymio vyrų, raitų ant vienakuprių meharių. Jie išdidžiai laikė rankose vadžias, o virš tamsmėlynių šydų, dengiančių veidus, tviskėjo raiškios ir rūsčios, juodais dažais apvestos akys.

Pirmą kartą Kitė pajuto kažką panašaus į silpną jaudulio virpuliuką. „Neįtikėtina, – galvojo ji, – kad atomo amžiuje dar galima sutikti šitokių žmonių."

Portas atsilošęs tysojo sėdynėje užmerktomis akimis.

– Tiesiog imk ir užmiršk, kad aš čia, – pasakė jis, kai tik jie išvažiavo iš bordžo, – tada ir man bus lengviau padaryti tą pat. Liko tik kelios valandos, o tada – tiesiai į lovą, ačiū Dievui.

Jaunasis arabas mokėjo prancūziškai maždaug tiek, kad jo negąsdintų tai, jog įsileisti į tikrą pokalbį su Kite jam absoliučiai neįmanoma. Atrodė, kad jam visiškai užtenka su stipriu jausminiu užtaisu ištarti paprasčiausią daiktavardį ar veiksmažodį, o ji irgi mokėjo šitaip kalbėtis. Pasitelkęs arabams būdingą talentą paversti sausą faktų išvardijimą tikra legenda, jis papasakojo jai apie El Ga'a, apie aukštas miesto sienas ir vartus, užkeliamus saulei leidžiantis, apie tykias, tamsias gatveles, apie didžiulį turgų, kur prekiaujama pačiais įvairiausiais dalykais, kitąsyk atgabentais iš Sudano ar netgi iš dar tolimesnių kraštų: druskos lazdelėmis, stručio plunksnomis, aukso dulkėmis, leopardų kailiais – jis išvardijo ilgiausią sąrašą, lyg niekur nieko pavartodamas arabišką žodį, jei nežinodavo prancūziško. Kitė klausėsi sutelkusi visą dėmesį, tarsi užhipnotizuota jo žavesio ir malonaus balso, drauge pakerėta ir nuostabių dalykų, apie kuriuos jis kalbėjo, ir pačios jo kalbėsenos.

Kraštovaizdis dabar virto smėlėtais tyrais, šen ten pabarstytais varganais, krūmus primenančiais medžiais – žemaūgiais, kone prisispaudusiais prie žemės nuožmioje saulėkaitoje. Dangaus žydrynė priekyje darėsi kone balta, tviskėdama akinamu, tiesiog neįtikėtinu švytėjimu – tai buvo virš miesto mirguliuojantis oras. Kitė nespėjo net atitokti, o jie jau riedėjo tarp pilkų, iš dumblo krėstų sienų. Pravažiuojantį autobusą klegesiu lydėjo vaikai, jų balsai varstė tarsi švytinčios adatos. Portas tebesėdėjo užsimerkęs; Kitė nutarė jo nejudinti, kol nepasieks galutinio maršruto taško. Autobusas staigiai pasuko į kairę, siūbtelėdamas debesį dulkių, ir pro didžiulius vartus įvažiavo į milžinišką atvirą aikštę,

tarytum kokį paties miesto prieangį, kurio gale dunksojo kiti, netgi dar didesni vartai. Už šių ir žmones, ir gyvulius prarijo tamsa. Autobusas ūmai krūptelėjęs sustojo, vairuotojas iššoko ir nužingsniavo sau, lyg nebenorėtų į autobusą nė žiūrėti. Keleiviai tebemiegojo, kai kurie žiovavo; neilgai trukus suskato ieškoti savo ryšulių, kurių dažniausiai jau nebebuvo įmanoma rasti ten, kur vakarykščiai juos pasidėjo.

Kitė žodžiu ir mostu parodė, kad juodu su Portu palauksią, kol visi kiti išsiskirstys. Jaunasis arabas pažadėjo irgi palūkėsiąs, kadangi Kitei prireiksią pagalbos nugabenti Portą į viešbutį. Tad jie sėdėjo ir laukė, kol išlips paskutinieji nerangūs, niekur neskubantys keleiviai; arabas tuo tarpu paaiškino Kitei, kad viešbutis – kitame miesto pakraštyje, greta forto, kadangi jame apsigyvendavo nebent vienas kitas karininkas, neturintis čia namų; tokių, kurie panorėtų įsikurti viešbutyje atvažiavę autobusu, pasitaikydavo ypač retai.

– Jūs labai malonus, – tarė Kitė, atsilošdama sėdynėje.

– Taip, madam.

Jo veide nebuvo matyti nieko kita, tik draugiškas rūpestis, ir Kitė pajuto jam besąlyginį pasitikėjimą.

Kai autobusas pagaliau ištuštėjo, neminint gausybės granatų žievelių ir datulių kauliukų, kuriais buvo nusėtos grindys ir sėdynės, arabas išlipo ir pasikvietė grupę vyrų pasirūpinti bagažu.

– Atvažiavome, – garsiai ištarė Kitė.

Portas sujudėjo, atsimerkė ir pasakė:

– Galų gale pavyko užmigti. Pragariška kelionė. O kur viešbutis?

– Kažkur turėtų būti, – miglotai atsakė ji; nenorėjo tuojau pat iškloti, kad iki viešbučio teks krapštytis per visą miestą.

Portas lėtai atsisėdo.

– Viešpatie, tikiuosi, netoli. Jeigu toli, kažin ar pajėgsiu iki jo nusigauti. Jaučiuosi pasiutusiai šlykščiai. Iš tikrųjų šlykščiai.

– Yra čia toks arabas, kuris mums padeda. Jis mus palydės. Atrodo, kad viešbutis vis dėlto – ne prie pat autobusų stoties.

Tiesą apie viešbutį verčiau tegul jam atskleidžia arabas, tuomet ji liks niekuo dėta: jei Portas ir pajus kokį apmaudą, šis nebus susijęs su ja.

Lauko dulkėse tvyrojo afrikietiška netvarka, bet čia pirmą sykį nesimatė jokių regimų europietiškos įtakos ženklų, tad juos supantis vaizdas dvelkė kažkokiu grynumu, kokio stigo kitiems, iki šiol aplankytiems miestams; netikėtas išbaigtumo pojūtis stelbė chaosą, jo net nebebuvo justi. Netgi Portas, kai jie padėjo jam išsiropšti iš autobuso, atkreipė dėmesį į aplinkos vienovę.

– Čia nuostabu, – ištarė jis. – Bent jau kiek įžiūriu.

– Kiek įžiūri! – atkartojo Kitė. – Ar kas nors nutiko tavo akims?

– Svaigsta galva. Tai karštinė, bent tiek visiškai aišku.

Ji palietė delnu jo kaktą, bet pasakė tik tiek:

– Ką gi, lįskime kur nors į šešėlį.

Jaunasis arabas stojo jam iš kairės, Kitė – iš dešinės; abu prilaikydami apglėbė jį per juosmenį. Nešikai su bagažu jau buvo nuskubėję pirmyn.

– Pirmąsyk atvykstame į tikrai puikų miestą, – karčiai pasiskundė Portas, – ir aš būtinai turiu jaustis šitaip.

– Pagulėsi, kol visiškai pasitaisysi. Laiko vaikštinėti ir dairytis į valias turėsime ir paskui.

Jis nebeatsakė. Jie įėjo pro vidinius miesto vartus ir iškart pakliuvo į ilgą, vingiuotą tunelį. Prasilenkdami praeiviai kliuvinėjo už jų tamsoje. Pasieniuose sėdėjo žmonės, iš ten sklido slopūs balsai, progiesmiu traukiantys ilgas, vis atsikartojančias frazes. Galiausiai jie vėl išniro į saulėkaitą, o paskui vėl prasmego į tamsos ruožą, kur gatvė rausėsi kiaurai pastatus storomis sienomis.

– Ar jis nepasakė, kur tas viešbutis? Aš ilgai nebetversiu, – ištarė Portas. Jis nė karto nesikreipė tiesiai į arabą.

– Dešimt, penkiolika minučių, – atsakė jaunasis arabas.

Portas vis dar nekreipė į jį dėmesio.

– Apie tai negali būti nė kalbos, – pasakė Kitei, truputį švokštuodamas.

– Mano mielas, turėsi kaip nors nueiti. Juk negali sėsti ir sėdėti čia tiesiog gatvėje.

– Kas atsitiko? – paklausė arabas, įdėmiai stebėjęs jų veidus.

Kitė jam paaiškino; tada jis mostu susistabdė nepažįstamą praeivį, trumpai su juo šnektelėjo.

– Štai ten, – jis parodė ranka, – yra fondukas*. Jis galėtų... – arabas, prispaudęs delną prie skruosto, parodė miegąs. – O mes einame į viešbutį, pasikviečiame vyrų ir *rfed, très bien!* – dabar jis mostu parodė keliąs Portą nuo žemės ir nešąs ant rankų.

– Ne, ne! – sušuko Kitė pabūgusi, kad jis čia pat kaip tik taip ir padarys.

Arabas nusijuokė ir atsisuko į Portą:

– Norite tenai?

– Taip.

* Fondukas, arba karavansarajus, – vilkstinių užvažiuojamasis kiemas su nakvynės namais keliaujantiems pirkliams.

Jie apsisuko ir vėl nuvingiavo vidiniu labirintu, dalį kelio grįždami atgal. Jaunasis arabas dar kartą šnektelėjo su praeiviu. Paskui atsisuko šypsodamasis.

– Pabaiga. Kitas tamsus ruožas.

Fondukas buvo mažas, sausakimšas ir purvinas variantas bet kurio iš bordžų, pro kuriuos jiems per pastarąsias savaites teko važiuoti, tik kiemas buvo pridengtas iš vytelių pintu stogu, sergstinčiu nuo tiesioginės saulėkaitos. Jie suėjo vidun; arabas pasikalbėjo su vienu iš sargybinių, kuris tuojau iškrapštė įnamius iš gardo vienoje pusėje ir kampe sukrovė šiaudų guolį Portui. Nešikai susėdo kieme ant savo nešulių.

– Negaliu tavęs čia palikti, – ištarė Kitė, apžiūrinėdama prišnerkštą kertę. – Patrauk ranką!

Ši gulėjo kaip tik vidur kupranugario mėšlo krūvos, bet Portas ir paliko ją ten.

– Prašau, eik. Tučtuojau, – ištarė. – Kol grįši, man nieko nenutiks. Bet paskubėk. Paskubėk!

Ji paskutinį kartą baugiai dirstelėjo į jį ir vėl išėjo į kiemą, arabas sekė jai įpėdžiui. Kitei šiek tiek atlėgo, kai dabar galėjo sparčiai žingsniuoti gatve.

– *Vite! Vite!** – kartojo ji savo palydovui lyg užsukta. Pridusę juodu skubinosi pirmyn, irdamiesi per vangiai judančią minią, pasiekė miesto centrą, išniro kitoje jo pusėje ir galiausiai priekyje išvydo kalvą bei fortą jos viršūnėje. Ši miesto dalis buvo kiek atviresnė, čia vešėjo sodai, atskirti nuo gatvės aukštomis tvoromis, virš kurių šen ten smygsojo aukšti juodi kiparisai. Ilgos alėjos gale akis užkliuvo už beveik nepastebimos iškabos, ant kurios dažais buvo nuteplioti žodžiai *Hôtel du Ksar* ir rodyklė, nukreipta į kairę.

– Aha! – šūktelėjo Kitė.

Netgi čia, miesto pakraštyje, gatvės ir skersgatviai raizgėsi tikru labirintu, atrodė, kad kiekviena gatvė niekur neveda – tiesiog aklakelis su gale stūksančiomis sienomis. Bent triskart jiems teko apsisukti ir tuo pačiu keliu grįžti atgal. Čia nebuvo jokių durų, jokių gardų, netgi jokių praeivių – vien tik vienodos rausvos sienos, užlietos kvapą gniaužiančios saulėkaitos.

Galų gale jie užtiko mažytes, bet patikimai užsklęstas dureles vidur dar vienos begalinės sienos. *Entrée de l'Hôtel***, – bylojo iškaba virš durų. Arabas garsiai pabeldė.

* Greičiau, greičiau. (*Pranc.*)

** Įėjimas į viešbutį. (*Pranc.*)

Laikas slinko, bet jokio atsako kaip nebuvo, taip nebuvo. Kitei skausmingai perdžiūvo gerklė, širdis vis dar daužėsi lyg padūkusi. Ji užsimerkė ir įsiklausė. Ničnieko neišgirdo.

– Pabelskite dar kartą, – ištarė ji ir jau tiesė ranką belstis pati. Tačiau arabas nebuvo atitraukęs rankos nuo belstuko ir dabar suskato trankyti jį dar gyviau. Šįkart kažkur, sodo gilumoje, ėmė skalyti šuo; lojimas pamažu artėjo, netrukus jį permušė priekaištingas balsas.

– *Askout!** – piktai užriko moteris, bet šuo nesiliovė lojęs. Paskui keliskart kažkas dunkstelėjo, lyg akmuo būtų atsitrenkęs į žemę, ir šuo nutilo. Nebeištvėrusi Kitė nustūmė arabo ranką nuo belstuko ir kibo baladoti pati – nesiliovė tol, kol iš kitos durų pusės atsklido moters riksmas: – *Echkoun? Echkoun?***

Jaunasis arabas ir moteris įsileido į ilgą ginčą: jis energingai mostagavo rankomis reikalaudamas, kad ji atidarytų duris, savo ruožtu ji atsisakinėjo jas net liesti. Ir pagaliau suvisai pasišalino. Jie dar girdėjo, kaip takučiu nušiūravo jos šlepetėmis apautos kojos, paskui vėl sulojo šuo, vėl moters balsas, barantis šunį, smūgis, graudus gyvūno cyptelėjimas, o paskui – tyla.

– Kas čia dedasi? – nevilties apimta sušuko Kitė. – *Pourquoi on ne nous laisse pas entrer?****

Jis nusišypsojo ir gūžtelėjo pečiais.

– Ateina madam, – tarė.

– Viešpatie Dieve, – ištarė Kitė angliškai. Ji pastvėrė belstuką ir pašėlo trankyti, kiek turėdama sveikatos, tuo pat metu dar ir spardydama durų apačią. Bet šios nepasidavė. Vis dar šypsodamasis arabas lėtai papurtė galvą.

– *Peut pas*****, – pasakė.

Bet Kitė nesiliovė. Nors ir žinojo, kad tam nėra jokio pagrindo, ji niršo ant savo palydovo už tai, kad nepriverčia moteriškės atidaryti durų. Vis dėlto po valandėlės nuleido rankas, jai pasirodė, kad tuojau apalps. Kitė drebėjo iš nuovargio, perdžiūvusi gerklė, regis, buvo išlankstyta iš skardos. Pliskinanti saulė kepino pliką žemę, niekur nebuvo nė menkiausio šešėlio lopinėlio, išskyrus tą, kurį sau po kojomis metė jie patys. Staiga ji prisiminė, kaip vaikystėje, netgi daugybę kartų, užklupdavo kokį bejėgį vabzdį: laikydavo virš jo didinamąjį stiklą,

* Nutilk! (*Arab.*)

** Kas ten? Kas ten? (*Arab.*)

*** Kodėl mūsų neįsileidžia? (*Pranc.*)

**** Negalima. (*Pranc.*)

sekdama beviltiškas vabzdžio pastangas išsprūsti iš po stiklo, pasprukti nuo vis tiksliau lęšio sutelkiamo spindulio, kol pagaliau jį paliesdavo akinantis šviesos taškas; tada, lyg burtų lazdele mostelėjus, vabzdys sustingdavo, o Kitė stebėdavo, kaip gyvis iš lėto susiraito ir pradeda rūkti. Jai rodėsi, kad, jei užverstų galvą, išvystų saulę, išaugusią iki kvapą gniaužiančio dydžio. Kitė atsišliejo į sieną ir ėmė laukti.

Galų gale sode sušiugždėjo žingsniai. Kitė įsiklausė: jie šnarėjo vis aiškiau, vis garsiau, kol pagaliau sustojo prie durų. Kitė net nepasuko galvos, laukė, kol durys atsidarys. Bet nesulaukė.

– *Qui est là?** – paklausė moteriškas balsas.

Staiga pabūgusi, kad jaunasis arabas gali prašnekti pirmas, o moteris už durų, supratusi čia esant vietinį, atsisakys juos įsileisti, Kitė sutelkė visas jėgas ir sušuko:

– *Vous êtes la propriétaire?***

Stojo tyla, bet neilgam. Moteris, kalbanti su korsikietišku, o gal itališku, akcentu prapliupo ištisu žodžių srautu:

– *Ah, madame, allez vous en, je vous en supplie!.. Vous ne pouvez pas entrer ici!**** Apgailestauju! Ir neprašykite, tai beprasmiška! Negaliu jūsų įsileisti! Jau visa savaitė į viešbutį niekas nei įeina, nei iš jo išeina! Man labai gaila, bet vidun jums jokiu būdu negalima!

– Bet, madam, – Kitė kone pravirko, – mano vyras labai sunkiai serga!

– *Aie!* – moters balsas nuskambėjo spigiai, Kitei net pasirodė, kad ji per kelis žingsnius atsitraukė nuo durų; kai vėl prašneko, balsas, atsklidęs iš kiek tolėliau, šią prielaidą patvirtino. – *Ah, mon dieu!* Eikite iš čia! Niekuo negaliu jums padėti!

– Kur man eiti? – suklykė Kitė. – Tai kur man dėtis?

Moteris jau tolo į sodo gilumą. Bet stabtelėjo ir sušuko:

– Išvažiuokite iš El Ga'a! Nešdinkitės iš miesto! Ir nesitikėkite, kad jus įsileisiu! Kol kas čionai, į viešbutį, epidemija dar neprasismelkė.

Jaunasis arabas pabandė nusitempti Kitę šalin. Pokalbio jis nesuprato, bet jam buvo visiškai aišku, kad į viešbutį jų niekas neketina įsileisti.

– Eime. Atgal, fondukas, – įkalbinėjo jis.

Kitė nusipurtė jo ranką, sudėjo delnus prie burnos ir sušuko:

– Madam, kokia epidemija?

* Kas čia? (*Pranc.*)
** Jūs šeimininkė? (*Pranc.*)
*** Ponia, meldžiu, eikite iš čia. Jums nevalia vidun. (*Pranc.*)

Balsas atsklido iš dar toliau.

– Nagi, meningito. Nežinojote? *Mais oui, Madame! Partez! Partez!**

Skubrių jos žingsnių šiugždėjimas nutolo ir visai nutyko. Iš už skersgatvio posūkio išniro aklas žmogus, jis iš lėto artėjo, prisilaikydamas sienos. Kitė pažvelgė į jaunąjį arabą, jos akys buvo labai labai didelės. „Tai krizė, – patikino ji pati save. – O jų gyvenime pasitaiko tik tam tikras, ribotas, skaičius. Privalau nusiraminti ir pagalvoti." Jis, regėdamas išsiplėtusias, nejudrias jos akis, vis dar nieko nesupratęs, užjausdamas palietė jos petį ir ištarė:

– Eime.

Ji jo net neišgirdo, bet leidosi nutempiama nuo sienos, kol aklasis dar nepriėjo prie pat jų. Arabas nusivedė ją gatve atgal į miestą, o ji vis votuliojo galvoje tą pačią frazę: „Tai krizė." Tačiau staigi tunelio tamsa išblaškė hipnozę, į kurią ji buvo pati save panardinusi.

– Kur mes einame? – paklausė ji palydovo.

Išgirdęs tokį klausimą, jis liko didžiai patenkintas – nutarė, kad šitaip ji pripažįsta esanti nuo jo priklausoma.

– Fondukas, – atsakė, bet į tą vieną ištartą žodį tikriausiai prasismelkė triumfo gaidelė – Kitė staiga sustojo ir atšlijo nuo jo.

– *Balak!*** – suriko balsas greta; Kitę užkliudė praeivis su ryšuliu glėby. Jaunasis arabas ištiesė ranką ir prisitraukė Kitę arčiau savęs.

– Fondukas, – lyg apdujusi pakartojo ji. – Ak, taip. – Juodu vėl patraukė pirmyn.

Portas tebegulėjo triukšmingame garde, regis, miegojo. Jo ranka tebegulėjo kaip gulėjusi kupranugario išmatų krūvoje – jis išvis nebuvo sujudėjęs. Vis dėlto išgirdo juos įėjus ir net trupučiuką krustelėjo, norėdamas parodyti, kad suvokia, jog jie sugrįžo. Kitė atsitūpė į šiaudus greta jo, paglostė plaukus. Ji net nenutuokė, ką reikėtų jam pasakyti, ir juo labiau – ką jie darys toliau, bet Porto artumas ją šiek tiek ramino. Ji ilgokai šitaip tupėjo, kol nuo nepatogios pozos ėmė mausti visas kūnas. Tada ji atsistojo. Jaunasis arabas sėdėjo ant žemės kieme, prie įėjimo. „Portas neištarė nė žodžio, – pagalvojo Kitė, – bet jis juk tikisi, kad tuojau prisistatys vyrai iš viešbučio ir nugabens jį tenai." Šią akimirką užvis sunkiausia jai buvo pranešti jam, kad El Ga'a jiems nėra vietos; ji nutarė apie tai kol kas neužsiminti. Kartu susiformavo ir sprendimas, ko reikėtų imtis. Dabar ji jau tvirtai žinojo, ką darysianti.

* Taip, ponia! Išvažiuokite! Išvažiuokite! (*Pranc.*)

** Atsargiai! (*Arab.*)

Kaip sumaniusi, taip ir padarė, apsisukti pavyko netgi labai greitai. Ji pasiuntė jaunąjį arabą į turgų. Tiks bet kokia mašina, bet koks sunkvežimis, bet koks autobusas, pasakė, ir visai nesvarbu, kiek tai kainuos. Pastarasis nurodymas, savaime aišku, tebuvo tuščias burnos aušinimas – arabas beveik ištisą valandą derėjosi dėl sumos, kurią turėtų sumokėti trys žmonės už kelionę maisto produktus gabenančio sunkvežimio, tą pat pavakarę važiuojančio į vietovę, vadinamą Sba, kėbule. Šiaip ar taip, grįžo jis su žinia, kad dėl visko sutarta. Kai sunkvežimis bus pakrautas, vairuotojas privažiuosiąs prie Naujųjų Vartų – tai arčiausiai fonduko esantys miesto vartai, – tada atsiųsiąs savo draugelį mechaniką pranešti, kad jų laukiąs, taip pat nusamdyti vyrų, kurie nunešią Portą per miestą iki mašinos.

– Sėkmė, – pareiškė jaunasis arabas. – Jie važinėja į Sba per vieną mėnesį du kartus.

Kitė jam padėkojo. Visą tą laiką, kol jis organizavo transportą, Portas nė nesujudėjo, o Kitė nesiryžo net mėginti jo judinti. Bet dabar atsiklaupė greta jo, prikišo lūpas prie pat ausies ir ėmė protarpiais tylutėliai šaukti vardu.

– Ką, Kite? – galų gale atsiliepė jis vos girdimai.

– Kaip jautiesi? – sukuždėjo ji.

Tik ilgokai patylėjęs jis atsakė:

– Noriu miego.

Ji paglostė jam galvą.

– Tai ir pamiegok dar šiek tiek. Neilgai trukus ateis vyrai.

Bet šie prisistatė tik prieš pat saulėlydį. Jaunasis arabas buvo suveikęs Kitei dubenėlį maisto. Bet, nors jai žarna žarną rijo, jo atneštas maistas strigo gerklėje: mėsa – galaižin kokių, nebeatpažįstamų vidaus organų kepsnys susvilusiuose taukuose, ir keletas svarainių puselių, ištroškintų alyvuogių aliejuje. Laimė, buvo ir duonos, šią Kitė bent jau galėjo valgyti. Kai dienos šviesa jau drumstėsi, o žmonės užvažiuojamajame kieme ėmė ruoštis vakarienę, pagaliau atvažiavo mechanikas su trim nuožmios išvaizdos juodukais. Nė vienas jų nemokėjo nė žodžio prancūziškai. Jaunasis arabas parodė jiems Portą; šie be ceremonijų pakėlė jį iš šiaudų guolio ir išnešė į gatvę, Kitė sekė iš paskos, stengdamasi laikytis kuo arčiau jo galvos ir sergėti, kad jie neleistų jai nusvirti pernelyg žemai. Jie sparčiai žingsniavo temstančiomis gatvelėmis, perėjo kupranugarių ir ožkų turgų, kur dabar viešpatavo tyla, trikdoma tik švelniai dzinguliuojančių varpelių, pakabintų kai kuriems gyvuliams ant kaklo. Neilgai trukus jie jau buvo už miesto sienų, o

dykuma, kur nesiekė laukiančio sunkvežimio žibintų šviesos pluoštas, jau skendėjo tamsoje.

– Galas. Jis važiuoja gale, – paaiškino jaunasis arabas, kai trejetas nešikų nerūpestingai nudrėbė suglebusį kūną ant bulvių maišų. Kitė padavė arabui pluoštelį pinigų ir paprašė atsiskaityti su sudaniečiu ir nešikais. Pinigų neužteko, jai teko pridėti daugiau. Trejetas juodukų pasišalino. Vairuotojas jau užvedė variklį, mechanikas stryktelėjo į priekinę sėdynę greta jo ir užtrenkė kabinos dureles. Jaunasis arabas padėjo įsiropšti į kėbulą Kitei; ji taip ir liko stovėti, atsišliejusi į vyno talpų rietuvę, žiūrėdama į jį. Arabas sujudėjo, lyg ketindamas šokti į kėbulą pas ją, bet tą pat akimirką sunkvežimis trūktelėjo iš vietos. Jaunasis arabas tekinas pasileido iš paskos, net neabejodamas, kad Kitė šūktelės vairuotojui sustoti – jis buvo rimtai nusiteikęs lydėti ją ir toliau. Kitė susverdėjo, bet net ir atgavusi pusiausvyrą liko susirietusi, galiausiai ir atsigulė tarp ryšulių bei maišų greta Porto. Galvą pakelti ryžosi tik tada, kai sunkvežimis buvo jau kelias mylias nuriedėjęs gilyn į dykumą. Net ir tada ji apsižvalgė baugiai, tik kyštelėdama nosį virš sunkvežimio borto, lyg tikėtųsi išvysti savąjį palydovą, bėgantį sunkvežimio vėžėmis per šalčio kaustomus vėjuotus tyrus paskui ją.

Sunkvežimis riedėjo kur kas lygiau, nei ji laukė – galbūt dėl to, kad kelias nebuvo labai išdaužytas, beveik be jokių posūkių; galėjai pamanyti, kad jis driekiasi išilgai tiesaus begalinio slėnio, abipus kurio tolumoje dunksojo aukštos kopos. Kitė pažvelgė į mėnulį, vis dar plonytį jaunaties pjautuvą, visgi pastebimai papilnėjusį nuo praėjusios nakties. Kitė nusipurtė, pasidėjo rankinę ant krūtinės. Akimirką ji mėgavosi mintimi apie tą tamsų mažytį pasaulėlį – rankinę, kvepiančią oda ir kosmetikos priemonėmis, skiriančią jos kūną nuo nakties žvarbos. Ten niekas nebuvo pasikeitę: tie patys daiktai trynėsi vieni į kitus tame pačiame ribotame, miniatiūriniame chaose, ir pavadinimai ten išliko tie patys, jais vis dar buvo vadinami įprasti daiktai. *Mark Cross* galanterija, *Caron* trikotažas, *Helena Rubinstein* kosmetika.

– Helena Rubinštein, – ištarė Kitė balsu, ir tai ją prajuokino. „Dar viena minutė, ir pulsiu į isteriją“, – tarė ji sau. Kitė sugriebė suglebusią Porto ranką, iš visų jėgų suspaudė pirštus. Paskui atsisėdo ir sutelkė visą dėmesį į tą ranką: masažavo ir lankstė pirštus, vildamasi pajusti, kaip, jos minkoma, plaštaka atšyla. Ir staiga ją persmelkė siaubas. Kitė prigludė delną Portui prie krūtinės. Na žinoma, širdis plakė. Bet jis atrodė visiškai atšalęs. Sutelkusi visą energiją, ji pavertė jį ant šono, o pati išsitiesė jam už nugaros, stengdamasi kaip įmanoma labiau prisiglausti –

tikėjosi šitaip bent truputį jį sušildyti. Kai šiek tiek atsipalaidavo, tik tada suvokė, kokia sušalusi buvo pati – atsigulusi šitaip, pasijuto jaukiau. Kitė susimąstė, ar tik paskata atsigulti šalia Porto nebuvo pasąmoningas siekis susišildyti pačiai. „Tikriausiai kaip tik taip ir buvo, kitaip juk nebūčiau apie tai net pagalvojusi." Jai net pavyko šiek tiek numigti.

Pabudo ji staiga ir krūptelėjo. Savaime suprantama: protas jau veikė aiškiai, tad siaubas būtinai turėjo apimti. Kitė stengėsi negalvoti, kokia galėtų būti jo priežastis. Ne, ne Portas. Tai juk tęsiasi jau gana ilgai. O dabar kliūstelėjo kažkokia nauja baimė, susijusi su saulėkaita, dulkėmis... Kitė iš visų jėgų bandė nusipurtyti tą mintį, jausdama, kaip ji vis aiškiau formuojasi galvoje. Dar sekundės dalelytė, ir jau bus nebeįmanoma nežinoti, kas tai... Na štai! Meningitas!

El Ga'a siautė epidemija, ir ji tiesiogiai susidūrė su ja. Karščio pritvinkusiuose gatvių tuneliuose ji kvėpavo užnuodytu oru, ji buvo įsiraususi į užkrėstus šiaudus fonduke. Be jokios abejonės, virusas suskubo įsiskverbti į jos organizmą ir dabar sparčiai dauginosi. Vos pagalvojus apie tai, Kitei surakino sprandą. Bet juk negali būti, kad Portą partiesė meningitas – šaltis jį krėtė dar Ain Krorfoje, galimas dalykas, jis karščiavo jau pirmosiomis dienomis Bou Nuroje – jei taip jiems būtų pakakę proto laiku tai išsiaiškinti... Kitė stengėsi prisiminti, ką žinanti apie simptomus: ne tik meningito, bet ir kitų labiausiai paplitusių užkrečiamų ligų. Difteritas prasideda nuo gerklės skausmo, cholerą pranašauja viduriavimas. Bet dėmėtoji šiltinė, vidurių šiltinė, maras, maliarija, geltonoji karštinė, juodoji karštinė – kiek ji žinojo, susigavus bet kurią iš šių ligų, visuomet pakyla temperatūra, pradeda varginti vienokie ar kitokie negalavimai. Rinkis kurią nori – simptomai galėjo byloti apie kiekvieną. „Tikriausiai tai dizenterija, o drauge – ir maliarijos atkrytis, – mąstė ji. – Bet kad ir kas tai būtų, tai jį jau apniko, ir ligos išdavų nepakeis niekas, kad ir ką aš daryčiau ar nedaryčiau." Ji nenorėjo užsikrauti visiškai jokios atsakomybės – jautė, kad šiuo metu to paprasčiausiai nepakeltų. Ir vis dėlto jai atrodė, kad laikosi dar visai pusėtinai. Ji prisiminė aibę šiurpių istorijų apie karą, ir visų šitokių pasakojimų moralas paprastai būdavo tas pats: „Kol žmogus nepakliūva į bėdą, niekada nežinosi, iš kokio molio jis krėstas; kitąsyk įtemptoje situacijoje atsiskleidžia, kad pats baugiausias iš tiesų yra pats narsiausias." Kitė susimąstė, ar ji pati – irgi narsi, o gal tik nuolankiai susitaikiusi su lemtimi? O gal bailė, pridūrė pati sau. Šitaip juk irgi gali būti, o būdo išsiaiškinti, kaip yra iš tikrųjų, nesama jokio. Portas irgi negalėtų atsa-

kyti į šį klausimą – jis apie tai nutuokia netgi dar mažiau. Jeigu ji išslaugytų jį, išplėštų iš ligos, kad ir kokia būtų jį apnikusi, nagų, tuomet, žinoma, jis pasakytų, kad ji buvo tikra narsuolė, pasiaukojusi kankinė ir dar visokių kitokių gražių dalykų – bet šitaip kalbėtų vien iš dėkingumo. Ir staiga ji nebesuprato, kodėl jai parūpo tai išsiaiškinti – šiuo momentu tokie apmąstymai atrodė labai lengvabūdiški.

Sunkvežimis maurodamas riedėjo pirmyn. Laimė, kėbulas buvo visiškai nedengtas, kitaip išmetamosios dujos būtų pridariusios rūpesčių. Retsykiais Kitę pasiekdavo aitrus jų smarsas, bet po akimirkos žvarbus nakties vėjas dvoką išpukštydavo. Mėnulis nusileido, bet danguje spingsojo žvaigždės; Kitė net nenutuokė, kuri galėtų būti nakties valanda. Jeigu vairuotojas kabinoje ir šnekučiavosi su draugeliu mechaniku, jų balsus visiškai stelbė variklio riaumojimas, dėl tos pačios priežasties ir Kitė jokiu atveju nebūtų galėjusi su jais pabendrauti. Ji abiem rankomis apglėbė Portą per juosmenį ir prisispaudė, sergėdama kiekvieną šilumos lašą. „Kad ir ką būtų susigavęs, jis guli nugara į mane ir kvėpuoja į kitą pusę“, – pagalvojo ji. Protarpiais nugrimzdavo į snaudulį, tada kojomis įsirausdavo po maišais – taip buvo šilčiau. Kartais jų svoris ją pažadindavo, bet ji labiau linko kęsti slėgį nei šaltį. Porto kojas buvo apklosčiusi tuščiais maišais. Naktis buvo labai ilga.

22

Tysodamas sunkvežimio kėbule, prigludusio Kitės kūno šiek tiek sergstimas nuo šalčio, Portas prorečiais atsitokėdavo tiek, kad suvoktų lygų po juo slystantį kelią. Vingiuojantys keliai, kuriais teko dardėti pastarosiomis savaitėmis, jau tapo kažkokie svetimi, išbluko iš atminties; užtat šis buvo tiesus lyg styga, nekrivuliuodamas vedė į dykumos gilumą – ir jis, Portas, jau atsidūrė visai nebetoli jos centro.

Kiek kartų iš draugų, pavydinčių jam jo gyvenimo, Portui teko išgirsti: „Tavo gyvenimas toks paprastas." „Atrodo, kad tavo gyvenimas visuomet slenka tiesia vaga." Kad ir kokie būtų žodžiai, Portas visuomet išgirsdavo ir neišsakytą priekaištą; nesunku išgrįsti tiesų kelią lygumoje, kur net medžiai neauga. Jam atrodydavo, kad iš tikrųjų draugai nori pasakyti štai ką: „Tu išsirinkai kraštą, kuriame tiesti kelią užvis lengviausia." Bet jeigu jie patys pasirinko užgriozdinti savo kelią visokiausiomis kliūtimis – o kaip tik tai jie akivaizdžiai ir darė, susivaržydami įvairiopais nereikalingais saitais – tai dar toli gražu ne priežastis prikišinėti už tai, kad savo gyvenimą jis stengiasi kiek įmanoma supaprastinti. Tad į tokias priekabes jis kiek suirzęs atšaudavo: „Kiekvienas susikuria tokį gyvenimą, kokio pageidauja, argi ne taip?", lyg prie to jau nieko daugiau nė nebūtų įmanoma pridurti.

Kai jie išlipo iš laivo, imigracijos tarnyba neliko sužavėta, kai jis ketino dokumentuose grafą „Profesija" palikti tuščią, kaip buvo palikęs ją be jokio įrašo pase. (Tasai pasas, oficialus jo egzistencijos įrodymas, dabar klajojo kažkur dykumoje, mėgindamas jį pasivyti!) Pareigūnai primygtinai laikėsi savo: „Juk mesjė vis tiek ką nors veikia."

Kitė, regėdama, kad Portas neketina nusileisti, paskubėjo įsikišti: „O, taip. Mesjė – rašytojas, tik kuklinasi!“ Tarnautojai pradėjo juoktis, įrašė į tuščią eilutę *écrivain** ir net išsakė viltį, kad Sacharoje jis aptiksiąs įkvėpimo šaltinį. Kurį laiką Portas siuto, kad jie taip primygtinai stengėsi būtinai prilipdyti jam etiketę, tam tikrą *état-civil***. Bet po kelių valandų jis jau visai smagiai gromuliavo mintį, ar jam iš tikrųjų neparašius knygos. Tai turėtų būti savotiškas dienoraštis, kurį jis kasvakar užpildytų tos dienos mintimis, saikingai pagardintas vietiniu koloritu; knygoje turėtų aiškiai ir ramiai, su matematinės teoremos įrodymo tikslumu, atsiskleisti absoliuti tiesa, kurią jis įvardytų dar iš pat pradžių, o būtent: tarp ko nors ir nieko iš esmės nėra jokio skirtumo. Kitei apie šį sumanymą jis net neprasitarė: neabejojo, kad ji savo entuziazmu jį tuojau pat užsmaugtų. Po to, kai mirė tėvas, Portas daugiau nieko nebedirbo, nes nebuvo būtinybės, tačiau Kitė paslapčia vis puoselėjo viltį, kad vieną gražią dieną jis vėl pradės rašyti – nesvarbu ką, svarbu, kad tik rašytų. „Kai dirba, jis būna trupučiuką mažiau nepakenčiamas“, – aiškindavo ji kitiems, ir toli gražu nebūtinai vien juokais. O kai jis aplankydavo savo motiną, o tai nutikdavo nedažnai, ji visada paklausdavo, žiūrėdama į jį plačiomis liūdnomis akimis: „Dirbai?“ O jis atsakydavo: „Ne“, – ir pats įžūliai įsispitrydavo į ją. Netgi tada, kai jie taksi važiavo į viešbutį, o Taneris, vos išvydęs nykias, prišnerkštas gatveles, suaimanavo: „Na ir skylė!“ – netgi tada Portas mąstė, kad jo sumanymas rašyti knygą pernelyg smarkiai pradžiugintų Kitę; tuo užsiimti jam teksią slapčiomis – tai vienintelis būdas įgyvendinti idėją. Bet paskui jie įsikūrė viešbutyje, įsisuko į paprastutę *Eckmühl-Noiseux* kavinės kasdienybę – ir paaiškėjo, kad nesama ničnieko, apie ką vertėtų rašyti: Portas mintyse niekaip neįstengė rasti jungties, kuri banalias ir menkas smulkmenas, užpildančias jo dienas, susietų su tokia rimta veikla kaip žodžių dėstymas ant popieriaus. Jis spėjo, kad galbūt kaltas Taneris – tai jis trukdo kaip reikiant atsipalaiduoti. Tanerio nuolatinis buvimas šalia kūrė situaciją, kad ir kokią nereikšmingą, kuri trukdė jam panirti į mąslią būseną, jo paties manymu – gyvybiškai svarbią rašymui. Tol, kol gyveno savo gyvenimą, Portas negalėjo apie jį rašyti. Viena prasidėdavo tik ten, kur baigdavosi kita, o tokių aplinkybių, kai jo dalyvavimas, nors ir labai nežymus, bet vis dėlto būtinas, visai pakako, kad rašymas atsidurtų už įmanomų dalykų valdų

* Rašytojas. (*Pranc.*)
** Visuomeninė padėtis. (*Pranc.*)

ribos. Vis dėlto Portas nė nemanė dėl to krimstis. Gero kūrinio jam, šiaip ar taip, nepavyktų parašyti, vadinasi, rašydamas ir nepajustų tikro malonumo. O net jei jis ir sukurtų ką nors įdomaus, ar daug atsirastų žmonių, kurie kada nors tai skaitytų? Tad visai nieko bloga strimgalviais lėkti į dykumą ir nepalikti paskui save jokio pėdsako.

Staiga jis prisiminė, kad jie važiuoja į viešbutį El Ga'a. Užslinko dar viena naktis, o kelionės tikslas vis dar nepasiektas – Portas suvokė, kad kažkur čia slypi prieštara, bet jam nepakako jėgų net mėginti ją išgliaudyti. Retsykiais pajusdavo, kaip jo organizme siautėja karštinė, tarytum kažkokia atskira esybė, lyg beisbolo žaidėjas, atsivėdėjantis sviesti kamuolį. Jis pats ir buvo kamuolys. Lėkė ir lėkė ratu žaidėjo rankoje, kol pagaliau, paleistas skrieti, trumpą valandėlę ištirpdavo erdvėje.

Jie stovėjo šalia, atrodė, dunkso viršum jo. Ką tik baigėsi ilga kova, ir jis buvo labai pavargęs. Vienas iš tų dviejų buvo Kitė, antrasis – kariškis. Jie šnekėjosi, bet jų žodžiai buvo tik beprasmis tarškėjimas. Portas paliko juodu stovėti šalia jo, o pats vėl nugrimzdo ten, iš kur buvo iškilęs.

– Čia jam bus nė kiek ne blogiau nei bet kur kitur šiapus Sidi-bel-Abbeso, – kalbėjo karininkas. – Kai suriečia vidurių šiltinė, nėra kas daryti, net jei paguldytumėte jį į ligoninę, liktų tik saugotis, kad per daug neužkiltų temperatūra, ir laukti. Čia, Sba, medicininiu aptarnavimu mes tikrai negalime pasigirti, bet šitos tabletės, – jis parodė į pakuotę, gulinčią ant apverstos dėžės prie lovos, – numuš karštį, o tai jau šis tas.

Kitė nežiūrėjo į jį.

– Ir dar pilvaplėvės uždegimas? – paklausė ji tyliai.

Kapitonas Brusaras suraukė antakius.

– Tik neieškokite komplikacijų, madam, – tarė griežtai. – Ir be jų bėdos visada pakanka. Taip, žinoma, pilvaplėvės uždegimas, plaučių uždegimas, širdies nepakankamumas – kas žino? O jūs – galbūt ir jūs jau pasigavote garsųjį El Ga'a meningitą, dėl kurio jus malonėjo perspėti madam Lučioni. *Bien sûr!** Be to, gali būti ir taip, kad kaip tik šiuo metu čia, Sba, turime penkiasdešimt naujų choleros atvejų. Bet netgi jei taip būtų iš tikrųjų, aš jums nesakyčiau.

– Kodėl? – nustebo ji ir pagaliau pakėlė galvą.

– Naudos iš to nepeštumėte jokios, užtat jūsų dvasinę būseną tai rimtai pakirstų. Ne, ne. Aš izoliuočiau ligonius, imčiausi priemonių,

* Be abejo! (*Pranc.*)

kad sustabdyčiau užkrato plitimą, – ir viskas. To, ką turime po ranka, visuomet užtenka į valias. Štai dabar turime ligonį, sergantį vidurių šiltine. Jam reikia numušinėti temperatūrą. Tik tiek. O visos tos šnekos apie jo pilvaplėvės uždegimą ar jūsų meningitą manęs nėmaž nedomina. Privalote būti realistė, madam. Jeigu prisigalvosite būtų nebūtų bėdų, nuo to visiems bus blogiau. Visa, ką galite padaryti, tai kas dvi valandas sugirdyti jam tabletę nuo karščiavimo ir pasirūpinti, kad jis valgytų kiek įmanoma daugiau sriubos. Mūsų virėjos vardas Zina. Būtų išmintinga kur buvus kur nebuvus užsukti į virtuvę ir įsitikinti, kad ugnis dega ir kad didysis sriubos katilas visuomet pilnas ir karštas. Zina neprilygstama, valgį mums gamina štai jau dvylika metų. Bet, kaip ir visų čiabuvių, jos nevalia išleisti iš akių. Ji amžiais užsimiršta. O dabar, madam, jei leisite, man jau reikėtų grįžti prie darbų. Kuris nors mano vyrų popiet atneš iš mano namų čiužinį, kurį pažadėjau. Žinoma, labai patogu nebus, bet turbūt nieko kita ir negalite tikėtis, šiaip ar taip, jūs – Sba, ne Paryžiuje. – Tarpduryje jis dar atsisuko. – *Enfin, madame, soyez courageuse!** – pridūrė jis vėl suraukęs antakius ir pagaliau išėjo.

Kitė stovėjo nejudėdama ir dairėsi po mažytį, beveik tuščią kambarėlį su durimis vienoje sienoje ir langu – priešingoje. Portas gulėjo išklerusioje lovelėje, nusigręžęs į sieną, užsitraukęs antklodę ant galvos; kvėpavo ramiai, lygiai. Šitas kambarėlis ir buvo Sba ligoninė – čia stovėjo ir vienintelė miestelio lova su tikra patalyne, kuri Portui atiteko tik todėl, kad tuo metu nesirgo niekas iš karinės įgulos. Pusę langelio užstojo iš molio krėsta kito pastato siena, bet viršum jos, pro viršutinę lango pusę, vidun sruvo gildantis dangaus švytėjimas. Kitė sulankstė atsarginę antklodę, kurią kapitonas buvo davęs jai pačiai, į nedidelį, sulig langeliu, ketvirtainį, tarp Porto daiktų susirado smeigtukų dėžutę ir uždangstė atvirą lango dalį. Kol šitaip triūsė prie lango, ji staiga suvokė beribę tylą. Galėjai pamanyti, kad per tūkstančius mylių aplinkui ničniekas negyvena. Įžymioji Sacharos tyla. Ji susimąstė, ar, dienoms bėgant, kiekvienas jos įkvėpimas sušniokš ausyse taip garsiai, kaip dabar, ar ji kada nors pripras prie keisto gurguliavimo galugerklyje ryjant seiles – ir ar nesiliaus ryti jų taip pat dažnai, kaip dabar, kai pernelyg aiškiai suvokė tą absurdišką garsą.

– Portai, – ištarė ji tylut tylutėliai. Jis nekrustelėjo. Kitė išėjo iš kambario į smėlėtą kiemą, skalaujamą akinamos saulėkaitos. Nebuvo matyti

* Galų gale, drąsos, ponia! (*Pranc.*)

nė gyvos dvasios. Išvis nebuvo nieko, tik tvieskiančios baltumu sienos, nejudantis smėlis po kojomis ir begalinė žydra gelmė virš galvos. Kitė žengė kelis žingsnius, bet, pajutusi silpną šleikštulį, grįžo atgal į kambarėlį. Čia nebuvo net kėdės, ant kurios galėtų atsisėsti – tik lova ir spintelę atstojanti dėžė greta jos. Kitė klestelėjo ant lagamino. Pririšta prie šio rankenos kadaravo etiketė, skelbianti: *Pravers kelionėje*. Kambarėlis buvo kažkoks beasmenis, visiškai neįpareigojantis, primenantis nebent kokį sandėlį. Dabar, kai vidur jo buvo sukrautas visas jų bagažas, nebeliko vietos net pasitiesti pažadėtąjį čiužinį; vadinasi, visus krepšius teks sukrauti vieną ant kito kampe. Kitė pažvelgė į savo rankas, į savo kojas, apautas driežo odos sportbačiais. Veidrodžio kambarėlyje nebuvo; Kitė prisitraukė kitą lagaminą, išsiėmė iš jo savo rankinę, iš šios išrausė pudrinę ir lūpdažį. Tik atsidariusi pudrinę įsitikino, kad prietemoje net neįžiūri savo atspindžio mažyčiame veidrodėlyje. Kitė įsitaisė tarpduryje ir lėtai, kruopščiai pasidažė.

– Portai, – ištarė dar kartą, vis dar taip pat tyliai. Jis kvėpavo kaip kvėpavęs. Kitė užrakino rankinę lagamine, dirstelėjo į laikrodį ir vėl išėjo į šviesa raibuliuojantį kiemą, tik šįsyk užsidėjusi saulės akinius.

Fortas ir buvo labiausiai į akis krintantis miestelio akcentas, jis dunksojo apsižergęs aukštos smėlio kopos keterą: išsibarsčiusių pastatų samplaika, sergstima ją aprietusio vingiuojančio apsauginio pylimo. Tai buvo atskiras miestas, svetimkūnis aplinkui plytinčiame kraštovaizdyje, atvirai karinės paskirties. Prie vartų budėję vietiniai sargybiniai susidomėję nužvelgė praeinančią Kitę. Pats smėlio spalvos miestelis glaudėsi žemiau, kopos papėdėje buvo pabirę jo vienaaukščiai namukai plokščiais stogais. Kitė pasuko į kitą pusę ir nužingsniavo palei sieną – palypėjusi vos aukštėliau, pasiekė kalvos viršūnę. Nuo karščio ir šviesos svaigo galva, į batus nuolat pribirdavo smėlio. Čia ją jau pasiekė aiškūs, skaidrūs garsai iš miestelio apačioje: vaikų šūkaliojimai, šunų lojimas. Kad ir kur pažvelgtum, visur, kur tolumoje žemė susiliesdavo su dangumi, mirguliavo blausi skysta miglelė.

– Sba, – balsu ištarė Kitė. Tas žodis jai buvo visai beprasmis, nereiškė netgi to pasklidos beformių lūšnų samplaikos kopos papėdėje. Sugrįžusi į kambarį, Kitė aptiko kažkieno ant grindų paliktą didžiulį baltą porcelianinį naktipuodį. Portas gulėjo aukštielninkas, įsmeigęs žvilgsnį į lubas; antklodę jis buvo nubloškęs į šalį.

Kitė nuskubėjo prie lovos, vėl jį užklojo. Apkamšyti nebuvo galimybių. Pamatavo temperatūrą: karštis buvo šiek tiek atlėgęs.

– Nuo tos lovos man įskaudo nugarą, – netikėtai pareiškė jis, trupu-

tį troškuodamas. Kitė atsitraukė atatupsta ir nužvelgė lovą: ties viduriu ji buvo smarkiai įdubusi.

– Netrukus sutvarkysime, – pažadėjo. – O kol kas būk gerutis ir nenusiklok.

Jis priekaištingai pažvelgė į ją.

– Nereikia kalbėti su manim kaip su vaiku, – tarė. – Juk aš – tas pats, kas buvau.

– Turbūt taip išeina savaime, kai kas nors suserga.

Ji nusijuokė suglumusi.

– Atleisk.

Jis vis dar žiūrėjo į ją.

– Nemanyk, kad man reikia kaip nors pataikauti, – lėtai ištarė jis. Paskui užsimerkė ir giliai atsiduso.

Sulaukusi čiužinio, Kitė paprašė jį atnešusio arabo pasikviesti dar vieną žmogų. Bendromis jėgomis jie iškėlė Portą iš lovos ir paguldė ant čiužinio, kuris jau buvo patiestas ant grindų. Paskui Kitė nurodė jiems dalį lagaminų sukrauti ant lovos. Galiausiai arabai pasišalino.

– O kur miegosi tu? – paklausė Portas.

– Ant grindų šalia tavęs, – atsakė ji.

Jis nieko daugiau neklausinėjo. Kitė sugirdė jam vaistus ir paliepė:

– Dabar miegok.

Ji išėjo laukan, patraukė prie vartų ir bandė pasikalbėti su sargybiniais, bet šie nemokėjo nė žodžio prancūziškai ir tik kartojo: „*Non, m'si.*“ Kol ji bandė aiškintis su jais gestų kalba, netoliese tarpduryje išniro kapitonas Brusaras ir kiek įtariai dėbtelėjo į ją.

– Ko nors norite, madam? – paklausė.

– Noriu, kad kas nors palydėtų mane į turgų ir padėtų nusipirkti antklodžių, – atsakė Kitė.

– *Ah, je regrette, madame**, – tarė jis, – bet poste nėra nieko, kas galėtų jums pasitarnauti, o eiti vienai tikrai nepatariu. Jeigu norite, galiu atsiųsti antklodžių iš savo būsto.

Kitė puolė jam dėkoti kur kas karščiau, nei vertėtų. Paskui grįžo į vidinį kiemą ir valandėlę pastovėjo, žvelgdama į kambarėlio duris, neprisiversdama eiti vidun. „Juk tai kalėjimas, – dingtelėjo jai. – Aš čia belaisvė, kažin, kiek laiko teks kalėti? Vienas Dievas težino.“ Ji vis dėlto įėjo vidun, atsisėdo ant lagamino prie pat durų ir įsmeigė žvilgsnį į grindis. Paskui pakilo, atsidarė krepšį, išsitraukė storą prancūzišką romaną, kurį įsigijo dar prieš jiems išvažiuojant į Busifą, ir pabandė

* Apgailestauju, ponia. (*Pranc.*)

skaityti. Buvo įveikusi gal penkis puslapius, kai išgirdo per kiemą kažką ateinant. Tai buvo jaunas prancūzų kareivis, nešinas trimis storomis kupranugario vilnos antklodėmis. Kitė atsistojo ir pasitraukė nuo durų, kad jis galėtų praeiti, sakydama:

– *Ah, merci. Comme vous êtes aimable!**

Bet kareivis taip ir liko stovėti lauke, prie pat durų, ištiesęs ranką, kad ji galėtų pasiimti antklodes. Kitė jas paėmė, pasidėjo ant žemės prie kojų. Kai pakėlė galvą, kareivis jau buvo apsisukęs eiti sau. Kitė akimirką žvelgė jam pavymui mažumėlę sutrikusi, o paskui ėmėsi rinkti iš bagažo visokius drabužius, tinkamus susikurpti guolį, kurį galėtų iš viršaus užkloti antklodėmis. Galų gale susiruošusi kažką panašaus į patalą, atsigulė ir pati maloniai nustebo supratusi, kad įsikūrė visai patogiai. Iškart pajuto, kaip ją marina miegas. Juk ji dar turi ištisas pusantros valandos, kol Portui vėl reikės sugirdyti vaistus. Kitės akys sulipo, ir ji akimirką vėl atsidūrė sunkvežimyje, riedančiame iš El Ga'a į Sba. Judėjimas ją užsūpavo, ji tuojau pat prasmego į miegą.

Pažadino ją kažkoks judesys: kažkas prašmėžavo pro pat jos veidą. Kitė pasikėlė ir išsyk pamatė, kad kambaryje tamsu, bet toje tamsoje šmėkščiojo dar tamsesnis pavidalas.

– Portai! – suriko ji.

Atsiliepė moters balsas:

– *Voici mangi, madame***.

Moteris stovėjo prie pat jos. Per kiemą tyliai atėjo dar kažkas, atnešė karbidinę lempelę. Tai buvo mažas berniukas: jis priėjo prie durų, vidun įkišo tik ranką ir pastatė žiburį ant grindų. Kitė pasuko galvą ir išvydo greta savęs stambių kaulų moterį vis dar gražiomis akimis. „Tai ir bus Zina“, – dingtelėjo jai, ir ji balsu ištarė moters vardą. Moteris nusišypsojo ir pasilenkusi padėjo padėklą su maistu prie Kitės guolio. Tada iškart pasišalino.

Pamaitinti Portą toli gražu nebuvo lengva; didžioji sriubos dalis nepraryta ištekėdavo iš burnos ir per skruostą nuvarvėdavo ant kaklo.

– Galbūt rytoj tu jau įstengsi atsisėsti, kad galėtum pavalgyti patogiau, – tarė ji, nosinaite šluostydama jam lūpas.

– Galbūt, – silpnu balsu atkartojo jis.

– Viešpatie Dieve! – staiga suriko Kitė. Ji pramiegojo: jam jau kažin kada reikėjo išgerti vaistus. Ji pakišo jam tabletę, davė gurkšnį vasarodrungnio vandens. Portas susiraukė.

* Ačiū. Jūs toks malonus! (*Pranc.*)

** Štai valgis, ponia. (*Pranc.*)

– Vanduo, – ištarė Kitė. Ir pati pauostė grafiną. Vanduo trenkė chloru. Apsirikusi ji dukart įdėjo dezinfekcinio halazono.

– Nepakenks, – pasakė.

Pati ji kibo valgyti su apetitu; įsitikino, kad Zina – iš tiesų nebloga virėja. Valgydama dirstelėjo į Portą – šis jau buvo spėjęs užsnūsti. Atrodė, kad vaistai kaskart paveikia jį kaip tik šitaip. Kitė norėjo pavalgiusi išeiti nors truputį pasivaikščioti, bet pabūgo, kad kapitonas Brusaras galėjo įsakyti sargybiniams jos nepraleisti. Tad pasitenkino išlindusi į kiemą: apėjo kelis ratus, žiūrėdama į žvaigždes. Kažkur, kitame forto gale, kažkas grojo akordeonu, bet melodija buvo vos girdėti. Kitė grįžo į kambarį, uždarė ir užrakino duris, tada nusirengė ir susirangė antklodžių guolyje greta Porto čiužinio, lempelę prisistūmė arčiau galvos, kad galėtų skaityti. Bet šviesa buvo per silpna ir pernelyg mirganti, Kitei netrukus įskaudo akys, o ir nosį rietė nuo karbido kvapo. Kitė, kad ir nenoriai, užpūtė liepsnelę, ir kambarys vėl nugrimzdo juodžiausioje tamsoje. Bet, net nespėjusi įsitaisyti, Kitė vėl pašoko ir ėmė grabaliotis degtukų. Vėl užsižiebė lempelę – kvapas tvokstelėjo stipresnis nei tada, kai ją užpūtė – ir ištarė pati sau, bet judindama lūpas: „Kas dvi valandas. Kas dvi valandas.“

Naktį ji pabudo čiaudėdama. Iš pradžių pamanė, kad nosį sudirgino lempelės skleidžiamas kvapas, bet, delnu palietusi veidą, užčiuopė odą aplipusias aštrias kruopelytes. Kai pirštais perbraukė pagalvę, aptiko šią padengtą dulkių sluoksniu. Ir tik dabar suvokė girdinti vėjo kauksmą lauke. Garsas priminė jūros šniokštimą. Baimindamasi pažadinti Portą, Kitė iš paskutiniųjų stengėsi sulaikyti jau kutenantį nosį čiaudulį – bergždžiai. Ji atsikėlė. Kambaryje buvo šalta. Kitė užklojo Portą dar ir chalatu. Pati išsitraukė iš krepšio dvi dideles nosines, viena jų apsirišo apatinę veido dalį ir dabar atrodė kaip koks plėšikas. Iš antrosios ketino sukurpti apsauginę kaukę Portui, kai pažadins šį gerti vaistų. Laukti liko vos dvidešimt minučių. Kitė atsigulė ir vėl ėmė čiaudėti, mat vos sujudino patalus, visos dulkės siūbtelėjo į orą. Ji gulėjo nekrustelėdama, klausydamasi įdūkusio vėjo šėlsmo lauke.

„Štai ir atsidūriau pačioje košmaro bedugnėje“, – galvojo ji, tyčia persistengdama vertinti situaciją – vylėsi šitaip save įtikinsianti, kad blogiausia jau atsitiko, kad dar blogiau, nei yra dabar, būti jau nebegali. Tačiau tai buvo bergždžios pastangos. Šitas staigiai sukilęs vėjas – ne kas kita, kaip dar vienas pragaištingas ženklas, bylojantis kažką, kas siejasi tiktai su ateitimi. Jo balsas pasikeitė, dabar jis tarsi varganas gyvulys ūkė po durimis. Jei taip Kitė galėtų tiesiog nuleisti rankas

ir pasiduoti, jei taip galėtų tvirtai žinoti, kad nebėra nė menkiausios vilties... Tačiau žinojimas ar tvirtas įsitikinimas buvo neįmanomi – ateityje visuomet slypėjo daugiau nei vienas galimas posūkis. Žmogui netgi neskirta tarti, kad štai jau užgeso paskutinė vilties kibirkštėlė. Įsismarkavęs vėjas aprims, nusės sūkuriuojantis smėlis, o laikas kokiu nors kol kas nesuvokiamu būdu atneš permainų, kurios gali būti tiktai bauginančios, kadangi jos nebus dabarties tąsa.

Likusią nakties dalį Kitė nesumerkė akių, reguliariai girdė Portui tabletes, o tarpuose mėgindavo atsipalaiduoti. Kaskart, kai jį pažadindavo, Portas paklusniai pasukdavo galvą ir nurydavo jam pakištą tabletę su vandeniu – netardamas nė žodžio, netgi nepramerkdamas akių.

Kai ėmė sklisti blyški, liguista ryto brėkšmos šviesa, Kitė staiga išgirdo jį kūkčiojant. Tarsi elektros srovės perlieta, ji atsisėdo guolyje ir įsistebeilijo į tą kampą, kur gulėjo jo galva. Jos širdis daužėsi, genama kažkokio jausmo, kurio pati neįstengė atpažinti. Valandėlę ji klausėsi, galiausiai nutarė, kad tai, ką jaučia, turėtų būti užuojauta, ir pasilenkė arčiau jo. Kūkčiojimas jam veržėsi kažkaip savaime, lyg žagsulys ar raugėjimas. Po trupučiuką jaudulys atslūgo, bet Kitė liko sėdėti, įdėmiai klausydamasi dviejų vienu metu aidinčių garsų: kūkčiojimo kambaryje ir vėjo ūžavimo lauke. Du beasmeniai, vienodai natūralūs garsai. Paskui trumpam staiga stojo tyla, ir tada ji išgirdo jį tariant visiškai aiškiai:

– Kite. Kite.

Nustebusi ji atsiliepė:

– Ką?

Bet jis nieko daugiau nebesakė. Gana negreitai Kitė kone vogčiomis nuslydo atgal po antklode ir užmigo. Kai pabudo, jau buvo išaušęs tikras rytas. Nesveikai įraudusios tolimos saulės drūžės smelkėsi iš dangaus, apkibdamos smulkulytėmis, ore sūkuriuojančiomis dulkelėmis, o atkakliai nerimstantis vėjas, atrodė, išblaško net silpniausias šviesos gijeles.

Kitė atsikėlė sustirusi nuo šalčio ir ėmėsi rytinės ruošos, stengdamasi, judėdama po kambarį, sukelti kaip įmanoma mažiau dulkių. Tačiau šios storu sluoksniu nugulė viską. Kitė suvokė, kad kažkas jos organizme funkcionuoja ne taip, kaip reikėtų, tarsi būtų apmirusi kažkuri sąmonės dalis. Jautė, kad kažko trūksta – pačiose jos esybės gelmėse žiojėjo juoda skylė, bet jos apčiuopti Kitei taip ir nepavyko. Tarsi iš šalies ji stebėjo negrabius savo pačios rankų judesius, kai šios lietė vieną ar kitą daiktą arba drabužį. „Šitai turi baigtis, – tarė ji sau. – Šitai

būtinai turi baigtis." Tačiau nė pati nesuprato, ką turėjo omeny. Niekas negalėjo baigtis, visada viskas tęsėsi toliau.

Atėjo Zina, nuo galvos iki kojų susisupsčiusi į didžiulę baltą drobulę; užtrenkusi duris, kad vidun nepatektų paskui ją sekęs vėjo gūsis, ji iš po apdaro klosčių ištraukė padėkliuką su arbatinuku ir stikline.

– *Bonjour, madame. R'mleh bzef**, – tarė mostelėdama į dangų, tada padėjo padėkliuką ant grindų šalia čiužinio.

Nuo karštos arbatos Kitė kiek atsigavo; išgėrė visą, kiek buvo, ir valandėlę pasėdėjo, klausydamasi vėjo. Staiga sumojo, kad neturi ką duoti Portui – vien arbatos jam, aišku, nepakaks. Nutarė traukti paieškoti Zinos ir išsiaiškinti, ar nebūtų įmanoma gauti karšto pieno. Kitė išėjo laukan ir, sustojusi vidur kiemo, sušuko:

– Zina! Zina!

Vis dėlto jos balsą nustelbė nirštantis vėjas, tarp dantų sugrikšėjo drauge su oru įkvepiant įtrauktos smiltys.

Niekas taip ir nepasirodė. Klupinėdama Kitė patraukė per kiemą, kyštelėjo nosį į vieną kitą nišą primenantį kambarėlį – visi buvo tušti. Galiausiai ji aptiko landą, vedančią į virtuvę. Ziną rado ten, sukryžiuotomis kojomis sėdinčią ant grindų, bet virėja taip ir nesugebėjo suprasti, ko iš jos norima. Mostais senoji parodė surasianti kapitoną Brusarą ir atsiųsianti jį pas Kitę. Grįžusi į kambarėlio prietemą, Kitė vėl atsigulė – taip ir tysojo krenkščiodama, vis šluostydama nuo veido smėlį, kad neprižirtų į akis. Portas tebemiegojo.

Kol sulaukė kapitono Brusaro, ir pati prisnūdo. Įėjęs kapitonas nusmaukė nuo veido kupranugario vilnos burnuso gobtuvą, nupurtė jį, uždarė duris ir prisimerkęs pabandė ką nors įžiūrėti prieblandoje. Kitė atsistojo. Juodu apsikeitė tokiais atvejais neišvengiamais klausimais ir atsakymais apie ligonio būklę. Tačiau kai ji paklausė, ar galima gauti pieno, kapitonas pažvelgė į ją su gailesčiu. Pienas skardinėmis buvo griežtai normuojamas, jo gaudavo tik moterys, turinčios mažų vaikų.

– Šiaip ar taip, avies pienas pernelyg rūgštus ir netinkamas gerti, – pridūrė kapitonas Brusaras.

Kitei pasirodė, kad kaskart, kai tik į ją pažvelgdavo, kapitonui kildavo įtarimas, kad ji puoselėja kažkokius slaptus ir nieko gera nežadančius kėslus. Apmaudas dėl šitokių neišsakytų jo kaltinimų padėjo jai bent šiek tiek susigrąžinti prarastą realybės jausmą. „Kaip kažin ką, jis tikrai šitaip nebaltakiuoja į kiekvieną pasitaikiusį, – pagalvojo

* Daug dulkių. (*Arab.*)

ji. – Kodėl tuomet taip dėbčioja į mane? Tegul jį prakeiksmas suriečia!“ Vis dėlto ji jautėsi pernelyg priklausoma nuo to žmogaus, kad leistų jam bent miglotai užjusti, ką apie jį mano. Ji labai stengėsi atrodyti apleista ir nelaiminga; dešiniąją ranką užjaučiamai ištiesė virš Porto galvos vildamasi, kad galbūt šitaip pavyks suminkštinti kapitono širdį. Buvo visiškai tikra, kad jis galėtų parūpinti jai tiek pieno skardinių, kiek tik ji paprašytų – jei tik panorėtų.

– Šiaip ar taip, pieno jūsų vyrui nė nereikia, madam, – sausai tarė jis. – Mano užsakytos sriubos jam turi visiškai pakakti, be to, ji ir lengviau virškinama. Pasakysiu Zinai, kad tuojau pat ir atneštų dubenį. – Jis išėjo į vis dar siaučiantį smėlio pritvinkusį vėją.

Kitė ištisą dieną skaitė, nustatytu metu sugirdydavo Portui vaistus, pamaitindavo sriuba. Kalbėti jis nekalbėjo nieko, gal neturėjo ūpo, o gal – jėgų. Skaitydama Kitė kartais užsimiršdavo, protarpiais net kelioms minutėms jai iš galvos išrūkdavo ir šitas kambarėlis, ir padėtis, kurioje atsidūrė – tokiais atvejais, kai vėl pakeldavo galvą ir būdavo priversta prisiminti, tikrovė tarsi kumščiu smogdavo jai į veidą. Sykį ji vos nenusijuokė – taip absurdiška ir neįtikėtina visa tai atrodė.

– Sba, – ištarė ji nutęsdama balsį – nuskambėjo beveik kaip avies bliovimas.

Vėlyvą popietę jai pakyrėjo skaityti; ji atsargiai išsitiesė guolyje, stengdamasi nesutrikdyti Portui ramybės. Kai atsigręžė į jį, net krūptelėjo nemaloniai nustebinta: Portas iš kelių colių nuotolio žvelgė tiesiai į ją plačiai atmerktomis akimis. Kitę persmelkė toks netikėtai bjaurus jausmas, kad ji net pašoko, ir, pati įsistebeilijusi į jį, paklausė, per jėgą išspausdama rūpesčio gaidelę:

– Kaip jautiesi?

Jis vos vos suraukė antakius, bet neatsakė. Kliūvančiu liežuviu Kitė prisivertė tęsti ta pačia linkme:

– Kaip manai, ar tos tabletės tau padeda? Atrodo, bent jau karštį šiek tiek numuša.

Šįkart, nemenkai ją nustebindamas, jis vis dėlto atsiliepė, prislopintu, bet aiškiu balsu.

– Aš labai sergu, – ištarė iš lėto. – Nežinau, ar dar sugrįšiu.

– Ar sugrįši? – bukai pakartojo ji. Paskui paglostė įkaitusią jo kaktą ir, bjaurėdamasi pati savimi, leptelėjo: – Viskas bus gerai, tu pasveiksi.

Ji staigiai apsisprendė: kol dar nesutemo, būtina ištrūkti iš to kambario, nors kelioms minutėms. Nors valandėlę pakeisti aplinką. Kitė palaukė, kol Portas vėl užmerkė akis. Paskui, nė nebedirstelėjusi į jį,

baimindamasi, kad jis ir vėl neatsimerktų, skubiai pakilo ir išsmuko į vėją. Atrodė, kad jo kryptis šiek tiek pasikeitusi, smėlio ore irgi nebebuvo taip gausu. Tačiau smiltelės vis tiek daigstė skruostus. Gyvai žingsniuodama Kitė išnėrė pro aukštus, iš molio krėstus vartus, nė nepažvelgusi į sargybinius, nesustojo ir pasiekusi kelią, traukė toliau, žemyn, kol pasiekė gatvę, vedančią į turgaus aikštę. Čia, kalvos papėdėje, vėjas buvo nebe taip justi. Neminint vieno kito nejudraus pavidalo – šie gulėjo tiesiog gatvėje, nekrustelėdami, nuo galvos iki kojų apsimūturiavę burnusais – nebuvo matyti nė gyvos dvasios. Ji žingsniavo per minkštą smėlio paklotą, o tolima saulė sparčiai slydo priešakyje plytinčios plokščios akmeningosios dykumos krašto link, pastatų sienas bei arkas nudažydama rausvu prietemos atspalviu. Kitė truputį gėdijosi šitaip atsidavusi nervingam nekantrumui, išbloškusiam ją iš kambario, bet šį jausmą tuoj pat užgniaužė, pati save patikindama, kad slaugėms, kaip ir visiems kitiems žmonėms, protarpiais reikia pailsėti.

Ji išniro į turgaus aikštę – didžiulį ketvirtainį atviros erdvės plotą, iš visų pusių aprėmintą kalkėmis baltintomis arkadomis; kad ir kur ji kreipė galvą, žvilgsnis visur susidurdavo su begaline gausybės arkų monotonija. Aikštės viduryje niurnėdami gulėjo keletas kupranugarių, tebežioravo vienas kitas palmių šakų lauželis, bet patys pirkliai jau buvo pasišalinę su visomis savo prekėmis. Staiga ji išgirdo maldai kviečiančių muedzinų riksmą, atsklindantį iš trijų skirtingų miesto taškų, pamatė, kaip saujelė aikštėje užsilikusių vyrų pradėjo vakarinę maldą. Perėjusi aikštę, Kitė nuklydo į šoninę gatvelę, molinių pastatų sienos, nutviekstos besileidžiančios saulės, sužioravo oranžiniais gaisais. Visos gatvėje įsikūrusios krautuvėlės buvo uždarytos – visos, išskyrus vieną, prie kurios Kitė valandėlę stabtelėjo ir išsiblaškiusi pažvelgė vidun. Krautuvėlėje prie pat ugniavietės, įtaisytos patalpos viduryje, tupėjo žmogus su berete, ištiestas rankas kone sukišęs į ugnį. Jis pakėlė galvą ir pastebėjo Kitę, pakilo, priėjo prie durų.

– *Entrez, madame**, – pakvietė jis, plačiai mostelėdamas ranka.

Kadangi daugiau nebuvo kas darą, Kitė pasinaudojo kvietimu. Krautuvėlė buvo mažytėlaitė, Kitė prietemoje įžiūrėjo kelis balto audeklo rietimus ant lentynų. Šeimininkas paėmė karbidinę lempą, prikišo prie snapelio uždegtą degtuką – tuojau pat plykstelėjo liepsnelė.

– Daudas Žozefas, – prisistatė prekeivis, tiesdamas ranką.

* Įeikite, ponia. (*Pranc.*)

Kitė truputį nustebo – nežinia kodėl ji manė, kad žmogus – prancūzas. Plika akimi buvo matyti, kad jis – ne vietinis Sba gyventojas. Ji prisėdo ant jo pasiūlytos taburetės ir juodu kelias minutes pasišnekėjo. Žmogus prancūziškai kalbėjo laisvai, minkšta intonacija, bet tarytum su vos vos juntamu priekaištu. Staiga Kitei dingtelėjo, kad jis tikriausiai žydas. Tiesiai jo ir paklausė, atrodė, kad jos klausimas jį ir pribloškė, ir pralinksmino.

– Na, žinoma, – atsakė jis. – Juk aš net per maldos valandą neuždarau krautuvėlės. Iškart po maldos visada užsuka vienas kitas pirkėjas.

Juodu šnektelėjo apie tai, kaip sunku būti žydu šičia, Sba, o paskui ji nė pati nepajuto, kaip išklojo viską apie tą keblią padėtį, į kurią pakliuvo, apie Portą, kuris liko gulėti vienas pats kariniame poste. Pirklys atsišliejo į prekystalį viršum jos; Kitei pasirodė, kad tamsiose jo akyse sužvilgo užuojauta. Net šito migloto įspūdžio, kurio teisingumu netgi nebuvo kaip įsitikinti, pakako, kad Kitė pirmąsyk suvoktų, kaip smarkiai kaip tik šio jausmo stinga vietiniams žmonėms – ir kaip skausmingai jo pasigedo ji, netgi pati to nesuprasdama. Kartą pratrūkusi, ji kalbėjo ir kalbėjo, atskleidė net savo polinkį tyrinėti pragaištingus ženklus. Bet staiga užsikirto, baimingai pažvelgė į pašnekovą ir nusijuokė. Tačiau jo veidas buvo nepaprastai rimtas, atrodė, kad žmogus kuo puikiausiai ją suprato.

– Taip, taip, – ištarė jis, mąsliai glostinėdamas bebarzdį smakrą. – Dėl šių dalykų jūs nėmaž neklystate.

Logiškai mąstant, šitoks jos baimių patvirtinimas lyg ir neturėjo jos padrąsinti, bet vien jau tai, kad jis jai pritarė, ją maloniai paguodė. Tačiau jis kalbėjo toliau:

– Vis dėlto tai, kad bijote, yra jūsų klaida. Iš tiesų – netgi rimta klaida. Ženklai mums siunčiami mūsų pačių labui, o ne tam, kad mums kenktų. O kai pasiduodate baimei, ženklus perskaitote neteisingai, tada ir atsitinka bloga kaip tik ten, kur buvo numatyta kas nors gera.

– Bet jeigu aš bijau, tai ir bijau, – suskato ginčytis Kitė. – Kaip galėčiau tai pakeisti? Neįmanoma.

Jis pažvelgė į ją ir palingavo galvą.

– Ne šitaip reikėtų gyventi, – ištarė.

– Žinau, – liūdnai sutiko ji.

Į krautuvėlę užsuko arabas, palinkėjo Kitei gero vakaro, nusipirko pakelį cigarečių. Vos išėjęs pro duris, atsigręžė ir nusispjovė ant grindų vidun, prie pat slenksčio. Tada niekinamu judesiu atmetė ant peties burnuso kraštą ir nudrožė sau. Kitė pažvelgė į Daudą Žozefą.

– Jis nusispjovė tyčia? – paklausė.

Prekeivis nusijuokė.

– Taip. Ne. Kas žino? Į mane spjaudė tokią daugybę tūkstančių kartų, kad jau nė nepastebiu, kai taip atsitinka. Na, matote! Reikėtų jums pabūti žydu Sba, tada išmoktumėte nebijoti! Mažų mažiausiai išmoktumėte nebijoti Dievo. Suprastumėte, kad netgi tuomet, kai Dievas užvis labiausiai bauginantis, jis niekada nebūna toks žiaurus, kokie kartais būna žmonės.

Staiga Kitei pasirodė, kad visa, ką jis šneka, skamba absurdiškai. Ji pakilo, apsitampė sijoną ir pareiškė, kad jai jau metas eiti.

– Luktelėkite valandėlę, – pasakė jis ir dingo už užuolaidos, slepiančios angą į kitą kambarį. Grįžo nešinas nedideliu paketėliu. Atsistojęs už prekystalio, jis vėl tapo anoniminiu krautuvėlės savininku. Padavė paketėlį Kitei ir tyliai paaiškino: – Sakėte, kad jūsų vyrą būtų gerai pagirdyti pienu. Štai dvi skardinės. Tai buvo mūsų kūdikiui skirtas davinys. – Pastebėjęs, kad ji žiojasi įsiterpti, jis kilstelėjo ranką. – Jis gimė praėjusią savaitę – negyvas, gimdymas buvo pernelyg ankstyvas. Jei kitais metais susilauksime kito, pieno gausime dar.

Regėdamas sielvartingą Kitės išraišką, jis nusijuokė.

– Pažadu jums, – tarė, – kai tik sužinosiu, kad žmona vėl laukiasi, paduosiu paraišką kuponams. Neiškils jokių keblumų. *Allons!** Tai ko jūs bijote dabar?

Ji vis dar stebeilijosi į jį įbedusi akis, o jis pakėlė paketą ir atkišo jai tokiu jokių prieštaravimų nepripažįstančiu judesiu, kad Kitė pati nepajuto, kaip paėmė. „Tai vienas iš tų atvejų, kai neverta nė mėginti žodžiais išreikšti tai, ką jauti“, – tarė ji sau. Kitė padėkojo jam ir patikino, kad jos vyras labai apsidžiaugsiąs, be to, išreiškė viltį, kad juodu po kelių dienų vėl susitiksią. Tada išėjo. Artėjant nakčiai, vėjas vėl ėmė stiprėti. Kitė virpėdama kopė kalvos šlaitu aukštyn, į fortą.

Vos grįžusi į kambarį, pirmiausia ji uždegė lempą. Paskui pamatavo Portui temperatūrą ir išsigando: karštis vėl kilo. Tabletės nebeveikė. Portas pažvelgė į ją švytinčiomis akimis, jo žvilgsnis buvo toks, kokio jai dar neteko regėti.

– Šiandien mano gimimo diena, – sumurmėjo jis.

– Visai ne, – aštriai atrėžė ji, paskui valandėlę pagalvojo ir apsimetusi, kad susidomėjo, paklausė: – O gal tikrai?

– Taip. Kaip tik ta, kurios aš laukiau.

* Nagi! (*Pranc.*)

Ji nepaprašė paaiškinti, ką jis turįs omeny. Portas vėl prašneko:

– Lauke gražu?

– Ne.

– Būčiau norėjęs, kad atsakytum „taip".

– Kodėl?

– Man patiktų, jei lauke būtų gražu.

– Gal ir tikrai gražu, bet vaikščioti tokiu oru – menkas malonumas.

– Ką gi, mums ir nereikia būti lauke, – tarė jis.

Kalbėjosi jie tykiai, ir galbūt kaip tik dėl tokios ramybės juo šiurpiau nuskambėjo skausmo aimana, po akimirkos ištrūkusi jam iš gerklės.

– Kas atsitiko? – susijaudinusi riktelėjo ji. Bet jis jos nebegirdėjo. Ji susmuko ant kelių guolyje ir įsmeigė žvilgsnį į Portą nebenutuokdama, ką dar galėtų padaryti. Palengva dejonės nutyko, bet Portas taip ir neatsimerkė. Valandėlę Kitė tiesiog žiūrėjo į apklostytą nejudrų kūną, antklodės vos pastebimai kilnojosi sulig tankiu jo alsavimu. „Jis – jau nebe žmogus", – tarė sau Kitė. Liga nubloškia žmogų į pirminę būklę: paverčia kloaka, kurioje tebevyksta tik cheminiai procesai. Bereikšmė nesąmoningų veiksmų hegemonija. Priešais ją gulėjo gryna, su niekuo nesulyginama nešvankybė, bejėgė, žadinanti sveiku protu nesuvokiamą siaubą. Kitė valios pastangomis užgniaužė akimirką sukilusį šleikštulį.

Kažkas pabeldė į duris – Zina, ji atnešė sriubos Portui ir lėkštę kuskuso Kitei. Kitė ženklais parodė norinti, kad Zina pamaitintų ligonį. Senoji, regis, net apsidžiaugė ir ėmėsi mėginti įtikinti jį atsisėsti. Tačiau Portas išvis niekaip nereagavo, tik jo kvėpavimas kiek sutankėjo. Virėja buvo kantri ir atkakli, bet visos jos pastangos nuėjo vėjais. Kitė mostelėjo jai išnešti sriubą: nutarė, kad jei Portas kiek vėliau išalksiąs, ji atidarysianti vieną skardinę ir, sumaišiusi jos turinį su karštu vandeniu, paruošianti jam pieno.

Vėjas vėl stūgavo, bet jau nebe taip nuožmiai, be to, ir jo kryptis buvo pasikeitusi. Jis trūksmingai aimanavo plyšiuose palei langą, sulankstyta paklodė, atstojanti užuolaidą, protarpiais virpčiojo. Kitė užsižiūrėjo į šokčiojančią baltą lempos liepsnelę; ji iš paskutiniųjų grūmėsi su poreikiu pašokti ir dumti lauk iš kambario. Tai, kas apniko ją dabar, buvo jau ne sena gera pažįstama baimė, o vis labiau augantis pasišlykštėjimas.

Vis dėlto ji gulėjo nė nekrustelėdama, kaltindama save ir galvodama: „Jeigu ir nejaučiu pareigos juo rūpintis, užtat bent galiu elgtis taip, lyg jausčiau." Jos visiškame nejudrume buvo ir tam tikras saviplakos elementas. „Net jeigu koja nutirps, tu jos nėmaž nepajudinsi. Tikiuosi, skau-

dės." Slenkantį laiką ženklino tiktai gailios vėjo, bandančio prasiskverbti vidun, dejonės, jo balsas skambėjo tai laibiau, tai dusliau, bet nė akimirkos visai nenutildamas. Netikėtai Portas giliai atsiduso ir sujudėjo, šiek tiek pakeisdamas padėtį. Ir jau visai neįtikėtina – prakalbo.

– Kite.

Jo balsas buvo silpnas, bet skambėjo aiškiai. Kitė sulaikė kvapą, tarsi net menkiausias krustelėjimas galėtų sutraukyti giją, siejančią Portą su sveiku protu.

– Kite.

– Ką?

– Aš labai stengiausi grįžti. Čionai. – Jis taip ir neatsimerkė.

– Taip...

– Ir štai. Grįžau.

– Taip!

– Norėjau su tavim pasikalbėti. Čia daugiau nieko nėra?

– Ne, ne!

– Durys užrakintos?

– Nežinau, – atsakė ji. Pasikėlė, užrakino duris, vėl išsitiesė guolyje – viską padarė vienu judesiu. – Taip, durys užrakintos.

– Norėjau su tavim pasikalbėti.

Ji nežinojo, ką sakyti. Tad ištarė:

– Džiaugiuosi.

– Noriu pasakyti tokią daugybę dalykų. Bet nebežinau jų. Užmiršau visus.

Ji švelniai paglostė jam ranką.

– Visada taip ir būna.

Valandėlę jis gulėjo tylėdamas.

– Gal norėtum atsigerti šilto pieno? – linksmai paklausė ji.

Jo protas ėmė drumstis.

– Tikriausiai nebėra laiko. Aš nežinau.

– Tuojau paruošiu tau atsigerti, – pranešė ji ir atsisėdo, džiaugdamasi galimybe išsivaduoti.

– Prašau, pasilik čia.

Ji vėl atsigulė murmėdama:

– Aš taip džiaugiuosi, kad tau geriau. Tu negali net įsivaizduoti, bet jaučiuosi visiškai kitaip, kai girdžiu tave kalbantį. Man jau atrodė, kad kraustausi iš proto. Čia nėra nė gyvos dvasios...

Ji nutilo pajutusi, kad susitelkusi isterija ima riedėti, įgydama vis didesnį pagreitį. Tačiau Portas, regis, net negirdėjo, ką ji sako.

– Prašau, pasilik čia, – pakartojo jis, neryžtingai slinkdamas ranka per paklodę. Kitė suprato, kad jis grabalioja jos rankos, bet neįstengė prisiversti ištiesti savosios, kad jis sugriebtų. Tą pat akimirką, kai suvokė atstumianti Portą, jos akys patvino ašaromis – gailesčio jam ašaromis. Bet ji vis tiek nė nekrustelėjo.

Jis dar kartą atsiduso.

– Aš labai sergu. Jaučiuosi visiškai prastai, siaubingai. Tikriausiai nėra jokios priežasties baimintis, bet man vis tiek baisu. Kartais būnu nebe čia, ir man tai nepatinka. Kadangi atsiduriu labai toli, ir ten būnu vienui vienas. Niekas negali iki ten nusigauti. Tai per toli. Ir ten aš būnu visiškai vienas.

Ji norėjo jį nutildyti, bet tame tykių žodžių sraute buvo labai aiškiai girdėti maldavimas, išsakytas prieš kelias akimirkas: „Prašau, pasilik čia." Nutraukti jo kalbos ji neturėjo galios, nebent išsiropštų iš guolio ir imtų sukiotis po kambarį. Tačiau nuo jo žodžių ją apniko gildantis liūdesys – tai buvo tas pat, kas klausytis jo, pasakojančio sapnus. Netgi dar blogiau.

– Būnu toks vienas, kad net nebeprisimenu, ką reiškia būti ne vienam, – kalbėjo jis. Temperatūra, reikia manyti, kilo. – Negaliu net susimąstyti, kaip būtų, jei visame pasaulyje be manęs būtų ir dar kas nors. Kai atsiduriu ten, nebeprisimenu buvimo čia, tada lieka tik baimė. Tačiau būdamas čia prisimenu, kad buvau ten. Labai norėčiau nebeprisiminti. Siaubinga būti dviem skirtingais dalykais vienu metu. – Jis karštligiškai grabaliojo jos rankos. – Ar žinai tai? Ar supranti, kaip tai klaiku? Turėtum suprasti. – Galų gale ji leido jam sugriebti jos ranką ir prisitraukti prie burnos. Jis įsisiurbė suskeldėjusiomis lūpomis su tokiu goduliu, kad ji net nutirpo, jautė, kaip stoja piestu plaukai ant pakaušio. Kitė stebėjo, kaip žiopčioja jo burna, kaip lūpos prasiskiria ir vėl susiglaudžia, liesdamos jos krumplius, pirštais jautė karštą jo alsavimą.

– Kite. Kite. Man baisu, bet tai dar ne viskas. Kite! Visus tuos metus aš gyvenau vien tik tau. Pats to nežinojau, užtat dabar jau žinau. Tikrai žinau! Bet dabar tu traukies nuo manęs.

Jis pabandė persiversti, kad prispaustų jos ranką, vis stipriau gniaužė pirštus.

– Visai ne! – sušuko ji.

Jo kojos mėšlungiškai trūkčiojo.

– Aš juk čia pat! – dar garsiau suriko ji, mėgindama įsivaizduoti, kaip jos balsas skamba jam, riedančiam tamsiais vidiniais koridoriais

chaoso link. Valandėlę jis gulėjo nejudėdamas, sunkiai gaudydamas kvapą, ir jos galvoje sukrebždėjo mintis: „Jis tik taip sako, kad tai – kai kas daugiau, ne vien baimė. Iš tikrųjų nėra nieko daugiau. Jis niekada negyveno dėl manęs. Niekad, niekad!“ Ji įsikibo tos minties, kartodama be paliovos tol, kol galų gale išgujo ją iš smegenų, liko gulėti įtempusi kiekvieną raumenėlį, užtat visiškai tuščia galva, ir klausytis beprasmio vėjo monologo. Laikas slinko, bet niekas nesikeitė, Kitė taip ir neatsipalaidavo. Bet galiausiai pabandė lėtai, lėtai ištraukti ranką iš ją surakinusių neviltingų Porto gniaužtų. Greta ji pajuto netikėtą judesį ir atsigręžusi išvydo Portą pasikėlusį, kone sėdintį.

– Portai! – sukliko ji, pati pašokdama ir sudėdama rankas jam ant pečių. – Tau reikia gulėti! – Ji sutelkė visas jėgas, bet neįstengė jo net stumtelėti. Jo akys buvo plačiai atmerktos, žiūrėjo tiesiai į ją. – Portai! – vėl suriko ji, bet jau pasikeitusiu balsu. Jis pakėlė vieną ranką ir sugriebė ją už alkūnės.

– Nagi, Kite, – ištarė tyliai.

Juodu taip ir žiūrėjo vienas į kitą. Paskui ji krustelėjo galvą, nusvarindama ją Portui ant krūtinės. Neatitraukdamas akių nuo jos, jis nukreipė žvilgsnį žemyn, ir čia ji ūmai sukūkčiojo, pirmoji ašara praskynė kelią visam srautui. Portas vėl užsimerkė ir akimirką išgyveno iliuziją, kad spaudžia glėbyje visą pasaulį – šiltą vienų tropikų pasaulį, merkiamą liūties.

– Ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, – ištarė jis. Daugiau niekam nebeužteko jėgų. Bet net jeigu ir būtų užtekę, jis vis tiek būtų pasakęs tik tiek: „Ne, ne, ne, ne.“

Tai, ką ji apraudojo jo glėbyje, nebuvo visas pasaulis, bet gana didelė jo dalis; o svarbiausia, kaip tik tos dalies ribas ji žinojo visiškai tiksliai, ir šis žinojimas pridėjo jos sielvartui tik dar daugiau kartėlio. Ilgainiui pačiose savo esybės gelmėse, giliau netgi už raudą dėl vėjais paleistų metų, ji aptiko kraupią baimę, jau visiškai susiformavusią ir dar labiau augančią. Kitė pakėlė galvą ir pažvelgė į Portą – labai švelniai ir su neapsakomu siaubu. Jo galva jau buvo nusvirusi į šoną, akys užmerktos. Ji abiem rankomis apsivijo jo kaklą, nubėrė kaktą bučiniais. Paskui, ir stumdama jėga, ir įtikinėdama, vėl paguldė ir apklostė. Tada sugirdė tabletę, tyliai nusirengė ir atsigulė pati – veidu į jį; lempelę paliko degančią, kad užmigdama galėtų jį matyti. Aplink langą sūkuriuojantis vėjas stūgavimu antrino niauriai jos jausenai, kad štai jau pasiekė naują vienatvės gelmių lygmenį.

23

– Įmesk daugiau malkų! – sušuko leitenantas, žiūrėdamas į židinį, kuriame vos žioravo paskutinieji ugnies liežuvėliai. Tačiau Achmedas nė už ką nesutiko švaistūniškai naudoti kurą ir atnešė tiktai dar vieną nedidelį plonų, gumbuotų šakalių glėbelį. Iš jo atminties neišsitrynė ankstyvi ir stingdančiai šalti rytai, kai jo motina ir sesuo keldavosi dar prieš aušrą ir per aukštas kopas traukdavo Hasi Mochtaro pusėn, jis prisiminė ir jas sugrįžtančias sulig saulėlydžiu, kaip jos įžengdavo į kiemą sulinkusios po našta, iš nuovargio sukritusiais veidais. Leitenantas neretai vienu kartu sukraudavo į ugnį tiek malkų, kiek jo sesuo surinkdavo per ištisą dieną, bet jis, Achmedas, nieku gyvu to nedarysiąs – jis visuomet atsinešdavo tik kelis pagaikščius. Leitenantas puikiausiai suprato, kad šitaip elgtis Achmedą skatina paprasčiausias užsispyrimas. Ir laikė tai beprasmiu, bet neišraunamu ekscentriškumu.

– Tas vyrukas kvanktelėjęs, – pasakė leitenantas d'Armanjakas, gurkšnodamas *Vermouth-Cassis* kokteilį su juodųjų serbentų likeriu, – bet sąžiningas ir ištikimas. O kaip tik į šias savybes ir dera atsižvelgti pirmų pirmiausia, kai samdai tarną. Jeigu jis sąžiningas ir patikimas, galima atleisti net tokias kliautis kaip kvailumas ar užsispyrimas. Tiesa, jokiu būdu nenoriu pasakyti, kad Achmedas kvailas. Kartais jo nuojauta gerokai prašoka manąją. Štai, tarkime, kaip ir tuo atveju su jūsų draugu. Kai paskutinį kartą buvo užsukęs čionai, į mano namus, pakviečiau jį su žmona vakarienės. Pasakiau, kad atsiųsiu Achmedą pranešti, kurį konkrečiai vakarą jų lauksiu. Tuo metu pats buvau pasiligojęs. Panašu, kad mano virėja bandė mane nunuodyti. Ar viską suprantate, ką sakau, mesjė?

– *Oui, oui,* – atsakė Taneris, kuris prancūziškai suprato kur kas daugiau, nei sugebėjo pasakyti pats. Leitenanto pasakojimą jis sekė net be didesnio vargo.

– Po to, kai jūsų draugas išėjo, Achmedas ir sako man: „Jis niekada nebeateis." Aš nesutikau, sakau: „Nesąmonė. Žinoma, ateis, ir netgi su žmona." „Ne, – laikėsi savo Achmedas. – Matyti iš jo veido. Jis tikrai nebeketina čia apsilankyti." Ką gi – jo buvo tiesa. Dar tą pat vakarą jie abu išvažiavo į El Ga'a. Pats apie tai išgirdau tik kitą dieną. Neįtikėtina, ar ne?

– *Oui,* – dar kartą ištarė Taneris; jis sėdėjo ant kėdės labai tiesus, truputį net pasviręs į priekį, rankas susidėjęs ant kelių; atrodė nepaprastai rimtas.

– Aha, taip, – nusižiovavo būsto šeimininkas, stodamasis įmesti dar malkų į ugnį. – Stulbinanti publika, tie arabai. Žinoma, smarkiai justi sudaniečių priemaiša – dar nuo vergijos laikų...

Taneris jį pertraukė:

– Bet sakėte, kad El Ga'a šiuo metu jų nėra?

– Jūsų draugų? Ne. Kaip jau minėjau, jie išvažiavo į Sba. Vietinis posto viršininkas ten – kapitonas Brusaras, kaip tik jis telegrama ir pranešė man apie vidurių šiltinę. Galbūt jums jis pasirodys kiek atžarus, bet iš tikrųjų – šaunus žmogus. Tik štai Sacharos taip ir nesugebėjo prisijaukinti. Vieniems pavyksta su ja susigyventi, kitiems – ne. Tarkime, aš čia jaučiuosi atsidūręs savo stichijoje.

Taneris ir vėl jį pertraukė:

– Kaip manote, per kiek laiko galėčiau nusigauti iki Sba?

Leitenantas atlaidžiai nusijuokė.

– *Vous êtes bien pressé!** Bet kai žmogų užklumpa vidurių šiltinė, skubėti tikrai nėra ko. Praeis dar bent kelios savaitės, kol jūsų draugas išvis suvoks, esate šalia jo ar ne. Visą tą laiką, žinoma, jam nereikės ir paso! Taigi lėkti strimgalviais jums visai nebūtina.

Šitam amerikiečiui jis jautė palankumą – jis leitenantui patiko kur kas labiau nei pirmasis. Anas atrodė kažkoks slapukas, leitenantą netgi apniko keistas miglotas nerimas (nors tokį įspūdį galėjo nulemti ir anuometinė jo paties dvasinė būsena). Šiaip ar taip, nors Taneris akivaizdžiai netvėrė savo kailyje, norėdamas kuo skubiau išsikrapštyti iš Bou Nuros, leitenantui jis pasirodė supratingas pašnekovas, tad jis vylėsi įkalbėsiąs amerikietį dar šiek tiek čia paviešėti.

* Kad jūs ir skubinatės! (*Pranc.*)

– Pasiliksite vakarienės? – paklausė leitenantas.
– O, – išsiblaškęs tarstelėjo Taneris. – Labai jums ačiū.

* * *

Pirmų pirmiausia buvo kambarys. Niekas negalėjo pakeisti nedidelio, kieto jo egzistencijos kiauto, baltai tinkuotų sienų, vos pastebima arka išlenktų lubų, cementinių grindų ir lango, uždengto audeklo atraiža, daug kartų sulankstyta, kad nepraleistų šviesos. Šito pakeisti nebuvo įmanoma, nes ir nebuvo nieko, ką galėtum pakeisti: vien plikas kambarys ir dar čiužinys, ant kurio Portas ir gulėjo. Kai protarpiais per jį nušniokšdavo proto praskaidrėjimo gūsis, kai jis praverdavo akis ir pamatydavo viską, kaip yra, ir suvokdavo, kur iš tikrųjų esąs, jis atmintyje užfiksuodavo sienas, lubas ir grindis, kad kitą kartą rastų kelią sugrįžti. Pasaulyje buvo tokia daugybė kitų vietų, tokia daugybė kitų laiko akimirksnių, kuriuose jis lankėsi, kad niekad negalėjo būti tikras, jog grįždamas atgal išties sugrįš čionai. Ką nors skaičiuoti buvo ir išvis neįmanoma. Kiek valandų jis pratysojo šitaip, ant svilinančio čiužinio, kiek kartų matė Kitę, gulinčią šalia ant grindų, kiek kartų išleido kokį nors garsą, po kurio pamatydavo, kaip ji apsiverčia ant kito šono, keliasi, paskui prieina artyn, duoda atsigerti vandens – į tokius klausimus jis niekaip nebūtų galėjęs atsakyti, net jei ir būtų susizgribęs juos sau užduoti. Tačiau jo sąmonėje knibždėjo visai kiti rūpesčiai. Kartais jis prašnekdavo balsu, bet tai jo netenkino; atrodė, kad tai netgi trukdo natūraliam minčių vystymuisi. Mintys srautu plūdo jam iš burnos, bet jis net nežinojo, ar jos išreikštos tinkamais žodžiais. Žodžiai dabar buvo pernelyg gyvastingi, pernelyg sunkiai suvaldomi – kai jis juos tardavo, Kitė, regis, net dorai nesuprasdavo, ką jis nori pasakyti. Jie įsigraužsaid į jo galvą kaip tas į kambarį prasismelkiantis vėjas ir užpūsdavo ten, tamsoje, vos įsižiebusią minties liepsnelę. Tad mąstydamas jis pasitelkdavo vis mažiau ir mažiau žodžių. Procesas tapo mobilesnis; Portas sekdavo paskui krivuliuojančias mintis, nes buvo pririštas prie jų lyg pasaitu. Neretai kelias būdavo toks vingiuotas, kad kvaisdavo galva, bet paleisti minties jis negalėjo. Kraštovaizdis niekad nesikartodavo: teritorija visąlaik būdavo nauja, o mirtinas pavojus vis labiau augo. Lėtai ir negailestingai mažėjo aspektų skaičius. Kaskart vis mažiau buvo krypčių, kuriomis galėjai sukti. Tiesa, procesas nebuvo aiškus, nebuvo nieko apibrėžto, jis negalėjo konkrečiai tarti sau: „Na štai, krypties į viršų nebėra.“ Tačiau jam teko regėti ir tokių atvejų, kai dvi visiškai skirtingos kryptys tyčia, piktdžiu-

giškai susiliedavo, tarsi ragindamos jį: „O dabar pamėgink atskirti, kuri yra kuri.“ Jo reakcija visą laiką buvo tokia pat: apnikdavo jausmas, tarsi išoriniai jo esybės sluoksniai, kažkokios jėgos stumiami, judėtų centro link, kur jiems saugiau – tokį pat judėjimą galima pamatyti, labai iš lėto sukant kaleidoskopą, kai mozaikos detalės subyra į vidurį. O tasai centras! Kartais jis būdavo gigantiškas, skausmingas, nuogas ir jautrus, melagingas, jis driekėsi nuo vieno pasaulio krašto iki kito ir neįmanoma buvo įspėti, kur jis iš tikrųjų yra – jis tiesiog buvo visur. O kartais šitas išnykdavo, ir tuomet rasdavosi kitas centras, ten, kur jam ir derėjo būti, – tikrasis, mažytis degantis juodas taškas, nejudantis ir neįtikėtinai aštrus, neabejotinas ir be galo tolimas. Ir vieną, ir kitą centrą jis vadino „Tai“. Jis gebėjo atskirti vieną nuo kito, netgi žinojo, kuris iš jų tikrasis, kadangi, kai retsykiais kelioms minutėms sugrįždavo į kambarį ir iš tiesų jį pamatydavo, kai matydavo Kitę ir sakydavo sau: „Aš esu Sba“, aiškiai prisimindavo abu centrus, žinodavo, kuo vienas skiriasi nuo kito, nors neapkentė jų abiejų – ir dar žinojo, kad tik tasai, kuris buvo *ten*, iš tiesų tikrasis, o antrasis – klaidingas, klaidingas, klaidingas.

Tai buvo tremtinio, išvaryto iš šio pasaulio, egzistencija. Jis niekad neregėjo jokio žmogaus veido ar pavidalo, nematė net gyvulio, pakeliui nepasitaikė netgi atpažįstamų objektų, nebuvo nei žemės apačioje, nei dangaus viršuje, bet aplinkinė erdvė vis tiek kažkuo užpildyta. Kartais tuos greta egzistuojančius dalykus jis netgi matydavo, nors tuo pat metu žinodavo, kad juos galima tik išgirsti. Kartais jie būdavo visiškai nejudrūs tarsi spausdinti rašmenys baltame popieriaus lape, bet jis jusdavo jų šiurpų, kad ir neregimą giluminį judėjimą, suvokdavo pragaištingą šio reikšmę jam, nes jis buvo vienas. Kartais jis prisiliesdavo jų pirštų galiukais, bet tuo pat metu jie srūdavo jam per burną vidun. Visa tai buvo absoliučiai pažįstama ir iki kaulų smegenų siaubinga – sustabarėjusi, jokiems pokyčiams nepasiduodanti egzistencija, kuria nevalia abejoti ir kuri dar turi gimti. Jam niekada net nešovė mintis surikti.

Kitą rytą lempa vis dar degė, vėjas buvo nurimęs. Ji nebeįstengė išjudinti jo tiek, kad pavyktų sugirdyti vaistus, bet temperatūrą pamatavo, įkišusi termometrą į pravirą burną – karštis buvo smarkiai pašokęs. Ji nuskubėjo atsivesti kapitono Brusaro, o šis, trypčiodamas prie ligonio patalo, bandė išsisukinėti, stengėsi ją nuraminti, nors ir nepasakė nieko, kas pakurstytų viltį. Ištisą dieną ji, nugrimzdusi į neviltį, prasėdėjo ant savojo guolio krašto, retsykiais pažvelgdama į Portą, klausydamasi

švogždžiančio jo alsavimo, regėdama, kaip jis krūpčioja, draskomas vidinės kančios. Zinai taip ir nepavyko sugundyti jos ką nors suvalgyti.

Kai, vakarui atėjus, Zina pranešė, kad amerikietė ponia vis dar nieko neima į burną, kapitonas Brusaras nutarė imtis paprasčiausių veiksmų. Nuėjo prie kambarėlio, pabeldė į duris. Neilgai trukus iš vidaus atsklido Kitės balsas:

– *Qui est là?**

Tuoj pat ji atidarė duris. Lempos nebuvo užsižiebusi, kambaryje jai už nugaros viešpatavo juoduma.

– Tai jūs, madam?

Jis stengėsi kalbėti kuo maloniau.

– Taip.

– Gal galėtumėte ateiti valandėlę? Man reikėtų su jumis pasikalbėti.

Ji nusekė paskui jį per kelis kiemelius į skaisčiai apšviestą kambarį, židinyje liepsnojo ugnis. Gausybė vietinės gamybos kilimų dengė sienas, sofas, grindis. Tolimajame kambario gale buvo įtaisytas bariukas, kurį aptarnavo aukštas juodaodis sudanietis su akinamai baltu tiurbanu ir švarku. Kapitonas atsainiai mostelėjo.

– Išgersite ko nors?

– Oi ne. Ačiū.

– Gurkšnelį aperityvo.

Kitė vis dar mirksėjo, neapsiprasdama su ryškia šviesa.

– Negaliu, – ištarė.

– Tuomet išgersite su manimi činzano.

Jis mostelėjo barmenui.

– *Deux Cinzanos***. Nagi, eikite šen, sėskitės, meldžiu jus. Ilgai jūsų neužlaikysiu.

Kitė pakluso, nuo pasiūlyto jai padėklo paėmė taurę. Vyno skonis buvo malonus gomuriui, bet Kitė nepageidavo ničnieko malonaus, nenorėjo, kad ją išplėštų iš apatijos. Be to, kapitono akyse, vos jis pažvelgdavo į ją, ir dabar įsižiebdavo keista įtarumo ugnelė, ir tai neprasprūdo Kitei pro akis. Jis sėdėjo ir gurkšnodamas nužiūrinėjo jos veidą: jau beveik linko apsispręsti, kad ji, ko gero, visai ne ta, kuo jis palaikė ją iš pat pradžių, kad ji galbūt ir iš tikrųjų tik ano sergančio vyriškio žmona.

* Kas čia? (*Pranc.*)

** Du *Cinzano*. (*Pranc.*)

– Kadangi esu posto viršininkas, – tarė jis, – į mano pareigas įeina prievolė patikrinti tapatybę tų asmenų, kurie užklysta į Sba. Žinoma, atvykėlių čia pasitaiko itin retai. Nuoširdžiai apgailestauju, kad esu priverstas kvaršinti jums galvą tokiu metu. Man reikia visai nedaug – tik pamatyti jūsų tapatybę patvirtinančius dokumentus. Ali! – Barmenas be garso pritykino prie jų, vėl pripildė taures. Kitė atsakė ne iš karto. Vos gurkštelėjusi aperityvo, pajuto, kad žarna žarną ryja.

– Aš turiu pasą.

– Puiku. Rytoj atsiųsiu ką nors, kad paimtų jūsų abiejų pasus. Per valandą grąžinsiu.

– Mano vyras pasą prarado. Galiu duoti jums tik savąjį.

– *Ah, ça!** – išsprūdo kapitonui. Vadinasi, iš tiesų yra taip, kaip jis numatė. Kapitonas įtūžo, bet tuo pat metu pajuto ir keistą pasitenkinimą pagalvojęs, kad pirmasis įspūdis jo neapgavo. Išties pasielgė teisingai, kai uždraudė rangu žemesniems kariškiams bendrauti su šita. Kažko panašaus jis ir tikėjosi, išskyrus nebent tai, kad tokiais atvejais paprastai būna kur kas sunkiau prisikasti iki moters, ne vyro, dokumentų.

– Madam, – tarė jis, palinkdamas į priekį, – prašau, supraskite, kad man visiškai nerūpi kaišioti nosį į tokius dalykus, kuriuos laikau grynai asmeniškais. Tai tiktai formalumas, bet jį atlikti būtina. Turiu pamatyti jūsų abiejų pasus. Pavardės man buvusios nebuvusios. Bet: du žmonės – du pasai, argi ne taip? Nebent judu naudojatės vienu, bendru?

Kitė pamanė, kad jis bus ko nors nenugirdęs.

– Mano vyro pasą pavogė Ain Krorfoje.

Kapitonas sudvejojo.

– Tai, be jokios abejonės, turėsiu įrašyti ataskaitoje, kurią perduosiu teritorinio padalinio vyriausiajam vadui. – Jis atsistojo. – Jūs patys turėjote pranešti apie tai atitinkamoms tarnyboms iškart, kai tik tai atsitiko. – Jis buvo liepęs tarnui padengti stalą dviem, bet dabar jam prapuolė ūpas valgyti kartu su Kite.

– Mes ir pranešėme, – patikino Kitė, užbaigdama vyną. – Leitenantas d'Armanjakas Bou Nuroje viską apie tai žino. Gal galėčiau pasivaišinti cigarete? – Jis padavė jai *Chesterfield* cigaretę, pridegė, žiūrėjo, kaip ji giliai užsitraukia. – Mano cigarečių atsargos seniai baigėsi. – Ji nusišypsojo, neatitraukdama akių nuo pakelio, kurį jis laikė rankoje. Jautėsi kur kas geriau, tik vis labiau kamavo alkis. Kapitonas nieko

* Ak, taip! (*Pranc.*)

nesakė. Kitė kalbėjo toliau. – Leitenantas d'Armanjakas padarė viską, ką galėjo, kad mano vyras atgautų pasą, ieškojo net Mesade.

Kapitonas netikėjo nė žodeliu; jo manymu, visa tai buvo žavingas melas. Dabar jis buvo jau tvirtai įsitikinęs, kad ji – ne tik avantiūristė nuotykių ieškotoja, bet ir išvis įtartina asmenybė.

– Suprantu, – ištarė jis, įdėmiai apžiūrinėdamas kilimėlį po kojomis. – Ką gi, viskas aišku, madam. Ilgiau jūsų nebelaikysiu.

Ji pakilo.

– Rytoj įteiksite man savo pasą. Aš paruošiu raportą, tada ir pažiūrėsime, kas iš to išeis.

Jis palydėjo ją atgal į ligonio kambarį ir grįžęs sėdo valgyti vienas, smarkiai suirzęs dėl to, kad Kitė taip atkakliai stengėsi pripūsti jam miglos į akis. Kitė akimirką pastovėjo kambario tamsoje, paskui per plyšiuką pravėrė duris, žvilgsniu nulydėjo tolstantį jo žibintuvėlio atšvaitą smėlyje. Tada patraukė ieškoti Zinos, kuri padavė jai valgyti virtuvėje.

Pasisotinusi Kitė grįžo į kambarį, užsižiebė lempą. Portas ėmė rangytis, jo veidas persikreipė, nepatenkintas staigiai plykstelėjusia šviesa. Kitė užkišo lempelę į patį kampą, užstatė lagaminu ir valandėlę pastovėjo vidur kambario apie nieką negalvodama. Po kelių minučių pasiėmė apsiaustą ir išėjo į kiemą.

Forto stogas buvo didžiulė, plokščia, netaisyklingos formos molio terasa, kurios skirtingo aukštumo plokštumos atkartojo žemės paviršiaus po fortu nelygumus. Nuožulnių pandusų ir laiptelių, jungiančių aukštesnius ir žemesnius lygius, tamsoje beveik nesimatė. Nors palei visą išorinį stogo kraštą driekėsi neaukšta sienelė, vis dėlto begalės vidinių kiemelių angos buvo tik grėsmingai stoge žiojinčios skylės, kurias reikėjo atsargiai apeiti. Kitei žvaigždžių šviesos pakako, kad matytų, kur žengia, ir nenugarmėtų žemyn. Ji giliai alsavo, jautėsi beveik lyg atsidūrusi laivo denyje. Miestelio apačioje išvis nebuvo matyti – ten nespingsojo nė menkiausias žiburėlis, – bet šiaurės pusėje žaižaravo balzganas ergas – milžiniškas smėlio vandenynas su sustingusiais keterų sūkuriais ir beribe nejudančia tyla. Kitė lėtai apsisuko, žvilgsniu skvarbydama horizontą. Oras, dabar, kai nurimo vėjas, dvigubai tykus, atrodė tarytum sukaustytas paralyžiaus. Kad ir į kurią pusę ji žiūrėjo, visas naktinis kraštovaizdis bylojo viena: absoliutų bet kokio judėjimo neigimą, bet kokio tęstinumo sustabdymą. Bet kol Kitė šitaip stovėjo, valandėlę susiliejusi su pačios susikurta tuštuma, į jos sąmonę labai labai iš lėto ėmė smelktis abejonė, apniko jausmas – iš pradžių

tik miglota nuojauta, paskui – ir tvirtas įsitikinimas – kad kažkuri priešais plytinčio reginio dalis vis dėlto juda netgi jai bežiūrint. Kitė užvertė galvą ir susiraukė. Visas neaprėpiamo dydžio, žvaigždėmis nusagstytas dangaus skliautas lėtai slydo į šoną jai prieš akis. Atrodė sustingęs lyg pati mirtis – ir vis dėlto judėjo. Sulig kiekviena sekunde neregima žvaigždė vienoje pusėje išnirdavo iš už žemės krašto, o kita žvaigždė prasmegdavo žemiau jo kitoje pusėje. Kitė kostelėjo susidrovėjusi ir vėl ėmė žingsniuoti, stengdamasi prisiminti, kaip labai jai nepatinka kapitonas Brusaras. Net cigarečių pakelio, ir to nepasiūlė, nepaisydamas tiesmukos jos užuominos.

– O Dieve, – balsu ištarė Kitė, apgailestaudama dėl paskutiniojo *Players* pakelio, kurį atplėšė dar Bou Nuroje.

* * *

Jis atsimerkė. Kambarys tvoskė pagieža. Ir buvo tuščias. „Dabar galų gale privalau įveikti šitą kambarį." Bet trupučiuką vėliau jį užgriuvo kvaitinantis neapsakomo skaidrumo akimirksnis. Jis atsidūrė pačiame pakraštyje karalijos, kurioje kiekviena mintis, kiekvienas vaizdinys egzistavo savarankiškai, o bet kokie ryšiai tarp vieno dalyko ir gretimo buvo sutraukyti. Iš paskutiniųjų stengdamasis sugriebti šitokio sąmoningumo esmę, jis pradėjo slysti atgal į jo uždarą teritoriją, nė neįtardamas, kad jau pats nebėra visiškai išorėje, atviroje erdvėje, kad jam jau nebeįmanoma vertinti minties per atstumą. Jam rodėsi, kad jis surado dar neišmėgintą mąstymo variantą, tokį, kuris nereikalauja būtino ryšio su gyvenimu. „Mintis savyje, – tarė jis, – nepagrįstas faktas, tarsi vien teorinės kompozicijos paveikslas." Čia pat vėl paplūdo mintys, blykčiodamos prašvilpdavo pro šalį. Jis mėgino vieną sugriebti, jam netgi pasirodė, kad pavyko. „Bet apie ką toji mintis? Kokia ji?" Jis nespėjo susigaudyti – mintį nusinešė kitų, plūstančių iš paskos, banga. Jis dar bandė užtvenkti urduliuojančią srovę, bet pajuto, kad neišlaikys. Mėgino grumtis, tačiau liko įveiktas ir atsimerkė, ieškodamas pagalbos. „Kambarys! Kambarys! Jis vis dar čia!" Dabar jau kambario tylumoje jis užtiko visas tas priešiškas jėgas; nepasitikėjimą kambariu žadino jau vien tai, kad šis nejudėdamas stebėjo jį iš visų pusių. Visas kambarys buvo anapus jo, išorėje. Portas įsmeigė akis į tiesią sienos ir grindų sandūros liniją, stengdamasis užfiksuoti ją atmintyje, kad turėtų ko įsikibti, kai akys bus užmerktos. Neatitikimas tarp greičio, kuriuo judėjo jis pats, ir visiško tos linijos nejudrumo buvo šiurpus, bet jis atkakliai stengėsi laikytis. Kad tik jo neišneštų. Kad galėtų pasilikti.

Prisipildyti, įsišaknyti tame, kas liks čia. Šimtakojis, sudraskytas į gabalus, tai gali. Kiekvienas segmentas gali ropoti savarankiškai. Maža to, net ant grindų numesta koja gali lankstytis.

Abiejose ausyse aidėjo klyksmas, plyšys tarp vieno ir kito buvo toks siauras, kad vibracija priminė skrebėjimą, kokį išgautum, nagu braukdamas naujutėlės dešimties centų monetos briauna. Tiesiog priešais akis formavosi apskritų dėmelių santalkos, maždaug tokios, kokios būna matyti daug kartų išdidintoje laikraščio nuotraukoje. Šviesesni telkiniai ir tamsesnės kekės, šen ir ten – nedideli neužpildyti ploteliai. Kiekviena dėmelė iš lėto augo, įgydama trečią matmenį. Jis pabandė atšlyti nuo pampstančių materijos lašų. Bene jis suriko balsu? Ar jis galėjo pajudėti?

Siauras plyšys tarp dviejų skirtingose ausyse aidinčių klyksmų dar labiau susiaurėjo, jie beveik susiliejo į vieną. Tarpelis virto skustuvo ašmenimis, pakibusiais virš pirštų galiukų. Pirštus jie turėjo perrėžti išilgai.

Tarnas netruko iššniukštinėti, kad klyksmas sklinda iš kambario, kuriame guli pasiligojęs amerikietis. Nedelsdamas iškvietė kapitoną Brusarą. Šis paskubomis priėjo prie durų, smarkiai pabeldė ir, iš vidaus neišgirdęs nieko kita, vien tik netilstantį riksmą, įėjo vidun. Tarno padedamas, sugebėjo išlaikyti Portą nejudrų tol, kol suleido morfino ampulę. Pagaliau užbaigė ir įniršęs apžvelgė kambarį.

– Toji moteris! – suriko. – Dėl Dievo meilės, kurgi ji?

– Nežinau, kapitone, – atsakė tarnas, kuris pamanė, kad klausimas skirtas jam.

– Lik čia. Nesitrauk nuo durų, – suurzgė kapitonas. Buvo tvirtai pasiryžęs surasti Kitę, o kai suras – iškloti viską, ką apie ją galvoja. Jeigu prireiks, pastatys prie durų sargybinį – šitaip privers ją niekur nekelti kojos ir slaugyti ligonį. Pirmiausia jis patraukė prie pagrindinių vartų, kurie nakčiai buvo užsklendžiami, tad sargybos nė nereikėjo. Vartai buvo praviri.

– *Ah, ça, par exemple!** – pats nepajuto, kaip riktelėjo.

Jis iškišo galvą kitapus vartų, bet nepamatė ničnieko, išskyrus naktį. Kapitonas triukšmingai užtrenkė aukštą vartų sąvarą, įdūkęs užstūmė skląstį. Tada nudrožė atgal į kambarį ir palūkėjo, kol tarnas atsineš antklodę, paliepė šiam nesitraukti nuo durų iki ryto. Pats grįžo į savo būstą ir išlenkė taurę konjako, norėdamas bent kiek prislopinti įniršį, kad galėtų užmigti.

* Aha, pavyzdžiui, čionai! (*Pranc.*)

* * *

Kol Kitė vaikštinėjo ant stogo, vienu metu nutiko du dalykai. Vienoje pusėje iš už plynaukštės briaunos išniro didžiulis mėnulis, o kitoje orą suvirpino labai tolimas, vos juntamas dūzgimas, tuoj pat prapuolė, pasigirdo vėl. Kitė įsiklausė: ničnieko nebebuvo girdėti, paskui ir vėl iš tolumos atsklido dūzgimas, jau šiek tiek stipresnis. Šitaip tęsėsi gana ilgai: garsas tai prapuldavo, tai vėl pasigirsdavo, kaskart – vis truputį priartėjęs. Ir pagaliau, nors skiriantis atstumas vis dar buvo didelis, garsą jau buvo galima atpažinti: ūžė automobilio variklis. Kitė girdėjo net tembro pokyčius, keičiantis greičiui: čia mašina ropštėsi šlaitu aukštyn, čia riedėdavo lygia atkarpa. Kažkas Kitei buvo sakęs, kad čionai atvykstantį sunkvežimį galima išgirsti iš bene dvidešimties kilometrų nuotolio. Ji lūkuriavo. Ir pagaliau, kai jau atrodė, kad automobilis turėtų būti įvažiavęs į miestelį, Kitė išvydo tolumoje akmeningosios hamados sklypelį – per uolienas nuslydo galingų žibintų spindulys: sunkvežimis pasuko ir nuriedėjo žemyn, į oazę. Dar akimirka – ir ji jau įžiūrėjo du šviesos taškus. Juos tuojau pat paslėpė uolų sangrūdos, tačiau variklis grumėjo dar garsiau. Su kiekviena minute mėnulis liejo vis ryškesnę šviesą, be to, į miestelį važiavo sunkvežimis, gabenantis žmones, tegul tik beasmenius pavidalus, susisupsčiusius baltais drabužiais – sudėjus viena ir kita, pasaulis pasislinko atgal, į realių, įmanomų reiškinių plotmę. Staiga Kitė panūdo pasitikti sunkvežimį, atvažiuojantį į turgaus aikštę. Ji nuskubėjo žemyn, ant pirštų galiukų nutykino per kiemelius, sugebėjo atsklęsti sunkius vartus ir tekina pasileido kalvos šlaitu žemyn, į miestelį. Sunkvežimis triukšmingai grumėjo tarp aukštų oazės sienų; kai Kitė atsidūrė prie mečetės, jis kaip tik ropštėsi per paskutinę kalvos keterą. Turgaus aikštės pakraštyje stoviniavo keletas apdriskusių vyrų. Kai riaumojanti sunki mašina įvažiavo į aikštę ir sustojo, stojo tyla – bet tik sekundę. Tuojau pat pratrūko visas jaudrių balsų srautas, visi plyšojo vienu metu.

Atsitraukusi atokiau Kitė stebėjo, kaip iš mašinos vargingai ropščiasi čiabuviai, kaip jie tingiai iškrausto atsigabentus rakandus: mėnesienoje blizgančius kupranugarių balnus, milžiniškus ryšulius, suvyniotus į dryžuotas antklodes, dėžes ir maišus. Iškeltos buvo ir dvi gigantiškos moterys, tokios storos, kad vos galėjo paeiti; jų krūtinę, rankas ir kojas prie žemės svėrė kalnai masyvių sidabrinių papuošalų. Ilgainiui visa ši manta drauge su savininkais išsibarstė tamsiose arkadose, nutyko ir balsai. Kitė nusėlino aplink mašiną, norėdama atsidurti prie kabinos, kur, priekinių žibintų apšviesti, stovėjo ir šnekučiavosi

vairuotojas, mechanikas ir dar keli vyrai. Kitė išgirdo kalbant ne tik arabiškai, bet ir prancūziškai – darkyta prancūzų kalba. Vairuotojas įkišo ranką vidun ir išjungė žibintus; vyrai neskubėdami patraukė į turgaus aikštę. Atrodė, niekas jos nepastebėjo. Kitė dar valandėlę stovėjo klausydamasi.

Ir staiga sukliko:

– Taneri!

Vienas burnusą vilkinčių pavidalų sustingo, čia pat apsisuko ir tekinas pasileido atgal. Dar bėgdamas sušuko:

– Kite!

Ji pabėgėjo kelis žingsnius, pastebėjo, kaip į ją gręžiojasi kiti vyrai, ir tuojau pat prasmego Tanerio burnuse – jis stvėrė ją į glėbį. Kitė jau manė, kad jis niekad jos nebepaleis, bet jis paleido ir ištarė:

– Tai jūs iš tikrųjų čia!

Prie jų priėjo dar du vyrai.

– Ar tai ir yra ta pati ponia, kurios ieškojote? – paklausė vienas jų.

– *Oui, oui!* – šūktelėjo Taneris, ir vyrai atsisveikino, palinkėję labos nakties.

Juodu liko turgaus aikštėje vieni.

– Juk tai tiesiog neįtikėtina, Kite! – ištarė jis.

Ji norėjo prašnekti, bet jautė: vos prasižiotų, žodžiai išsiveržtų kartu su kūkčiojimu, tad ji tik linktelėjo ir nejučia ėmė tempti jį į nedidelį viešąjį sodelį prie mečetės. Kitei linko kojos, norėjosi atsisėsti.

– Mano bagažas nakčiai liko užrakintas sunkvežimyje. Juk net nežinojau, kur reikės nakvoti. Tai bent kelionė buvo iš Bou Nuros, Dievulėliau! Tris kartus sprogo padanga, o šitiems beždžionėms pakeisti ratą – dviejų valandų darbas, ne mažiau.

Jis leidosi pasakoti smulkmenas. Juodu pasiekė sodo vartelius. Mėnulis švietė lyg blyški šalta saulė, ant smėlio tįso strėlės antgalio formos palmių lapų šešėliai – vienodas, aštrių kontūrų ornamentas, marginantis sodelio taką.

– Leisk pagaliau į tave pasižiūrėti! – sušuko jis, atgręždamas ją taip, kad mėnesiena kristų tiesiai jai į veidą. – Ak, vargšelė Kitė! Buvo tikras pragaras, ar ne? – sumurmėjo jis, o ji prisimerkė nuo ryškios mėnulio šviesos, veido bruožus iškraipė bepratrūkstantis ašarų poplūdis.

Juodu sėdėjo ant cementinio suolelio, ir ji ilgai raudojo, įsikniaubusi jam į kelius, veidu prigludusi prie šiurkščios burnuso vilnos. Protarpiais jis ištardavo vieną kitą paguodos žodį; pajutęs, kad ji dreba, apsiautė plataus drabužio skvernu. Kitė jautėsi bjauriai: negalėjo pakęsti

akis graužiančio ašarų sūrumo, o dar labiau – šitokios negarbės, kad sėdi čia, reikalaudama Tanerio užuojautos. Bet nieko negalėjo padaryti, negalėjo, niekaip negalėjo užtvenkti ašarų srauto, ir juo ilgiau šitaip kūkčiojo, juo aiškiau jautė, kad suvaldyti padėties jai niekaip nepavyks. Kitė nepajėgė išsitiesti, nusišluostyti ašarų ir bent pamėginti išsivaduoti iš to tinklo, į kurį vis labiau painiojosi ir kuris, kaip jautė, vis labiau veržėsi aplink ją. Jai visiškai nesinorėjo ir vėl įsipainioti – iš atminties dar toli gražu neišsivadėjo kaltės prieskonis. Tačiau priešais save ji nematė nieko kita, tik Tanerio valią, tik ir laukiančią jos ženklo perimti valdymą. Ir tokį ženklą ji būtinai duos. Net ir suvokdama tai, ji nepajėgė atsispirti nuo galvos iki kojų užliejančiam palengvėjimui – apie pasipriešinimą jam negalėjo būti nė kalbos. Koks nuostabus jausmas – nebūti už nieką atsakingai, nusimesti prievolę priimti sprendimus ateičiai! Ir dar žinoti, kad net jeigu nesama jokios vilties, nė vienas veiksmas, kurio imtųsi ar, atvirkščiai, kurio nesugebėtų imtis, negali lemti ištarmės, negali nė truputėlio jos pakeisti, ir dėl to jai netgi neįmanoma būti kaltai, taigi neįmanoma ir apgailestauti ar, ir tai svarbiausia, jausti kaltės. Kitė suprato, kaip absurdiška vis dar tikėtis pasiekti nuolatinę šitokią būseną, tačiau viltis jos neapleido.

* * *

Kaitrios saulės svilinama gatvė vedė stačiu kalvos šlaitu aukštyn, šaligatviais plūdo minios pėsčiųjų, besidairančių į parduotuvių vitrinas. Nuojauta jam kuždėjo, kad šoninėse gatvėse važinėja automobiliai, bet jas gaubė pernelyg tiršti šešėliai. Visą minią buvo apėmęs lūkestis, kuris vis labiau augo – žmonės laukė kažko, kas turėjo atsitikti. Kas – šito jis nežinojo. Visa popietė buvo įtempta, tarytum pakibusi ir bet kurią akimirką galinti nukristi. Viršuje staiga pasirodė milžiniškas, švytintis saulėkaitoje automobilis. Jis išniro iš už kalvos keteros ir virtuliuodamas nuriedėjo žemyn, grėsmingai kreivodamas nuo vieno kelkraščio iki kito. Minia pratrūko staugti. Jis atsigręžė, karštligiškai dairydamasis kokių nors durų. Ant kampo buvo kepinių krautuvėlė, jos vitrinoje rikiavosi tortai ir morenginiai pyragaičiai. Jis nukepėstavo pasieniu. Jei tik suskubtų pasiekti duris... Jis atsigręžė ir sustingo. Jam smogė neapsakomai galinga saulės šviesa, atspindėta begalės pažirusių stiklo šukių, ir toje šviesoje jis įžiūrėjo metalinį strypą, prismeigusį jį prie akmens. Išgirdo ir slopų savo paties riksmą, jautė, kaip plyšta perverti viduriai. Bandė sukniubti, bandė apalpti, ir tiesiai prieš akis, vos per kelis colius nuo veido,

išvydo tvarkingomis eilėmis išrikiuotus kepinius, išlikusius nepalytėtus ant popieriumi užtiestos lentynos.

Tai buvo dumblo šulinių eilė dykumoje. Tik ar toli iki jų? To jis negalėjo pasakyti: užgriuvusios skeveldros tvirtai prirakino jį prie žemės. Visa jo egzistencija tą akimirką susitelkė į skausmą. Netgi sukrapštęs visas jėgas, neįstengtų pasijudinti iš vietos, kur tysojo pritrėkštas, priešais saulę išvirtusiais krauju srūvančiais viduriais. Jis įsivaizdavo artėjantį priešą, kuris štai tuojau įkels koją į perplėštą jo pilvą. Įsivaizdavo ir kaip pats pakyla, kaip bėga tarp aukštų sienų vingiuojančiomis gatvelėmis. Ištisas valandas šitaip sukiotųsi visomis kryptimis, gatvelės raizgytųsi be galo, ir niekur – jokių durų, jokio išėjimo. Pradėtų temti, jie liptų jam ant kulnų, o jis jau stigtų kvapo. Bet jei sutelktų visas valios pastangas ir iš visų jėgų panorėtų, priešais jį pasirodytų vartai, tačiau tą pat akimirką, kai dvėsuodamas paknopstomis įpultų pro juos, susizgribtų padaręs siaubingą klaidą.

Per vėlu! Priešais jį stūkso tik begalinė juoda siena ir išklibę geležiniai laipteliai, kuriais jam teks kopti, nors ir žino, kad pačioje viršūnėje jau laukia jie, nutaikę akmenį, kurį paleis žemyn iš karto, kai tik jis priartės. Kai tik jis užkops ganėtinai aukštai, luistas atlėks dundėdamas ir rėšis į jį viso pasaulio svoriu. Sulaukęs smūgio, jis vėl suriko ir abiem rankomis stvėrėsi už pilvo, mėgindamas pridengti ten žiojinčią žaizdą. Dabar jis liovėsi įsivaizduoti, ramiai gulėjo, akmens prislėgtas. Skausmas nebegalėjo šitaip tęstis. Jis atsimerkė ir vėl užsimerkė, išvydęs tik plonytį dangaus sluoksnelį, nutiestą jam apsaugoti. Lėtai lėtai dangaus plėvelėje ims žiotis plyšys, dangus atsitrauks, ir tada jis išvys tai, ką visuomet žinojo esant kitapus – ir tai užgrius jį milijonų vėjų greičiu. Jo riksmas buvo atskira esybė, be jo paties – vienintelė gyvastis dykumoje. Ir tasai riksmas vis tęsėsi, vis tęsėsi.

* * *

Mėnulis jau buvo pakilęs į patį dangaus vidurį, kai jie pagaliau pasiekė fortą – ir vartus rado užsklęstus. Kitė, įsikibusi Tanerio rankos, pažvelgė į jį.

– Ką dabar darysime?

Jis sudvejojo, paskui mostelėjo į smėlio kalną, kylantį virš forto. Juodu ėmė lėtai ropštis kopų šlaitais aukštyn. Šaltas smėlis žiro į batus; jie nusiavė ir toliau kopė basi. Čia, aukštumoje, viskas buvo užlieta žėrėjimu: kiekviena smėlio smiltelė tiško aštriais, iš viršaus sklindančios poliarinės šviesos atspindžiais. Kopti petys petin juodu negalėjo – aukš-

čiausios kopos šlaitas buvo pernelyg status. Taneris apsiautė savo burnusu Kitės pečius ir nuskubėjo aukštyn pirmas. Kopos ketera pasirodė esanti gerokai aukščiau ir toliau, nei jiems atrodė iš pradžių. Kai pagaliau jie pasiekė viršūnę, išvydo sustingusias visur aplinkui tyvuliuojančio ergo bangas. Bet nė nestabtelėjo apsižvalgyti: absoliuti tyla buvo per daug galinga, ir tam, kuris, pernelyg pasitikėdamas savimi, atsiduoda jai bent akimirksnį, paskui nepaprastai sunku sutraukyti jos kerus.

– Čionai, žemyn, – tarstelėjo Taneris.

Juodu nuslydo žemyn, į didžiulę, mėnesienos užtvindytą įdubą. Kitė nesusilaikiusi ėmė riedėti, burnusas nuslydo jai nuo pečių. Taneriui teko kabintis į smėlį ir keberiotis atgal aukštyn jo paimti. Jis sulankstė drabužį ir pamėgino žaismingai mestelėti jai, bet šis nukrito pusiaukelėje. Kitė nesustodama riedėjo iki pat apačios ir liko gulėti ten laukdama. Nulipęs pas ją, Taneris paklojo platų baltą drabužį ant smėlio. Jie greta kits kito išsitiesė ant jo ir užsiklostė skvernais. Sodelyje, kai juodviem jau pavyko šiek tiek pasišnekėti, bene vienintelė pokalbio tema buvo Portas. Dabar Taneris pažvelgė į mėnulį. Ir paėmė Kitę už rankos.

– Prisimeni mūsų naktį traukinyje? – paklausė. Nesulaukęs atsakymo, pabūgo padaręs taktinę klaidą ir paskubomis kalbėjo toliau: – Man atrodo, po anos nakties visame šitame prakeiktame žemyne nebeiškrito nė lašelio lietaus.

Kitė vis dar nieko nesakė. Tanerio užuomina apie aną naktinę kelionę į Busifą pažadino tokius prisiminimus, kurių verčiau nereikėjo žadinti. Kitė išvydo blausias, siūbuojančias lemputes, užuodė degančių anglių tvaiką, išgirdo lietaus lašus, barbenančius į langą. Prisiminė ir kvaitinantį siaubą krovininiame vagone, prisigrūdusiame čiabuvių... čia atmintis užstrigo, atsisakydama tęsti toliau.

– Kite. Kas yra?

– Nieko. Juk tu žinai, kaip man būna. Tikrai, viskas gerai.

Ji spustelėjo jam ranką.

Jo balse suskambo vos juntamos globėjiškos gaidelės:

– Viskas bus gerai, Kite, jis pasveiks. Bet, kaip žinai, šis tas priklauso ir nuo tavęs. Privalai tausoti jėgas, kad galėtum deramai juo rūpintis. Negi nesupranti? Kaip tu jį slaugysi, jei susirgsi pati?

– Žinau, žinau, – atsiliepė ji.

– Juk tuomet aš likčiau su dviem ligoniais ant rankų...

Ji staiga atsisėdo.

– Kokie mes veidmainiai, mes abu! – suriko. – Prakeikimas, juk tu labai gerai žinai, kad aš jau štai galaižin kiek valandų nebuvau net

prisiartinusi prie jo. Iš kur galime žinoti, kad jis išvis dar gyvas? Juk jis galėjo taip ir numirti ten, vienui vienas! Mes negalime šito žinoti. Ir kas galėtų jam sutrukdyti?

Jis sučiupo ją už rankos ir tvirtai suspaudė.

– Nagi, palūkėk valandėlę, nešauk! Štai ko norėsiu tavęs paklausti, malonėk atkreipti dėmesį: net jeigu mudu abu sėdėtume prie jo patalo, kas galėtų jam sutrukdyti? Kas? – Jis patylėjo. – Net jeigu ketini visur įžvelgti tik pačią blogiausią išeitį, vis tiek galėtum pasitelkti bent trupučiuką logikos, mergužėle. Bet jis nemirs. Apie tai tau nederėtų net galvoti. Tai beprotybė. – Jis nestipriai krestelėjo jos ranką, tarytum žadindamas iš gilaus miego. – Nagi, būk protinga. Vis tiek iki ryto niekaip pas jį nenusigausi. Tad atsipalaiduok. Pasistenk bent truputį pailsėti. Nagi, eikš.

Šitaip jo įkalbinėjama, Kitė staiga vėl apsipylė ašaromis ir, nevilties apimta, puolė Taneriui į glėbį.

– Ak, Taneri! Aš taip jį myliu! – sukūkčiojo ji, abiem rankomis apsivydama jo kaklą. – Aš taip jį myliu! Aš myliu jį!

Jis nusišypsojo mėnesienoje.

* * *

Jo riksmas pakišo galutinį vaizdinį: ant žemės sužvilgo ryškiai raudoni šviežio kraujo lašai. Kraujas ant išmatų. Kritinis momentas, aukštai virš dykumos, kai du elementai, ilgą laiką buvę atskirti, pagaliau susilieja. Užgimsta juoda žvaigždė – tamsumos taškas giedrame naktiniame danguje. Tamsumos taškas ir vartai, už kurių laukia atilsis. Ištiesk ranką, perplėšk plonytį gaubiančio dangaus audeklą, pastverk atilsį.

24

Ji atidarė duris. Portas gulėjo keista poza, antklodė – apsivyniojusi apie kojas. Tasai kambario kampas priminė nejudrią fotografiją, netikėtai blykstelėjusią ekrane vidur judančių paveikslėlių srauto. Ji atsargiai uždarė duris, užrakino, vėl atsisuko į kampą, lėtai prisiartino prie čiužinio. Sulaikiusi kvapą pasilenkė, įsižiūrėjo į bereikšmes akis. Ji jau žinojo, žinojo netgi anksčiau, nei konvulsyviai siektelėjo ranka apnuogintos krūtinės, suprato anksčiau, nei smarkiai pastūmė nejudantį kūną. Paskui rankos pakilo prie jos pačios veido, ji aiktelėjo: „Ne!“ – tik vieną kartą. Kitė labai labai ilgai stovėjo šitaip, nekrustelėdama, pakelta ranka, veidu atsigręžusi į sieną. Jos esybės gelmėse ničniekas nesujudėjo, ji nesuvokė nieko, nei kas dedasi išorėje, nei viduje. Jeigu prie durų būtų priėjusi Zina, kažin ar Kitė būtų išgirdusi beldimą. Bet niekas nepriėjo. Apačioje, miestelyje, iš turgaus aikštės pajudėjo karavanas, keliaujantis į Atarą, ir nulingavo per oazę: niurnantys kupranugariai ir tylūs, barzdoti tamsiaodžiai žmonės, žingsniuojantys greta ir galvojantys apie dvidešimt dienų ir naktų, kurios laukė jų priešakyje, kol pagaliau virš uolų išnirs Ataro sienos. Už kelių šimtų pėdų, įsitaisęs savo miegamajame, kapitonas Brusaras perskaitė visą apsakymą, išspausdintą žurnale, kurį gavo su to ryto paštu, atgabentu naktį atvykusiu sunkvežimiu. Tačiau kambaryje neįvyko nieko, ničnieko.

Tą patį rytą, tik jau gerokai vėliau, turbūt vien nuovargio pastūmėta, Kitė ėmė minti ratą kambario viduryje: keli žingsniai šen, keli – atgal. Bet jai sutrukdė smarkus beldimas į duris. Ji sustingo ir įsistebeilijo į duris. Beldimas pasikartojo. Dabar jau pasigirdo ir atsargus, prislopintas Tanerio balsas:

– Kite?

Jos rankos vėl pakilo prie veido; ji taip ir stovėjo visą tą laiką, kol jis trypčiojo anapus durų: tylutėliai barbendamas, belsdamas tankiai ir nervingai, iš visų jėgų daužydamas kumščiais. Kai garsai pagaliau nutyko, ji valandėlę prisėdo savo guolyje, paskui išsitiesė, galvą padėjo ant pagalvės, tarytum susiruošusi numigti. Tačiau akys liko atmerktos, jos stebeilijo į viršų beveik tokios pat sustingusios, kaip ir kitos akys šalimais. Tai buvo pirmos naujosios egzistencijos akimirkos – keistos egzistencijos, kurioje ji jau įžvelgė ilgainiui ją apsupsiančios laiko begalybės požymius. Žmogus, karštligiškai skaičiavęs akimirkas, strimgalviais lėkdamas į stotį, ir vos atgaudamas kvapą atlėkęs kaip tik tuo metu, kai paskutinis sąstato vagonas išnyko tolumoje, be to, žinantis, kad kito traukinio teks laukti begalę valandų, tikriausiai išgyventų tokį pat staiga užgriuvusį laiko perteklių, pasijustų grimztąs stichijoje, pernelyg tirštoje, pernelyg gausioje, kad įstengtų aprėpti, ir dėl to staiga tapusioje beprasme, išvis neegzistuojančia. Minutės slinko, bet Kitė taip ir nepajuto jokio poreikio judėti, pro ją neprapleveno jokia mintis. Dabar ji net neprisiminė begalės jųdviejų pokalbių, andai vyniotų apie mirties sampratą – galbūt dėl to, kad jokie apmąstymai apie mirtį ničniekaip nėra susiję su mirties buvimu šalia. Dabar ji neprisiminė, kaip abu laikėsi vienos nuomonės, kad žmogus gali *būti* bet koks, tik ne *miręs*, kad šiuodu žodžiai, atsidūrę greta, sukuria antinomiją. Nesusimąstė ji ir apie tai, kaip kadaise galvojo, kad jeigu Portas mirtų anksčiau už ją, ji niekad iki galo nepatikėtų, kad jis miręs, veikiau manytų, kad jis nežinia kokiu būdu pasitraukė giliai į save ir liko ten, taigi niekad nebesuvoks jos esant šalia, o tai reikštų, kad iš tikrųjų ne jis, o ji būtų tas, kuris liovėsi egzistuoti – bent jau didele dalimi. Iš jų abiejų kaip tik ji būtų ta, iš dalies įžengusi į mirusiųjų karaliją, o jo egzistencija tęstųsi toliau, jis būtų sielvarto rakštis jos sieloje, durys, taip ir likusios neatidarytos, galimybė, prarasta visiems laikams. Iš jos atminties išsitrynė ir viena rugpjūčio popietė, nuo kurios ją skyrė vos kiek daugiau nei metai, – tuomet jie vienu du sėdėjo žolėje po klevais, stebėdami per upės slėnį jų link artėjančią liūtį, ir mirtis tapo pagrindine pokalbio tema. Portas tada kalbėjo: „Mirtis visuomet yra pakeliui, bet tai, kad niekada nežinome, kada ji prisistatys pas mus, neleidžia mums deramai suvokti gyvenimo baigtinumo. Šiurpus tikslumas – štai ko mes negalime pakęsti. O kadangi mirties akimirksnio iš anksto žinoti neįmanoma, gyvenimą mes laikome neišsemiamu šuliniu. Tačiau viskas juk atsitinka ribotą skaičių kartų, tiesą sakant, tų kartų būna

netgi visai nedaug. Kiek dar sykių gyvenime tu prisiminsi kokią nors savo vaikystės popietę, kokią nors konkrečią popietę, kuri taip giliai įsišaknijusi pačioje tavo esybėje, kad net negalėtum įsivaizduoti savo gyvenimo be jos? Manau – dar kokius keturis ar penkis kartus. O kiek dar kartų stebėsi patekančią mėnulio pilnatį? Na, gal dvidešimt. Ir vis tiek atrodo, kad viso to tau skirta neribotai.“ Tada Kitė jo nesiklausė, nes šitokie samprotavimai ją prislėgdavo, – dabar, jei būtų atkūrusi tokias jo šnekas atmintyje, tai jai būtų pasirodę visiškai nesvarbu. Šiuo metu ji nesugebėjo galvoti apie mirtį, o kadangi mirtis buvo čia pat, greta jos, ji išvis apie nieką negalvojo.

Vis dėlto dar giliau už tą sąmoningo lygmens tuštumą, pačiame slapčiausiame, tamsiausiame jos proto užkaboryje, matyt, jau brendo mintis, nes pavakary, kai vėl atėjęs Taneris suskato belstis į duris, Kitė pakilo ir, apgniaužusi durų rankeną, prašneko:

– Čia tu, Taneri?

– Dėl Dievo meilės, kur tu šįryt buvai? – sušuko jis.

– Susitinkame vakare, apie aštuntą, sodelyje, – tarė ji, kalbėdama kaip įmanydama tyliau.

– Kaip jis?

– Taip pat.

– Gerai. Susitiksime aštuntą.

Jis pasitraukė.

Kitė dirstelėjo į laikrodį: buvo ketvirtis penktos. Ji pasiėmė savo mažąjį kelioninį krepšį ir ėmė kraustyti laukan viską, kas jame buvo: vieną po kito ant grindų dėliojo šukas ir manikiūro priemones. Paskui, nepaprastai susikaupusi, kibo tuštinti kitus lagaminus, rinkosi tai vieną, tai kitą drabužį ar daiktą, kruopščiai dėjo į kelioninį krepšį. Retsykiais sustingdavo ir įsiklausydavo, bet neišgirsdavo nieko kita, tik ritmingą savo pačios alsavimą. Pasiklausiusi kaskart tarytum pasisemdavo drąsos ir vėl grįždavo prie savo veiklos. Į šonines kišenes susidėjo pasą, kelioninius čekius, visus, kiek turėjo, pinigus. Paskui perėjo prie Porto daiktų, panaršė jo drabužius, grįžo prie savojo krepšio su visa sauja tūkstančio frankų banknotų, iškaišiojo juos, kur tik galėdama.

Kol susikrovė daiktus, užtruko beveik valandą. Užbaigusi Kitė uždarė lagaminėlį, surinko spynos kombinaciją ir patraukė prie durų. Prieš pasukdama raktą, akimirką sudvejojo. Vis dėlto atsirakino duris, su visu raktu rankoje, krepšiu nešina, išėjo į kiemą, vėl užrakino duris, patraukė į virtuvę, kur rado už lempų priežiūrą atsakingą berniuką – šis sėdėjo įsitaisęs kampe ir dūmijo cigaretę.

– Galiu skirti tau vieną pavedimą? – paklausė Kitė.

Berniukas kaipmat pašoko ir išsišiepė. Kitė padavė jam kelioninį krepšį, paprašė nunešti į Daudo Žozefo krautuvėlę, pasakyti, kad jį atsiuntė ponia amerikietė, ir palikti ten.

Sugrįžusi į kambarį, ji užsirakino iš vidaus ir priėjo prie langelio. Vienu judesiu nuplėšė sulankstytą paklodę, kuria buvo jį uždengusi. Sieną už lango jau buvo nurausvinusi vakarop slystanti saulė, rausva šviesa užtvindė ir kambarį. Per visą tą laiką, kol krovėsi daiktus, Kitė nė kartelio nedirstelėjo žemyn, į kampą. Bet dabar atsiklaupė ir įdėmiai pažvelgė į Porto veidą, tarsi dar niekad nebūtų jo mačiusi. Vos liesdama odą, neapsakomai švelniai delnu perbraukė jo veidą. Paskui pasilenkė dar labiau, lūpomis palietė lygią kaktą. Valandėlę ir kiūtojo tokia poza nekrustelėdama. Kambarys jau nusidažė raudonai. Kitė nuleido skruostą ant pagalvės, paglostė Porto plaukus. Neištryško nė viena ašara, atsisveikinimas buvo tykus. Netikėtas aštrus dūzgimas kažkur visai netoliese privertė Kitę atsimerkti. Lyg pakerėta ji užsižiūrėjo į dvi muses, paskubomis karštligiškai besimylinčias ant apatinės jo lūpos.

Tada ji pakilo, užsimetė apsiaustą, pasiėmė ir Tanerio paliktą burnusą, tada, nė karto nebeatsigręžusi, išėjo pro duris laukan. Užrakino kambarį, raktą įsimetė į rankinę. Prie didžiųjų vartų budintis sargybinis krustelėjo, tarsi ketindamas ją sulaikyti. Ji palinkėjo jam gero vakaro ir prasibrovė pro jį. Tuoj pat išgirdo jį šūktelint kitam, esančiam kažkur netoliese, vidiniame kambaryje. Giliai alsuodama Kitė nudrožė žemyn, į miestelį. Saulė jau buvo nusileidusi; žemė tarytum virto didžiule vieniša žarija, užsilikusia židinyje, sparčiai vėstančia ir iš oranžinės virstančia juoda. Oazėje dundėjo būgnas. Tikriausiai kiek vėliau soduose bus surengti ir šokiai. Prasidėjo švenčių sezonas. Kitė paskubomis nusileido kalvos šlaitu ir nesigręžiodama nudrožė tiesiai į Daudo Žozefo krautuvėlę.

Ji įėjo vidun. Daudas Žozefas blėstančiuose žaros atšvaituose stovėjo už prekystalio. Jis ištiesė ranką, paspaudė ranką Kitei.

– Labas vakaras, madam.

– Labas vakaras.

– Jūsų lagaminas čia. Gal pašaukti berniuką, kad jums jį panėšėtų?

– Ne, ne, – atsisakė ji. – Bent jau ne dabar. Atėjau su jumis pasikalbėti. – Ji vogčiomis grįžtelėjo į duris už nugaros, jis net nepastebėjo jos judesio.

– Labai malonu, – atsakė jis. – Luktelėkite sekundę. Tuojau atnešiu jums kėdę, madam.

Jis iš už prekystalio ištraukė mažą sulankstomą kėdutę ir pastatė šalia jos.

– Ačiū, – padėkojo ji, bet liko stovėti. – Norėjau pasiteirauti jūsų apie sunkvežimius, išvykstančius iš Sba.

– Aha, į El Ga'a? Jokio nustatyto grafiko nėra. Vienas atvažiavo vakar vakare, šiandien popiet išvyko atgal. Niekad iš anksto nežinome, kada atvažiuos kitas. Bet kapitonas Brusaras paprastai informuojamas bent jau prieš dieną. Jis galėtų pasakyti jums tiksliau nei bet kas kitas.

– Kapitonas Brusaras. Taip, supratau.

– O kaip jūsų vyras? Jam geriau? Gal padėjo pienas?

– A, pienas. Taip, išgėrė ir pagyrė, – iš lėto atsakė ji, trupučiuką stebėdamasi, kad žodžiai skamba taip natūraliai.

– Tikiuosi, greitai jis visai pasveiks.

– Jis jau pasveiko.

– O, *hamdoul'lah!**

– Taip.

Patylėjusi ji pradėjo iš naujo: – Mesjė Daudai Žozefai, turiu paprašyti jūsų paslaugos.

– Su malonumu padarysiu viską, ko panorėsite, madam, – galantiškai atsakė jis. Kitė juto, kad jis net nusilenkė tamsoje.

– Didelės paslaugos, – perspėjo ji.

Daudui Žozefui dingtelėjo, kad ji galbūt nori pasiskolinti pinigų; tarškindamas ant prekystalio išdėliotus daiktus, jis tarė:

– Klausykite, mes kalbamės tamsoje. Palūkėkite. Tuojau užžiebsiu lempą.

– Ne! Prašau, nereikia! – šūktelėjo Kitė.

– Bet mes net nematome vienas kito! – neatlyžo jis.

Ji uždėjo delną ant jo rankos.

– Žinau, bet, prašau, nedekite lempos. Norėčiau paprašyti paslaugos tuojau pat. Gal aš galėčiau pernakvoti čia, su jumis ir jūsų žmona?

Daudas Žozefas kone loštelėjo, toks buvo priblokštas, bet antra tiek jam ir atlėgo.

– Šiąnakt? – paklausė jis.

– Taip.

Jis valandėlę patylėjo.

– Supraskite, madam, mums būtų garbė priglausti jus savo namuose. Bet jums čia tikrai nebus patogu. Supraskite, vargšų namai – ne viešbutis ir ne karinis postas...

* O, ačiū Dievui. (*Arab.*)

– Jeigu jau prašau, – su priekaištu pertarė ji, – vadinasi, tai reiškia, kad patogumai man buvę nebuvę. Nejaugi manote, kad kreipsiu dėmesį į tokius dalykus? Čia, Sba, aš išvis miegojau ant grindų.

– O, ne, mano namuose miegoti ant grindų jums tikrai nereikės, – energingai pareiškė Daudas Žozefas.

– Aš išties su malonumu pernakvočiau kad ir ant grindų. Bet kur. Visai nesvarbu.

– Oi ne! Ne, madam! Tik ne ant grindų! *Quand-même!** – pasipriešino jis. Čirkštelėjo degtuką, norėdamas pagaliau uždegti lempą, bet Kitė vėl palietė jo ranką.

– *Ecoutez, monsieur***, – sukuždėjo vos girdimai, kaip kokia sąmokslininkė, – mano vyras manęs ieško, o aš nenorėčiau, kad surastų. Tarp mūsų įvyko šioks toks nesusipratimas. Nenoriu šiąnakt jo matyti. Viskas labai paprasta. Manau, jūsų žmona suprastų.

Daudas Žozefas nusijuokė.

– Na, žinoma! Na, žinoma!

Vis dar juokdamasis jis uždarė duris į gatvę, užstūmė skląstį ir, pagaliau uždegęs degtuką, aukštai jį iškėlė. Šitaip degiodamas degtukus vieną po kito, nusivedė Kitę per tamsų vidinį kambarėlį, paskui – per mažą kiemelį. Virš galvos mirkčiojo žvaigždės. Daudas Žozefas sustojo priešais kažkokias duris.

– Galėsite miegoti čia.

Jis atidarė duris ir žengė vidun. Plykstelėjo dar vienas degtukas: Kitė išvydo mažulytį prišnerkštą kambarėlį, čia stovėjo išklerusi geležinė lova, užtiesta nudriskusiu čiužiniu su išsipašiojusiu minkštų medžio drožlių kamšalu.

– Tikiuosi, tai ne jūsų kambarys? – ryžosi paklausti ji, kai degtukas užgeso.

– Ne, ne! Mudu su žmona turime kitą lovą savo kambaryje, – pareiškė Daudas Žozefas, šiek tiek didžiuodamasis. – Čia nakvoja mano brolis, kai atvažiuoja į svečius iš Kolomb-Bešaro. Aplanko mus kartą per metus, pasisvečiuoja mėnesį, kitąsyk ir ilgiau. Palaukite. Tuojau atnešiu lempą.

Jis pasišalino, Kitė išgirdo balsus kitame kambaryje. Netrukus Daudas Žozefas grįžo su žibaline lempele ir mažyčiu skardiniu kibirėliu vandens.

* Jokiu būdu! (*Pranc.*)
** Paklausykite, pone. (*Pranc.*)

Dabar, lempelės apšviestas, kambarėlis atrodė dar labiau apgailėtinas. Kitei pasirodė, kad grindys čia nė karto nešluotos nuo tų laikų, kai mūrininkas užbaigė moliu tinkuoti sienas – visur esantis molis, kuris džiūvo, trupėjo, dieną ir naktį biro smulkulytėmis dulkelėmis... Kitė pažvelgė į šeimininką ir nusišypsojo.

– Mano žmona klausia, ar jūs mėgstate makaronus, – tarė Daudas Žozefas.

– Taip, žinoma, – atsakė ji, mėgindama pažvelgti į apsilaupiusį veidrodį virš prausyklės. Taip ir nepavyko nieko jame įžiūrėti.

– *Bien**. Tiesą sakant, mano žmona nemoka prancūziškai.

– Ką gi. Jums teks pabūti vertėju.

Iš krautuvėlės atsklido duslus beldimas. Daudas Žozefas atsiprašė ir nuskubėjo per kiemelį atgal. Kitė uždarė duris, apsigraibė rakto, nerado ir liko stovėti vidur kambario lūkuriuodama. Juk kokiam nors forto sargybiniui būtų buvę visiškai nesunku ją pasekti. Bet Kitė abejojo, ar jiems galėjo laiku šauti į galvą tokia mintis. Ji prisėdo ant leisgyvės lovos, įsmeigė žvilgsnį į sieną priešais. Iš lempos smelkėsi aitriai dvokiantys dūmai.

Daudo Žozefo žmonos paruošta vakarienė buvo reto šlykštumo. Kitė su didžiausiu vargu kimšo beformius tešlos gniutulus, kuriuos, iščirškintus patežusiuose riebaluose, patiekė šaltus, vienų sausgyslių mėsos kąsnius ir gabalėlius suzmekusios duonos; puse lūpų ji sumurmėdavo kokią padėką, pagirdama kiekvieną patiekalą, bet pešė tik tiek, kad šeimininkai ėmė dar uoliau raginti ją valgyti. Per vakarienę ji kelis kartus vogčiomis dirstelėjo į laikrodį. Šiuo metu Taneris jau turėtų laukti jos viešajame sodelyje, o nesulaukęs iš ten neabejotinai trauks į fortą. Tada ir užvirs košė, o Daudas Žozefas rytoj neišvengiamai išgirs apie tai iš užsukusių pirkėjų.

Madam Žozef Daud energingais mostais ragino Kitę valgyti dar, švytinčios jos akys smigo į viešnios lėkštę. Kitė per stalą pažvelgė į ją ir nusišypsojo.

– Pasakykite madam, kad aš jaučiuosi truputį prislėgta, todėl ir kąsnis stringa gerklėje, – tarė ji Daudui Žozefui, – bet jei galėčiau ko nors užkąsti savo kambaryje vėliau, tikrai neatsisakyčiau. Būtų puiku, jei galėčiau gauti kelis gabaliukus duonos.

– Na, žinoma, žinoma, – užtikrino jis.

Vos Kitė nulindo į jai skirtą kambarėlį, jai įpėdžiui atsekė madam Žozef Daud su lėkšte, kaupinai prikrauta duonos gabalėlių. Kitė padėkojo

* Gerai. (*Pranc.*)

jai ir palinkėjo labos nakties, bet šeimininkė dar neskubėjo išeiti, labai aiškiai parodydama, kad norėtų pamatyti, kas yra viešnios kelionkrepšyje. Kitė nė už ką neketino jos akivaizdoje atidaryti lagaminėlio – legendos apie tūkstantinių prikimštą krepšį išsyk pasklistų po visą Sba. Ji apsimetė nesupratusi, patapšnojo kelionkrepšį, linktelėjo ir nusijuokė. Paskui vėl atsigręžė į lėkštę su duona, dar sykį padėkojo. Bet madam Daud Žozef akys nė valandėlės nenukrypo nuo krepšio. Staiga iš kiemo atsklido karkimas, sušnarėjo plakantys sparnai. Tarpduryje išdygo Daudas Žozefas, nešinas riebia višta, kurią patupdė vidur kambarėlio.

– Nuo parazitų, – paaiškino, besdamas pirštu į vištą.

– Nuo parazitų? – aidu pakartojo Kitė.

– Jeigu iš kokio plyšio kyštelės galvą skorpionas – kapt! Višta jį ir sules.

– Aha! – Kitė suvaidino žiovulį.

– Suprantu, kad madam nervinasi. Turėdama pašonėje šią mūsų bičiulę, jausis ramiau.

– Šįvakar, – pasakė Kitė, – mane taip marina miegas, kad nebepajėgiu net nervintis.

Jie iškilmingai paspaudė kits kitam ranką. Daudas Žozefas išstūmė žmoną iš kambarėlio ir uždarė duris. Višta kurį laiką kuitėsi dulkėse, paskui atsitūpė ant praustuvo palaipos ir daugiau nebejudėjo. Kitė sėdėjo ant lovos, žvelgdama į šokčiojančią lempos liepsnelę; kambarys jau buvo pilnas dūmų. Kitė nejuto jokio nerimo, tik visa ką stelbiančią nekantrą palikti šitas absurdiškas dekoracijas už nugaros, išmesti iš galvos. Ji atsistojo, prikišo ausį prie durų. Išgirdo balsus, protarpiais tolumoje dusliai dunkstelėdavo. Kitė užsimetė apsiaustą, prisikimšo kišenes duonos ir vėl atsisėdo laukti.

Protarpiais ji giliai atsidusdavo. Kartą atsistojo, prisuko lempelės dagtį. Kai laikrodis rodė dešimtą, vėl priėjo prie durų ir įsiklausė. Tada atvėrė duris: kiemas buvo užtvindytas mėnesienos atspindžių. Kitė grįžo į kambarėlį, sugrūdo po lova Tanerio burnusą. Nuo šio judesio siūbtelėjo toks dulkių sūkurys, kad ji ne be vargo sutramdė čiaudulį. Pasiėmusi rankinę ir kelionkrepšį, Kitė ištykino laukan, neužmiršo paskui save uždaryti durų. Sėlindama per vidinę krautuvėlės patalpą, už kažko užkliuvo ir vos neišsitiesė. Ji sulėtino žingsnį, įslinko į krautuvėlę, apėjo iš galo prekystalį, čiuopdama jo viršų kairiosios rankos pirštais. Durys buvo užsklęstos paprasčiausia sklende, kurią atitraukti Kitei sekėsi toli gražu ne lengvai; galų gale sklendė pasidavė, griausmingai žvangėdama. Kitė paskubomis pastūmė duris ir išpuolė laukan.

Mėnulis tvieskė iš visų jėgų – atsidūrusi baltoje gatvėje, Kitė pasijuto beveik taip, lyg būtų išnirusi į saulėkaitą. „Bet kas gali mane pastebėti.“ Tačiau jos pastebėti nebuvo kam. Ji nužingsniavo į miestelio pakraštį, kur oazė skverbėsi į namų kiemelius. Kiek žemiau kūpsojo didelė juoda masė, kurią sudarė palmių viršūnės – iš ten vis dar sklido būgnų dundėjimas. Garsas ataidėjo iš ten, kur oazės viduryje buvo įsikūręs ksaras – juodaodžių kaimelis.

Kitė pasuko į ilgą tiesią alėją, kurią iš abiejų pusių ribojo aukštos tvoros. Kitapus jų šnarėjo palmės, gurgėjo tekantis vanduo. Tai šen, tai ten patvoryje bolavo kaugės sudžiūvusių palmių šakų; Kitei kaskart pasivaidendavo, jog tai žmogus, sėdintis mėnesienoje. Alėja pasuko ta kryptimi, iš kur sklido būgnų garsai, ir netrukus išvedė į aikštę, išraižytą griovelių ir vandens kanalų, absurdiškai nusidriekusių į visas puses – visa tai priminė labai sudėtingą žaislinį geležinkelį. Iš čia keletas takų vedė į oazę. Kitė pasirinko patį siauriausią, vildamasi, kad jis galbūt aplenks ksarą, užuot nuvedęs tiesiai į jį, ir tarp aukštų tvorų patraukė pirmyn. Takas nuolat sukiojosi tai kairėn, tai dešinėn.

Būgnai dundėjo jau kur kas garsiau, dabar Kitė išgirdo ir balsus: jie be paliovos kartojo vis tą patį ritmingą priedainį. Vyrų balsai, atrodė, kad jų ten labai daug. Protarpiais, pasiekusi tirštesnį šešėlį, Kitė stabtelėdavo ir įsiklausydavo, jos lūpomis šmėkštelėdavo neperprantama šypsena.

Su kiekvienu žingsniu kelionkrepšis vis labiau sunkėjo. Kitei vis dažniau tekdavo perimti jį iš vienos rankos į kitą. Tačiau sustoti atsipūsti ji net neketino. Buvo pasirengusi bet kurią akimirką apsisukti ir traukti ieškoti kito tako, jei šis, vingiuodamas tarp aukštų sienų, galiausiai išvestų į patį ksaro vidurį. Kartais jai pasirodydavo, kad muzika dunda kažkur visai čia pat, bet per nežinia kiek ją nuo muzikantų skiriančių išsirangiusių tvorų ir medžių įspėti atstumą buvo sunku. Retsykiais pasirodydavo, kad būgnai tiesiog ranka pasiekiami, už kokios vienos tvoros ir kelių šimtų pėdų sodo, bet paskui dundėjimas vėl atsitraukdavo į tolumą, jį beveik visiškai užgoždavo sausas vėjo šiugždėjimas palmių lapuose.

Kitė nė pati nesuvokė, kaip ją veikia iš visų pusių atsklindantis srovės gurgėjimas: staiga pasijuto visa perdžiūvusi. Vėsi mėnesiena ir minkšti, judantys šešėliai, per kuriuos ji ėjo, gerokai išsklaidė sausros pojūtį, bet jai pasirodė, kad visiškai patenkinta pasijustų tik tada, jei galėtų pasinerti į vandenį. Ir kone tą pat akimirką atsidūrė kaip tik priešais įgriuvą sodo tvoroje – tiesiog prieš akis tyvuliavo tvenkinys, jo

krantuose stiebėsi aukšti, grakštūs palmių kamienai. Kitė sustojo, užsižiūrėjo į tykų ir tamsų vandens paviršių; ji jau nebesusigaudė, kada jai dingtelėjo mintis apie maudynes: prieš tai, kai pamatė tvenkinį, ar po to. Šiaip ar taip, tvenkinys buvo čia, ranka pasiekiamas. Per tvoroje ištrupėjusį plyšį Kitė kiton pusėn perkėlė savo kelioninį krepšį, o paskui ir pati persiropštė per kelią jai užtvėrusią nuobirų krūvą. Vos atsidūrusi sode, nė pati nepajuto, kaip išsinėrė iš drabužių. Netgi šiek tiek nusistebėjo, kad jos veiksmai šitiek pralenkia sąmoningą jų suvokimą. Kiekvienas menkiausias judesėlis atrodė tarytum tobula lengvumo ir grakštumo išraiška. „Nežiopsok, – kuštelėjo jai kažkuri sąmonės dalis. – Būk atsargi.“ Čia pat ji tą dalį atpažino: ta pati, kuri ima siųsti perspėjimo signalus, jei ji padaugina per išgertuves. Dabar bet kokie perspėjimai buvo visai beprasmiai. „Įprotis, – dingtelėjo jai. – Kaip tik tada, kai jau galiu būti laiminga, imu ir susilaikau, užuot atleidusi visas vadžias.“ Ji nusispyrė sandalus ir liko stovėti šešėliuose visai nuoga. Pajuto, kaip joje užgimsta kažkokia keista energija. Kitė apsidairė po sodą, ir jai pasidingojo, kad pirmą kartą nuo pat vaikystės aiškiai įžiūri ją supančius dalykus. Čia kunkuliavo gyvenimas, ir ji buvo jame, o ne žvelgė į jį pro langą. Ji nebebuvo atsieta nuo jo galios ir didingumo, ir tai įskėlė orumo pajautimą – jausmas nebuvo visiškai nepažįstamas, bet jau daugelį metų Kitė nebuvo jo patyrusi. Mėnesienos skalaujama ji lėtai nubrido į tvenkinio centrą. Kojos slydinėjo molėtu dugnu, vanduo tvenkinio viduryje siekė jai juosmenį. Kai tik visa pasinėrė į vandenį, jai šmėstelėjo mintis: „Daugiau jau niekad manęs nebeištiks isterija.“ Ji jautė niekada gyvenime nebepasiduosianti tokiai įtampai ar šitokio lygio savigailai.

Maudėsi ji ilgai; vėsus vanduo, skalaujantis odą, pažadino norą dainuoti. Kaskart, kai pasilenkusi pasisemdavo rieškučias vandens, jai ištrūkdavo bežodės dainos pliūpsnis. Staiga ji sustingo ir įsiklausė. Būgnų dundėjimo nebebuvo girdėti, tik teškeno vandens lašai, kapsintys nuo jos kūno atgal į tvenkinį. Kitė baigė maudytis tylėdama, pakili nuotaika išsivadėjo, bet gyvenimas niekur nuo jos nepasitraukė. „Jis čia, ir aš galiu jame pasilikti“, – ištarė ji balsu, brisdama atgal į krantą. Apsiaustu ji pasinaudojo kaip rankšluosčiu, kol šluostėsi, kad nesušaltų, strykčiojo nuo vienos kojos ant kitos. Rengdamasi patyliukais švilpavo. Bet vis stabtelėdavo ir akimirką įsiklausydavo: bene vėl pasigirs balsai ar būgnų dundėjimas. Virš galvos medžių viršūnėmis nušniokštė vėjo gūsis, kažkur netoliese vos girdimai čiurleno vanduo. Ir – jokio kito garselio. Ūmai Kitę sukaustė įtarimas, kad kažkas bus nutikę jai

už nugaros, kad laikas, ko gero, iškrėtė jai pokštą – galbūt ji, pati to nesuvokdama, turškėsi tvenkinyje ne kelias minutes, o kelias valandas. Ksare vykusi šventė baigėsi, žmonės išsiskirstė, o ji net nepastebėjo, kad būgnai nutilo. Kartais šitokie absurdiški dalykai iš tikrųjų nutikdavo. Kitė pasilenkė pasiimti laikrodžio nuo akmens, kur buvo jį pasidėjusi. Bet neberado, tad negalėjo ir pažiūrėti, kiek valandų. Ji apsigraibė aplinkui, bet nelabai kruopščiai, jau nėmaž neabejodama, kad laikrodžio niekad nebesuras – ši detalė irgi buvo sudedamoji pokšto dalis. Nebesukdama sau galvos, Kitė nužingsniavo prie tvoros, pasiėmė kelionkrepšį, apsiaustą užsimetė ant rankos ir atsigręžusi į sodą balsiai ištarė:

– Manote, man tai rūpi?

Ji nusijuokė ir per tvoros išgriuvą išsiropštė atgal į gatvę.

Kitė sparčiai žingsniavo gatvele, sutelkusi dėmesį į vėl ją apėmusį grynos palaimos pojūtį. Ji visuomet žinojo, kad šitokios būsenos esama, tik ji slepiasi už daugybės kitų dalykų, bet jau kadai buvo susitaikiusi, kad palaima kaip natūrali gyvenimo jausena jai neskirta. O dabar, atgavusi tą jausmą, tą paprasčiausio gyvenimo džiaugsmo pojūtį, patikino save, kad nuo šiol laikysis jo įsikibusi, kad ir kiek pastangų tai pareikalautų. Kitė išsitraukė iš kišenės duonos žiauberę ir kibo godžiai kramtyti.

Gatvelė išplatėjo, sienos atsitraukė, ženklindamos augalijos ribą. Kitė išėjo prie bevandenės upės, šiuo metu – vagos, virtusios lygiu atviru slėniu, kauburiuotu tik nedideliais kopų kupstais. Tai šen, tai ten augo svyruokliai eglūnai, panašūs į smėlyje susivijusius žalių dūmų tumulus. Nė akimirkos nesudvejojusi, Kitė nužingsniavo prie artimiausio medžio, pasidėjo kelionkrepšį. Plunksnas primenančios medžio šakos šlavė smėlį aplink kamieną iš visų pusių – tai buvo tikra palapinė. Kitė pasidėjo apsiaustą, įropojo po šakų priedanga, iš paskos įsitraukė ir krepšį. Ir per akimirksnį užmigo.

25

Leitenantas d'Armanjakas stovėjo savo sode, prižiūrėdamas Achmedą ir dar keletą vietinių mūrininkų, ant aukštos mūro sienos klojančių stiklo šukių sluoksnį. Leitenanto žmona šimtus kartų įtikinėjo pasirūpinti šitokia papildoma būsto apsauga, o šis, kaip ir dažnas save gerbiantis kolonijų gyventojas, vis pažadėdavo, bet vis neištesėdavo; tačiau dabar, kai laukė jos, grįžtančios iš Prancūzijos, galiausiai apsisprendė nustebinti ją dar ir šitokia malonia staigmena. Viskas klojosi kuo puikiausiai: kūdikis gimė sveikas, madam d'Armanjak buvo laiminga, o leitenantas mėnesio pabaigoje turėjo važiuoti į Alžyro miestą jų pasitikti. Ten jie ketino šiek tiek užsibūti, smagiai pagyventi kelias dienas kokiame nors nedideliame jaukiame viešbutėlyje, pasimėgauti šitokiu tarsi ir antruoju medaus mėnesiu, o paskui grįžti į Bou Nurą.

Reikia pripažinti, kad viskas klojosi kuo puikiausiai tik mažytėje asmeninėje leitenanto d'Armanjako visatoje; jis nuoširdžiai gailėjosi Sba karinio posto viršininko kapitono Brusaro – net sudrebėdavo pagalvojęs, kad tik Dievo Apvaizda apsaugojo nuo šitokios kebeknės jį patį. Juk jis netgi įkalbinėjo keliautojus paviešėti Bou Nuroje ilgėliau, tad šiuo atžvilgiu jo sąžinė rami. Leitenantas nežinojo, kad amerikietis serga, tad ir nesijautė nėmaž kaltas dėl to, kad tas įsibrovė į kapitono Brusaro teritoriją ir ten numirė. Tačiau mirtis nuo vidurių šiltinės – tai viena, o baltoji moteris, be pėdsako išnykusi dykumoje, – tai jau visai kas kita; kaip tik jos dingimas ir sukėlė baisybę rūpesčių. Kraštas, supantis Sba, toli gražu nebuvo palankus organizuoti paieškas džipais, be to, ir tokių automobilių visame regione buvo vos du, o ir ekspedici-

jos pradėtos ne iš karto, nes dar reikėjo pasirūpinti ir forte mirusio amerikiečio kūnu. Maža to, niekas net neabejojo, kad dingusi moteris anksčiau ar vėliau atsiras mieste. Leitenantas apgailestavo taip ir neturėjęs progos su ja susipažinti. Iš viso to, ką apie ją girdėjo, atrodė, kad moteris turėtų būti įdomi – tipiška, gyvybinga amerikietė. Tiktai amerikietė ir galėtų iškrėsti ką nors tokio neregėto negirdėto – užrakinti sergantį vyrą kambaryje ir sprukti į dykumą, o jį palikti mirti vieną. Tai, savaime aišku, buvo neatleistina, bet leitenantas d'Armanjakas nesugebėjo tuo pasibaisėti taip, kaip, regis, buvo pasibaisėjęs Brusaras. Tačiau Brusaras buvo puritonas. Taigi lengvai papiktinamas, o jo paties elgesys – nemaloniai nepriekaištingas. Galėjo būti ir taip, kad jis nepakentė tos moters, nes ji buvo patraukli ir dar išmušė jį iš pusiausvyros; už tokius dalykus Brusaras kažin ar galėjo lengvai atleisti.

Leitenantas dar sykį pasigailėjo, kad jam taip ir nepasitaikė progos susipažinti su ta moterimi, kol ji dar nebuvo taip sėkmingai išnykusi nuo žemės paviršiaus. Tačiau dėl trečiojo amerikiečio, visai neseniai sugrįžusio į Bou Nurą, jausmai buvo prieštaringi: tas žmogus leitenantui visai patiko, bet jis visiškai nepageidavo asmeniškai į visa tai įsivelti. Ir jau užvis mažiausiai troško, kad prapuolusioji žmona, dabar jau tapusi kone įžymybe, imtų ir išdygtų kur nors jo teritorijoje. Egzistavo netgi nemenka tikimybė, kad ji irgi serga, tad leitenanto smalsumą ją pamatyti gerokai nusvėrė baimė, vos pagalvojus, kokias komplikacijas jos pasirodymas sukeltų darbe, jau nekalbant apie krūvas popierizmo. „*Pourvu qu'ils la trouvent là-bas*"* – karštai troško jis.

Kažkas pabeldė į vartus. Achmedas juos atlapojo. Už vartų lūkuriavo amerikietis; jis ateidavo kiekvieną mielą dieną, vildamasis išgirsti kokių naujienų, ir kaskart atrodydavo vis labiau prislėgtas, kai sužinodavo, kad nesama jokių žinių. „Numaniau, kad anas amerikietis turi kažkokių bėdų su žmona, matyt, *šitas* ir buvo ta bėda", – tarė sau leitenantas, kai, pakėlęs galvą, išvydo susisielojusio Tanerio veidą.

– *Bonjour, monsieur,* – pasisveikino jis draugiškai, eidamas artyn prie svečio. – Kol kas – jokių žinių. Bet šitaip negali tęstis amžinai.

Taneris pasisveikino ir supratingai linktelėjo galvą, išgirdęs tai, ką ir tikėjosi išgirsiąs. Leitenantas išlaukė deramą momentui pauzę, paskui pakvietė svečią užeiti į svetainę, išgerti, kas jiems jau tapo įprasta, po taurelę konjako. Per tą dar neilgą laiko tarpą, kol čia, Bou Nuroje, laukė žinių, Taneris įjunko rytais užsukti pas leitenantą – šie apsilankymai

* Tegul ją suranda kur nors kitur. (*Pranc.*)

tapo stimulu, padedančiu išlaikyti pakenčiamą dvasinę būseną. Leitenantas iš prigimties buvo gyvybingas ir kupinas optimizmo, pokalbiai su juo nevargindavo, o ir žodžius jis pasirinkdavo taip, kad būdavo nesunku jį suprasti. Malonu būdavo šitaip pasėdėti skaisčiai apšviestoje svetainėje, o konjakas visas sudedamąsias dalis sulydydavo į palaimingą potyrį, kuris, nuolat pasikartodamas, neleido Taneriui nugrimzti į patį nevilties šulinio dugną.

Šeimininkas šūktelėjo Achmedui ir nusivedė svečią į namus. Juodu susėdo priešais kits kitą.

– Dar dvi savaitės – ir aš vėl būsiu vedęs vyras, – visas švytėdamas pareiškė leitenantas ir čia pat pagalvojo, kad galbūt dar galėtų supažindinti amerikietį su Ouled Nailo merginomis.

– Puiku, puiku, – išsiblaškęs tarstelėjo Taneris. „Sergėk, Dieve, madam d'Armanjak“, – niauriai pagalvojo jis, jeigu jai teks prašvinkti čia visą likusį gyvenimą. Po to, kai numirė Portas, o Kitė pradingo, jis ėmė neapkęsti dykumos. Jame įsišaknijo gal nelabai pagrįstas, bet tvirtas įsitikinimas, jog kaip tik dykuma atėmė iš jo draugus. Ji – pernelyg galinga esatis, sunku ištverti jos neįasmeninus. Dykuma... jau vien neaprėpiama jos tyla prilygo nebyliam pripažinimui, kad pačioje jos prigimtyje slypi kažkokia pusiau sąmoninga esybė. (Vieną vakarą, kai buvo nusiteikęs šnekėti, kapitonas Brusaras papasakojo jam, kad netgi prancūzai, lydėję karinį būrį į laukinius tyrus, kartą saikstėsi savo akimis regėję džinus, nors išdidumas ir neleido jiems patikėti savo akimis.) O ką kita šitai galėtų reikšti, jei ne tai, kad pasirodančios dvasios yra paprasčiausias būdas vaizduotei interpretuoti tąją esybę?

Achmedas atnešė butelį ir taures. Valandėlę juodu gurkšnojo netardami nė žodžio, paskui leitenantas prašneko – jei ne dėl kokios kitos priežasties, tai bent tam, kad nutrauktų tylą:

– O, taip. Gyvenimas – nuostabus dalykas. Nuolat būtinai kas nors atsitinka visiškai ne taip, kaip tikėjaisi, kad gali atsitikti. Čia šitai suvoki užvis aiškiausiai; subyra bet kokios filosofinės sistemos. Už kiekvieno posūkio tavęs laukia kas nors netikėta. Kai jūsų bičiulis atėjo čionai be paso ir apkaltino vagyste vargšą Abdelkaderą, kas galėjo numanyti, kad jau labai greitai jį ištiks šitokia lemtis?

Čia pat jam dingtelėjo, kad pašnekovas gali ne taip suprasti jo loginę grandinę, tad skubiai pridūrė:

– Abdelkaderas labai susisielojo, išgirdęs apie jo mirtį. Supraskite, dėl tų kaltinimų jis tikrai negriežė danties.

Taneris, regis, net nesiklausė. Leitenanto mintis pasuko kita kryptimi.

– Sakykite, – jo balse buvo aiškiai justi smalsumo gaidelė, – ar jums pavyko įtikinti kapitoną Brusarą, kad jo įtarimai dėl ponios visiškai nepagrįsti? O gal jis iki šiol tebemano, kad jie buvo nesusituokę? Laiške man jis prikalbėjo apie ją nelabai gražių dalykų. Jūs parodėte jam mesjė Moresbio pasą?

– Ką? – žioptelėjo Taneris suvokdamas, kad nelengva bus laužyti liežuvį prancūziškai. – O taip. Taip. Atidaviau jam pasą, kad išsiųstų į konsulatą Alžyre drauge su raportu. Bet jis taip ir nepatikėjo, kad jie buvo susituokę, kadangi ponia Moresbi buvo pažadėjusi parodyti jam savo pasą, bet, užuot taip ir padariusi, pasipustė padus. Tad jis iki šiol nenutuokia, kas ji tokia iš tikrųjų.

– Bet juk jie tikrai buvo vyras ir žmona? – atsargiai mygo leitenantas toliau.

– Na, žinoma. Na, žinoma, – nekantriai patvirtino Taneris; jam rodėsi, kad, vien veldamasis į šitokį pokalbį, išduoda draugus.

– Net jeigu jie ir nebūtų susituokę – koks skirtumas?

Leitenantas vėl įpylė abiem gėrimo. Pastebėjęs, kad svečias nelabai linkęs plėtoti šios temos, jis nukreipė kalbą kitur, galbūt ne tokia skausminga linkme. Tačiau ir ši ne ką labiau sužadino Tanerio entuziazmą. Iš atminties jis vis dar niekaip negalėjo išguiti Sba vykusių laidotuvių. Porto mirtis buvo vienintelis faktas Tanerio gyvenime, su kuriuo jis niekaip negalėjo susitaikyti. Netgi dabar jis neįstengė prisiversti tuo patikėti. Tiesa, žinojo praradęs nenusakomai daug, žinojo, kad Portas buvo jo artimiausias draugas (kažin, kodėl niekad anksčiau šito nesuprato?), bet numanė, kad tikrasis bičiulio mirties fakto suvokimas užgrius jį tik vėliau, ir tik tada jis sugebėsiąs įvertinti netektį iki menkiausių smulkmenų.

Taneris buvo sentimentalus žmogus – labiausiai šis bruožas ir lėmė sąžinės graužatį dėl to, kad energingiau nepasipriešino, kai kapitonas Brusaras primygtinai pareikalavo per laidotuves atlikti ir religines apeigas. Tanerio neapleido jausmas, kad jis tiesiog nėrė į krūmus kaip paskutinis bailys; jis buvo visiškai tikras, kad Portą tokie niekai šia proga būtų smarkiai papiktinę ir kad jis būtų pasikliovęs draugu, būtų tikėjęs, kad jis pasirūpins, jog to būtų išvengta. Žinoma, iš pat pradžių Taneris ir bandė priešintis tvirtindamas, kad Portas nebuvo katalikas, tiesą sakant, sunku būtų jį pavadinti net krikščioniu, tad lyg ir nederėtų apkrauti jo tokiomis apeigomis per jo paties laidotuves. Tačiau kapitonas Brusaras laikėsi savo, ir net gana karštai. Štai ką jis pasakė: „Šiuo atveju neturiu jokių įrodymų, būčiau priverstas kliautis vien jūsų

žodžiu, mesjė. Tačiau mirties akimirką jūsų greta jo nebuvo. Taigi jūs nė nenutuokiate, apie ką jis mąstė paskutinėmis gyvenimo valandėlėmis, nežinote ir koks galėjo būti jo paskutinis noras. Net jeigu pats pageidaujate užsiversti šitokią atsakomybės naštą – tvirtinti, esą tai žinote, aš negaliu jums šito leisti. Aš esu katalikas, mesjė, be to, aš čia ir viršininkas.“ Taneris ir pasidavė. Taigi, užuot patyliukais anonimiškai užkastas kur nors hamadoje ar erge, ko pats neabejotinai būtų norėjęs, Portas buvo oficialiai palaidotas mažytėse krikščionių kapinaitėse už forto ir netgi palydėtas lotyniškomis Šventraščio frazėmis. Sentimentaliam Tanerio protui visa tai pasirodė siaubingai neteisinga, bet jis tiesiog nesumąstė jokio būdo, kaip būtų galima to išvengti. Užtat dabar jautėsi bjauriai: pats sau atrodė lyg koks skystablauzdis ir net išdavikas. Naktį, negalėdamas užmigti, jis tysojo lovoje ir vis galvojo apie tai; jam net šmėkštelėjo mintis, kad galėtų sukarti visą kelią atgal į Sba, nutaikęs tinkamą momentą įsibrauti į kapines ir bent jau nuversti tą absurdišką kryželį, pastatytą ant Porto kapo. Atlikęs šitokį žygį, jis tikrai pasijustų geriau, bet tuo pat metu Taneris tvirtai žinojo niekada tam nepasiryšiąs.

Jau verčiau galvoti apie praktiškus dalykus, bandė guosti jis pats save. Juk dabar užvis svarbiausia – surasti Kitę ir parvežti ją į Niujorką. Iš pat pradžių jam rodėsi, kad jos dingimas – ne daugiau nei kažkoks košmariškas ir labai jau šiurkštus pokštas, kad, nepraėjus nė savaitei, ji būtinai atsiras, panašiai kaip atsirado ir tada, kai juodu traukiniu važiavo į Busifą. Tad Taneris apsisprendė jos palauksiąs. Tačiau savaitė praslinko, o Kitės vis dar nebuvo nė ženklo, ir Taneris suprato lauksiąs ir toliau, net jei tai reikštų, kad laukti teks labai ilgai, jei prireiks – ir visą amžinybę.

Jis pasidėjo taurę ant staliuko greta. Ir balsu išsakė pastarąją mintį:

– Aš liksiu čia tol, kol kas nors suras ponią Moresbi.

Pats savęs jis paklausė, kodėl šitaip primygtinai užsispyrė trūks plyš jos sulauksiąs, kodėl surasti Kitę virto lyg kokia įkyria idėja. Be jokios abejonės, jis nebuvo įsimylėjęs vargšės mergaitės. Jo bandymus suartėti su ja lėmė gailestis (nes ji buvo moteris) ir tuštybė (nes jis buvo vyras), ir abu šie sumišę jausmai įskėlė trofėjų kolekcininko aistrą – nieko daugiau. Jis susizgribo, kad šiuo metu jam netgi reikia gerai pamąstyti, kad prisimintų jųdviejų intymumo epizodą – kur kas labiau jis linko vertinti Kitę taip, kaip anuomet, kai tik su jais abiem susipažino, kai Kitė ir Portas padarė jam neišdildomą įspūdį; tada jam atrodė, jog jie – kaip tik tuodu žmonės, su kuriais jam norisi bendrauti labiau nei su

bet kuo kitu šiame pasaulyje. Toks požiūris šiek tiek apmaldydavo jo sąžinę; Taneris kur buvęs, kur nebuvęs vis klausdavo savęs, kas galėjo atsitikti tą beprotišką dieną Sba, kai Kitė atsisakė atidaryti duris ir įsileisti jį į ligonio kambarį, jam nedavė ramybės klausimas, ar ji prisipažino Portui buvusi jam neištikima, ar vis dėlto ne. Taneris karštai vylėsi, kad ji nieko neprasitarė, jis nenorėjo net pagalvoti apie tai.

– Taigi, – atsiliepė leitenantas d'Armanjakas. – Tikriausiai būtų ne kas, jei grįžtumėte į Niujorką, o visi draugai imtų kamantinėti: „Ką tu padarei su ponia Moresbi?" Situacija būtų išties baisiai nemaloni.

Taneris viduje net susigūžė. Be jokios abejonės, tai būtų tikrai nepakeliama. Galbūt tokių dalykų jau dabar vieni kitų klausinėja tie, kurie pažinojo tiek Porto, tiek Kitės artimuosius (Taneris informavo Porto motiną apie abi ištikusias nelaimes: išsiuntė dvi telegramas, antrąją – trimis dienomis vėliau nei pirmąją, nes vylėsi, kad Kitė per tą laiką atsiras), bet jie buvo kažkur ten, o jis – čia, tad jam nereikėjo žiūrėti į akis jiems, aimanuojantiems: „Vaje, nebėra nei Porto, nei Kitės!" Šitaip juk nebūna, taip tiesiog negali atsitikti; jis žinojo: jei lauksiąs Bou Nuroje ganėtinai ilgai, Kitę kas nors kad ir iš po žemių iškas.

– Taip, būtų tikrai labai nemalonu, – sutiko jis, nejaukiai nusijuokdamas. Jam būtų sunku pasiaiškinti jau vien dėl Porto mirties. Būtinai atsirastų tokių, kurie imtųsi prikišinėti: „Dėl Dievo meilės, nejaugi negalėjai nugabenti jo lėktuvu į kokią nors ligoninę, jei ne kitur, tai bent Alžyre? Niekam ne paslaptis, kad vidurių šiltinė žmogaus nepakerta staiga." O tada jam tektų prisipažinti, kad atsiskyrė nuo jų ir vienas pats išvažiavo visai kitur, kad jis taip ir nesugebėjo „prisijaukinti" dykumos. Vis tik dėl Porto dar kažkaip įmanoma išsisukti galutinai nepraradus savigarbos: Portas ir pats kaltas, juk prieš kelionę atsisakė bet kokių skiepų. Tačiau sprukti iš čia, palikus galaižin kur klajojančią Kitę – šitai jau neįsivaizduojama jokiu atžvilgiu.

– Žinoma, – ryžosi vėl prasižioti leitenantas, ne pirmą kartą prisiminęs, kokia kebeknė užvirtų, jei amerikietė ponia kur nors išnirtų ne pačios geriausios būklės ir būtų išsyk pergabenta į Bou Nurą vien dėl to, kad čia jos laukė Taneris, – ar jūs būsite čia, ar ne, nuo to absoliučiai nepriklauso, ar pavyks ją surasti. – Jis susigėdo šių žodžių iš karto, vos jie spėjo ištrūkti jam iš burnos, bet buvo jau per vėlu: kas pasakyta – nebesugrąžinsi.

– Žinau, žinau! – karštai riktelėjo Taneris. – Bet vis tiek lieku čia.

Prie to daugiau nebuvo ką pridurti; leitenantas d'Armanjakas apie tai irgi nebeužsiminė.

Juodu dar šiek tiek pasišnekučiavo. Leitenantas puse lūpų prasitarė, kad kurį vakarą galėtų nusivesti Tanerį į linksmybių kvartalą.

– Gerai, kurią nors iš artimiausių dienų, – abejingai sutiko Taneris.

– Jums reikia nors truputį atsipalaiduoti. Jūs nuolat pasinėręs į niūrias mintis, tai kenkia sveikatai. Pažįstu vieną tokią merguželę...

Jis prikando liežuvį, prisiminęs tai, ką žinojo iš patirties: pernelyg smulkiai išdėstyti tokios rūšies pasiūlymai paprastai beviltiškai užgesina susidomėjimą, kurį kaip tik turėtų įplieksti. Nė vienas medžiotojas nepageidauja, kad kas nors kitas parinktų ir užvaikytų jam grobį, nors tai ir reikštų garantiją, kad laimikis tikrai bus paklotas.

– Gerai, gerai, – išsiblaškęs tarstelėjo Taneris.

Neilgai trukus jis pakilo ir atsisveikino. Bet rytoj rytą vėl sugrįš. Ir poryt, ir dar kitą, ir dar kitą rytą, kol ateis tokia diena, kai leitenantas d'Armanjakas pasitiks jį prie durų nušvitusiu veidu ir tars: *„Enfin, mon ami!** Galų gale sulaukėme gerų žinių!"

Išėjęs į sodą jis pažvelgė žemyn, į išdegusią, saulės kepinamą žemę. Savais takais skubinosi stambios raudonosios skruzdėlės, grėsmingai švytruodamos priekinėmis kojomis ir žiauturais. Jam išėjus, Achmedas užkėlė paskui jį vartus, ir Taneris paniuręs nužingsniavo atgal į pensioną.

Parėjęs jis papietaus mažyčiame prikaitusiame valgomajame greta virtuvės: kad maistas geriau lįstų, nuskalaus jį visu buteliu *vin rose***. Paskui, apdujęs nuo vyno ir karščio, užlips viršun į savo kambarį, nusirengs ir grius į lovą pamiegoti iki pavakarių, kai saulės spinduliai krinta jau kiek įžambiau, o kraštovaizdis taip smarkiai nebesitaško nuodingais atšvaitais, kokie vidudienį tvyksčioja nuo kiekvieno akmens. Vakarui artėjant, būdavo visai malonu žingsniuoti iki aplinkinių miestelių: žaižaruojančio Ighermo, įsikūrusio kalvos keteroje, šiek tiek didesnio Beni Isgueno slėnyje ar Tadžmounto su jo terasomis išsidėsčiusiais rausvais ir mėlynais namukais; jis visuomet galėdavo traukti paklajoti ir į milžinišką palmyną, kur miestelio gyventojai buvo susirentę savo žaislinius raudono molio užmiesčio rūmus, dengtus blyškiais palmių lapų stogais: ten be paliovos girgždėdavo šulinių svirtys, o vandens gurgėjimas siauruose kanaluose užmaskuodavo siaubingą žemės ir oro sausumą. Kartais Taneris paprasčiausiai vaikštinėdavo pačios Bou Nuros turguje ar įsitaisydavo kur nors jo pakraštyje po arkomis, iš čia stebėdavo kokį begalinį pirkimo procesą: ir pirkėjas, ir

* Pagaliau, mano drauge! (*Pranc.*)
** Rausvas vynas. (*Pranc.*)

pardavėjas pasitelkdavo visus įmanomus vaidybos elementus, kitąsyk kone apsipildami ašaromis, vienas – stengdamasis numušti, kitas – užkelti kainą. Būdavo tokių dienų, kai jis jusdavo tik panieką šitiems juokingiems žmogeliukams: jie buvo kažkokie beprasmiai, netikri, jų negalėjai vertinti rimtai visų kitų žemės gyventojų kontekste. Tomis pačiomis dienomis jį neapsakomai siutindavo ir švelnios mažų vaikų rankos, nesąmoningai graibstančios jį už drabužių ar stumdančios sausakimšoje žmonių gatvėje. Iš pradžių jis manė, kad tie vaikai – vagišiukai, bet paskui sumojo, kad jie tiesiog naudojasi juo kaip atrama, kad mitriau prasiskintų kelią per minią, lyg jis būtų koks medis ar siena. Kai šitai perprato, suirzo dar labiau; jis piktai nustumdavo vaikus, tarp kurių nerastum nė vieno tokio, kurio nekamuotų skrofuliozė, dauguma buvo visiškai nuplikę, tamsius jų kiaušus dengė tik skaudulių luobas, iš viršaus dar ir nutūptas musių.

Tačiau pasitaikydavo ir kitokių dienų, kai jis nesijausdavo toks nervingas, sėdėdavo ir stebėdavo ramius senukus, lėtai vaikštinėjančius po turgų, ir sakydavo sau, kad, jei sulaukęs jų amžiaus, sugebės laikytis šitaip oriai, galės drąsiai tvirtinti, kad jo gyvenimas nebuvo paleistas vėjais. Mat šitokia laikysena galėjo būti tiktai natūrali vidinio pasitenkinimo ir gerovės išraiška. Pernelyg apie tai nė nesusimąstęs, Taneris netruko prieiti prie išvados, kad jų, ko gero, gyventa ne veltui.

Vakarais jis sėdėdavo svetainėje ir žaisdavo šachmatais su Abdelkaderu – lėtapėdžiu, bet anaiptol ne dėmesio nevertu varžovu. Dėl šių vakarinių varžybų tarp jųdviejų užsimezgė tvirta daugystė. Kai berniukai užgesindavo visas pensiono lempas bei žibintus, išskyrus tą vienintelę kampe, kur jie sėdėdavo parimę prie šachmatų lentos, kai visi, išskyrus juodu, jau būdavo sumigę, retsykiais vyrai drauge išgerdavo po taurelę perno; paskui Abdelkaderas, šypsodamasis tikro sąmokslininko šypsena, pats išplaudavo ir padėdavo į vietą taures: niekas jokiu būdu neturėjo sužinoti, kad jis ėmė į burną bent lašą alkoholio. Tuomet Taneris traukdavo į savo kambarį ir užmigdavo lyg negyvas. Pabusdavo saulei tekant su mintimi: „Galbūt jau šiandien...“ – ir aštuntą valandą vienomis trumpikėmis jau kaitindavosi saulėje ant stogo; čia jis kaskart atsinešdavo ir pusryčius, gerdamas kavą kaldavo prancūziškus veiksmažodžius. Tačiau netrukus jau nebegalėdavo ištverti knietulio sužinoti naujienų ir patraukdavo į kasrytinį žygį paklausti, ar nesama kokių žinių.

O paskui atsitiko tai, kas buvo neišvengiama: pakeliui begalę kartų sukiojęs tai į vieną, tai į kitą pusę, iš Mesado į Bou Nurą galiausiai

atsibastė Lailai. Tą pačią dieną, tik šiek tiek anksčiau, senu karišku automobiliu buvo atbarškėję keli prancūzai, jie, kaip ir visi atvykėliai, apsistojo pensione. Taneris kaip tik pietavo, kai iš gatvės jį pasiekė pažįstamas mersedeso riaumojimas. Taneris susiraukė: tuodu pašonėje reiškė neišvengiamą danties skausmą. O jis buvo visiškai nenusiteikęs vaidinti mandagaus. Jo santykiai su Lailais apsiribojo tik labai paviršutiniška pažintimi: iš dalies dėl to, kad jie, nuvežę jį į Mesadą, užtruko ten vos porą dienų ir išgarmėjo kažkur kitur, o iš dalies dėl to, kad Taneris visiškai nepageidavo bičiuliautis su jais daugiau nei būtina. Ponia Lail buvo giži, nusipenėjusi moteriškė palaidu liežuviu, o Erikas – jos išpopintas nebrendyla peraugęs sūnelis – štai tokia buvo Tanerio nuomonė, ir jis nemanė, kad kas nors galėtų ją pakeisti. Jis nesiejo Eriko su pradingusiais pasais – manė, kad juos abu Ain Krorfos viešbutyje bus nušvilpęs koks nors čiabuvis, turintis ryšių su visokiais neaiškiais elementais, prisiplakusiais prie Mesade įkurdintų legionierių.

Dabar jis išgirdo koridoriuje prislopintą Eriko balsą:

– Nagi, motin, kaip manai, kas toliau? Tasai tipas, Taneris, vis dar smakso čia.

Tikriausiai jis dėbsojo į gyventojų sąrašą virš registracijos stalo. Motina subarė jį, kad ir keista, irgi pusbalsiu:

– Erikai! Kvaily tu! Užsičiaupk!

Taneris užbaigė kavą ir pro šonines duris išsprūdo į svilinančią saulėkaitą, vildamasis prasmuksiąs į savo kambarį, kol jie pietaus, taip ir nesusidūręs su jais. Tai jam pavyko. Tačiau vidur pogulio kažkas suskato belsti į duris. Taneris pabudo toli gražu ne iš karto. Kai pagaliau nusipurtęs miegus pravėrė duris, išvydo tarpduryje stypsantį Abdelkaderą; šis šypsojosi, lyg iškart atsiprašydamas.

– Gal sutiktumėte persikelti į kitą kambarį? – paklausė.

Taneriui parūpo, kam šito prireikė.

– Liko tik du laisvi kambariai – kaip tik abipus jūsų. Ką tik atvyko tokia ponia anglė su sūnumi, ji pageidauja įsikurti su juo gretimuose kambariuose. Mat baiminasi likti viena.

Abdelkadero nupasakotas ponios Lail portretas nelabai sutapo su paties Tanerio susidaryta nuomone.

– Gerai jau, – suniurzgė jis. – Vienas kambarys ar kitas – koks skirtumas. Atsiųskite man kokį berniuką, kad padėtų persikraustyti.

Abdelkaderas maloningai patapšnojo jam per petį. Atskubėjo pora berniukų, atrakino duris, jungiančias jo kambarį su gretimu, ėmėsi perkraustinėti daiktus. Jiems įpusėjus darbą, į atlaisvinamą kambarį įsig-

riovė Erikas. Pastebėjęs Tanerį, sustojo lyg nudiegtas.

– Oho! – sušuko. – Neįtikėtina – ir vėl susidūrėme, seni! O aš maniau, kad jūs būsite jau nukeliavę iki pat Timbuktu!

Taneris atsakė:

– Sveiki, Lailai.

Dabar, atsidūręs akis į akį su Eriku, jis neįstengė prisiversti nei pažiūrėti šiam į akis, nei paliesti jo rankos. Iki šiol pats nenumanė, koks tas vyrukas jam šleikštus.

– Meldžiu, atleiskite už šį kvailą motinos įgeidį. Ji tiesiog išsekusi po kelionės. Kelio gabalas nuo Mesado iki čia – tikras košmaras, tad jos nervai dabar tikrai tragiškos būklės.

– Varge, kaip negerai.

– Tikiuosi, suprantate, kad išgrūdome jus tikrai ne be priežasties.

– Taip, taip, – atrėžė Taneris, šitokia formuluotė jį supykdė. – Kai tik išvyksite, aš vėl persikraustysiu į savo senąjį kambarį.

– O, susimildamas. Gal pastaruoju metu sulaukėte kokių nors žinių iš Moresbių?

Erikas, jei tik išvis pažvelgdavo į žmogaus, su kuriuo kalbėjosi, veidą, turėjo įprotį žiūrėti prisikišęs, iš visai arti, tarsi beveik neteiktų reikšmės ištartiems žodžiams, o stengtųsi perprasti tai, kas lieka neišsakyta, išgliaudyti kažkokią kitą prasmę, kurią pašnekovas iš tikrųjų turėjo omeny. Taneriui pasirodė, kad jaunuolis stebi jį dėmesingiau nei bet kada.

– Taip, – spauste išspaudė iš savęs Taneris. – Jie laikosi puikiai. O dabar gal malonėsite man atleisti? Mane pažadino, norėčiau dar valandėlę numigti.

Pro kambarius jungiančias duris jis išsmuko į savo naująjį būstą. Kai tik berniukai sunešė visus daiktus, jis nedelsdamas užsirakino duris ir išsitiesė lovoje, bet užmigti nebegalėjo.

– Dievulėliau, na ir suskretėlis! – ištarė jis balsu ir, siusdamas pats ant savęs už tai, kad pasidavė, pridūrė: – Kas, po galais, jie sau mano esą? – Jis vylėsi, kad Lailai neims primygtinai kamantinėti apie Kitę ir Portą – tuomet jis būtų priverstas jiems pasakyti, o kaip tik šito jam visiškai nesinorėjo. Žinią apie tragediją jis linko pasilaikyti sau ir jau užvis mažiausiai troško dalytis ja su šitais; iš jų gali susilaukti nebent tokios užuojautos, kurios suvis negalėsi ištverti.

Tą pat pavakarę jis užsuko į svetainę. Lailai sėdėjo pusrūsio prietemoje, tarškindami arbatos puodelius. Ponia Lail buvo išdėliojusi keletą senų fotografijų – paramsčiusi į kietas odines pagalvėles ant sofos

atlošo; ji siūlė Abdelkaderui pasikabinti vieną nuotrauką šalia kitos sieninės puošmenos – senovinio šautuvo. Jos žvilgsnis užkliuvo už tarpduryje neryžtingai trypčiojančio Tanerio, ir ji išsyk pašoko prieblandoje su juo pasisveikinti.

– Pone Taneri! Nuostabu! Kokia maloni staigmena vėl jus pamatyti! Jums iš tiesų labai pasisekė, kad susipratote laiku išvykti iš Mesado. O gal tiesiog pasielgėte išmintingai, net nežinau. Kai mes sugrįžome tenai iš kelionės po aplinkinius kraštus, oro sąlygos buvo neįtikėtinai košmariškos. O siaube siaubeli! Savaime aišku, mane užklupo maliarijos atkrytis, gulėjau paslika. Maniau, jau niekad iš ten nebeišsikrapštysime. Lyg viso šito dar būtų maža, Erikas savo kvailu elgesiu dar labiau pablogino padėtį.

– Malonu vėl jus pamatyti, – iškošė Taneris. Jis vylėsi Mesade atsisveikinęs su šitais visiems laikams ir dabar įsitikino, kad jo mandagumo atsargos beviltiškai išsekusios.

– Rytoj mes vėl traukiame į kelionę, norime apžiūrėti labai senus Garamos imperijos laikų griuvėsius. Jūs tiesiog privalote važiuoti kartu! Nepaprastai įspūdinga!

– Jūs tokia maloni, kad pasiūlėte, ponia Lail...

– Nagi, eikite šen, išgersime arbatos! – sukliegė ji, stverdama jį už rankovės.

Vis dėlto jam pavyko sėkmingai išsisukti; jis patraukė į palmyną ir sukorė nežinia kiek mylių, žingsniuodamas tarp tvorų po medžiais. Jį prislėgė kone tvirtas įsitikinimas, kad jam jau niekada nelemta ištrūkti iš Bou Nuros. Nors tam lyg ir nebuvo jokio logiško pagrindo, vis dėlto dabar, kai po kojomis vėl pasipynė Lailai, Taneriui atrodė, kad tikimybė, jog Kitė atsiras, pasitraukė į neįžiūrimas tolumas. Atgal jis pasuko tik saulei leidžiantis, kol parėjo į pensioną ir visai sutemo. Taneris rado po durimis pakištą telegramą; tekstas buvo pakraigliotas šviesiai violetiniu rašalu, beveik beraščio žmogaus ranka. Telegramą atsiuntė Amerikos konsulatas Dakare – tai buvo atsakymas į vieną iš daugybės paties Tanerio telegramų: INFORMACIJA APIE KATERINĄ MORESBI NETEIKIAMA, NET JEIGU JOS IR BUS GAUTA. Taneris nubloškė lapelį į šiukšlių dėžę ir prisėdo ant Kitės lagaminų krūvos. Ne taip seniai kai kurie krepšiai priklausė Portui, dabar visi jie buvo Kitės nuosavybė – bet laukė sukrauti jo, Tanerio, kambaryje.

– Kiek laiko šitaip dar gali tęstis? – paklausė Taneris pats savęs. Čia jis jautėsi visiškai išstumtas iš įprastos aplinkos, priverstinis nieko neveikimas graužė jam nervus. Taip, žinoma, tiesiog puiku: jis elgiasi tei-

singai, kiurksodamas čia ir laukdamas, kol kažkur Sacharoje staiga išdygs Kitė, bet... o kas, jei ji niekada nebepasirodys? Kas, jeigu ji – šitokios tikimybės irgi negalima visai atmesti – jau negyva? Laukimui juk turėtų būti kažkokios ribos, kažkuri diena turėtų būti paskutinė, ir jai praėjus jam reikėtų išvykti. Čia pat Taneris išvydo save, įžengiantį į Huberto Deivido butą Rytų Penkiasdešimt penktojoje gatvėje – kaip tik ten jis ir susipažino su Portu bei Kite. Ten būtų susirinkę visi jų draugai: vieni triukšmingai reikštų užuojautą, kiti – patyliukais piktintųsi, kai kurie, gudragalviai ir šiek tiek arogantiški, išvis nieko nesakytų, užtat prisigalvotų daug, būtų ir tokių, kuriems visa ši istorija pasirodytų nepaprastai romantiška, tik su šiokia tokia nelabai reikšminga tragedijos priemaiša. Tačiau Taneriui nesinorėjo nė akyse matyti nei vienų, nei kitų, nei trečių. Abejonių nekėlė viena: kuo ilgiau jis užsibus čia, tuo labiau visi įvykiai nutols ir apibluks, taigi išsiskalaus ir ta kaltė, kurią jam kas nors gal ir norėtų prikabinti.

Tą vakarą jo nedžiugino netgi šachmatai. Abdelkaderas pastebėjo, kad jo partneris susirūpinęs, ir staiga pasiūlė nutraukti žaidimą. Taneris netgi apsidžiaugė atsivėrusia galimybe anksčiau atsigulti; ūmai sugavo save galvojantį apie naująją lovą: jis karštai vylėsi, kad joje netykos jokie nemalonūs netikėtumai. Palinkėjęs Abdelkaderui labos nakties, jis lėtai ėmė kopti laiptais, dabar jau tvirtai įsitikinęs, kad Bou Nuroje jam teks praleisti visą žiemą. Pragyvenimas čia buvo pigus, tad pinigų jis tikrai neturėtų pristigti.

Pirma, ką pastebėjo, vos įžengęs į savo kambarį, buvo praviros durys į gretimą numerį. Ir viename, ir kitame degė lempa, dar viena, mažesnė, bet ryškesnė švieselė šmaižiojo palei lovą. Ten, kitapus lovos, stovėjo Erikas Lailas su elektriniu žibintuvėliu rankoje. Sekundę nei vienas, nei kitas nejudėjo. Paskui prasižiojo – iš paskutiniųjų stengdamasis, kad balsas skambėtų užtikrintai:

– Kas? Kas čia?

Taneris uždarė duris paskui save ir pasuko prie lovos; Erikas traukėsi, kol nugara įsirėmė į sieną. Jis nukreipė žibintuvėlio spindulį Taneriui į veidą.

– Kas... O, tik nesakykite, kad būsiu supainiojęs kambarius! – Erikas neryžtingai susijuokė, bet juokas, regis, įkvėpė jam šiek tiek narsos. – Bet, sprendžiant iš jūsų veido išraiškos, kaip tik taip ir nutiko! Koks siaubas! Aš ką tik atėjau iš lauko. Man iškart pasirodė, kad viskas lyg truputį ne taip, kaip turėtų būti. – Taneris vis dar tylėjo. – Tikriausiai nė nesusimąstęs įsiveržiau čionai, juk dar šiandien mano

daiktai buvo sukrauti čia. Dievulėliau! Aš toks nusivaręs, kad galvoje maišosi!

Taneris iš prigimties buvo linkęs tikėti viskuo, ką jam sakė kiti; jo įtarumo jausmas buvo išvystytas menkai ir, nors prieš valandėlę buvo lyg ir beįsiplieskiąs, Taneris leidosi užliūliuojamas to apgailėtino monologo. Jis jau beveik žiojosi tarti: „Nieko tokio, viskas gerai“, bet čia jo žvilgsnis nuslydo į lovą. Ant šios gulėjo vienas iš Porto kelionkrepšių – atidarytas; gera pusė jo turinio voliojosi čia pat, iškrauta ant antklodės.

Taneris lėtai lėtai pakėlė akis. Tuo pat metu atkišo į priekį smakrą – nuo šio judesio Eriką persmelkė šiurpas, jis baimingai aiktelėjo: „Oi!“ Keturiais ilgais žingsniais apėjęs lovos kojūgalį, Taneris atsidūrė kampe, kuriame užspeistas, lyg surakintas stypsojo Erikas.

– *Tu*, nusmurgęs kalės vaike!

Taneris kairiąja ranka sugriebė Eriką už marškinių krūtinės ir ėmė kresčioti. Paskui, vis dar nepaleisdamas jaunuolio marškinių, žengė žingsnį į šoną, kad būtų patogiau užsimoti, ir vožtelėjo Erikui, nelabai stipriai. Šis prisiplojo prie sienos ir liko kiūtoti ten nekrustelėdamas, tarsi paralyžiuotas, neatitraukdamas blizgančių akių nuo Tanerio veido. Įsitikinęs, kad jokio kito atsako iš jo laukti neverta, Taneris žingtelėjo artyn ir vienu trūktelėjimu pastatė vaikiną tiesiau, galbūt pasiruošęs smogti dar kartą, jei užeitų toks ūpas. Kai jis sugriebė Eriką už drabužių, šis, sunkiai alsuodamas, tik kartą sukūkčiojo ir, nenukreipdamas veriančio žvilgsnio, ištarė tyliai, bet visai aiškiai:

– Trenk man.

Tai išgirdęs, Taneris užsiuto.

– Mielai, – atrėžė ir, kaip taręs, taip ir padarė – smogė jau stipriau, gal net gerokai stipriau, kadangi Erikas sudribo ant grindų ir daugiau nebejudėjo. Taneris su pasibjaurėjimu nužvelgė putnų, pablyškusį jo veidą. Paskui sudėjo daiktus atgal į lagaminėlį, uždarė šį ir liko stovėti nejudėdamas, mėgindamas suvaikyti išsilaksčiusias mintis. Po valandėlės Erikas krustelėjo ir sudejavo. Taneris pastatė jį ant kojų, nutempė prie durų ir iš visų jėgų bloškė į gretimą kambarį. Paskui užtrenkė ir užrakino duris, jį trupučiuką pykino. Taneris nepakentė jokio smurto, o užvis labiausiai – savo paties.

Kitą rytą Lailų nebuvo likę nė padujų. Užtat fotografija – sepijos atspalvių vaizdelis su įamžinta peulų genties vandens nešėja garsiosios Dženio Raudonosios mečetės fone – visą žiemą taip ir liko prismeigta prie svetainės sienos, virš sofos.

TREČIOJI KNYGA
Dangus

Priešakyje esama tokio taško,
nuo kurio jau nebeįmanoma pasukti atgal.
Tai ir yra taškas, kurį reikia pasiekti.
Kafka

26

Vos pravėrusi akis, ji iš karto susigaudė, kur esanti. Mėnulis kabojo žemai. Ji apsivyniojo kojas apsiaustu vos vos virpėdama, apie nieką negalvodama. Kažkuri jos sąmonės dalis maudė, reikalavo poilsio. Gera buvo šitaip paprasčiausiai gulėti, tiesiog egzistuoti ir neuždavinėti jokių klausimų. Ji net neabejojo, kad jeigu tik panorėtų, iškart pradėtų prisiminti viską, kas atsitiko. Neprireiktų netgi labai daug pastangų. Tačiau panirusi į dabartinę būklę jautėsi gana jaukiai ir visai nenorėjo praskleisti neperregimos užuolaidos, skiriančios ją nuo prisiminimų. Ji pati nė už ką jos neatitrauks, kad galėtų pažvelgti į vakarykščios dienos bedugnę, kad vėl užplūstų ten glūdintis sielvartas ir sąžinės graužatis. Šią akimirką viskas, kas atsitiko iki šiol, buvo išskydę ir neryšku, neatpažįstama. Tad ji ryžtingai nustūmė sąmonę į šalį, atsisakė ją tyrinėti, sutelkusi visas pastangas surentė patikimą apsauginį barjerą, skiriantį ją pačią nuo jos. Tarsi vabzdys, audžiantis aplink save vis storesnį, vis patvaresnį kokoną, jos sąmonė ir toliau stiprino plonytę pertvarą, užsklęsdama pavojingą jos esybės tašką.

Ji gulėjo visai ramiai, kojas parietusi po savimi. Smėlis buvo minkštas, bet jame susitelkusi žvarba smelkėsi per drabužius. Kai pajuto nebeištversianti krečiančio ją drebulio, ji išropojo iš po medžio pastogės ir ėmė žingsniuoti pirmyn atgal, vildamasi sušilti. Oras buvo tarytum apmiręs, niekur – nė menkiausio krustelėjimo, nė menkiausio kvėptelėjimo, tik vis labiau stingdė šaltis. Ji jau nueidavo vis toliau, kramsnodama duonos kriaukšlį. Kaskart, kai grįždama praeidavo pro eglūną, sukirbėdavo pagunda vėl smukti į nusvirusių šakų palapinę ir

užmigti. Vis dėlto, kai ištryško pirmieji brėkšmos atšvaitai, ji buvo jau visiškai budri ir net sušilusi.

Dykuma visuomet būna užvis išvaizdžiausia, užlieta neryškios priešaušrio ar vakaro sambrėškio šviesos. Prapuola bet koks atstumo pojūtis: čia pat dunksantis kalnagūbris iš tiesų gali būti tolima kalnų grandinė, bet kuri smulkiausia detalė gali pasirodyti tokia pat reikšminga, kaip ir koks nors stambus nuolat atsikartojančios kraštovaizdžio temos darinys. Dienos artėjimas žada pokyčius; tiktai tada, kai jau visiškai įdienoja, stebėtojui sukyla įtarimas, ar tik nebus sugrįžusi ta pat vakarykščia diena – ta pati, kurią jis iš naujo ir iš naujo išgyveno jau begalinę daugybę kartų, vis dar tokia pat akinamai vaiski, nėmaž laiko nesutepta. Kitė, giliai alsuodama, apsidairė, apžvelgė banguojančią neaukštų kopų virtinę, grynos ir beribės šviesos srautą, trykštantį iš už aštrios hamados mineralų briaunos, palmių giraitę, likusią už nugaros ir vis dar nugrimzdusią nakties tamsoje, – ir staiga suprato, kad diena – nebe ta pati. Netgi tada, kai visiškai prašvito, kai iš už horizonto į dangų iššoko milžiniškas saulės kamuolys, o smėlis, medžiai ir dangus vėl po truputį ėmė atrodyti taip, kaip ir turi atrodyti dieną, jai nekilo nė menkiausios abejonės, kad diena – kita ir visiškai atskirta nuo vakarykščios.

Išdžiūvusioje upės vagoje pasirodė karavanas: Kitės link palengva artėjo geri pora tuzinų kupranugarių, apkrautų išsipūtusiais vilnoniais maišais. Greta gyvulių virtinės žingsniavo keletas vyrų. Virtinės pabaigoje du vyrai jojo raiti ant aukštaūgių vienkuprių meharių: dėl šnervėse įvertų žiedų ir vadelių šių išraiška atrodė dar labiau niekinanti nei priekyje einančių paprastų nešulinių kupranugarių. Vos išvydusi tuodu raitelius, Kitė iškart suprato keliausianti drauge su jais; toks tvirtas įsitikinimas užliejo ją netikėtu galios pojūčiu: užuot tyrinėjusi pranašingus ženklus, dabar ji kūrė juos pati, ji pati ir buvo toks ženklas. Tačiau nuostaba dėl tokių ką tik atsivėrusių tolesnės egzistencijos galimybių ją tik vos vos liestelėjo. Ji išniro tiesiog artėjančios virtinės kelyje, šūktelėjo ir ėmė mojuoti abiem rankomis. Karavanas net nespėjo sustoti, o ji jau nuskubėjo prie savo medžio, išsitraukė iš po jo kelionkrepšį. Abu raiteliai susižvalgė, paskui apstulbę įsistebeilijo į ją. Trūktelėję vadžias, sustabdė savo meharius ir net pasviro balnuose, nužiūrinėdami ją nuostabos ir smalsumo kupinais žvilgsniais.

Kadangi visi jos judesiai buvo nepaprastai valdingi – išorinė absoliutaus įsitikinimo išraiška, nepaliekanti vietos nė menkiausiam abejonės šešėliui, – karavano šeimininkams net nedingtelėjo kištis, kai ji vie-

nam iš pėsčiųjų vyrų padavė savo kelionkrepšį ir mostelėjo pritvirtinti jį prie kitų maišų, sukrautų ant artimiausiojo nešulinio kupranugario nugaros. Vyrai dirstelėjo į šeimininkus, nepastebėjo jų veiduose jokio ženklo, bylojančio, kad jos įsakymui paklusti nereikia, tad parklupdė nepatenkintą gyvulį ant kelių ir užrioglino jam papildomą naštą. Kupranugarių varovai tik spoksojo tylomis, kai ji prisiartino prie raitelių, ištiesė rankas į jaunesnįjį iš jų ir paklausė angliškai:

– Ar atsiras vietos ir man?

Raitelis nusišypsojo. Niršiai šnarpščiantis meharis buvo priverstas atsiklaupti, ir Kitė įsitaisė šonu jam ant nugaros, per kelis colius priešais vyriškį. Kai gyvulys stojosi, raitelis buvo priverstas apglėbti ją per juosmenį ir prilaikyti, kitaip būtų nukritusi. Abu raiteliai nusijuokė, persimetė keliomis trumpomis frazėmis ir leidosi pirmyn išdžiūvusios upės vaga.

Po kurio laiko jie išsuko iš upės vagos slėnio ir patraukė bekrašte plynuma, nusėta akmenimis, čia nežėlė nė menkiausias augalėlis. Priešakyje dunksojo gelsvo smėlio kopos. Kaitriai kepino saulė, karavanas lėtai kopė į keteras ir lėkštais šlaitais leidosi į įdubas, vėl kilo ir vėl leidosi, o Kitės juosmenį veržė tvirta ir atkakli raitelio ranka. Ji pati nekvaršino sau galvos jokiais klausimais, jautėsi visiškai patenkinta tiesiog atsipalaidavusi, stebėdama pro šalį plaukiantį banguotą, nesikeičiantį kraštovaizdį. Tiesa, bent keletą kartų jai dingtelėjo, kad jie, ko gero, net nejuda iš vietos, kad kopos ketera, kuria jie keliavo dabar, iš tiesų yra vis dar ta pati ketera, kuria karavanas slinko gerokai anksčiau, be to, ir pati keliavimo kur nors sąvoka – visai beprasmė, kadangi jie atsidūrė niekur. Kai ją apnikdavo šitokie jutimai, pačiose jos esybės gelmėse sukrebždėdavo vos juntama minties nuoplaiša. „Galbūt aš jau mirusi?“ – paklausdavo ji pati savęs, bet be jokio sielvarto, kadangi žinodavo, jog taip nėra. Kol galėjo užduoti klausimą: „Ar ko nors išvis esama?“ ir atsakyti į jį: „Taip“, tol ji niekaip negalėjo būti mirusi. O kai kas iš tikrųjų buvo: dangus, saulė, smėlis, lėtas ir monotoniškas mehario žingsnis. Net jei ateitų tokia akimirka, galų gale ėmė vynioti minties siūlą ji, kai atsakyti ji jau nebegalėtų, priešais ją vis tiek liktų kaboti neatsakyti klausimai, ir to pakaktų žinoti, kad ji vis dar gyva. Ši mintis šiek tiek paguodė. Tada ją apėmė kažkoks jaudrus smagumas, atsilošusi ji atsirėmė į vyriškį, sėdintį už nugaros, ir pagaliau suvokė, kaip nepatogiai įsitaisiusi. Kojos tikriausiai jau kažin kada nutirpusios. Vis aštriau daigstantis skausmas nebeleido nustygti jai vietoje, ji ėmė be paliovos kruščioti, vis šiek tiek pakeisdama kūno padėtį. Ji

trūkčiojo ir rangėsi. Raitelis dar stipriau apglėbė ją per juosmenį ir ištarė kelis žodžius antrajam; abu nusijuokė.

Kaip tik tą valandą, kai saulės spinduliai užvis kaitriausi, priešais juos išniro oazė. Kopos subliūško, kraštas tapo beveik visiškai lygus. Pernelyg žilpinančioje šviesoje visas kraštovaizdis atrodė pilkas, tad keli šimtai palmių iš pradžių tebuvo tamsesnės pilkumos juostelė pilkšvame horizonte – juostelė, kurios plotis, įdėmiai žiūrint, be paliovos mainėsi, ji judėjo ir kito tarytum lėtai srovenantis skystis: čia virsdavo plačia juosta, čia ilga pilka kalnagūbrio ketera, čia visai išnykdavo, čia vėl išryškėdavo tarytum pieštuku užbrėžta riba tarp žemės ir dangaus. Kitė abejingai stebėjo šį reiškinį; iš apsiausto, kuriuo buvo užkloti nedailūs mehario pečiai, kišenės išsitraukė duonos kriaukšlį. Duona buvo visiškai sudžiūvusi.

– *Stenna, stenna. Chouia, chouia**, – ištarė vyriškis.

Neilgai trukus nuo horizonte liulančios, kintančios masės atitrūko viena detalė, tarsi koks džinas ji ūmai šovė aukštyn. Dar akimirka – ir ji nurimo, sumažėjo, virto paprastų paprasčiausia palme, stypsančia oazės pakraštyje ir nė nejudančia iš vietos. Karavanas dar kokią valandą ramiai lingavo pirmyn, kol pagaliau atsidūrė tarp medžių. Šulinį supo žema tvorelė. Žmonių čia nebuvo, nesimatė ir jokio ženklo, kad išvis kada nors būta. Palmės augo retai, išsibarsčiusios, jų šakos, vis dar labiau pilkos nei žalios, tvieskė metaliniu žvilgesiu ir nemetė beveik jokio šešėlio. Apsidžiaugę poilsiu, kupranugariai nebepakilo ir po to, kai varovai nuėmė nešulius jiems nuo nugarų. Tarnai iš ryšulių ištraukė didžiulius dryžuotus kilimėlius, nikeliuotus arbatos įnagius, popierines pakuotes su duona, datulėmis, mėsa. Atsirado ir juoda ožio odos gertuvė, užkimšta mediniu kaiščiu, trejetas raitelių atsigėrė iš jos – kupranugariams ir varovams teko pasitenkinti šulinio vandeniu. Kitė įsitaisė ant kilimo kraštelio, nugara atsišliejo į palmės kamieną ir ramiai stebėjo neskubrius pasiruošimus valgyti. Kai pagaliau patiekė maistą, ji kibo kirsti su apetitu, viskas jai pasirodė nepaprastai gardu. Vis dėlto ji neįstengė sudoroti tiek, kad šeimininkai liktų patenkinti; jie vis dar bruko jai maistą netgi tada, kai ji nebegalėjo nuryti nė kąsnio.

– *Smitsek? Kuli!*** – nenustygo jie, vis prikišdami maisto gabalėlius jai prie pat veido; jaunesnysis net bandė įgrūsti datulių jai tarp dantų, bet ji tik nusijuokė ir papurtė galvą, datulės pabiro ant kilimėlio – antrasis vyriškis paskubomis jas susirinko ir prarijo. Paskui iš ryšulių

* Palauk, palauk minutėlę. (*Arab.*)
** Koks tavo vardas? Pasakyk man! (*Arab.*)

buvo ištrauktos malkos, varovai susikūrė laužą, ėmė ruoštis plikyti arbatą. Kol visa buvo atlikta: arbata išgerta, užplikyta iš naujo, išgerta ir antra porcija – atėjo pavakarys. Saulė vis dar kaitriai liepsnojo danguje.

Greta dviejų prigulusių, nejudančių meharių buvo patiestas dar vienas kilimas; vyrai mostelėjo Kitei gultis ten drauge su jais, į šešėlį, kurį metė gyvulių kūnai. Ji pakluso – išsitiesė kaip tik ten, kur jie parodė, tai yra – tarp jų abiejų. Jaunesnysis tuojau pat ir stvėrė ją, tvirtai suspaudė glėbyje. Ji riktelėjo, bandė atsisėsti, bet jis nepaleido. Antrasis aštriai ištarė kelis žodžius, mostelėjo į kupranugarių varovus, kurie buvo susėdę, atsirėmę į šulinio rentinį, ir smaginosi išsijuosę, nors ir stengėsi to neparodyti.

– *Luh, Belqassim! Essbar!** – sukuždėjo jis, nepritariamai purtydamas galvą ir su meile glostydamas savo juodą barzdą. Belkasimas toli gražu neapsidžiaugė, bet kadangi pats dar nebuvo užsiželdinęs tokios barzdos, jautė pareigą paklausyti išmintingo vyresniojo patarimo. Kitė atsisėdo, pasitaisė suknelę ir, pažvelgusi į antrąjį vyrą, ištarė:

– Ačiū.

Paskui ji pabandė persiropšti per jį, kad jis atsidurtų tarp jos ir Belkasimo, bet vyriškis šiurkščiai nustūmė ją atgal ir papurtė galvą.

– *Nassi,* – tarstelėjo, ženklais rodydamas, kad jai reikėtų pamiegoti. Kitė užsimerkė. Nuo karštos arbatos apėmė snaudulys, o Belkasimas, regis, nebeketino drumsti jai ramybės, tad ji visiškai atsipalaidavo ir nugrimzdo į slogų miegą.

Ji stingo nuo šalčio. Buvo visai tamsu, jai maudė nugaros ir kojų raumenis. Kitė atsisėdo, apsidairė; pastebėjo, kad ant kilimėlio liko viena. Mėnulis dar nebuvo patekėjęs. Netoliese kupranugarių varovai kūreno laužą: į jau ūžaujančias liepsnas dėjo nesmulkintas palmių šakas. Kitė vėl išsitiesė aukštielninka ir užsižiūrėjo į dangų, plytintį virš galvos, matė, kaip aukštas palmes nutvieskia raudonis kaskart, kai į ugnį buvo įmetama dar viena šaka.

Neilgai trukus prie kilimo išdygo vyresnysis vyras ir mostelėjo jai keltis. Kitė pakluso ir nusekė paskui jį; paėjėję galiuką smėliu, juodu atsidūrė negilioje įduboje, kurią slėpė jaunų palmių sąžalynas. Čia sėdėjo Belkasimas: tamsus pavidalas, vidur balto kilimo – jis žvelgė į tą dangaus kraštą, kur jau švytėjo netrukus patekėsiančio mėnulio pažadas. Belkasimas ištiesė ranką, pastvėrė Kitę už sijono ir trūktelėjęs

* Belkasimai, palauk truputį! (*Arab.*)

pasisodino greta savęs. Net nesuskubusi pamėginti vėl atsistoti, ji atsidūrė jo glėbyje.

– Ne, ne, ne! – dar spėjo sušukti ji, kai jis atlošė jos galvą, net žvaigždės slystelėjo juodame skliaute. Bet jis jau globstė ją iš visų pusių, nepalyginti už ją stipresnis; ji išvis nebepajėgė nė krustelėti, nebent judesį padiktuodavo jo valia. Iš pradžių ji buvo visa sustirusi, sunkiai šniokštavo, dusdama iš pykčio, dar bandė grumtis, nors kova vyko tiktai joje, neprasiverždama išorėn. Bet paskui suvokė savo bejėgiškumą – ir susitaikė. Aiškiai ji suvokė tiktai jo lūpas ir pro jas sklindantį alsavimą – gaivų, malonų kvapą, šitaip vaikystėje kvepėdavo pavasario rytas. Jis spaudė ją glėbyje su kažkokia gyvuliška jėga, meiliai, juslingai, be jokio racionalumo, švelniai, bet su tokiu ryžtu, kuriam pasipriešinti pajėgtų nebent pati mirtis. Ji buvo visiškai viena neaprėpiamame ir nepažįstamame pasaulyje, bet vienuma truko vos mirksnį – tuojau pat ji suprato, kad visai šalia su ja esama šitos draugiškos, kūniškos esybės. Ji susizgribo pamažėle pradedanti vertinti jį su meile: visa, ką jis darė, smulkūs, bet visa apimantys, dėmesingi jo judesiai – visa tai buvo skirta jai. Jo elgsenoje tobulai derėjo švelnumas ir smurtas, ir tai ypač sužavėjo. Patekėjo mėnulis, tačiau ji net nepastebėjo.

– *Yah, Belqassim!* – čia pat nekantriai šūktelėjo balsas.

Ji atsimerkė: greta jų stovėjo antrasis vyriškis ir žiūrėjo į juos. Mėnesiena tvieskė tiesiog į ereliška jo veidą. Toli gražu nedžiuginanti nuojauta pakuždėjo jai, kas turi įvykti dabar. Nevilties apimta ji įsikibo Belkasimo, apibėrė jo veidą bučiniais. Tačiau jau po akimirksnio ji atiteko kitokiam gyvuliui, veržliam, šiurkščiam, svetimam; jos ašaros taip ir liko nepastebėtos. Ji neužsimerkė – žvelgė vien tik į Belkasimą, kuris stoviniavo visai čia pat, atsišliejęs į medžio kamieną; mėnulio šviesa išryškino aštrius jo skruostikaulius. Jos žvilgsnis vis slydo jo veido kontūru, nuo kaktos iki pat grakštaus kaklo, ieškodamas akių, slypinčių šešėlyje. Kartą ji garsiai riktelėjo, o paskui ilgokai kūkčiojo, nes jis buvo taip arti, bet ji negalėjo jo pasiekti.

Antrojo vyriškio glamonės buvo šiurkščios, judesiai nerangūs, nemalonūs. Galų gale jis atsitraukė.

– *Yah latif! Yah latif!** – suniurzgė, iš lėto kėblindamas į šalį.

Belkasimas nusijuokė ir vėl priėjęs šleptelėjo greta jos. Ji pamėgino nutaisyti priekaištingą veido išraišką, nors iš karto suvokė, kad tai beviltiška, kad jis jos nesuprastų net tuomet, jei jie mokėtų vienas kito kalbą. Ji abiem rankomis suspaudė jo galvą.

* O, mano Dieve! O, mano Dieve! (*Arab.*)

– Kodėl jam leidai? – išsprūdo jai.

– *Habibi**, – sukuždėjo jis, švelniai glostydamas jai skruostą.

Ji ir vėl valandėlę buvo laiminga, plūduriavo laiko paviršiuje, o švelnius, myluojančius savo judesius suvokdavo tik jau pradėtus, tik tada, kai atsitokėdavo vidur jų. Nuo pat pradžių pradžios kiekvienas krustelėjimas laukė savo akimirkos gimti – ir štai pagaliau jiems pasitaikė proga rastis iš tikrųjų. Vėliau, kai apskritas mėnulis jau buvo palypėjęs dangaus skliautu ir gerokai sumažėjęs, ji išgirdo nuo laužo sklindančius fleitos treliavimus. Prisiartino vyresnysis pirklys, kažką gižliai burbtelėjo Belkasimui, šis atsakė tokia pat irzlia intonacija.

– *Baraka!*** – riktelėjo antrasis, vėl apsisukdamas eiti sau. Belkasimas dar kelias sekundes luktelėjo, tada apgailestaudamas atsiduso ir atsisėdo. Kitė net nebandė jo sulaikyti. Neilgai trukus pakilo pati ir prisiartino prie laužo – liepsna jau buvo išblėsusi, virš žarijų čirškinosi ant iešmų pamauti mėsos luisteliai. Pavalgė jie tylomis, nesikalbėdami; netrukus nešuliai vėl buvo supakuoti ir sukrauti ant kupranugarių. Apie vidurnaktį jie vėl patraukė į kelionę: savo pačių pėdsaku grįžo prie aukštųjų kopų, tada vėl pasuko ta pačia kryptimi, kuria keliavo vakarykščiai. Kitė dabar jau vilkėjo burnusą, kurį prieš pat kelionę jai mestelėjo Belkasimas. Naktis buvo šalta ir neįtikėtinai skaidri.

Karavanas slinko pirmyn, kol įdienojo, tada sustojo tarp aukštųjų kopų, kur augalijos nebuvo nė ženklo. Jie ir vėl miegojo visą popietę, o kai sutemo, varovai iš tolo, iš stovyklavietės, ir vėl gavo stebėti dvigubą meilęs ritualą.

Šitaip ir driekėsi dienos, viena vos pastebimai karštesnė už kitą, o jie pamažu vis slinko per dykumą į pietus. Rytai – kankinanti kelionė po nepakeliamai kaitria saule, popietės – alpulį primenantis miegas kupranugarių šešėlyje, vakarai – švelnios valandos greta Belkasimo (trumpas intarpas su antruoju Kitės jau nebetrikdė, nes Belkasimas visuomet stovėdavo greta) ir naktys – pasiruošimas ir vėl kelionė po jau dylančiu mėnuliu – kitų kopų ir kitų lygumų link, kaskart – vis tolesnių, bet visiškai neatskiriamų nuo ankstesniųjų.

Bet jeigu juos supantis kraštovaizdis ir atrodė visąlaik vienodas, to negalėjai pasakyti apie jų trijų santykius, kurių pokyčiai buvo gana ženklūs: nors iš pat pradžių juos siejęs ryšys buvo visiškai nekomplikuotas, lengvas ir be jokios įtampos, po truputį jį ėmė temdyti šešėlis, mat vyresnysis pirklys ėmė pasigesti šiltesnio jausmo jam. Karštomis

* Brangioji. (*Arab.*)

** Gerai! (*Arab.*)

popietėmis, kol kupranugarių varovai miegodavo, juodu su Belkasimu įsiveldavo į begalinius ginčus. Kitė būtų mielai pasinaudojusi poilsio valandėlėmis, bet vyrai neleisdavo jai užmigti; nors jų pokalbių ji nesuprasdavo nė žodžio, vis dėlto atrodė, kad vyresnysis stengiasi perspėti Belkasimą dėl kažkokių veiksmų, kurių pastarasis buvo ryžtingai ir atkakliai nusiteikęs imtis. Įkaitęs ir susijaudinęs jis surengdavo tikrą spektaklį, vaizduodamas būrio žmonių reakcijas: nuostabą, paskui – teisėtą pasipiktinimą ir galiausiai – įniršį. Belkasimas savo ruožtu tik atlaidžiai šypsodavosi ir linguodavo galvą, kantriai, bet nė neketindamas nusileisti; atrodė, kad jam netrūksta nei užsispyrimo, nei pasitikėjimo savimi dėl kažko, kas siutino antrąjį, kuris kaskart, kai tik pasirodydavo, kad mėginti įkalbinėti toliau – visiškai bergždžia užmačia, atsistodavo ir paėjėdavo kelis žingsnius į šalį, bet čia pat apsisukęs grįždavo sutelkęs jėgas naujam antpuoliui. Vis dėlto buvo akivaizdu, kad Belkasimas apsisprendęs tvirtai, ir jokie bendražygio žeriami grasinimai ar pranašystės nebegali jo sprendimo pakeisti. Tuo pat metu Belkasimas juo toliau, juo aiškiau stengėsi parodyti, kad Kitė yra jo nuosavybė. Leido suprasti, kad sukandęs dantis kenčia trumpą antrojo naktinių malonumų valandėlę su ja vien tik todėl, kad yra ypač kilnios širdies. Kiekvieną vakarą ji puoselėdavo viltį, kad jis galų gale atsisakys ją užleisti, kad nebepakils ir, atsitraukęs kelis žingsnius, nebeparims atsišliejęs į medį, leisdamas prisiartinti antrajam. Ir iš tiesų, kai tik toji valandėlė priartėdavo, jis mėgindavo niurzgėti ir prieštarauti, bet galų gale leisdavo pasimėgauti ir draugui – Kitė manė, kad tokia tat yra dviejų vyrų sutartis, galiojanti iki kelionės pabaigos.

Vidudienį jau nebe vien tik saulė persekiojo juos iš dangaus – visas dangaus skliautas virto metaliniu, iki baltumo įkaitusiu kupolu. Negailestinga šviesa tryško iš visų pusių, dangus pavirto ištisine vientisa saule. Dabar jau karavanas keliaudavo tiktai naktimis: pajudėdavo su pirmosiomis vakaro sutemomis ir sustodavo, vos horizontą nuauksindavo pirmasis tekančios saulės atšvaitas. Smėlynai liko toli už nugaros, taip pat ir beribės, negyvos, akmenimis nusėtos lygumos. Dabar visur aplinkui želė pilki, vabzdžius primenantys augalai: nupiepę krūmokšniai su kietais kiaukutais, apsismaigstę aštriais plaukuotais dygliais – jie dengė visą žemės paviršių tarsi kokios neapykantos išaugos. Peleninis kraštovaizdis, per kurį slinko karavanas, buvo lygut lygutėlis, it grindys. Diena po dienos augalai stiebėsi vis aukštesni, o iš jų styrantys spygliai – vis aštresni ir nuožmesni. Kai kur augalai stirksojo augumo sulig medžiais – platūs, plokščiomis viršūnėmis, atkaklūs, bet

netgi dūmų tumulas, ir tas būtų labiau apsaugojęs nuo žiaurių saulės antpuolių. Naktys buvo be mėnulio, jau kur kas šiltesnės. Retkarčiais karavanas keliaudavo per tamsų kraštą, pasigirsdavo ir išgąsdintų gyvūnų, sprunkančių jiems iš po kojų, cypavimas. Kitė svarstė, ką būtų išvydusi, jeigu būtų diena, bet rimto pavojaus nejautė. Šiuo metu ją be paliovos gnybė geismas būti kuo arčiau Belkasimo, o bet kokius kitus jausmus jai būtų sunku įvardyti. Ji jau seniai atprato sutelkti ir nukreipti mintis tam tikra vaga, išsakydama jas balsu, įprato ir veikti, sąmoningai net nesuprasdama, ką daranti. Darydavo vien tik tai, ką susivokdavo jau daranti.

Vieną naktį, kai, prispyrus gamtiniam reikalui, sustabdė karavaną ir nėrė į krūmus, ji nesusilaikė neriktelėjusi, visai greta savęs prietemoje išvydusi kažkokio stambaus gyvūno kontūrą; tą pat akimirką prie jos prišoko Belkasimas, paguodė, o paskui, šiurkščiai parvertęs ant žemės, netikėtai pamylėjo – karavanas tuo tarpu stovėjo ir laukė. Nors daugybė aštrių dyglių, susmigusių į jos kūną, taip ir liko įsisiurbę jame, Kitei pasirodė, kad tai įprastas reiškinys, ir ji ramiai kentė skausmą per visą naktį. Kitą dieną žaizdelės su vis dar smygsančiais dygliais užpūliavo, ir Belkasimas, vos ją nurengęs ir išvydęs raudonus skaudulius, gerokai supyko, mat jie smarkiai bjaurojo jos kūno baltumą, o tai buvo rimtas smūgis jo patiriamam pasitenkinimui. Net nepamylėjęs jos, jis privertė ją ištverti kankinamą procedūrą – po vieną ištraukiojo visus dyglius. O paskui ištepė riebalais jos kojas ir nugarą.

Dabar, kai mylėtis tekdavo dienos šviesoje, kiekvieną rytą, kai jau būdavo aišku, kad aistra tam kartui numalšinta, Belkasimas palikdavo Kitę gulinčią ant pakloto, pasiimdavo kubiliuką vandens ir, kelis žingsnius atsitraukęs, uoliai nusigremždavo visą kūną ankstyvo ryto saulėkaitoje. Paskui maudytis eidavo ji: pati pasiėmusi kubiliuką su vandeniu, nusinešdavo jį kaip įmanydama toliau, bet dažniausiai vis tiek tekdavo praustis viso karavano akivaizdoje, kadangi pasislėpti tiesiog nebuvo už ko. Tačiau kupranugarių varovai dėmesio į ją kreipdavo ne ką daugiau nei patys kupranugariai. Nors Kitė nepaprastai juos domino, nors buvo bene pagrindinė jų pokalbių tema, vis dėlto kaip buvo, taip ir liko nuosavybė, priklausanti vien tik šeimininkams – tokia pat asmeninė, tokia pat neliečiama kaip ir sidabro prikimšti odiniai kapšeliai, kuriuos šeimininkai visada nešiodavosi pasikabinę ant peties.

Galų gale atėjo tokia naktis, kai karavanas įsuko į gerai išmintą taką. Tolumoje liepsnojo laužas; prisiartinę jie išvydo miegančius vyrus ir

kupranugarius. Apyaušriu sustojo netoli kaimo, pavalgė. Atėjus rytui, Belkasimas patraukė į miestelį, grįžo nešinas drabužių ryšuliu. Kitė miegojo, bet jis ją pažadino ir paskleidė drabužius ant patiesalo, skystame spygliuotųjų medžių šešėlyje, tada gestais parodė, kad ji nusirengtų ir apsivilktų tuos apdarus, kuriuos jis jai parnešė. Ji mielai nusimetė savo drabužius, virtusius nebeatpažįstamais skarmalais, o paskui su vis labiau augančiu pasimėgavimu apsimovė dukslias minkštas kelnes, apsivilko palaidus berankovius marškinius, užsimetė plazdantį chalatą. Kai ji rengėsi, Belkasimas įdėmiai stebėjo kiekvieną jos judesį. Paskui pasimojo ją artyn ir apvyniojo galvą ilgu baltu tiurbanu, visiškai paslėpdamas plaukus. Tada atsilošė ir dar valandėlę skvarbė ją žvilgsniu. Suraukęs antakius vėl pasikvietė ją prie savęs ir išsitraukė plačią vilnonę juostą – ja apjuosė viršutinę kūno dalį, prispausdamas audeklą tiesiai prie nuogos odos pažastyse, ir tvirtai surišo už nugaros. Šitaip suveržta Kitė jautėsi nepatogiai, jai buvo sunku kvėpuoti, tad panoro, kad jis juostą nurištų, bet Belkasimas tik papurtė galvą. Staiga jai dingtelėjo, kad šitie drabužiai – vyriški, ir jis tyčia aprengė ją taip, kad būtų panaši į vyrą. Tai suvokusi, ji prapliupo juoktis, prie jos prisidėjo ir Belkasimas; paskui dar liepė jai pavaikščioti pirmyn atgal, praeinančiai kaskart patenkintas plekštelėdavo per sėdmenis. Jos drabužius jis tiesiog paliko šabakštyne, bet po kokios valandos Belkasimas pastebėjo, kad vienas iš kupranugarių varovų juos priglobė – matyt, ketindamas parduoti kaime, per kurį jie netrukus turėjo keliauti. Belkasimas rimtai įpyko, išplėšė apdarus iš varovo, tada paliepė jam išrausti negilią duobę ir tučtuojau, jo akivaizdoje, drabužius užkasti.

Kitė nuėjo prie kupranugarių ir pirmą kartą atidarė savo kelionkrepšį, pažvelgė į vidinėje dangčio pusėje įtaisytą veidrodį ir įsitikino išties esanti kaip du vandens lašai panaši į arabų vaikinuką, ypač kai per kelias pastarąsias savaites buvo tamsiai įdegusi. Šitoks sumanymas ją pralinksmino. Kol ji kraipėsi, mėgindama nedideliame veidrodėlyje apžiūrėti save visą, prišokęs Belkasimas stvėrė ją į glėbį, nusinešė ant pakloto, kur ilgai glamonėjo ir bučiavo, tarp smagaus juoko protrūkių vis pavadindamas „Ali“.

Kaimas buvo paprasčiausia apskritų molinių lūšnų šiaudiniais stogais sangrūda, atrodė keistai apleistas. Abu šeimininkai su Kite paliko gyvulius ir varovus kaimo pakraštyje, o patys pėsti patraukė į nedidelį turgelį, kur vyresnysis vyriškis nusipirko kelis maišelius prieskonių. Buvo neįtikėtinai karšta; šiurkšti vilna graužė nuogą odą, o juosta taip veržė krūtinę, kad Kitė jautė galinti bet kurią akimirką susmukti į dul-

kes. Visi turguje sutūpę žmonės buvo labai juodos odos, daugumos jų veidai – suvytę, be gyvybės. Kai vienas vyras pabandė kalbinti Kitę, brukdamas jai porą dėvėtų sandalų (ji buvo basa), Belkasimas prasibrovė į priekį ir atsakė už ją, energingais mostais pridurdamas, neva jaunuoliui, esančiam drauge su juo, maišosi galvoje, tad jam verčiau nedrumsti ramybės ir jo nekalbinti. Kol perėjo kaimą, šį paaiškinimą teko pakartoti dar kelis sykius; kiekvienas, tai išgirdęs, nieko nė nepridurdavo. Tik kartą iš kažin kur išlindo senė raupų išėstu veidu bei rankomis – ji stvėrė Kitę už drabužio skverno, prašydama išmaldos. Kitė dirstelėjo į senę ir suklykė, tuojau pat griebėsi Belkasimo, kad ją apgintų. Šis atstūmė ją taip šiurkščiai, kad ji vos neužgriuvo ant elgetos, ir dar išplūdo užgauliais, niekinančiais žodžiais, baigęs netgi niršiai nusispjovė ant žemės. Aplinkinius scena pralinksmino, bet senesnysis vyras tik palingavo galvą, o paskui, kai jie sugrįžo prie kaimo pakraštyje palikto karavano, pats suskato plūsti Belkasimą, paeiliui piktai baksnodamas į kiekvieną Kitės maskuotės drabužį. Tačiau Belkasimas atkakliai laikėsi savo: tiktai šypsojosi ir atsakinėjo vienskiemeniais žodeliais. Vis dėlto vyresniojo įsiūčio jau niekas negalėjo numaldyti; Kitei pasirodė, kad jis žeria paskutinį perspėjimą, nors ir žinodamas, kad stengiasi bergždžiai, o jau paskui tarsiąs, kad visa tai jo išvis nebedomina. Nenuostabu, kad nei tą, nei kitą dieną jis jos nė pirštu nebepalietė.

Kai ėmė telktis vakaro sutemos, jie vėl pakilo į kelią. Naktį keliskart prasilenkė su vyrų ir jaučių virtinėmis, kirto dar du mažesnius kaimelius, kurių gatvėse kūrenosi laužai. Kitą dieną, kol jie ilsėjosi ir miegojo, keliu pro šalį nenutrūkstamu srautu plūdo pėsčiųjų būriai. Tą vakarą jie iškeliavo dar net nenusileidus saulei. Kai mėnulis jau buvo gerai pakopėjęs dangaus skliautu aukštyn, jie pasiekė neaukštos kalvos keterą, nuo kurios buvo aiškiai matyti visai nebetoli, apačioje išsidriekusio didelio miesto laužai ir žiburiai. Kitė įsiklausė, ką kalbasi vyrai, vildamasi nugirsti miesto pavadinimą, bet nieko nepešė.

Po kokios valandos karavanas įžengė pro vartus. Mėnesienos skalaujamame mieste viešpatavo tyla, plačiose gatvėse nebuvo matyti nė gyvos dvasios. Kitė sumojo, kad laužai, kuriuos matė nuo kalvos, iš tiesų degė už miesto sienų, ten, kur stovyklavietes buvo įsirengę keliautojai. Bet čia, pačiame mieste, buvo tylu ir tuščia, už aukštų, tvirtovės primenančių didžiulių namų fasadų visi miegojo. Vis dėlto, kai jie pasuko į siaurą gatvelę ir nulipo žemėn, lydimi griausmingo meharių šnarpštimo, Kitė kažkur netoliese išgirdo būgnų dundėjimą.

Atsivėrė durys, Belkasimas išnyko tamsoje, ir netrukus namai sujudo. Atskubėjo tarnai, kiekvienas – nešinas karbidine lempa, kurias išdėliojo tarp ryšulių, kraustomų nuo kupranugarių nugarų. Dar kelios minutės, ir gatvelė tapo kone atpažįstama – ji jau ne kažin kiek skyrėsi nuo stovyklavietės dykumoje. Kitė atsišliejo į namo sieną prie durų ir užsižiūrėjo į sambrūzdį. Staiga tarp maišų ir ryšulių ji pastebėjo savąjį kelionkrepšį. Nedelsdama prisiartino ir jį pasiėmė. Vienas iš vyrų nepatikliai dėbtelėjo į ją ir kažką pasakė. Kitė su visu kelionkrepšiu grįžo į savo stebėjimo postą prie durų. Belkasimas negrįžo labai ilgai. O kai pagaliau pasirodė, puolė tiesiai prie jos, stvėrė už rankos ir įsivedė vidun.

Vėliau, likusi viena tamsoje, ji prisiminė ištisą koridorių, laiptų ir posūkių raizgalynę, juodas ertmes šalimais, vos akimirką nušviečiamas Belkasimo nešamos lempos spindulio, erdvius stogus, ant kurių mėnesienoje klajojo ožkos, neįtikėtinai ankštus vidinius kiemelius, žemas landas, pro kurias prasmukti galėjo tik pasilenkusi, ir tai pajusdavo, kaip tiurbaną nubruoždavo palaidi plaušai, kadaruojantys nuo palmių medienos sijų. Jie kopė tai aukštyn, tai žemyn, suko tai į kairę, tai į dešinę, vingiavo, kaip pasirodė Kitei, per nesuskaičiuojamą gausybę namų. Kartą jos žvilgsnis užkliuvo už dviejų moterų baltais drabužiais, jos tupėjo kambario kampe prie mažyčio laužėlio, o greta stovėjo nuogut nuogutėlis vaikas ir pūtė ugnį dumplėmis. Belkasimas nė akimirkos nepaleido jos rankos, vedėsi ją paskubomis ir, kaip rodėsi jai pačiai, šiek tiek nuogąstaudamas per ištisą labirintą vis giliau ir giliau į neaprėpiamo dydžio pastatą. Kitė nešėsi savo kelionkrepšį, šis nuolat trankėsi jai į kojas, kliuvinėjo už sienų. Galų gale jie perėjo galelį atviru stogu, užkopė keliomis aptrupėjusiomis molinių laiptelių pakopomis, o tada Belkasimas įkišo į spyną raktą, atlapojo duris ir abu susilenkę įsmuko į mažytį kambarėlį. Čia jis pastatė lempą ant grindų, netaręs nė žodžio apsisuko ir išėjęs užrakino paskui save duris. Kitė išgirdo šešis tolstančius žingsnius, paskui čirkštelėjo degtukas – ir viskas nutilo. Ji ilgai stovėjo nejudėdama, susikūprinusi (išsitiesti negalėjo, tokios žemos buvo lubos), klausydamasi ją skalaujančios tylos, didžiai sunerimusi, nors ir nežinojo kodėl, apimta kažkokio migloto siaubo, kurio priežasčių nepajėgė apčiuopti. Ji stovėjo, tarytum klausydamasi pati savęs, laukdama, kol kas nors atsitiks kažkokioje užmirštoje kertėje, kuri, ji jautė, vis dar tebebuvo kažkur čia pat. Bet taip nieko ir neatsitiko, ji negirdėjo net savo pačios širdies plakimo. Tik nesiliovė pažįstamas tylus šnypštimas ausyse. Kai nuo tokios nepatogios pozos įskaudo sprandas, Kitė atsisėdo ant čia pat, prie kojų, pa-

tiesto čiužinio ir ėmė pašioti vilnos gumuliukus iš antklodės. Molinės sienos, nuglaistytos mūrininko delnu, buvo tokios lygios, kad patraukė akį. Kitė sėdėjo žvelgdama į sieną, kol lempos liepsnelė ėmė plazdėti, silpti. Kai paskutinį kartą mirktelėjusi visai užgeso, Kitė susivyniojo į antklodę ir atsigulė; jos neapleido jausmas, kad kažkas negerai. Neilgai trukus tamsoje pragydo gaidžiai – ir tolumoje, ir visai čia pat; išgirdusi jų giedojimą, Kitė suvirpėjo.

27

Kai ji, pabudusi rytą, iš savo guolio pažvelgdavo pro langelį, kaskart, diena po dienos, išvysdavo vis tokį pat vaiskų, kaitra alsuojantį dangų; šis nuolatinis atsikartojimas buvo tarytum dalis kažkokio mechanizmo, veikiančio be jokios sąsajos su ja pačia, kažkokios galios, nugrumėjusios į priekį, o ją palikusios toli atsilikusią. Kitė numanė, kad pakaktų vienos vienintelės ūkanotos dienos, ir jai pavyktų atitokti laike. Bet kai tik ji užmesdavo akį, žvilgsnis visada susidurdavo tik su beribe, nesuteršta skaidruma, nekintančia ir negailestinga mėlyne, ištiesta virš miesto.

Prie pat jos čiužinio buvo mažučiukas ketvirtainis langelis, apkaltas geležinėmis grotomis, pro kurį ne kažin kas buvo matyti: čia pat riogsanti rusvo, sudžiūvusio molio siena užstojo viską, išskyrus siaurą tolimo miesto pakraščio ruoželį. Atrodė, kad bet kaip sugrūstų kubinių plokščiastogių namukų chaosas driekiasi iki begalybės, dulkėtame, karščio miglele ribančiame ore sunku buvo įžvelgti, kur iš tikrųjų prasideda dangus. Vis dėlto, nepaisant žėrėjimo, miestas atrodė pilkas – akinantis švytėjimu, bet pilkos spalvos. Ankstyvą rytą toli, dangaus pakraštyje, trumpam sužioruodavo plieno atspalvio saulė, tarsi gyvatės akis hipnotizuojanti Kitę, kuri sėdėdavo, atsirėmusi į pagalvėles, prikaustytu prie tos nepakeliamos šviesos keturkampio žvilgsniu. Paskui, kai ji vėl nudelbdavo akis į savo rankas, apkarstytas masyviais Belkasimo dovanotais žiedais bei apyrankėmis, beveik nė neįžiūrėdavo jų prietemoje – akims prireikdavo šiek tiek laiko apsiprasti su gerokai prislopinta šviesa patalpoje. Kartais ant kokio nors tolimo stogo ji

įžvelgdavo mažytėlaites figūrėles, judančias dangaus fone, ir mėgindavo įsivaizduoti, ką regi tie žmonės, žvilgsniu laisvai klajojantys begalinėmis miesto terasomis. O paskui visai šalia nuaidėdavo garsas ir išblaškydavo stingulį; Kitė paskubomis nusiimdavo sidabrines apyrankes ir paslėpdavo kelionkrepšyje, laukdama, kol subrazdės žingsniai ant laiptų ir spynoje pasisuks raktas. Visiškai sukriošusi juodaodė vergė, kurios oda labiau priminė dramblio odą, keturiskart per dieną atnešdavo jai valgyti. Kaskart, kai ji artėdavo, nešina didžiuliu variniu padėklu, Kitė išgirsdavo jos plačių pėdų šlepsėjimą į molinį stogą ir sidabrinių žiedų ant čiurnų tilindžiavimą. Įėjusi senoji vergė iškilmingai tardavo: „*Sbalkheir*“* arba „*Msalkheir*“**, tada uždarydavo duris ir susigūžusi kamputyje, įsmeigusi žvilgsnį į grindis, laukdavo, kol Kitė pavalgys. Kitė niekada nė nebandydavo jos kalbinti, kadangi senė, kaip ir visi kiti šių namų gyventojai, išskyrus Belkasimą, manė, kad svečias yra jaunas vyriškis; Belkasimas buvo labai jau išraiškinga pantomima pavaizdavęs, kaip reaguotų moteriškoji šeimynos dalis, jei paaiškėtų, kad yra kitaip.

Ji taip ir neišmoko jo kalbos; tiesą sakant, net nesvarstė minties, kad gal vertėtų pamėginti. Tačiau įjunko klausytis jo intonacijų, įsiminė kai kurių žodžių skambesį, tad, pasitelkęs kantrybę, jis sugebėdavo išaiškinti jai viską, kas nebuvo pernelyg sudėtinga. Pavyzdžiui, ji žinojo, kad namas priklausė Belkasimo tėvui, kad jų giminė kilusi iš šiaurės, iš Mečerijos, kur turėjo dar vieną namą, kad Belkasimas su broliais pakaitomis lydėdavo karavanus iš vieno taško į kitą Alžyre bei Sudane. Taip pat žinojo, kad Belkasimas, nors dar gana jaunas, turėjo žmoną Mečerijoje ir tris – čia, šiuose namuose; jo žmonos, tėvo ir brolių žmonos – iš viso šeimynoje buvo dvidešimt dvi moterys, neminint tarnaičių. Ir visos šios moterys nieku gyvu neturi suuosti, kad Kitė – kažkas kita, o ne jaunas nelaimėlis keliautojas, kurį, mirštantį nuo troškulio, išgelbėjęs Belkasimas ir kuris dar nespėjęs visiškai atsigauti nuo kraupių išgyvenimų.

Belkasimas ateidavo jos aplankyti kiekvieną popietę ir užsibūdavo iki sutemų; paskui, kai jis pasišalindavo, o ji viena likdavo gulėti tirštėjančiose vakaro sutemose, prisimindama jo aistros karštį bei įtampą, nejučia aplankydavo mintis, kad trejetas žmonų turėtų jaustis gerokai apleistos, o tai nori nenori gali sukelti įtarimus ir pavydą tam

* Labas rytas. (*Arab.*)
** Labas vakaras. (*Arab.*)

nepažįstamam jaunuoliui, kuris šitaip ilgai gali mėgautis jų vyro svetingumu ir draugyste. Tačiau kadangi dabar ji gyveno vien dėl tų kasdienių kelių audringų valandų su Belkasimu, neįstengė prisiversti net pagalvoti apie tai, kad galbūt reikėtų perspėti jį nežarstyti jai taip dosniai savo meilės ir šitaip bent kiek nuslopinti jų įtarimus. Bet ji nė manyt nenumanė, kad trys Belkasimo žmonos toli gražu nesijaučia apleistos, o net jei taip atsitiktų, net jeigu jos sumąstytų, kad pasikeitusio jo elgesio priežastis – jaunas vaikinas, netgi tuomet joms ir į galvą neateitų pavyduliauti. Vien gryniausias smalsumas lėmė, kad jos pasiuntė mažąjį Otmaną, juodaodį gatvės vaikiščią, kuris neretai slampinėdavo po namus neprisidengęs nė siūleliu, pašniukštinėti, koks iš tiesų yra tas jaunas nepažįstamasis, ir paskui joms papasakoti.

Tad šis varlioką primenantis Otmanas įsitaisė ankštoje nišoje po laipteliais, vedančiais nuo stogo į stoginės kambarėlį. Jau pačią pirmąją dieną jis išvydo senąją vergę, nešiojančią padėklus, o paskui pamatė ir Belkasimą, kuris atėjo pavakary, o išėjo gerokai vėliau, taisydamasis drabužius; taigi vaikiščias galėjo papasakoti žmonoms, kiek laiko Belkasimas praleido su nepažįstamuoju ir kas, jo išmanymu, tarp jų įvyko. Tačiau žmonos geidė sužinoti anaiptol ne tai – jas domino pats nepažįstamasis: ar jis aukšto ūgio, ar šviesios odos? Namuose apsigyveno jaunas nepažįstamas vyriškis, ir dar toks, su kuriuo jų vyras tenkina savo geidulius – dėl viso to jas krėtė toks jaudulys, kokio jos tiesiog negalėjo ištverti. Jos nė trupučio neabejojo, kad jaunuolis turėtų būti gražus ir įplieskiantis geismą – kitaip juk Belkasimas nelaikytų jo savo būste.

Kitą rytą, kai senoji vergė nunešė pusryčių padėklą žemyn, Otmanas išrėpliojo iš savo ertmės ir atsargiai pabarbeno į duris. Paskui pasuko raktą ir išdygo tarpduryje su kruopščiai išlavinta graudžiai šelmiška išraiška mažame surukusiame veidelyje. Kitė susijuokė. Tas nedidukas nuogas padaras su atsikišusiu pilvu ir tarsi kitam žmogui skirta galva jai pasirodė juokingas. Jos juoko tembras nepraslydo pro mažojo Otmano ausis, bet jis vis tiek išsišiepė ir čia pat meistriškai suvaidino drovumo priepuolį. Kitė susimąstė, ar Belkasimas prieštarautų, jei į jos kambarį įžengtų štai šitoks vaikiščias, bet susizgribo mostu jau kviečianti jį vidun. Jis lėtai styplino artyn, panarinęs galvą, įsibrukęs pirštą į burną, bet didžiulės išsprogusios jo akys, užverstos aukštyn, nemirksėdamos dėbsojo tiesiai Kitei į akis. Ji perėjo kambarėlį, uždarė duris berniokui už nugaros. Dar akimirka – ir jis jau krizendamas vartėsi kūlio, maivėsi ir vaipėsi, neva dainuodamas daineles, kitaip sakant,

kvailiojo kaip išmanydamas, kad tik ją sužavėtų. Kitei pakako apdairumo nieko nesakyti, bet ji neįstengė susilaikyti nesijuokusi, o tai kėlė miglotą nerimą, kadangi nuojauta jau kuždėjo, kad vaikiščio linksmumas kažkoks dirbtinis, kad jis pernelyg apgalvotai apsimeta po truputį prie jos prijunkstąs; bernioko darkymasis ją linksmino, bet akys – baugino. Dar akimirka – ir jis jau stypčiojo ant rankų aukštyn kojomis. Vėl atsistojęs ant kojų, berniokas ėmėsi demonstruoti raumenis lyg koks gimnastas. Paskui be jokio perspėjimo ūmai prišoko prie sėdinčios ant čiužinio Kitės, per drabužius gnybtelėjo raumenį ir kuo nekalčiausiai pareiškė: „*Deba, enta*“*, ragindamas jaunąjį svečią irgi parodyti, ko esąs vertas. Kitės įtarimai įsiplieskė jau visa jėga; ji atstūmė pernelyg priartėjusią jo plaštaką ir tuo pat metu pajuto, kaip smulki jo ranka tyčia slysteli jos krūtine. Įtūžusi ir išsigandusi ji pamėgino įsisiurbti į jį žvilgsniu, perprasti mintis; vaikiščias vis dar juokėsi, vis dar ragino ją atsistoti ir pasirodyti, ką sugebanti. Tačiau jos baimė buvo tarsi koks beprotiškas variklis, kuris štai dabar ėmė ir užsivedė. Su vis augančiu siaubu ji įsistebeilijo į besivaipantį roplišką veidą. Plūstelėjusi baimė buvo stulbinamai pažįstama, Kitė buvo įpratusi prie šito jausmo, nuolat bruzdančio jos esybės gelmėse, ir dabar staiga užgriuvę prisiminimai apie nepaprastai artimą ryšį su visokeriopu siaubu patikimai atkirto ją nuo tikrovės. Ji sėdėjo atšalusi, sustingusi savo pačios odoje, staiga susizgribusi, kad ničnieko nežino: nei kas, nei kur esanti; jai būtinai reikėjo žengti nors patį menkiausią, bet neįmanomą žingsnelį į vieną ar kitą pusę, kad sugebėtų vėl susitelkti.

Ko gero, ji pernelyg ilgai užsisėdėjo, įbedusi žvilgsnį į sieną, ir Otmanui tai nebepatiko, o gal po šitokio atradimo vaikiščias nė nebematė reikalo jos linksminti; šiaip ar taip, keliskart padrikai driuoktelėjęs šokio žingsneliu, jis ėmė pamažu slinkti durų link, vis dar tvirtai prisikabinęs prie Kitės žvilgsniu, tarytum nepasitikėtų ja taip smarkiai, kad net manytų ją galint sumąstyti bet kokią klastą. Galų gale atsidūręs prie durų, ranka atsargiai apsigraibė už nugaros, apčiuopė sklendę, vikriai iššoko laukan, užtrenkė duris ir užrakino.

Vergė atnešė vidudienio valgį, bet Kitė vis dar tebesėdėjo nejudėdama, dėbsodama nereginčiomis akimis. Senė ėmėsi kišti maisto kąsnelius jai prie veido, bandė netgi įbrukti į burną. O paskui išskubėjo ieškoti Belkasimo – pranešti jam, kad jaunasis ponaitis apsirgo, o gal yra apkerėtas ir nieko nevalgo. Tačiau Belkasimas tą dieną lyg tyčia

* Dabar tu. (*Arab.*)

pietavo pas odų pirklį kitame miesto gale, tad pasikalbėti su juo jai nepavyko. Nutarusi, kad teks imtis žygių pačiai, senoji vergė patraukė į savo būstą šalia kiemelio prie arklidžių ir paruošė dubenėlį ožkos sviesto, kurį pabarstė smulkintu kupranugario mėšlu ir grūstuve kruopščiai sumaišė į vientisą košę. Paskui atgnybo pusę mišinio, suminkė į kamuoliuką ir nurijo nekramčiusi. Likučiu įtrynė dvi ilgas odines šikšnas botago, kurį laikė prie savo guolio. Su botagu rankoje senė sugrįžo į kambarį, kur Kitė nejudėdama tebesėdėjo ant čiužinio. Užtrenkusi paskui save duris, senė valandėlę stovėjo nejudėdama, telkdama jėgas, tada unkštaudama užtraukė monotonišką, liūdną giesmę ir ėmė lėtai šmaukščioti ore ilgomis rimbo gyvatėmis, įdėmiai stebėdama sustingusį Kitės veidą, ar jame nešmėkštelės sąmonės kibirkštėlė. Po kelių minučių, matydama, kad niekas nesikeičia, ji prislinko arčiau čiužinio ir užsimojo botagu virš galvos; tuo pat metu ėmė lėtai čiūžinti kojomis, sunkūs sidabriniai žiedai, juosiantys čiurnas, ritmingai skimbčiojo, antrindami giesmei. Netrukus juodo jos veido raukšlėmis jau kliokė prakaitas, jis varvėjo jai ant drabužių, tiško ant perdžiūvusios aslos, kur kiekvienas lašas pamažu išsiplėsdavo į nemažą apskritą dėmelę. Kitė vis dar sėdėjo nejudėdama; ji suvokė greta esant besistaipančią senę, užuodė suplėkusį jos kvapą, juto karštį ir girdėjo giesmę, bet visa tai su ja pačia ničniekaip nesisiejo – tai buvo tarsi koks probėkšmais sušmėžavęs prisiminimas, tolimas, praplevenęs kažkur išorėje. Ir staiga senė mitriu, vos pastebimu judesiu šmaukštelėjo botagu jai per veidą. Lanksti, riebalais ištepta odinė gyvatė tik sekundės dalelytę apsivijo jai apie galvą, nutvilkydama skruostą. Kitė vis dar nekrustelėjo. Tik po kelių akimirkų lėtai pakėlė ranką prie veido ir klyktelėjo – negarsiai, bet abejonių vis tiek negalėjo likti: balsas buvo tikrai moters. Senoji vergė suglumusi baimingai įsistebeilijo į ją: atrodo, šį jaunuolį slegia iš tiesų rimtas prakeikimas. Kol ji stovėjo ir žiūrėjo, Kitė staiga krito paslika ant čiužinio ir prapliupo nenumaldomai raudoti.

Kaip tik tą akimirką senoji išgirdo kažką kopiant laipteliais. Persigandusi, kad bus grįžęs Belkasimas, kuris dabar rūsčiai nubausiąs ją už tai, kad įsikišo, ji numetė botagą ir atsigręžė į duris. Šios atsivėrė, ir į kambarėlį viena po kitos įsiveržė visos trys Belkasimo žmonos, šiek tiek palenkusios galvas, kad neatsitrenktų į lubas. Nekreipdamos jokio dėmesio į senę, jos visos kaip viena pripuolė prie čiužinio ir užgriuvo pasliką tysančią Kitę, nutraukė jai nuo galvos tiurbaną, šiurkščia jėga perplėšė drabužius, akimoju apnuogindamos visą viršutinę kūno dalį. Antpuolis buvo toks netikėtas, toks nuožmus, kad tikslą moterys

pasiekė per kelias sekundes, Kitė net nespėjo susigaudyti, kas dedasi. Staiga ją nutvilkė kirtis: botagas šmaukštelėjo per krūtinę. Ji suklykė ir staigiai ištiesusi rankas pastvėrė galvą, maskatuojančią tiesiog priešais. Užčiuopė plaukus ir minkštus veido bruožus po suriestais pirštais. Iš visų jėgų trūktelėjo žemyn, stengdamasi sudraskyti tai, ką laikė rankose, į skivytus, bet tai neplyšo, tiktai sušlapo. Botagas ugniniais tvyksniais laižė jos nugarą ir pečius. Dabar jau klykė ir dar kažkas, šūkčiojo bent keli balsai. Jos veidą staiga prispaudė kūno svoris. Ji suleido dantis į minkštimą. „Ačiū Dievui, turiu gerus dantis", – šmėkštelėjo jai, šio sakinio žodžius ji išvydo tarytum riebiu šriftu atspausdintus tiesiai prieš akis ir tvirčiau suspaudė žandikaulius jusdama, kaip dantys grimzta į minkštą kūną. Jausmas buvo neįtikėtinas. Ji mėgavosi šiltu kraujo sūrymu ant liežuvio, skausmas nuo kirčių atslūgo. Kambaryje susigrūdo daugybė žmonių, kūkčiojimas maišėsi su spiegimu. Sumišą triukšmą staiga perskrodė tūžmingas Belkasimo balsas. Dabar, jau žinodama, kad jis čia, Kitė atpalaidavo žandikaulius ir susilaukė galingo smūgio į veidą. Garsai kaipmat ištiško į visas puses, ir valandėlę Kitė liko tamsoje viena, jai atrodė, kad patyliukais niūniuoja melodiją dainelės, kurią jai dažnai dainuodavo Belkasimas.

O gal tai ir buvo jo balsas, galbūt ji gulėjo pasidėjusi galvą jam ant kelių, tiesdama rankas aukštyn, kad galėtų prisitraukti jo veidą artyn? Galbūt tarp vienos ir kitos akimirkos buvo tyli naktis, galbūt praslinko net kelios naktys iki šios valandėlės, kai ji štai sėdi sukryžiuotomis kojomis, apvilkta auksine suknele, didžiulėje menėje, apšviestoje daugybės žvakių, apsupta viso būrio moterų niauriais veidais? Kiek laiko jos šitaip vis pripildydavo jos stiklinę karštos arbatos, o ji vienui viena sėdėjo tarp jų? Tačiau Belkasimas irgi buvo čia, žvelgė rūsčiomis akimis. Ji įdėmiai stebėjo jį: oriais, neskubriais judesiais, kokie kartais būna sapnuojant, jis nuo kiekvienos iš trijų žmonų kaklo nukabino brangenybes, kaskart atsigręždamas ir po vieną švelniai dėdamas papuošalus Kitei į skreitą. Masyvus metalas šaltu sunkumu užgulė auksaspalvį suknelės brokatą. Ji įsmeigė akis į spindinčius papuošalus, o paskui nužvelgė trejetą žmonų, bet jos visos žiūrėjo į grindis, net neketindamos išvis pakelti akių. Kiek žemiau, kiemelyje po balkonu, vis garsiau aidėjo vyrų balsai, suskambėjo muzika, o moterys aplinkui pratrūko spygauti jos garbei. Bet, vos Belkasimas atsisėdo priešais ją ir ėmėsi segioti brangenybes jai ant kaklo ir krūtinės, ji suprato, kad visos šitos moterys jos neapkenčia ir kad jis negalės kiekvieną akimirką saugoti jos nuo jų neapykantos. Šiandien jis nubaudė žmonas, priimdamas

dar vieną moterį ir pažemindamas jas jos akivaizdoje, bet visos kitos ją supančios niauriaveidės moterys, netgi vergės, dirsčiojančios iš balkono, nuo šiol tik ir tykos tos akimirkos, kada galės pasimėgauti jos nuopuoliu.

Belkasimas ėmė maitinti ją pyragu; ji sukūkčiojo ir užspringo, pažerdama trupinius tiesiai jam į veidą. „*G igherdh ish'ed our illi*", – traukė muzikantai apačioje, be paliovos kartodami vis tą pačią frazę, o delnais mušamas ritmas lėtai keitėsi, kol apsisukęs grįžo į pradžių pradžią, sukurdamas uždarą ratą, iš kurio jai jau nebelemta ištrūkti. Belkasimas žvelgė į ją ir šiek tiek susirūpinęs, ir kiek bjaurėdamasis. Vis dar kūkčiodama ji užsikosėjo. Ašarų paplauti juodi dažai nuo akių varvėjo skruostais, ašaros drėkino vestuvinį apdarą. Vyrai, kurie štai juokiasi kiemelyje apačioje, jos neišgelbės, neišgelbės jos ir Belkasimas. Net ir dabar jis ant jos pyksta. Ji užsidengė veidą delnais ir tuojau pajuto, kaip jis sugriebė ją už riešų. Kažką sakė pakuždomis, nesuprantami žodžiai skambėjo beprasmiais šnypščiančiais garsais. Jis šiurkščiai atitraukė jos rankas nuo veido, ir jos galva nusviro. Pakaks jam palikti ją vieną vos valandą – anos trys kaip tik šito ir lauks. Jau dabar jos visos galvoja tą patį, ji juste juto, kaip visos trys audžia keršto giją, sėdėdamos priešais ir nepakeldamos akių. Kitė riktelėjo ir pabandė atsistoti, bet Belkasimas negailestingai stumtelėjo ją atgal į vietą. Iš kito menės galo atiturseno juodaodė milžinė, prisėdo greta ir, apglėbusi stambia ranka, prispaudė prie pagalvėlių taip, kad ji nebegalėjo nė krustelėti. Kitė pamatė, kad Belkasimas išėjo iš patalpos. Nedelsdama ji nusisegė visus vėrinius ir seges, kiek tik sugebėjo; juodoji moteris net nepastebėjo jos rankų judesių. Kai bent keletas papuošalų vėl atsidūrė sterblėje, Kitė mestelėjo juos trejetui moterų, sėdinčių priešais. Kažkuri kita moteris, buvusi menėje, garsiai suriko, vergė tekina pasileido ieškoti Belkasimo. Šis sugrįžo tuojau pat, pajuodusiu iš pykčio veidu. Niekas nebuvo nė pajudėjęs, net rankos neištiesė į brangenybes, kurios vis dar voliojosi ant kilimėlio priešais tris žmonas. („*G igherdh ish'ed our illi*", – primygtinai liejosi liūdesio persmelkta giesmė.) Kitė matė, kaip pasilenkęs Belkasimas renka papuošalus, o paskui suskato svaidyti juos tiesiai į ją – ji juto smūgius, juto, kaip brangenybės ritasi suknelės krūtine žemyn.

Jai prakirto lūpą; išvydusi krauju suteptą pirštą, Kitė sustingo lyg pakerėta ir labai labai ilgai sėdėjo nekrustelėdama, negalvodama nieko, tik girdėdama liūdnai ringuojančią muziką. Sėdėti ir nejudėti, regis, buvo patikimiausias būdas išvengti skausmo. Jeigu bet kuriuo at-

veju skausmo apstu, tuomet vienintelis įmanomas gyvenimo būdas yra rasti priemonių, kaip nustumti jį kiek įmanoma toliau. Kai ji šitaip sėdėjo sustingusi, niekas jos nebeskaudino. Juoda, riebi moters ranka ir vėl apkarstė ją vėriniais ir karuliais. Paskui kažkas įbruko jai stiklinę labai karštos arbatos, dar kažkas pakišo lėkštę su pyragaičiais. Muzika vis dar liejosi, o moterys vienodais tarpais pabrėždavo ritmą aštriais, treliuojančiais riksmais. Žvakės baigė sutirpti, daugelis ir visai užgeso, menėje po truputį darėsi tamsiau. Kitė snūduriavo, atsišliejusi į juodąją moterį.

Gerokai vėliau, jau tamsoje, ji palypėjo keturių pakopų kopėtėlėmis į milžinišką, iš visų pusių baldakimu apdangstytą lovą, uosdama gvazdikėlių, kurių aliejumi buvo iškvėpintas užuolaidų audeklas, aromatą, girdėjo ir švogždžiantį Belkasimo alsavimą už nugaros – tvirtai spausdamas jai ranką, jis stūmė ją į guolį. Dabar, kai jau buvo absoliutus, teisėtas jos šeimininkas, jis plykstelėjo nauja, laukine jėga, jo elgsenoje atsirado kažkokio niršaus nesivaržymo. Lova virto audringa jūra, o Kitė gulėjo, visiškai atsidavusi stichijos šėlsmui ir chaosui, bangų blaškoma ir nuolat užliejama iš viršaus. Kodėl, pačiame audros įkarštyje, dvi skęstančiojo rankos apgniaužė jos gerklę, spausdamos vis stipriau ir stipriau? Ir dar stipriau, kol pagaliau netgi galingą, pilką jūros šniokštimą užgožė dar galingesnis, dar tamsesnis garsas – tuštumos maurojimas, kokį išgirsta siela, priartėjusi prie pragarmės ir pasilenkusi virš jos.

Paskui ji atviromis akimis plūduriavo saldžioje nakties tyloje, ramiai alsuodama, o jis miegojo šalia. Visą kitą dieną ji praleido jaukiame lovos lizdelyje iš visų pusių užtrauktomis užuolaidomis. Jautėsi tarytum uždaryta didžiulėje dėžėje. Rytui atėjus, Belkasimas apsirengė ir kažkur pasišalino, storulė iš vakarykščio vakaro, jam išėjus, užstūmė skląstį ir atsisėdo ant grindų, nugara užremdama duris. Kaskart, kai tarnai atnešdavo maisto ar gėrimo, ar vandens, moteriškė atsistodavo – neįtikėtinai lėtai, dūsaudama ir šnopuodama, ir atidarydavo sunkias duris.

Maistas Kitei siaubingai nepatiko: buvo tižus, riebus, keliantis šleikštulį – nieko panašaus į tą, kokio ji gaudavo, kol dar tūnojo uždaryta kamaraitėje ant stogo. Atrodė, kad kai kuriuos patiekalus sudarė išvis beveik vien pusžalių avienos taukų gumulai. Kitė valgė labai mažai; matė, kokiais nepatenkintais žvilgsniais ją varsto tarnai, atėję pasiimti padėklų. Žinodama, kad bent šiuo metu jai niekas negresia, ji jautėsi bemaž rami. Jai grąžino jos mažąjį lagaminėlį, tad dabar, uždaroje lovos erdvėje, Kitė, pasidėjusi ant kelių, atidarė jį ir ėmėsi apžiūrinėti viduje

buvusius daiktus. Nė nesusimąsčiusi, ką daranti, pasinaudojo pudrine, lūpų dažais, kvepalais; ant lovos nukrito pluoštas perlenktų tūkstančio frankų banknotų. Kitė ilgai apžiūrinėjo kitas smulkmenas: mažų baltų nosinaičių pakuotę, blizgančias nagų žirklutes, gelsvai rudą šilkinę pižamą, veido kremo indelius. Paskui abejingai juos pakilnojo; dabar jai tai buvo nuostabūs ir paslaptingi daikčiukai, išnykusios civilizacijos likučiai. Kitė jautė, kad kiekvienas tų daiktelių yra simbolis kažko, kas seniai pamiršta. Ji netgi nenuliūdo sumojusi, kad net nebeprisimena, ką tie daiktai reiškia. Surinko visus tūkstančio frankų banknotus, sudėjo į vieną pluoštą ir paslėpė pačiame kelionkrepšio dugne, visa kita sukrovė ant viršaus ir užsegė lagaminėlį.

Tą dieną Belkasimas vakarieniavo kartu su ja, versdamas ryti riebius kąsnius, prieš tai išraiškingais mostais parodęs, kad ji nepageidaujamai liesa. Kitė sumaištavo: nuo tokio maisto ją pykino. Bet, kaip ir visada, nepaklusti Belkasimo reikalavimams buvo neįmanoma. Galų gale ji paklusniai prarijo, kas buvo brukama, valgė tą pat ir kitą dieną, ir vėlesnėmis dienomis. Galiausiai įprato ir nebekvaršino sau galvos. Dienos ir naktys jos sąmonėje susimaišė, kadangi kitąsyk atsitikdavo ir taip, kad Belkasimas ateidavo į lovą vos vakarėjant, o panakčiais ją palikdavo, paskui grįždavo vidury nakties, lydimas tarno su padėklu, apkrautu maistu. Kitė nė kojos neiškeldavo iš belangio kambario, dažniausiai net neišlipdavo iš lovos – voliodavosi tarp sujauktų baltų pagalvių visiškai tuščia galva – vienintelė joje dar krebždanti mintis buvo Belkasimo artumo prisiminimas. Kai jis laipteliais užkopdavo iki lovos, atitraukdavo užuolaidas, šmurkštelėdavo vidun ir, įsitaisęs pusiaugula greta jos, imdavosi lėto jos nurenginėjimo ritualo, visos tos valandos, per kurias ji nieko neveikdavo, ūmai prisipildydavo prasmės. O paskui, kai jis išeidavo, ji dar ilgą laiką skendėdavo palaimingoje išsekimo ir pasitenkinimo būsenoje, gulėdavo pusiauminga, plūduriuodama bemintės palaimos migloje – į tokią būklę ji greitai įjunko, tai tapo kažkuo savaime suprantamu, o neilgai trukus – ir būtinai reikalingu, lyg narkotikas.

Vieną naktį jis išvis neatėjo. Kitė blaškėsi guolyje ir dūsavo taip garsiai, taip ilgai, kad neapsikentusi juodaodė storulė nuskubėjo atnešti jai kažkokio karšto gėralo – skonis buvo rūgštokas, nepažįstamas. Kitė užmigo, bet kitą rytą jai sviro ir maudė galva, ūžė ausyse. Ištisą dieną ji beveik nieko nevalgė. Ir tarnai šįsyk žvelgė į ją su užuojauta.

Vakare jis pasirodė. Vos įžengė pro duris ir mostu išgujo juodąją moterį, Kitė pašoko, perlėkė visą kambarį ir, apimta isterijos, metėsi

jam į glėbį. Šypsodamasis jis nusinešė ją atgal į lovą, ėmė ramiai, metodiškai nuiminėti jos papuošalus bei nurenginėti drabužius. Kai ji liko gulėti priešais jį nuoga, baltutėle oda ir padūmavusiomis akimis, jis pasilenkė ir įbruko jai į burną saldainį, kurį pats laikė sukandęs dantimis. Retkarčiais ji mėgindavo drauge su saldainiu sučiupti ir jo lūpas, bet jis buvo vikresnis ir visuomet spėdavo atlošti galvą. Jis ilgai šitaip ją erzino, kol pagaliau ji pratisai riktelėjo slopiu balsu ir liko gulėti nejudėdama. Belkasimo akys sužibo; jis išspjovė saldainį ir nužėrė nejudrų jos kūną bučiniais. Kai Kitė atsipeikėjo, kambarys jau skendėjo tamsoje, o Belkasimas gulėjo šalia jos kietai įmigęs. Po šio atsitikimo jis kitąsyk nesirodydavo ištisas dvi dienas, kad sugrįžęs priverstų ją visiškai išsikraustyti iš proto. Ir tada erzindavo ją be galo, kol ji pratrūkdavo klykti ir daužyti jį kumščiais. Tarpus tarp jo apsilankymų užpildydavo karštligiškas laukimas, nekantraudama ji įsijaudrindavo taip, kad sąmonė nebefiksuodavo jokių kitų pojūčių.

Galų gale atėjo tas vakaras, kai patarnaujanti moteris lyg ir be jokios akivaizdžios priežasties atnešė jai rūgščiojo gėralo; ji stovėjo šalia ir rūsčiai žvelgė į Kitę, kol ši išgėrė stiklinę iki dugno. Kitė atidavė stiklinę ir pajuto, kaip stingsta širdis: vadinasi, šiąnakt Belkasimas neateis. Nepasirodė jis ir kitą dieną. Paskui penkis vakarus iš eilės Kitę vertė gerti tą patį eliksyrą, jai rodėsi, – kaskart vis rūgštesnį. Ištisą dieną ji neišsivaduodavo iš klampaus stingulio, atsisėsdama tik tada, kai jai atnešdavo valgyti.

Jai dingojosi, kad už durų protarpiais suskardena aštrūs moterų balsai; šis triukšmas primindavo jai, kad pasaulyje egzistuoja baimė, ir kelias minutes jausdavosi baisiai prislėgta ir nelaiminga, bet, kai viskas nurimdavo, ji jau nebemanydavo girdėjusi balsus ir išvis apie tai užmiršdavo. Šeštąją naktį ji netikėtai sumąstė, kad Belkasimas jau niekada nebesugrįš. Gulėjo sausomis akimis, stebeilydama į baldakimą virš galvos, į prietemoje vos įžiūrimas užuolaidų klostes – kambarį apšvietė vienintelė karbidinė lemputė prie durų, ten, kur sėdėjo storoji moteris. Šitaip gulėdama, Kitė verpė vaizduotės siūlą: štai Belkasimas išdygsta tarpdury, prisiartina prie lovos, atitraukia užuolaidą – ir čia pat ji apstulbusi įžiūrėjo, kad keturiomis laiptelių pakopomis pas ją į lovą užlipo visai ne Belkasimas, o kažkoks jaunuolis nepažįstamu, niekuo neišsiskiriančiu veidu. Tik tada Kitė suvokė, kad bet koks padaras, nors trupučiuką, nors iš tolo primenantis Belkasimą, patenkintų ją lygiai taip pat, kaip ir pats Belkasimas. Ir jai pirmąsyk dingtelėjo, kad už šio kambario sienų tokių padarų knibždėte knibžda: kažkur visai

netoli, gatvėse, o gal net šituose pačiuose namuose. Ir tarp visų tų vyrų neabejotinai atsirastų vienas kitas, nėmaž neprastesnis už Belkasimą, galintis ir geidžiantis apdovanoti ją ne mažesniu pasitenkinimu. Vien nuo minties, kad kuris nors iš jo brolių galbūt kaip tik dabar guli vos už kelių žingsnių, už sienos, į kurią rėmėsi lovos galvūgalis, ją nukrėtė skausmingas drebulys. Tačiau nuojauta primygtinai kuždėjo gulėti ir nejudėti; Kitė patyliukais pasisuko ant šono ir apsimetė mieganti.

Neilgai trukus į duris pabeldė tarnaitė – Kitė sumojo, kad atkeliavo jau įprasta naktinių migdomųjų porcija; dar po akimirkos stambioji negrė atitraukė lovos užuolaidą, bet išvydusi, kad šeimininkė miega, pastatė stiklinę ant viršutinio laiptelio, o pati vėl sudribo guolyje prie durų. Kitė nejudėjo, bet širdis neįprastai daužėsi. „Juk tai nuodai“, – tarė ji sau. Jos nuodija ją – lėtai, po trupučiuką; tai štai kodėl nė karto nebuvo atėjusios jos kankinti. Gerokai vėliau ji pasikėlė, remdamasi alkūne, ir atsargiai dirstelėjo pro užuolaidos kraštą; net sudrebėjo, išvydusi stiklinę – ši buvo taip arti. Storulė garsiai šnarpštė tarpduryje.

„Reikia ištrūkti iš čia“, – dingtelėjo Kitei. Jautėsi keistai budri. Bet, vos nusiropštusi nuo lovos ant grindų, iššyk suprato, kokia yra nusilpusi. Pirmą kartą pajuto ir sausą žemės kvapą, tvyrantį kambaryje. Nuo netoliese stovinčios skrynios, aptrauktos jaučio oda, ji surinko visas brangenybes, kurias jai buvo dovanojęs Belkasimas, taip pat ir tas, kurias jis atėmė iš kitų trijų žmonų, viską paskleidė ant lovos. Paskui iš tos pačios skrynios pasiėmė savo kelionkrepšį ir ant pirštų galiukų nustypčiojo prie durų. Stambioji moteris vis dar kietai miegojo. „Nuodai!“ – niršiai sukuždėjo Kitė ir pasuko raktą. Kaip įmanydama atsargiau uždarė duris paskui save – jai pavyko nesukelti jokio triukšmo. Bet dabar atsidūrė aklinoje tamsoje, tirtanti iš silpnumo; vienoje rankoje gniauždama kelionkrepšio rankeną, kitos pirštų galiukais ėmė švelniai čiuopti artimiausią sieną.

„Privalau pasiųsti telegramą, – galvojo ji. – Tai greičiausias būdas su jais susisiekti. Juk čia kur nors būtinai turi būti telegrafas.“ Bet pirmų pirmiausia jai reikėjo ištrūkti į gatvę, o kelias iki šios tikriausiai tolimas. Kažkur pusiaukelėje, nuo gatvės ją skiriančioje tamsoje, Kitė dar galėjo susidurti su Belkasimu, o jo jai jau visiškai nebesinorėjo matyti. „Juk jis – tavo vyras“, – sušnibždėjo ji pati sau ir sekundę sustingo, apimta siaubo. Bet paskui vos susilaikė nesukikenusi: tai buvo tik dalis absurdiško žaidimo, kuriame jai pasitaikė dalyvauti. Vis dėlto žaisti teks ir toliau – bent jau tol, kol išsiųs telegramą. Kitė ėmė kalenti dantimis. „Ar negalėtum suimti savęs į nagą bent jau tol, kol išsprūsi į gatvę?“

Siena kairėje pusėje staiga pasibaigė. Kitė kuo atsargiausiai žingtelėjo dar porą žingsnelių pirmyn ir šlepete apautos kojos pirštais užčiuopė grindų briauną. „Čia bus vieni tų nelemtų laiptelių be jokio turėklo!“ – tarė ji sau. Neskubėdama ji nuleido ant grindų lagaminėlį, apsisuko, vėl surado sieną ir, prisilaikydama jos, grįžo tuo pačiu keliu, kuriuo atėjusi, kol pirštais užčiuopė duris. Be garso pravėrė jas, pasiėmė mažytę skardinę lempelę. Moteris, mieganti prie durų, nebuvo net krustelėjusi. Kitei pavyko sėkmingai uždaryti duris. Dabar, kai jau laikė rankoje lempelę, nustebo išvydusi, kaip netoli paliko kelionkrepšį. Šis riogsojo prie pat nuolydžio briaunos, bet visai čia pat buvo ir viršutinė laiptelių pakopa; net jei ji ir būtų kritusi, tai – nelabai žemai. Kitė lėtai nulipo žemyn, sergėdamasi nenikstelėti kojos – laipteliai buvo sukiužę, ištrupėję. Ji atsidūrė siaurame koridoriuje, abiejose jo pusėse rikiavosi uždarytos durys. Gale koridorius staigiai suko dešinėn ir išvedė į atvirą vidinį kiemelį, pakreiktą šiaudais. Siauras mėnulio pjautuvas virš galvos liejo balzganą šviesą; Kitė priešais save išvydo didžiules duris, o pasienyje greta jų, – keletą miegančiųjų pavidalų. Ji užgesino lempelę, pastatė ją ant žemės. Bet, priėjusi prie durų, netruko įsitikinti, kad atitraukti masyvų skląstį – ne jos jėgoms.

„Privalai jį išjudinti“, – įtikinėjo ji save, bet jautėsi silpna, liguista, pirštai bejėgiškai nuslysdavo šaltu skląsčio metalu. Kitė pakėlė lagaminėlį ir vožtelėjo juo į skląsčio galą, jai pasirodė, kad gelžgalis trupučiuką pasislinko. Bet tą pat akimirką sujudėjo vienas iš miegančiųjų netoliese.

– *Echkoon?** – išgirdo ji vyrišką balsą.

Kitė akimoju susigūžė ir nuropojo už prikimštų maišų krūvos.

– *Echkoon?* – pakartojo balsas, jau gerokai suirzęs. Vyriškis valandėlę luktelėjo atsako, paskui vėl užmigo. Kitė ketino pamėginti laimę dar kartą, bet pernelyg smarkiai krėtė drebulys, pernelyg daužėsi širdis. Ji atsišliejo į maišų krūvą ir užsimerkė. Ir tuojau pat iš namo gelmės atsklido prislopintas būgno dundėjimas.

Kitė pašoko.

„Ženklas, – nutarė ji. – Na, žinoma. Būgnas dundėjo ir tada, kai pirmąsyk patekau čionai.“ Dabar jau išsisklaidė paskutinės abejonės: jai tikrai pavyksią išsprūsti laukan. Ji dar valandžiukę pailsėjo, paskui nuskubėjo per kiemą garso kryptimi. Dabar jau aidėjo du būgnai, abu drauge. Kitė šmurkštelėjo pro duris į tamsą. Ilgas koridorius išvedė ją į dar vieną mėnesienos nutviekstą vidinį kiemelį; dar tik artėdama prie

* Kas ten? (*Arab.*)

jo ji pastebėjo duris, pro kurių apačią skverbėsi geltona šviesa. Kiemelyje ji šiek tiek palūkuriavo, klausydamasi nervingo, iš kambario sklindančio ritmo. Būgnų dundėjimas pažadino artimiausius gaidžius, šie pratrūko giedoti. Kitė švelniai patapšnojo duris, tačiau būgnų gaudesys nenutrūko, atvirkščiai, jiems antrinti ėmė laibas, spigus moters balsas, nuolat kartojantis tą patį zirzlų priedainį. Kitė ilgokai palaukė, kol pagaliau pavyko sutelkti drąsą, bet šįsyk ji jau pabeldė garsiai ir ryžtingai. Būgnai kaipmat nutilo, durys atsilapojo, ir ji markstydamasi įžengė vidun. Tarp išsklaidytų ant grindų pagalvėlių sėdėjo trys Belkasimo žmonos, visos dėbsojo į ją, išsproginusios akis iš nuostabos. Kitė stovėjo tiesi kaip styga, sustingusi, lyg tamtyč atėjusi susidurti akis į akį su nuodinga gyvate. Patarnaujanti mergaitė uždarė duris ir liko stovėti, atsirėmusi į jas. Galiausiai trejetas žmonų pametė savo būgnus ir prapliupo kažin ką aiškinti – visos vienu metu, mosuodamos rankomis, rodydamos į viršų. Viena pašoko ir pripuolusi prie Kitės suskato grabaliotis jos plazdančio balto drabužio klostėse, matyt, ieškodama brangenybių. Atsmaukė ir ilgas rankoves, graibstydama apyrankių. Kitos dvi susijaudinusios mosikavo į lagaminėlį. Kitė stovėjo nejudėdama ir laukė, kol šitas košmaras baigsis. Primygtinai stumdydamos ir kumšnodamos, žmonos privertė ją pasilenkti ir surinkti lagaminėlio spynos kodą – kitomis aplinkybėmis šitokia operacija pati savaime būtų jas pakerėjusi. Tačiau dabar jos nekantravo, kupinos įtarimų. Kai tik kelionkrepšis buvo atidarytas, trejetas moteriškių supuolė prie jo, išvertė visą turinį ant grindų. Kitė tiktai stebeilijo į jas. Net negalėjo patikėti šitokia sėkme: moteriškėms kur kas labiau rūpėjo jos lagaminėlis, nei ji pati. Kol jos įdėmiai apžiūrinėjo kiekvieną daiktelį, Kitė šiek tiek atitoko, galiausiai susitvardė tiek, kad ryžosi patapšnoti vienos moteriškių petį ir mostais paaiškinti, kad papuošalai liko kambaryje viršuje. Visos trys nepatikliai sužiuro į ją, viena išsyk pasiuntė tarnaitę užlipti viršun patikrinti. Bet, vos mergaitė pakilo eiti, Kitę apėmė siaubas, ji pabandė tarnaitę sulaikyti. Juk įeidama ji neišvengiamai pažadintų juodaodę storulę. Trejetas žmonų pasipiktinusios pašoko, užvirė šioks toks sambrūzdis. Bet netrukus visos penkios jau stovėjo aprimusios, sunkiai gaudydamos kvapą; tada Kitė nutaisė beviltišką veido išraišką ir prispaudė pirštą prie lūpų, paskui pabrėžtinai atsargiai nustypčiojo kelis žingsnius ant pirštų galiukų, vis mostelėdama ranka į tarnaitę. Galiausiai išpūtė žandus, mėgindama pavaizduoti nutukusią moterį. Visos akimoju ją suprato ir rimtai sulinksėjo galvomis – įprotis slapukauti buvo joms į kraują įaugęs. Kai tik tarnaitė išėjo, jos pa-

mėgino Kitę iškamantinėti. „*Wen timshi?*“* – ulbavo jos, labiau smalsiai nei piktai. Atsakyti joms Kitė negalėjo, tad tik bejėgiškai kratė galvą. Neilgai trukus grįžo mergaitė pasiuntinė ir, matyt, pranešė, kad visos brangenybės tikrai liko suverstos ant lovos – ir ne vien trejeto žmonų, bet ir kur kas daugiau papuošalų. Moterų veidai akivaizdžiai bylojo, kad jos nieko nesuprato, bet vis tiek apsidžiaugė. Kai Kitė pasilenkė susikrauti daiktų atgal į kelionkrepšį, viena jų atsitūpė greta ir ėmė kalbinti, jos balse nebebuvo justi nė lašo priešiškumo. Kitė nenumanė, ką jai aiškina mergina, prieš jos akis stovėjo užsklęstų durų vaizdas. „Turiu iš čia ištrūkti. Turiu iš čia ištrūkti“, – galvoje sukosi vienintelė mintis. Šalia pižamos voliojosi pluoštas banknotų. Šie nieko nesudomino.

Susikrovusi visus daiktus, Kitė pasiėmė lūpų dažus ir mažytį veidrodėlį; atsisukusi į šviesą, kruopščiai pasidažė. Moteriškės įvertino tai susižavėjimo šūksniais. Kitė padavė lūpų dažus ir veidrodėlį vienai iš jų, mostu paragino padaryti taip pat, kaip ir ji. Kai visos trys jau švytėjo ryškiai raudonomis lūpomis ir džiūgaudamos apžiūrinėjo ir pačios save, ir viena kitą, Kitė ženklais paaiškino padovanosianti joms lūpų dažus, bet su viena sąlyga: atsilygindamos jos privalančios išleisti ją į gatvę. Jų veiduose aiškiai atsispindėjo ir entuziazmas, ir rūpestis: žmonos tik ir svajojo kuo greičiau atsikratyti Kitės, bet baiminosi Belkasimo įniršio. Visos trys suskato audringai tartis, Kitė tuo tarpu ramiai sėdėjo ant grindų greta savo kelionkrepšio. Stebėjo bruzdančias moteris netgi nejausdama, kad jų ginčas būtų kaip nors susijęs su ja. Sprendimas buvo priimtas kažkur visai kitur, kažkur toli nuo šito nejaukaus mažyčio kambarėlio, kur įnirtingai tarškėjo žmonos. Kitė net nebežiūrėjo į jas, ramiai įsistebeilijo tiesiog priešais save – buvo visiškai tvirtai įsitikinusi tikrai ištrūksianti iš šių namų, nes tai išpranašavo būgnų dundėjimas. Dabar tiktai reikėjo sulaukti, kol tai iš tikrųjų įvyks. Praėjo nemažai laiko, bet pagaliau žmonos kažkur išsiuntė tarnaitę; grįžo ji lydima juodutėlio susitraukusio senučiuko, susimetusio į kuprą ir vos pakepėstuojančio. Drebančioje rankoje jis gniaužė didelį raktą. Nors sau po nosimi burbuliavo ir niurnėjo, vis dėlto buvo akivaizdu, kad seneliukas jau įtikintas. Kitė pašoko ant kojų, pasiėmė kelionkrepšį. Visos trys žmonos po vieną priėjo prie jos ir iškilmingai įsegė po bučinį į tarpuakį. Kitė nuskubėjo prie durų, kur jos laukė senučiukas, abu drauge perėjo vidinį kiemelį. Pakeliui jis ištarė jai kelis žodžius, bet atsakyti ji negalėjo. Senukas nusivedė ją į kitą namo dalį ir atrakino nedideles dureles. Kitė liko viena gatvės tyloje.

* Kur tu keliauji? (*Arab.*)

28

Apačioje tyvuliavo akinanti jūra, ankstyvo ryto šviesoje tviskanti sidabru. Ji kniūbsčia gulėjo ant siauros uolos atbrailos, nukarusia galva, ir žvelgė į bangas, lėtai atplūstančias iš ten, kur lenktas horizontas stiebėsi aukštyn, į dangų. Trupančiais nagais ji gremžė uolienas: buvo tvirtai įsitikinusi, kad jeigu nesilaikys įsitvėrusi iš visų jėgų, kaipmat nugarmės žemyn. Bet ar ilgai galės išsilaikyti šitaip, pakibusi tarp jūros ir dangaus? Atbraila nepaliaujamai siaurėjo, dabar jau briauna rėžėsi į krūtinę, gniauždama kvapą. O gal tai ji pati nepastebimai lėtai stūmėsi pirmyn, protarpiais vos vos pasikeldama remdamasi alkūnėmis, ir per plaukelį pasislinkdama arčiau krašto? Jos kūnas jau buvo tiek išsikišęs už briaunos, kad ji įžiūrėjo apačioje abiejose pusėse smygsančias plikas uolas, suskeldėjusias, dunksančias bokštų prizmėmis, o plyšiuose augo pilki, mėsingi kaktusai. Tiesiog po ja į statmeną uolos sieną be garso dužo bangos. Dar visai neseniai naktis buvo čia pat, tvyrojo drėgmės prisisunkusiame ore, bet dabar jau atsitraukė po vandens paviršiumi. Dar valandėlę ji tobulai laikė pusiausvyrą: išsitempusi lyg lenta gulėjo ant atbrailos, galva išsikišusi į tuštumą. Ji įsmeigė žvilgsnį į vieną tolimą atplūstančią bangą. Bet tuomet, kai banga atlinguos iki uolos papėdės, jos galva jau bus pradėjusi svirti, pusiausvyra – sutrikdyta. Tačiau banga nejudėjo.

– Pabusk! Pabusk! – sukliko ji.

Ir atleido pirštus.

Jos akys jau buvo atmerktos. Tryško pirmieji aušros atšvaitai. Uola, ant kurios jos gulėta, skaudžiai nuspaudė nugarą. Ji atsiduso ir trupu-

čiuką pasislinko į šalį. Šiuo paros metu uolose už miesto buvo visiškai tyku. Ji pažvelgė į dangų, išvydo vis labiau skaidrėjančią erdvę. Vos vos virpinantys tą erdvę pirmieji garsai, regis, buvo ne daugiau nei atbalsiai esminės visa apimančios tylos, iš kurios ir buvo sutverti. Lėtai lėtai neregėjimo valdose ėmė formuotis artimiausios uolos, paskui – ir kiek tolesnės miesto sienos, bet kol kas – irgi tarsi iš apačioje slūgsančių šešėliuotų pirminių gelmių išsiliejančios formos. Tyras dangus, greta šmėksantys krūmai, akmenėliai prie kojų – viskas buvo pamažu traukiama iš absoliučios nakties šulinio. Lygiai taip pat ir miglotos mintys, lyg dūmų sruogelės besivyniojančios keistame sąstingyje, kaustančiame pačią jos esybę, padrikos ir užgimstančios tarsi be jos pačios valios pastangų, buvo tik nedrąsūs jos pačios esaties krustelėjimai, atitveriantys nuo vis dar neišsivadėjusio miego – miego, kuris tebebuvo pernelyg galingas, kad sugrįžtų ir priimtų į savo glėbį. Bet ji taip ir nebenuklimpo į snaudulį – užgimstanti šviesa smelkėsi į akis, tačiau kol kas taip ir nepažadino jos pačios gyvybingumo; jai taip ir negrįžo jutimas, kad ji yra kur nors ar kas nors.

Kai ėmė kamuoti alkis, ji pakilo, pasiėmė kelionkrepšį ir patraukė vos įžiūrimu, tikriausiai ožkų išmintu takučiu tarp akmenų, einančiu lygiagrečiai miesto sienai. Patekėjo saulė; sprando oda ji jau pajuto svilinančių spindulių kaitrą. Tad užsimaukšlino apsiausto gobtuvą. Iš tolumos atsklido miesto garsai: rėkaliojo žmonės, skalijo šunys. Galiausiai ji prasmuko pro beveik neišlenkta vartų arka ir vėl atsidūrė mieste. Niekas jos nepastebėjo. Turguje bruzdėjo gausybė juodaodžių moterų baltais drabužiais. Ji prisiartino prie vienos jų, paėmė iš jos rankos ąsotį su pasukomis. Atsigėrusi išvydo, kad moteris laukia, kol jai sumokės. Kitė suraukė antakius, pasilenkė, atsegė kelionkrepšį. Dar kelios moterys, kai kurios – nešinos kūdikiais, priraizgytais ant nugaros, stabtelėjo paspoksoti. Kitė ištraukė iš pluošto vieną tūkstančio frankų banknotą ir atkišo moteriai. Bet ši tik įsistebeilijo į pasiūlytą popierėlį ir mostu parodė jo neimsianti. Kitė taip ir liko stovėti, atkišusi pinigą. Kai tik prekeivė sumojo jokių kitų pinigų negausianti, iškart sukėlė baisiausią triukšmą, ėmė šauktis policijos. Aplink jas vis gausiau spietėsi įsilinksminusios moterys, viena kita paėmė ir smalsiai apžiūrėjo pinigą, bet paskui grąžino Kitei. Jų kalba buvo nepažįstama, skambėjo kažkaip minkštai. Pro šalį prarisnojo baltas arklys, raitas ant jo sėdėjo aukštaūgis negras chaki uniforma, jo veidas, išvagotas gilių randų, priminė išdrožinėtą medinę kaukę. Kitė išsprūdo iš moterų apsupties ir ištiesė rankas, vildamasi, kad raitelis užsikels ją ant arklio,

bet šis tik paskersakiavo į ją ir nurisnojo sau. Prie smalsuolių minios prisidėjo ir keletas vyrų, išsišiepę jie susibūrė kiek nuošaliau nuo moterų. Vieno iš jų žvilgsnis užkliuvo už banknoto, kurį Kitė vis dar laikė rankoje; tuojau prisiartinęs, jis ėmė nužiūrinėti ją pačią ir jos kelionkrepšį su vis labiau augančiu susidomėjimu. Kaip ir dauguma kitų, jis buvo aukštas, laibas ir labai juodos odos, ant pečių buvo užsimetęs palaikį burnusą, užtat vietoj čiabuviams įprastų ilgų apatinių drabužių mūvėjo baltas, tik neįtikėtinai purvinas europietiškas kelnes. Priėjęs jis patapšnojo jai ranką, pasakė kažką arabiškai – Kitė nesuprato. Tada paklausė:

– *Toi parles francais?**

Kitė nepajudėjo iš vietos, nesumojo, ką reikėtų daryti.

– *Oui***, – atsakė galų gale.

– *Toi pas Arabe****, – pareiškė vyriškis, įdėmiai ją nužiūrinėdamas. Triumfuodamas atsigręžė į minią ir visiems paskelbė, kad dama – prancūzė. Visi kelis žingsnius atsitraukė, palikdami vyriškį ir Kitę rato viduryje. Prekeivė vėl suskato reikalauti savo užmokesčio. Bet Kitė vis dar stovėjo nejudėdama, tiesdama tūkstančio frankų banknotą.

Vyriškis išsitraukė iš kišenės kelias monetas, mestelėjo jas burnojančiai moteriškei; ši suskaičiavo pinigus ir lėtai nukiūtino sau. Tačiau visi kiti, regis, neketino skirstytis: prancūzė dama, vilkinti arabiškais apdarais, – reginys atrodė tikrai vertas dėmesio. Vyriškiui tai nepatiko, pasipiktinęs jis pabandė įtikinti žiūrovus pėdinti savais keliais. Paskui paėmė Kitę už rankos ir švelniai trūktelėjo.

– Čia būti negerai, – pasakė. – Eime.

Jis paėmė jos kelionkrepšį. Kitė leidosi tempiama per turgų, pro daržovių ir druskos kauges, pro triukšmingus pardavėjus ir pirkėjus.

Kai jie priėjo šulinį, kur moterys sėmė vandenį ir pylė į ąsočius, Kitė pabandė ištrūkti. Dar akimirka – ir gyvenimas taps skausmingas. Jai grįžo žodžiai, o prakrapščius žodžių luobą atgis ir juose slypinčios mintys. Kaitri saulė beregint jas išdžiovins – jas būtina laikyti susuptas, tamsoje.

– *Non!* – riktelėjo ji ir pamėgino ištraukti ranką.

– *Madame,* – priekaištingai ištarė vyriškis. – Eime, atsisėsime.

Ir vėl ji leidosi jo vedama per minią. Pasiekę turgaus pakraštį, jie pasuko į arkadą, o ten šešėliuose išvydo duris. Koridoriuje buvo vėsu.

* Kalbi prancūziškai? (*Pranc.*)

** Taip. (*Pranc.*)

*** Tu ne arabė. (*Pranc.*)

Jo gale stypsojo stora moteriškė languota suknele, rankomis įsisprendusi į šonus. Jie nespėjo net prisiartinti, o ji jau šaižiai užkliegė:

– Amarai! Kokią dar *saloperie* man čia atitempi? Puikiausiai žinai, kad vietinių moterų į viešbutį neįsileidžiu! Bene tu girtas? *Allez! Fous-moi le camp!**

Rūsčiai susiraukusi ji žengė artyn.

Akimirką sutrikęs vyriškis atleido pirštus. Kitė net nesusimąsčiusi apsisuko ir patraukė atgal prie durų, bet jis tuoj pat atsigręžė ir vėl stvėrė ją už rankos. Ji pabandė nusipurtyti jo pirštus.

– Ji supranta prancūziškai! – nustebusi sušuko moteris. – Ką gi, juo geriau. – Tik dabar ji pastebėjo kelionkrepšį. – O čia kas? – pasiteiravo.

– Tai jos. Ji – prancūzė ponia, – paaiškino Amaras šiek tiek papykęs.

– *Pas possible***, – sumurmėjo moteriškė. Prisliūkino arčiau, įdėmiai pažvelgė į Kitę. Ir galiausiai tarė: – *Ah, pardon, madame****. Kai jūs su tokiais drabužiais... – Ji užsikirto; kai vėl prašneko, jos balse vėl buvo justi įtarumas. – Juk suprantate, viešbutis čia padorus. – Ji negalėjo apsispręsti, bet pagaliau gūžtelėjo pečiais ir nelabai maloniai pridūrė: – *Enfin, entrez si vous voulez*****. – Ji pasitraukė į šalį, leisdama Kitei praeiti.

Tačiau Kitė tik karštligiškai spurdėjo, mėgindama ištrūkti iš vyriškio gniaužtų.

– *Non, non, non! Je veux pas!****** – isteriškai klykė ji, nagais kabindamasi į jo ranką. Paskui staiga suglebo: laisvąja ranka apsivijo jo kaklą ir kūkčiodama pasidėjo galvą jam ant peties.

Moteris įsistebeilijo į ją, paskui – į Amarą. Jos veidas sustingo.

– Veskis tą suskretėlę lauk iš čia! – rūsčiai užriko. – Parvesk atgal į viešnamį, ten, kur ją ir radai! *Et ne viens plus m'emmerder avec tes sales putains! Va! Salaud!*******

Saulė lauke žilpino akis, regis, dar labiau nei anksčiau. Pro šalį slydo molinės sienos ir blizgantys juodi veidai. Sodriai pasaulio monotonijai nebuvo galo.

– Pavargau, – ištarė Kitė.

* Išeik! Nešdinkis! (*Pranc.*)

** Negali būti. (*Pranc.*)

*** Atleiskite, ponia. (*Pranc.*)

**** Įeikite pagaliau, jeigu norite. (*Pranc.*)

***** Ne, ne, ne! Nenoriu! (*Pranc.*)

****** Ir nemėgink daugiau man įkyrėti su savo pašvinkusiomis kekšėmis! Nešdinkis! Šunsnukis! (*Pranc.*)

Juodu sėdėjo greta kits kito ant ilgos pagalvėlės kažkokios patalpos prietemoje. Priešais juos stovėjo fezą vilkintis negras ir tiesė po stiklinę kavos.

– Noriu, kad visa tai baigtųsi, – labai rimtai pareiškė Kitė jiems abiem.

– *Oui, madame,* – sutiko Amaras, tapšnodamas jai petį.

Ji išgėrė kavą ir pusiaugula atsišliejo į sieną, žvelgdama į juos iš po beveik nuleistų vokų. Vyrai kalbėjosi tarpusavyje, jų šnekai nebuvo nei galo, nei krašto. Kitė ir nesuko sau galvos, apie ką jie galėtų šnekėtis. Kai Amaras galiausiai pakilo ir drauge su antruoju kažkur pasišalino, ji palūkėjo valandėlę, kol nutolo jų balsai, tada pati pašoko ir išskubėjo pro dureles kitame kambario gale. Čia aptiko laiptelius. Ant stogo tvoskė toks karštis, kad ji net aiktelėjo. Duslų iš turgaus sklindančių balsų gaudesį beveik visiškai užgožė aplinkui zujančių musių zvimbimas. Kitė atsisėdo. Dar akimirka – ir pradės težti. Ji užsimerkė, ir musės kaipmat ėmė rėplioti jos veidu, karštligiška skuba pakildamos, vėl nutūpdamos, vėl pakildamos, vėl nutūpdamos. Kitė pravėrė akis ir išvydo į visas puses išsidriekusį miestą. Terasomis išsidėsčiusiais stogais kibirkščiuodamas tvino šviesos srautas.

Pamažu jos akys apsiprato su žilpinančiu žėrėjimu. Kitė sutelkė dėmesį į daiktus, besivoliojančius ant molinių grindų greta jos: kažin kokių skarmalų skivytus, išdžiūvusį keisto pilkšvo driežo skeletą, nublukusias, sumaigytas degtukų dėžutes, kaugę baltų vištos plunksnų, tamsaus, sukrešėjusio kraujo sulipdytų į kezulą. Kažkur jai juk reikėjo nukeliauti, kažkur kažkas jos laukė. Bet kaip jiems pranešti, kad ji vėluos? Dėl to negalėjo būti jokių abejonių: ji tikrai atvyks smarkiai pasivėlinusi. Staiga ji prisiminė taip ir neišsiuntusi telegramos. Tą pat akimirką pro mažytes dureles išniro Amaras, pasuko prie jos. Ji ne be pastangų atsistojo ant kojų.

– Palūkėk čia, – tarstelėjo, braudamasi pro jį; ji smuko vidun – įsaulyje pasijuto pernelyg liguistai.

Žmogus pažvelgė į popiergalį, paskui – į ją.

– Kur norėsite ją pasiųsti? – pakartojo.

Kitė bukai papurtė galvą. Jis padavė jai popierių – ir ji išvydo žodžius, užrašytus jos pačios ranka: „NEGALIU SUGRĮŽTI“. Žmogus vis dar žiūrėjo į ją.

– Ne, kažkas ne taip! – sušuko ji prancūziškai. – Noriu dar kai ką pridurti.

Tačiau vyriškis vis dar žiūrėjo, kaip žiūrėjęs – ne piktai, tiktai su lūkesčiu. Jo akys buvo mėlynos, jis želdino ūsiukus.

– *Le destinataire, s'il vous plaît**, – pakartojo jis.

Ji kyštelėjo lapelį jam, nes taip ir nesugalvojo jokių žodžių, kuriuos galėtų pridurti, o telegramą norėjo išsiųsti tuojau pat. Tačiau jau matė, kad žmogus nė neketina jos išsiųsti. Ji ištiesė ranką, palietė jo veidą, paglostė skruostą.

– *Je vous en prie, monsieur***, – ištarė maldaudama.

Juos skyrė pertvara; jis atsitraukė per žingsnį, ir ji nebegalėjo jo pasiekti. Kitė išpuolė į gatvę, išvydo ten stovintį tą juodaodį vyriškį, Amarą.

– Greičiau! – sušuko ji, nė nestabtelėjusi. Jis kažką šūkaliodamas pasileido paskui ją. Kad ir kur ji suko, jis visąlaik buvo šalia – ir mėgino ją sulaikyti. „*Madame!*" – kartojo be paliovos. Bet jis nesuprato pavojaus, o ji negalėjo sustoti ir jam paaiškinti. Tam nebebuvo laiko. Dabar, kai ji jau išsidavė, kai užmezgė ryšį su antrąja puse, lemtinga galėjo būti kiekviena minutė. Be jokios abejonės, jie dabar išsiners iš kailio, kad tik ją surastų, jie prakrapštys sieną, kurią ji susirentė, jie privers ją pažvelgti į tai, ką ji pati ten užmūrijo. Mėlynakio vyriškio išraiška pernelyg aiškiai bylojo, kad Kitė pati užvedė mechanizmą, kuris ją sutraiškys. Ir sustabdyti jį jau per vėlu.

– *Vite! Vite!**** – sušniokštė ji Amarui, kuris bambėdamas, visas išprakaitavęs, plumpino greta jos. Juodu išniro į atvirą erdvę šalia kelio, vedančio žemyn, prie upės. Šen ten kiurksojo vienas kitas pusnuogis elgeta, kiekvienas jų jiems prabėgantiems suskubdavo sumarmaliuoti savo trumpą maldelę. Jokių kitų žmonių nebuvo matyti.

Galų gale jis ją prisivijo ir stvėrė už peties, bet ji su dvigubomis jėgomis metėsi pirmyn. Vis dėlto netrukus sulėtino žingsnį; tuo pasinaudojęs Amaras sugriebė ją tvirčiau ir privertė sustoti. Kitė susmuko ant kelių, atbula ranka persibraukė šlapią veidą. Jos akys vis dar tviekste tvieskė siaubu. Amaras atsitūpė dulkėse greta jos ir, nerangiai tapšnodamas ranką, bandė paguosti.

– Kur jūs šitaip skubate? – galų gale paklausė. – Kas atsitiko?

Ji neatsakė. Pro šalį šniokštė karštas vėjas. Tolumoje, lygiu, prie upės vedančiu keliu lėtai praslinko žmogus su dviem jaučiais. Amaras kalbėjo:

– Tai buvo mesjė Žofrua. Jis – geras žmogus. Nereikia jo bijoti. Jis jau penkeri metai dirba *Postes et Telegraphes*.

* Malonėkite adresatą. (*Pranc.*)

** Prašau jus, pone. (*Pranc.*)

*** Greičiau! Greičiau! (*Pranc.*)

Pastarasis žodis suveikė tarsi įkaitinta adata, sminganti tiesiog į gyvą kūną. Kitė pašoko.

– Ne, aš nenoriu! Ne, ne, ne! – suaimanavo ji.

– Ir dar žinote ką? – tęsė Amaras. – Pinigai, kuriuos jam siūlėte, čia negalioja. Tai Alžyro pinigai. Netgi Tesalite atsiskaityti galima tik Prancūzų Vakarų Afrikos frankais. Alžyrietiški pinigai – kontrabanda.

– Kontrabanda, – pakartojo ji; tas žodis jai ničnieko nereiškė.

– *Défendu!** – ištarė jis juokdamasis ir pamėgino pastatyti ją ant kojų. Saulė pliskino iš visų jėgų, Amaras irgi buvo apsipylęs prakaitu. Kitė tysojo suglebusi – pajudėti negalėjo, buvo visiškai išsekusi. Amaras valandėlę luktelėjo, privertė ją užsitraukti apsiausto gobtuvą ant galvos, išsitiesė ir pats, susisupęs į burnusą. Vėjas vis labiau stiprėjo. Smėlis skriejo plokščia juoda žeme tarsi įkypai srovenantis baltas vanduo.

Staiga ji vėl prašneko:

– Nusivesk mane į savo namus. Ten jie manęs nesuras.

Tačiau jis nesutiko: pasiaiškino, kad nesą vietos, o ir šeima jo gausi. Bet pasisiūlė parvesiąs atgal ten, kur juodu kiek anksčiau gėrė kavą.

– Juk tai kavinė, – pasišiaušė ji.

– Bet ten Atalahas turi daugybę kambarių. Galėsite jam sumokėti. Netgi alžyrietiškais pinigais, kokių turite. Jis iškeis. Gal turite ir daugiau?

– Taip, taip. Kelionkrepšyje. – Ji apsidairė. – O kurgi jis? – paklausė išsiblaškiusi.

– Palikote jį pas Atalahą. Jis jums grąžins. – Amaras išsišiepė ir nusispjovė. – Nagi, gal jau galime šiek tiek pasivaikščioti?

Atalahą jie rado kavinėje. Kampe sėdėjo ir šnekučiavosi keletas tiurbanuotų pirklių iš šiaurės. Amaras ir Atalahas valandėlę šnektelėjo tarpduryje. Paskui jie nusivedė Kitę į gyvenamąsias patalpas už kavinės. Kambariuose buvo labai tamsu ir vėsu, ypač – pačiame paskutiniame, kur Atalahas padėjo ant grindų jos kelionkrepšį, mostu rodydamas, kad ji galinti atsigulti ant pakloto kampe. Vos jis spėjo pasišalinti ir nuleisti durų angą dengiančią užuolaidą, Kitė atsigręžė į Amarą ir prisitraukė artyn jo galvą.

– Privalai mane išgelbėti, – ištarė, nuberdama jo veidą bučiniais.

– Taip, – rimtai patvirtino jis.

Jo artumas guodė ir ramino tiek pat, kiek Belkasimo – trikdė.

* Uždrausta. (*Pranc.*)

Atalahas nebepakėlė užuolaidos iki pat vakaro, kai atėjęs su lempele šios šviesoje išvydo juos abu, miegančius ant pakloto. Pastatė lempelę tarpduryje ir išėjo.

Kiek vėliau Kitė pabudo. Kambarys buvo pritvinkęs kaitros, viešpatavo tyla. Kitė atsisėdo ir pažvelgė į ilgą juodą kūną greta – blizgantis lyg statula jis gulėjo nejudėdamas. Ji uždėjo delną jam ant krūtinės: širdis plakė – lėtai, ritmingai. Krustelėjo rankos ir kojos. Prasimerkė akys, lūpose sušvito šypsena.

– Turiu didelę širdį, – tarė jis, uždėdamas delną ant jos rankos ir prispausdamas sau prie krūtinės.

– Taip, – nesusimąsčiusi tarstelėjo ji.

– Kai gerai jaučiuosi, manau, kad esu geriausias žmogus pasaulyje. Kai bloga, neapkenčiu savęs. Sakau: nieko iš tavęs doro, Amarai. Tu nukrėstas iš molio.

Jis nusijuokė.

Iš kitos namo dalies atsklido netikėtas garsas. Amaras pajuto, kaip Kitė susigūžė.

– Ko tu bijai? – paklausė. – A, žinau. Tu bijai todėl, kad esi turtinga. Todėl, kad turi krepšį, prikimštą pinigų. Turtingi visada visko bijo.

– Aš nesu turtinga, – atsakė ji. Valandėlę patylėjo. – Galva. Skauda galvą.

Ji ištraukė ranką iš po jo delno ant krūtinės ir prispaudė prie kaktos.

Jis pažvelgė į ją ir vėl nusijuokė.

– Tau nereikėtų galvoti. *Ca c'est mauvais**. Galva – kaip dangus. Viduje visąlaik sukasi ir sukasi. Tik labai lėtai. Kai pradedi mąstyti, priverti ją suktis pernelyg greitai. Tada ir skauda.

– Aš tave myliu, – pasakė ji, pirštu perbraukdama jam lūpas. Nors ir žinojo niekad negalėsianti iki jo prisikapstyti.

– *Moi aussi***, – atsakė jis, krimstelėdamas jos pirštą.

Ji pravirko, kelios ašaros nutiško ant jo; Amaras žvelgė į ją smalsiai, retsykiais palinguodamas galvą.

– Ne, ne, – tarė. – Trupučiuką gali paverkti, bet tik ne per ilgai. Truputį paverkti – gerai. Per ilgai – blogai. Niekad nereikėtų galvoti apie tai, kas baigta. – Šie žodžiai ją paguodė, nors ji ir negalėjo prisiminti, kas yra pasibaigę. – Moterys visada galvoja apie tai, kas pasibaigė, užuot galvojusios apie tai, kas prasideda. Mes sakome, kad gyvenimas yra uola, ir, kai kopi į ją, nevalia dairytis atgal. Gali supykinti.

* Tai kenkia. (*Pranc.*)

** Aš irgi. (*Pranc.*)

Švelnus balsas kalbėjo ir kalbėjo; galiausiai Kitė vėl atsigulė. Ir vis tiek buvo tvirtai įsitikinusi, kad priėjo liepto galą, kad jau labai greitai ją suras. Ir tada pastatys ją priešais didžiulį veidrodį, ir palieps: „Žiūrėk!“ Ir ji bus priversta žiūrėti, o jau tada viskas tikrai bus baigta. Tamsus sapnas subyrės į šipulius, siaubo šviesa nė akimirką nebeišblės, į ją nuolat bus nukreiptas negailestingas spindulys, o skausmas, nepakeliamas skausmas, niekad nebeapmalš. Ji gulėjo prisispaudusi prie Amaro, drebėdama visu kūnu. Jis pakeitė padėtį, dar labiau prie jos priglusdamas, ir tvirtai suspaudė glėbyje. Kai ji kitą kartą pravėrė akis, kambaryje buvo tamsu.

– Niekad negali atsakyti pinigų tam, kuris nori nupirkti šviesos, – tarė Amaras. Čirkštelėjo degtuką ir iškėlė liepsnelę.

– O jūs tikrai turtinga, – pareiškė Atalahas, po vieną skaičiuodamas jos tūkstantines.

29

– *Votre nom, madame**. Juk savo vardą tikrai prisimenate.

Ji nereagavo – tai buvo vienintelis patikimas būdas jų atsikratyti.

– *C'est inutile***. Nieko iš jos neišgausite.

– Jūs įsitikinusi, kad jos drabužiuose nėra visiškai jokio ženklo, iš kurio būtų galima nustatyti tapatybę?

– Visiškai jokio, *mon capitaine*.

– Grįžkite pas Atalahą, paieškokite dar. Žinome, kad ji turėjo pinigų ir kelionkrepšį.

Protarpiais suskrebėdavo mažytis, įtrūkęs bažnyčios varpas. Vienuolės drabužis, jai vaikštant po kambarį, tyliai šiugždėjo.

– Katerina Moresbi, – sesuo jos vardą ištarė labai lėtai, smarkiai iškraipydama. – *C'est bien vous, n'est-ce pas?****

– Jie suglobė viską, išskyrus pasą; mums dar pasisekė, kad radome bent jį.

– Atsimerkite, madam.

– Štai, išgerkite. Gėrimas šaltas. Tai limonadas. Nuo jo jums tikrai nebus bloga.

Kažkieno delnas paglostė jai kaktą.

– Ne! – sukliko ji. – Ne!

– Pamėginkite gulėti visai ramiai.

– Konsulas Dakare siūlo gabenti ją atgal į Oraną. Kaip tik laukiu atsakymo iš Alžyro.

* Jūsų vardas, ponia. (*Arab.*)

** Beprasmiška. (*Pranc.*)

*** Tai jūs, ar ne? (*Pranc.*)

– Dabar rytas.

– Ne, ne, ne, – aimanavo ji, sukandusi pagalvės antvalktį. Nė už ką neleisianti, kad kas nors panašaus atsitiktų.

– Tenka šitiek gaišti, kol pamaitiname, tik todėl, kad ji kategoriškai atsisako atsimerkti.

Kitė suprato, kad nuolatinės užuominos apie užmerktas jos akis laidomos vien tam, kad išprovokuotų jos atsaką: „Juk aš atsimerkusi!" O jau tada, šitaip įvilioję ją į spąstus, jie sakytų: „Šit kaip? Tu atsimerkusi? Tuomet – žiūrėk!" Ir jau tada ji liks visiškai bejėgė, akis į akį su kraupiu savo pačios atspindžiu, ir tada suries skausmas. O šitaip, bent retsykiais, jai pavykdavo akimirksnį išvysti prie durų stovinčios lemputės apšviestą juodą, blizgantį Amaro kūną, gulintį greta jos, o kartais ji regėdavo tik minkštą kambario tamsą, bet tai buvo nejudantis Amaras ir statiškas kambarys; laikas negalėjo prasiskverbti ten iš išorės ir priversti Amaro pakeisti padėties ar į šipulius sudaužyti gaubiančios tylos.

– Viskas sutarta. Konsulas sutiko sumokėti *Transafricaine* bendrovei už jos kelionę. Demuvo išskrenda rytoj rytą su Estienu ir Fušė.

– Bet jai reikalingas palydovas.

Stojo reikšminga tyla.

– Užtikrinu: ji ramiai sėdės ir nejudės.

– Laimė, aš suprantu prancūziškai, – išgirdo ji savo balsą, prašnekusį ta kalba. – Dėkoju, kad taip aiškiai viską išdėstėte.

Šitoks sakinys, išsprūdęs iš jos pačios lūpų, jai pasirodė neįtikėtinai absurdiškas, ji prapliupo juoktis. Pati lyg ir neįžvelgė jokios priežasties liautis: juoktis buvo malonu. Kažkur, pačiame jos esybės centre, kažkas trūkčiojo ir žnaibėsi, versdamas jos kūną susiriesti dvilinką, o juoko pliūpsniai ritosi vienas paskui kitą. Jie gerokai užtruko, kol ją apmaldė, mat jų bandymai sutrukdyti jai juoktis, nors tai buvo taip natūralu ir taip gera, atrodė netgi dar juokingesni už jos pačios pasakytus žodžius. Kai viskas pagaliau baigėsi, kai ji pasijuto patogiai ir ėmė lenkti miegas, sesuo vėl prašneko:

– Rytoj jūs išvykstate į kelionę. Tikiuosi, nepridarysite man dar daugiau rūpesčių ir neversite jūsų aprengti. Puikiausiai žinau, kad sugebate apsirengti pati.

Ji neatsakė, kadangi nė nemanė patikėti žinia apie kelionę. Ji ketino likti aname kambaryje, gulėti šalia Amaro.

Sesuo ją pasodino, per galvą užmaukšlino standžią suknelę, kvepiančią skalbiamuoju muilu. Ir be paliovos kalbino: „Tik pažvelkite į šiuos

batelius. Kaip manote, jie jums tiks?“ Arba: „Ar jums patinka jūsų naujosios suknelės spalva?“ Kitė neatsakė. Vyriškio ranka sugriebė ją už peties, papurtė.

– Gal padarysite man paslaugą ir atsimerksite, madam? – tarė jis griežtai.

– *Vous lui faites mal**, – pasakė sesuo.

Drauge su kitais ji iš lėto slinko aidžiu koridoriumi. Silpnai sugaudė bažnyčios varpas, netoliese užgiedojo gaidys. Kitė pajuto vėsaus vėjo gūsį, nuslydusį skruostu. Paskui užuodė gazolino kvapą. Neaprėpiamame ryto ore vyrų balsai skambėjo slopiai. Kai ją pasodino į automobilį, Kitei suspurdėjo širdis. Kažkas tvirtai laikė ją už rankos, nepaleisdamas nė akimirksnį. Vėjas veržėsi pro atvirus mašinos langus, užtvindydamas saloną aitriu degančios medienos kvapu. Pakeliui, kol jie trinkėjo keliu, vyrai kalbėjosi, bet Kitė nesiklausė. Galiausiai automobilis sustojo ir labai trumpam stojo tyla, jos ausis pasiekė šuns lojimas. Tada ją iškrapštė iš automobilio, ji išgirdo uždaromų durelių trinktelėjimą; kažkas nusivedė ją kietu paviršiumi. Kitei maudė kojas: spaudė per maži bateliai. Protarpiais ji tyliai, tarsi pati sau, ištardavo: „Ne.“ Tačiau tvirti gniaužtai taip ir nepaleido jos rankos. Gazolino kvapas sustiprėjo, jau rietė nosį. „Sėskitės.“ Ji atsisėdo, bet vyriškio ranka laikė ją ir toliau.

Sulig kiekviena minute ji vis labiau artėjo prie skausmo; tiesa, kol galiausiai jį pasieks, turės praeiti dar labai daug minučių, bet tai buvo menka paguoda. Nesvarbu, ilgai ar trumpai artėsi – kelio gale vis tiek laukia tas pat. Kitė suspurdėjo, trumpą valandėlę dar mėgindama išsivaduoti.

– *Raoul! Ici!***, – sušuko vyriškis greta jos. Kažkas pastvėrė ją už kitos rankos. Ji vis dar bandė grumtis, kone susmukdama ant žemės tarp jų abiejų. Griūdama nusibruožė nugarą į skardinę lagamino, ant kurio jie sėdėjo, apkalą.

– *Elle est costaude, cette garce!****

Ji pasidavė, leidosi pakeliama ir vėl pasodinama – taip ir liko sėdėti tokia pat poza, atlošusi galvą. Bet čia už nugaros sumaurojo lėktuvo variklis, akimoju sutrupindamas kambario, kuriame ji gulėjo, sienas. Prieš akis plykstelėjo nuožmus žydras dangus – ir nieko daugiau. Vieną iki begalybės ištįsusią akimirką ji žvelgė į žydrynę. Kaip ir griausmingas,

* Darote jam bloga. (*Pranc.*)
** Rauli, čionai! (*Pranc.*)
*** Turi sveikatos šita bjaurybė! (*Pranc.*)

viską užgožiantis riaumojimas, dangaus skliautas nušlavė bet ką, kas tik buvo jos sąmonėje, paralyžiavo kūną. Kadaise kažkas buvo jai sakęs, kad už dangaus slepiasi naktis, kad dangaus skliautas gobia ir sergsti apačioje esantį žmogų nuo visų tų siaubų, kurie tyko viršuje. Nemirksėdama ji stebeilijo į ištisinę tuštumą, ir širdies gelmėje krustelėjo sielvartas. Dabar jau bet kurią akimirką gali sutamsuoti įtrūkis, o jau tada plyšio kraštai prasiskirs ir iš angos išnirs milžiniški nasrai.

– *Allez! En marche!**

Ji jau stovėjo; vyrai ją apsuko ir nuvedė prie tirtančio senutėlio *Junker* lėktuvo. Pasodino į antrojo lakūno vietą kabinoje, diržais apjuosė krūtinę, pririšo rankas. Procedūra truko ilgai; ji abejingai stebėjo, kas vyksta.

Lėktuvas skrido lėtai. Tą pat vakarą jie nusileido Tesalite, pernakvojo svečių kambariuose pačiame oro uoste. Ji nieko nevalgė.

Kitos dienos popietę jie pasiekė Adrarą; pūtė priešpriešinis vėjas. Lėktuvas nusileido. Dabar ji jau buvo nuolanki, valgė viską, kas buvo duodama, bet vyrai nerizikavo ir laikė jos rankas surištas. Viešbučio šeimininko žmona gerokai suirzo, kai teko ja pasirūpinti. Kitė buvo priteršusi drabužius.

Trečiąją dieną jie pakilo auštant ir prieš saulėlydį pasiekė Viduržemio jūrą.

* Eikite! Pirmyn! (*Pranc.*)

30

Panelė Feri toli gražu nesidžiaugė jai skirta užduotimi. Oro uostas buvo toli nuo miesto, taksi automobilis – nežmoniškai prikaitęs ir siaubingai kratė. Ponas Klarkas pasakė jai: „Turiu tau darbelio, rytoj pavakare teks šį tą nuveikti. Toji paklaikėlė, kuri buvo įstrigusi Sudane. *Transafricaine* pargabena ją čionai. Pamėginsiu pirmadienį įsodinti ją į *American Trader* laivą. Ji nesveika, o gal išsekusi ar dar galaižin kas. Bus geriausiai, jei gabensi ją tiesiai į *Majestic* viešbutį. Ponui Evansui, reziduojančiam Alžyre, kaip tik tą rytą galų gale pavyko susisiekti su jos artimaisiais Baltimorėje, tad viskas buvo sutarta. Kai taksi išriedėjo iš miesto, saulė jau grimzdo už Santa Kruzo bastiono, dunksančio kalno viršūnėje, bet praeis dar gera valanda, kol iš tikrųjų nusileis.

– Tegul jį griausmas, tą seną kerplėšą! – išsiplūdo ji. Jau nebe pirmą kartą ji siunčiama globstyti kokios apsirgusios ar į keblią padėtį patekusios tautietės. Tokia ar panaši užduotis panelę Feri užgriūdavo maždaug kartą per metus, ir ji nepakentė to iš visos širdies. „Amerikietis be grašio kišenėje – šlykštus reiškinys“, – pareiškė ji ponui Klarkui. Jai netilpo galvoj, kuo koks nors išdegęs Afrikos gilumos lopinėlis galėjo patraukti bet kokį civilizuotą asmenį. Kartą pati buvo nuvykusi savaitgaliui į Bou Saadą ir vos nenuleipo nuo karščio.

Kai taksi privažiavo oro uostą, besileidžianti saulė jau buvo raudonai nudažiusi kalnų šlaitus. Panelė Feri panaršė rankinėje, iškapstė popiergalį, kurį jai buvo davęs ponas Klarkas. *Ponia Katerina Moresbi.* Ji įmetė lapelį atgal į rankinę. Lėktuvas jau buvo nusileidęs ir dabar vienišas stovėjo lauke. Panelė Feri iššoko iš taksi, paprašė vairuotojo palaukti

ir nuskubėjo prie durų su lentele: *Salle d'Attente**. Išsyk ir pastebėjo prislėgtą moterį, kuri paniurusi sėdėjo ant suolo; greta įsitaisęs vienas iš *Transafricaine* mechanikų laikė ją už rankos. Moteris vilkėjo beformę mėlynai baltą languotą suknelę – tokią, kokia galėtų rengtis europietiškais įpročiais šiek tiek persiėmusi tarnaitė; Aziza, pačios panelės Feri ateinanti valytoja, ir ta žydų kvartale nusipirkdavo kur kas elegantiškiau atrodančių drabužių.

„Panašu, kad tikrai bus nugrimzdusi į patį dugną", – dingtelėjo panelei Feri. Tuo pat metu ji pastebėjo, kad moteris gerokai jaunesnė, nei ji tikėjosi.

Panelė Feri nužingsniavo per ankštą laukiamąjį kambarėlį, pernelyg aiškiai jusdama, kokiais drabužiais vilki pati – juos per praėjusias atostogas įsigijo Paryžiuje. Sustojo priešais laukiančią porą, nusišypsojo moteriai.

– Ponia Moresbi? – prašneko. Mechanikas ir moteris atsistojo drauge, jis vis dar laikė ją už rankos. – Aš – iš vietinio Amerikos konsulato. – Ji ištiesė ranką. Moteris blankiai šyptelėjo ir pati padavė ranką. – Reikia manyti, jūs visiškai išsekusi. Kiek dienų truko kelionė? Tris?

– Taip.

Moteris sielvartingai pažvelgė į ją.

– Iš tikrųjų siaubinga, – pareiškė panelė Feri. Atsigręžė į mechaniką, ištiesė jam ranką ir padėkojo labai jau darkyta prancūzų kalba. Tam, kad galėtų pasisveikinti, vyriškis turėjo paleisti globotinės ranką, bet paskui tučtuojau vėl pastvėrė. Panelė Feri suirzusi suraukė antakius; jau tie prancūzai, kitąsyk – išties netašyti stuobriai. Ji nerūpestingai įsikibo moteriai į kitą parankę ir visi trys pasuko prie durų.

– *Merci*, – dar kartą padėkojo vyriškiui panelė Feri, vylėsi – labai pabrėžtinai, paskui vėl kreipėsi į moterį: – O kur jūsų bagažas? Jau praėjote muitinę?

– Neturiu jokio bagažo, – atsakė ponia Moresbi, žiūrėdama į ją.

– Neturite?

Panelė Feri nebesumojo, ką dar pridurti.

– Viską praradau, – tyliai pasakė ponia Moresbi. Pagaliau jie pasiekė duris. Mechanikas jas atidarė, paleido moters ranką ir atsitraukė, praleisdamas jas pirmas.

„Na, galų gale", – patenkinta pamanė panelė Feri, paskubomis stumdama ponią Moresbi prie taksi.

* Laukimo salė. (*Pranc.*)

– Kokia nelaimė! – garsiai šūktelėjo ji. – Iš tikrųjų baisu. Bet aš nė mažneabejoju: viską atgausite. – Taksistas atidarė dureles, moterys sulipo į automobilį. Mechanikas liko kelkraštyje, bet nerimaudamas lydėjo jas žvilgsniu. – Juokinga, – kalbėjo panelė Feri. – Dykuma – didžiulė, bet ten iš tiesų niekas nepasimeta. – Durelės užsitrenkė. – Tiesa, kartais praeina bent keli mėnesiai, kol surandame. Pripažįstu: dabar naudos iš to – ne kažin kiek. – Ji pažvelgė į juodas medvilnines kojines, į suavėtus, nukleiptus rudus batelius. – *Au revoir et merci,* – dar šūktelėjo ji mechanikui, ir automobilis trūktelėjo iš vietos.

Kai jie išsuko į plentą, vairuotojas negailestingai numynė greičio pedalą. Ponia Moresbi lėtai papurtė galvą ir įsmeigė į ją maldaujamą žvilgsnį.

– *Pas si vite!** – sušuko panelė Feri vairuotojui. Vargšelė, jau žiojosi tarti, bet pajuto, kad tai bus kažin kaip neteisinga. – Tikrai nepavydžiu jums kelionės, kurią turėjote ištverti, – galiausiai pasakė ji. – Kažkoks siaubas, ne kelionė.

– Taip, – vos girdimai sukuždėjo ponia Moresbi.

– Žinoma, visuomet atsiranda tokių, kuriems visas tas purvas ir karštis – nė motais. Grįžta namo kliedėdami šitais kraštais. O aš štai jau beveik metai bandau išsiprašyti paskyrimą į Kopenhagą.

Panelė Feri nutilo ir pažvelgė į kretantį vietinį autobusą, kurį jie kaip tik lenkė. Jai rodėsi, kad nuo greta sėdinčios moters sklinda labai silpnas, bet nemalonus kvapas. „Tikriausiai ji apnikta visų įmanomų ligų“, – tarė sau. Stebėdama ją akies kraštu, panelė Feri galiausiai prašneko vėl:

– Kiek laiko jūs ten išbuvote?

– Ilgai.

– Seniai nesveikuojate? – Ponia Moresbi pažvelgė į ją. – Telegramoje, kurią atsiuntė, jie pranešė, kad sergate.

Ponia Moresbi nebesiteikė atsakyti, užsižiūrėjusi pro langą į temstantį kraštovaizdį. Priešaky, tolumoje, vis gausiau žiebėsi miesto žiburiai. „Tikriausiai taip ir bus“, – galvojo ji. „Tikriausiai kaip tik tai priežastis: ji sirgusi, galbūt netgi ne vienerius metus. Bet argi gali taip būti – sėdžiu sau ir nieko apie tai nežinau?“ – susimąstė ji.

Kai jie jau važiavo miesto gatvėmis, kai už automobilio langų slinko pastatai, praeiviai, miesto transportas, visa tai atrodė gana įprastai – Kitę netgi apniko jausmas, kad šitą miestą ji, ko gero, pažįsta. Vis dėlto

* Ne taip greitai! (*Pranc.*)

kažkas tikriausiai negerai: juk jeigu būtų kitaip, ji turėtų tikrai žinoti, ar jau yra čia buvusi, ar ne.

– Apgyvendinsime jus *Majestic* viešbutyje. Ten jums bus patogiausia. Viešbutis, žinoma, ne itin prašmatnus, bet, savaime aišku, kur kas geresnis už bet ką, kur jums teko lankytis *anuose kraštuose.*

„Tai dar švelniai tariant“, – pagalvojo panelė Feri ir nusijuokė. „Šitai pasiutusiai pasisekė, visus sustatė ant blakstienų, – tarė ji pati sau. – Toli gražu ne kiekviena tokia pakliūva į *Majestic.*“

Kai taksi sustojo prie viešbučio ir durininkas jau skubinosi artyn atidaryti automobilio durelių, panelė Feri vėl prašneko:

– Ak, beje, jūsų bičiulis ponas Taneris per pastaruosius mėnesius verste užvertė mus laiškais ir telegramomis. Tikra užtveriamoji ugnis iš dykumos glūdumų. Jis taip smarkiai sielojosi dėl jūsų.

Automobilio durelės atsidarė, ir ji dirstelėjo į sėdinčiosios šalia veidą; šis tą akimirksnį buvo toks keistas, toks blyškus, jame buvo taip akivaizdžiai įsispaudę beviltiškai tarpusavyje besigrumiantys jausmai, kad panelę Feri nusmelkė nuojauta, ar nebus leptelėjusi ko nors, ko sakyti nevertėjo.

– Tikiuosi, atleisite už tokį mano perdėtą pasitikėjimą savimi, – tęsė ji jau trupučiuką abejodama, – bet mes pažadėjome tam ponui tučtuojau jį informuoti, kai tik pavyks užmegzti ryšį su jumis – *jei* išvis kada nors pavyks. Tiesa, aš niekad ir neabejojau, kad anksčiau ar vėliau būtinai jus aptiksime. Sachara, pažvelgus iš arčiau, ne tokia jau ir didelė. Taip nebūna, kad žmonės ten imtų ir pradingtų be pėdsako. Visai ne taip, kaip čia, šitame mieste, ar Kasbahe...

Su kiekvienu žodžiu ji jautėsi vis nesmagiau. Atrodė, ponia Moresbi nė nemato greta stovinčio durininko, netgi išvis nereaguoja į aplinką.

– Šiaip ar taip, – jau nekantraudama vėl prašneko panelė Feri, – kai tik jau tikrai žinojome, kad atvykstate, aš nedelsdama pasiunčiau telegramą tajam ponui Taneriui, tad nenustebčiau, jeigu jis jau dabar yra mieste, galbūt net šitame pačiame viešbutyje. Galėsite pasiteirauti.

Ji ištiesė ranką.

– Jeigu neprieštarausite, nepaleisiu taksi – tuo pačiu parvažiuosiu namo, – dar pasakė ji. – Mūsų biuras kalbėjo su viešbučio atstovais, taigi galite neabejoti: viskas sutvarkyta. Jei tik rytoj rytą užsuktumėte į konsulatą...

Ji vis dar laikė ranką atkištą – nieko neįvyko. Ponia Moresbi sėdėjo lyg akmeninis paminklas. Jos veidas, protarpiais užklojamas kokio praeivio metamo šešėlio, protarpiais ryškiai apšviečiamas elektrinės

viešbučio iškabos, įtaisytos prie durų, buvo toks persimainęs, kad panelė Feri neteko žado. Kokią sekundę ji dar žvelgė į plačiai atmerktas akis. „Dievulėliau, ta moteris visai kuoktelėjusi!“ – tarė ji sau. Ji atsidarė dureles, iššoko iš automobilio ir tekina pasileido į viešbučio registratūrą. Bet ten gerokai užgaišo, kol darbuotojas suprato, ko jai reikia.

Po kelių minučių du žmonės išėjo pro viešbučio duris ir pasuko prie gatvėje laukiančio taksi. Dirstelėjo vidun, nužvelgė šaligatvį. Paskui pabandė kamantinėti taksistą, bet šis tik gūžtelėjo pečiais. Kaip tik tuo metu pro šalį nutarškėjo sausakimšas tramvajus, prisigrūdęs daugiausia vietinių uosto darbininkų su mėlynais kombinezonais. Vagonuose mirkčiojo blausios lempelės, stovintieji keleiviai siūbavo. Pasukęs už kampo, skalambydamas varpeliu, tramvajus ėmė ropštis kalvos šlaitu aukštyn – pro *D'Eckmühl-Noiseux* kavinę, kur vakarinio vėjo blaškomos plazdėjo drobinės stoginės, pro *Metropole* barą su jo griaudėjančiu radiju, pro *De France* kavinę, žaižaruojančią veidrodžiais ir žalvariu. Jis triukšmingai yrėsi pirmyn, skindamasis kelią per gatvę užtvindžiusią minią, girgždėdamas ir žviegdamas įveikė dar vieną posūkį ir ėmė lėtai kapstytis Galliéni alėja į viršų. Apačioje atsivėrė uostas, sumirgėjo jo žiburiai – šviesos dėmelės švelniai siūbuojančiame vandenyje atrodė išskydusios. Dar toliau gatvių apšvietimas priblėso, pastatai čia buvo kur kas labiau nušiurę. Pasiekęs arabų kvartalo pakraštį ir vis dar sausakimšas, tramvajus plačiu lankstu apsisuko ir sustojo – čia buvo maršruto pabaiga.

Bab el Hadidas, Fezas.

UAB „Baltų lankų“ leidyba
Aušros Vartų g. 29/1, LT-01129 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt
Spausdino UAB „Sapnų sala“
S. Moniuškos g. 21, LT-08121 Vilnius
www.sapnusala.lt
info@sapnusala.lt

Šitą knygą įveikti – tai nelyg dykumą pereiti. Dykumos metafora čia valdovė – tos, dvasinės, kuri visad su tavimi kiekviename „civilizuoto" pasaulio didmiestyje, ir tos, tikrosios, kuri pirmosios, deja, neatperka, nors Vakarų turistui, įtikėjusiam klajūno pašaukimu, arbata Sacharoje atrodo pasiekiama it m(i)egapolio virtuvėje. Aiman. Niekas nepasiekiama, viskas pralošiama.

Ir sykiu tai romanas apie dvi neįmanomybes: vyriškojo prado – ištirpti moteriškajame ir atvirkščiai. Kelionės pabaigoje skaitytojas bus kitoks nei prieš atsiversdamas pirmąjį šitos geliančios knygos puslapį: išmintingesnis ir kartu liūdnesnis. Daug liūdnesnis, bičiuliai! Ir daug išmintingesnis!

To aristokrato smėlynuose traukos orbiton patekę maištingieji Amerikos literatūriniai protai (ir kūnai!) – Allenas Ginsbergas, Williamas S. Burroughsas, Jackas Kerouacas, Trumanas Capote ir daugelis kitų – visą gyvenimą išsaugojo pagarbų prieraišumą savajam Tanžero guru, atvėrusiam, pasak Normano Mailerio, vartus į Hip(iškum)o pasaulį, su kurio „paveldu" tebedirba ir svarbiausieji nūdienos prozininkai. Tai žmogžudystės, narkotikų, kraujomaišos, nuolatinių orgijų ir Miesčionio mirties „paveldas", reiškiantis taip nedaug – tik Civilizacijos galą. Pabaigą, kuri irgi su tavimi, brangus skaitytojau!

Rolandas Rastauskas

ISBN 978-9955-23-091-5

www.baltoslankos.lt